DANIELIS GEORGI MORHOFI

POLYHISTOR

SIVE DE

NOTITIA AUCTORUM ET RERUM COMMENTARII.

QVIBUS PRÆTEREA
VARIA AD OMNES DISCIPLINAS
CONSILIA ET SUBSIDIA
PROPONUNTUR.

PARS II.

LUBECÆ,
SUMTIBUS PETRI BÖCKMANNI,
ANNO M. DC. XCII.

BENEVOLO LECTORI
S. D. BIBLIOPOLA.

Ypis vulgandam curavit aliqvot abhinc annis VIR incomparabilis, DANIEL GEORGIUS MORHOFIUS, ὁ νῦν ἐν μακαρίοις, Sciagraphiam qvandam operis ſui, è viginti annorum Laboribus Academicis collecti, & ad omnes artes ac diſciplinas accuratiùs noſcendas & tractandas utiliſſimi; vel, uti deinde inſcripſit, POLYHISTORIS, ſive DE NOTITIA SCRIPTORUM ET RERUM COMMENTARII, in duodecim libros diviſi.

Hujus operis prima pars prodiit Anno M. DC. LXXXIIX. meis ſumtibus, & facilè ſalivam movit cuivis, æra à lupinis dis-

cernenti, ac desiderium insigne excitavit etiam reliqvas ejusdem partes propedièm videndi: qvod qvidem minimè retardâsset omnibus notissima bonarum artium ac doctrinæ studiosorum commoda pro virili promovendi cupiditas, atqve laborem nullum, qvamvis Herculeum, aversata diligentia beati VIRI, nisi cum adversâ per aliqvot annos valetudine subinde luctatus, tandem majori indies pertinaciâ ipsum aggressæ succubuisset. Inchoatum igitur modò hoc opus istâ celeberrimi MORHOFII nostri jacturâ jam ruptum esse videretur, nisi spes esset, fore, ut à Viro Cl. HENRICO MUHLIO, Græcæ, & Hebrææ, ceterarumqve Orientalium Lingvarum, itemqve Homiletices, ac Poëseos Professore publicô ordinariô, in vicina Academiâ Holsatorum Kiloniensi, Morhofianæ virtutis, eruditionis, ac famæ æmulô, & ex parte gesti muneris successore, qvædam eorum,

qvæ

qvæ adhuc inter manuſcripta beati Viri latent, vel jam aliorum certatim deſcripta manibus teruntur, multorum rogatu, conſenſuqve hæredum, qvo de non dubitamus, vel illorum, qvi hæredum curam gerunt, ac erudito orbi bene cupiunt, propedièm, ſi fieri poſſit, in lucem edantur. Qvare monitos velimus alios, ne qvid iſtorum ſcriptorum, ſuô damnô, temere vulgent, ſine præfatione vel hujus HENRICI MUHLII, vel alterius Clari VIRI, nec ſine conſenſu hæredum, vel eorum, qvibus hæredes eorumqve commoda probè curæ ſunt.

Interim, ut qvodammodò à nobis ſatisfiat deſiderio eruditi orbis, has pagellas, paulò ante obitum beati VIRI ipſius curâ ac juſſu editas, publico nunc ſiſtimus, præmiſſô, qvod itidem à multis expetitum eſt, elegantiſſimô HENRICI MUHLII, MORHOFII Manibus dicatô, Epicediô.

PIIS MANIBUS
Celeberrimi Polyhistoris,
DANIELIS GEORGII MORHOFII,
Viri Incomparabilis,
Sacrum
ab
HENRICO MUHLIO, Brem.

Siccine, post raptum nobis sine FELLE Poetam, (1
Flebile, MORHOFI, Tu qvoqve funus eris?
Tene etiam rigidi premit inclementia fati?
Extremumqve vehit Parca severa diem?
Tene qverar? Te Tene sibi suspiret ademtum,
Attonitusqve levi voce parentet Amor?
Tene qverar, cineresqve Tuos, manesqve sepultos?
Et numeros repetant tristia Verba suos?
Scilicet hic cumulus deerat, pars ista dolori
Additur, & nostris causa suprema malis.
MORHOFI, Te, Tene qverar? nomenq; decusq;
Et Tua per populos busta rogosqve feram?
Invisum

Invisum est, qvod pangit, epos, refugitqve laborem,
Et stupet ad mœstam fracta Thalia chelyn.
Tristemanus detrectat onus, detrectat Apollo,
Et tardæ veniunt ad sua plectra Deæ.
Non luctus satis unus erit, simplexqve qverela
Deficit ad lacrymas Te moriente suas.
Hic partes sibi qvisqve tenet, MORHOFIUS orbi
Occidit, & secum publica damna trahit.
Ex æqvo sors ista nocet: non solus Atridas,
Sed magis affligit plurima regna dolor.
Non tantum sibi Smyrna suum lugebat Homerum:
Visa fuit passis Græcia tota comis.
Cui non dictus Hylas? cui non jactura Maronis?
Arcta nimis spatiis Ausonis ora suis.
MORHOFI moreris, vah qvanti nominis umbra!
Heu moreris, lacrymis usqve rigande novis!
Vatum grande decus, qvo se Germania jactat
Vindice, sed posthac vix habitura parem.
Ipse Poetarum norma es: Te suspicit unum,
Et petit a tanto lumine Musa facem.
Sive Sophocleo veniat spectanda Cothurno,
Seu potius Socco currat amœna suo.
Tu gentis laus magna Tuæ, pars maxima famæ;
Hinc pretium, hinc nobis crescere cœpit honos.

Per

Per Te Teutonicis Helicon celebratur in oris,
Creditur in noſtris Caſtalis unda plagis.
Qvisqve Tuos ambit numeros, plenusq; Camœnis
Puncta domi poteras, puncta merere foris.
Omnis in Ingenio favor eſt: Te Belga, Britannus,
Et procul externo ſidere Roma colit.
PETITUS ſtudiis, & par MENAGIUS auſis,
Te canit in patriis magnus HUETUS agris.
HEINSIUS has olim partes, nunc GRÆVIUS explet,
FRANCIUS in Batavis GRONOVIUSq; ſcholis.
Applaudit doctis ſtirps SECKENDORFIA curis,
Hic Tibi VIR judex, Hic Tibi Cenſor adeſt.
Jamqve placent molles Elegi, luſusqve Catulli:
Jam placet Heroum qvod modularis epos.
Qvaqve ſales fundit gravitas, ſpargitqve lepores,
Qvos Tecum Vates terſius Ipſe dedit.
Qvi Bavium non odit, amet tua carmina Mævi.
Hic alio poterit teſte Poeta legi.
Hic Phœbi delubra movet. Vincuntur Athenæ,
Romaqve dat faciles ingenioſa manus.
Scribant degeneres male ſalſa Poemata Vates,
Et ſtrepat ignavis turba profana ſonis.
Non piper, aut crudos metuunt hæc Carmina ſcombros.
Cogitur hoc ipſo ſtare Thalia gradu.

Scribit

Scribit victuris labor & ſolertia chartis,
Ne careat nervis pagina docta ſuis.
Singula non tenui cura limantur, & arte,
Sollicitæq; notas ſedulitatis habent.
Nil protrita juvant, nil frigora, quisq; fatemur
Non iſtâ tradi ſomnia poſſe manu.
Difficiles ſordent nugæ, febresq; logiq;,
Quæ totis paßim perſtrepuere ſcholis.
Nil vulgare ſapit, gliſcit ſub pectore Numen,
Et fugit ignava ſerpere Scriptor humo.
Doctrinæ menſura ſuæ, menſura laboris,
Et variis ſpirans Bibliotheca libris.
Seu Phyſicum ſcrutatur opus, cauſasq; latentes,
Et quantis mutent ipſa metalla modis. (2)
Seu Patriæ monumenta ſuæ, monumenta loquelæ
Vindicat, & cunis aſſerit illa ſuis. (3)
Seu ſecreta docet, fractique recondita Vitri; (4)
Quæ cum KIRCHERO (5) *BARTOLE doctè probas.* (6)
Seu Patavina ſui defenſa Vocabula LIVI.
Explicat, ac fato dat meliore frui. (7)
Seu facili magnum dextra Polyhiſtora condit,
Et calamo ſignat ſcripta Viroſq; ſuo. (8)
Nil leve, nil parvum chartis depromitur iſtis;
Hic vanæ ſpecies futilitatis abeſt.

Divinas heic pandit opes, heic totus Apollo est:
Qua patet, hic Pallas prodigiosa latet.
Pondera sunt Verbis, doctæ sua gratia linguæ,
Et distincta suis plurima rara locis.
Scribunt indocti doctiq; volumina passim,
Corrasamq; petunt, sed sine fronte, stipem.
Scrinia compilant, rapiunt tua vellera Jason;
Aut eadem Patres quæ cecinere canunt.
Hic nova multa leges. Non heic Æsopia cornix
Non hic furtivæ cernimus artis opus.
Non agit Hic actum, chordâ vel oberrat eâdem,
Nec toties crambe cocta recocta placet.
Pulchra nitet rerum facies, cultusq; decorq;,
Judiciiq; fidem litera quæque facit.
Dum curæ fuit apta loqui, dum scribere docte,
Nec sine delectu plura referre labor.
Dent alii mala mixta bonis, dent ordine nullo,
Parturiantq; novum Secula pigra chaos.
Non confusa suis fallunt heic æra lupinis.
Quæ prosint solidâ digerit Iste manu.
Quam nihil invisa est Novitas, invisa Vetustas:
Omnia momentis ponderat Ille suis.
Nil temere quicquam damnat, nil Zoilus afflat,
Respuit insanam mens generosa Crisin.

De-

Deliret ſenio Seclum, defloreat ætas,
Arcadicumq; magis rudat ubiq; pecus.
Barbariem doluiſſe ſat eſt, ſtreperasque cicadas,
Et quicquid rauco Vulgus ab ore crepat.
Palleat ad dentem malus, heic ſtylus exulat atrox:
Nullus in ingenuo pectore Livor adeſt.
Cuique ſuum tribuit genti, favor omnibus idem,
Inq; pari pretio Tros Rutulusq; vigent.
Invideat nobis Batavus, ſint Gallus & Anglus
Nomina Teutonicis non ſatis æqua Viris.
Hic noſtris adſtat meritis, parat Ille theatrum,
Quo proſtent titulis conſpicienda ſuis. (9)
Civibus Ille ſtudet doctis, ne fama laboret,
Et patriæ laudis gloria priſca cadat.
Non piget Arctoæ myſteria volvere terræ;
Jam tum materies hæc juvenilis erat. (10)
Sed nunc RUDBECKI pars eſt: VERELIUS olim,
Hanc qvoque STIRNIELMUS cœpit inire viam.
Iſta minor ſeries: quales non ſurgis in auſus!
MORHOFI, quæ non ardua mente notas!
Qui Te conatus, quæ non promiſſa morantur!
Non modus, aut Voti terminus ipſe Tui.
Quam varium Tibi fervet opus! non una palæſtra eſt,
Non unâ vigiles laſſat in arte manus.

 Sem-

Semper Apelleo Tibi linea more polita est.
Nulla Tuis cœptis noxque diesque gravis.
O quoties vivos rosisti molliter ungves!
Quam sudata Tibi pagina crebra fuit!
Non ignota loquor, doctæ molimina dextræ,
Ingenii novi pignora magna Tui.
Ille ego convictor multoque domesticus usu,
Parsque Clientelæ quantulacunque Tuæ.
Ille ego, cui doctas vis arrisisse Camœnas;
Cui plus, quam meruit, vult tribuisse favor.
Quem toties punctis, toties applausibus ornas:
Seu magis hoc error, seu fuit acer amor.
O quoties vultus subeunt, candorq; decorque!
Quam subit ingenii vis operosa Tui!
O quoties dixi: quantos tenet illa recessus!
Quam saturum rerum pectus, & ampla penus!
Seu judex mecum doctum rapereris in orbem,
Censeretq; novos Dædala Svada libros.
Seu sensus obscuræ suos Te teste referrent:
Excuteresq; Piis abdita multa Sophis.
Adjecit majora Tuæ præsentia famæ,
Materiâq; minor gloria facta suâ est.
Partimur Doctrinam alii, Tibi contigit uni:
Indulsit totos prodiga Musa sinus.

Quod

Quod sapimus, nimis angustum est. Non sufficit idem
Omnibus; hic calamo, voce sed ille placet.
Laurus utrinque Tua est: vel Momo Scripta probantur.
Phidiacumq; stupet, quod facis Auctor, opus.
Quam Tua facundas mirata est Cimbria voces!
Quam stetit attentis Kilia docta togis!
Non clamosa Tibi sapientia pulpita rupit,
Non vox, sed rebus verba diserta suis.
At nunc, MORHOFI, DIXISTI, hæc summa laborũ est:
SCRIPSISTI, hæc chartis ultima meta Tuis.
Nil Musis superest, morti deberis & umbris.
Hic statuit puppes anchora jacta Tuas.
Heic operæ pereunt, docti tot pectoris artes,
Naufragioque ruunt singula mersa suo.
Speratus Polyhistor abit, quæque orba Magistro est,
Assertrix nostræ pagina gentis obit.
Interrupta jacent tot doctis eruta curis,
Extremamq; dolent destituisse manum.
Jam moriens Doctrina silet; ferale Lyceum est,
Et tacitos mœret pressa Cathedra sonos.
Exequias videt ipse suas & funera Phœbus;
Musa gemit Dominum pene sepulta suum.
Tota suos patitur manes cum manibus Istis,
Dumque decus moritur, cogitur ipsa mori.

Crudelis nimium Lachesis! quænam ista ruina est?
Tot bona cur nobis eripit una dies?
Quod potuit gens nostra nefas? quâ noxia culpâ est?
Numine quo læso plaga cruenta venit?
Obruit ah dulces quanta caligine messes!
Quot quantumq; spei vilis arena tegit!
Flebilis urna tenet, quod non tenuistis Athenæ,
Heu tenet ingenii cuncta scientis opes!
Hæ tineas pascunt, pascunt hæc pabula vermes;
Æternoque perit dextera docta situ.
Posteritas agnosce Virum, dignumq; relinque
SCALIGEROS inter SALMASIOSq; locum.
Suspice MORHOFI manes: heic Palladis umbra est:
Hic tumuli partem doctior Orbis habet.
Hic rogus, & Phœbi cinis est, hoc carcere claudit,
Exuviasq; tegit culta Camæna suas.
Hoc uno poterant tot Numina stante renasci,
Hoc eadem poterant deficiente mori.

(1) Joachimus Fellerus, Poeta Lipsiensis Celeberrimus, inopinato obitu ereptus d. 6. Aprilis.

(2) De transmutatione Metallorum Dissertationem Epistolicam edidit Hamburgi Anno 73. in 8.

(3) Unterricht von der teutschen Sprache und Poesie/deren Uhrsprung/Fortgang und Lehr-Sätzen. Kiel 82. 8.

(4) Sten-

(4) Stentor ΥΑΛΟΚΛΑΣΤΗΣ seu de Scypho Vitreo per certum humanæ Vocis sonum fracto. Editio altera, KiloniI 83. In 4.

(5) Athanas. Kircherus in Phonurgia.

(6) Daniel Bartolin in libro Italico del Suono tratt. 5. cap. 8. *Lettolo avidamente, ne giudicai dotto l' Autore, e l'opera piena d' eruditione e d' ingegno* &c.

(7) De Patavinitate Liviana, KiloniI 85. in 4.

(8) Polyhistor seu de notitia Auctorum & rerum Commentarii, Lubecæ 88. in 4.

(9) *De meritis Germanorum in rem literariam* Dissertationem singularem meditabatur, cujus publice etiam spem fecit in Polyhistore, p. 209.

(10) In Epistola ad Olavum Rudbeckium *Atlanticæ* parti secundæ præfixa, p. 5. *Ego jam in juventute mea non absimilis argumenti colligere quadam cœpi, librum aliquando concinnaturus, cujus iste titulus: MYSTERIUM SEPTENTRIONIS.* &c. &c.

INDEX CAPITUM PARTIS II. POLYHISTORIS LIBRI III.

POLYHISTORIS LITERARII
PARS II.
LIB. III.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ.

CAP. I.
DE EXCERPENDI RATIONE.

EXcerpendi necessitas & utilitas. Illa male à nonnullis impugnatur. Sacchini liber de ratione libros legendi laudatur. Excerpendi omissio viris doctis deplorata. Autores aliqvot de Excerpendi ratione recensentur. Drexelius, Philomusus, Sturmius, Benzius, Fogelius in Lexico Homonymorum, Udenius; Keckermannus, Bonnaus, Schraderi liber de Excerpendi ratione editioni paratus. Excerpta non confundenda. Excerpta usui & scopo nostro accommodanda. Vincentii Placcii liber de arte Excerpendi laudatur. Ejus machina scrinii literati. Modus in Excerpendo non usqve adeò operosus esse debet. Excerpta minus necessaria per amanuenses potius instituenda. Adversaria de omnibus rebus, qvæ legimus, videmus, audimus, cogitamus, paranda. Sarpii, Welschii, Tschirnhausii ea methodus. Sacchini libri gemini Excerptorum. Adversariorum magnus usus.

POstqvam superiori libro, cui Methodici titulum fecimus, multa de methodo in studiis diximus, huic librum tertium, qvem παρασκευαστικὸν inscripsimus, nunc subjungimus, qvi cum eo connexus videtur, in qvo de ratione Excerpendi, tum in Eloqventiâ, tum in disciplinis, agemus: In illa enim qvasi qvædam præparatio ad doctrinam consistit.

sistit.

sistit. Ut qvi domum exstructurus est, lignis & lapidibus opus habet; ita qvi egregium aliqvid in qvocunqve doctrinæ genere conatur, silvam prius congerere debet ad opus suum idoneam. Qvorsum enim multa legere proderit, nisi cum fructu legantur, & in usus nostros, velut in horrea qvædam, seponantur? Qvemadmodum scilicet bonus Pater-familias promptuaria habet, è qvibus familiam sustentat; Ita vir doctus suas qvasdam opes congerit, qvibus bonam mentem alat, ac famam sibi excitet. Nolo hic de necessitate excerpendi multa præfari: sunt enim, qvi de eo copiosè satis disputant adversus illos, qvi excerpendi studium ut supervacaneum & molestum rejiciunt, minimè hâc in re audiendos. Non desunt, qvi, qvod de literarum inventione in universum judicarunt, etiam ad excerpendi rationem applicent. Plato jam tum in Phædro disputavit plus detrimenti adferre sapientiæ libros qvàm præsidii. Nam cum literarum inventor Theuth Ægyptiorum Regi Thamo inventum illud memoriæ & sapientiæ remedium esse prædicaret, Regem contra dixisse narrat, potius oblivionem allaturas propter negligentiam recordandi. *Qvippe qvi*, inqvit, *externis confisi literarum monumentis res ipsas intus animo non revolvent: qvamobrem non memoriæ sed monitionis remedium invenisti. Sapientiæ qvoqve opinionem potius qvàm veritatem discipulis tradis. Nam cùm multa absqve Præceptoris doctrinâ perlegerint, multarum rerum periti vulgò, cum ignari sint, videbuntur. Consvetudine qvoqve molestiores erunt, utpote, qvi non sapientia ipsa sint præditi, sed opinione sapientiæ subornati.* Et hæc tria incommoda nunc qvoqve, inventâ Typographia, Sacchinus in eleganti libro *de ratione libros legendi cum profectu cap. 10.* passim in re literariâ dominari judicat. *Plerique omnes*, inqvit *ut qvicqvid in adversaria retulerunt, omissâ curâ sunt, segniqve animo, tanqvam ipsi jam tenerent, qvod commisere membranis: ac non potius eâ re scrinia illorum qvam ingenia docta videri possent. Qvin etiam cum doctrina ex eo bonorum sit genere, qvæ nec amitti nec auferri possunt, nihil proclivius factu est, qvàm ut ejusmodi commentaria igne, aqvis, furto, ab tineis & blattis aliisqve casibus pereant.* Hæc qvidem non omnino falsò dicuntur, sed qvia non solum Excerpta, sed omnem rem literariam & librorum usum tollunt, qvi ita judicant, potius ad majorem utilitatem ea in re respiciendum est, qvàm ad eos, qvi hominum inventis per socordiam suam non rectè utuntur.

Fateor multos etiam sine excerptis Viros non doctos solùm, sed & fermè insignes fuisse; qvos tn. in juventute negligentiores fuisse, in serâ ætate impensè pœnituit. Johannes Sturmius, qvi in libro de lingvæ Latinæ resolvendæ ratione adeò operosè colligendi modum in phraseologiâ describit, de se ipso ait: *Sed ego non feci, & dolet me non fecisse, atqve utinam monitus fuissem à Præceptoribus ut hoc facerem, utilior vobis esse possem hoc tempore, qvam sum.* Idem vel in senectute ad hunc excerpendi laborem paratum ipse ait, omissis gravioribus, si socios ejus laboris nancisci possit. Qvare juventutem magnopere hortatur, ut maturè

maturè isti operi se accingant. *Qvod nos*, inqvit, *senes totâ nostrâ ætate assecuti non sumus; vos paucissimorum annorum labore, & labore facillimo, vobis comparabitis.* Casaubonus qvoqve in *Epistola 309* eâ de re qveritur: *Dolet mihi, qvod multa legerim in nostra bibliothecâ, qvæ jam-pridem in adversaria mea non retuli.* Excerpendi studium ex adverso multa sunt qvæ svadeant. Provocat enim legentium attentionem excerpendi industria; ipsa illa scriptio intelligentiam juvat, &, qvod præcipuum est, certissimæ hoc oblivionis remedium est.

De Excerpendi ratione non pauci scripsere, tàm generatim, qvàm speciatim, de qvibus dicas, illis pene, qvot capita, tot esse sensus. Notissimus est Drexelii liber, cui titulus: Aurifodina artium & scientiarum, in qvo multa proponit excerpendi consilia, sed qvæ multis non placuerunt, ob eorum multitudinem & distractionem. Pleriqve omnes, qvi de methodo studiorum agunt, aliqvid de excerpendi ratione immiscent; qvorum omnia consilia enumerare qvid attinet? Generatim aliqva *Franciscus Sacchinus* in libro supra laudato tradit. Extat cujusdam *Philomusi* è Soc. Jesu libellus, cui titulus: *Industria excerpendi brevis, facilis, amœna, à multis impedimentis, qvibus adhuc tenebatur, exoluta, Constantiæ Ann. 1684. editus.* Ille geminos libros facit Locorum & Adversariorum, atqve adeò omnia cujuscunqve farinæ miscet; Qvod mihi omnino displicet. Cur enim Phraseologica, Sententiosa, Oratoria, Physica, misceantur; atqve in unum cumulum confundantur? Qvam molestum erit, in isto singula acervo qværere? Neqve enim compendium illa methodus præstat; sed potius turbat. Qvibus arctæ res in eruditione sunt, illi de singulis pauca congerunt. Qvibus verò magnæ opes sunt, illi, nisi per suas sedes distincta singula habeant, non in benè ordinata penu, sed in chao qvodam, versantur. Alii ordinem rerum in verbis & rebus sectantur, alii eo ordine, qvo, qvidqvid illis occurrit, in commentarios suos referunt, qvi tamen indices benè dispositos illi subjiciunt. Ordinem rerum secutus est *Sturmius*, & ex ejus consilio *Benzius*, suntqve eorum διατυπώσεις eâ de re editæ; Qvæ fateor insignem utilitatem in amplificando & in argumentis præstant, dum omnia inter se connexa, qvasi sub unum obtutum cadunt. Sed tamen & molesta sunt vacua illa chartarum spatia, qvæ evitari non possunt. Commendavit & nuper ad methodum generalem locorum communium Martini Fogelii Lexicon Homonymorum, qvi illud edidit Cl. Joannes Vagetius, optimè de viro optimo meritus & meriturus, si cætera ejus inedita in lucem protraheret. Scripsit & ante aliqvot annos *Udenius* Germanicâ linguâ librum, cui titulus: *Excerpendi ratio nova, Northusæ Anno 1681 in 4* editum: qvi tamen præcipue ad locos communes in orationibus sacris concinnandis consilia suppeditat, non utiqve spernenda: seqvitur enim Viri Clarissimi Chr. Schraderi methodum. Ille commentario in Rhet. Aristot. de excerpendi ra-

di ratione qvædam se editurum pollicitus est, & circumferuntur qvædam ejus de hoc argumento privatis Scholis proposita, qvæ ante obitum ut audio, optimus senex perfecit, ut typis promulgari possint. Cæterum minimè eam probat methodum, qvâ uno in libro omnia confunduntur. Scripsit & *Keckermannus* de locis communibus faciendis consilium Logicum. Legi etiam *Bonnæus* libro *de Ratione discendi p. 129* potest, qvi facit locos communes 1. Theorematicos, qvi secundum ordinem disciplinarum instituuntur. 2. Historicos, ubi sunt Prosopographici, Topographici, Mythologici, rituales, rerum gestarum, loci morales exemplorum. 3. Locos glossematicos pro linguis. Sed iis recensendis non immorabimur. Nos potius rationem, qvæ nobis commodissima in plerisqve disciplinis videbitur, hic proponemus. Qvi eis utetur, in qvantum suo scopo commodum videbitur, sibi applicabit: Qvilibet enim è fine sibi proposito, ut omnium studiorum methodum, ita excerpendi rationem metiri debet. Qvemadmodum enim non eadem vel vestis vel domus mensura omnibus convenit, sed secundum vitæ conditionem, fortunarum amplitudinem vel tenuitatem, adornari solet; ita Excerptorum planè dispar ratio & forma est. Edidit superiori anno Vir Clarissimus, *Vincentius Placcius* de arte excerpendi librum singularem, qvo ille summa diligentiâ omnes qvi de hoc argumento scripsere, Autores, omnes excerpendi formas & modos, singulorumqve commoda, incommoda & præcepta, recenset. Multa hic de Excerpendi ratione per lemmata, per Schedas, de Excerptis Methodicis, Alphabeticis, Commentariis, Adversariis, Socialibus, de libris Excerptorum laxiori compage ordinandis. Proponit & sectione X peculiare cujusdam Anonymi Scrinii literarii inventum, à se verò multis modis emendatum, cujus ope qvam commodissimè institui cujuscunqve generis excerpta possint. Prolixe illam machinam ejusqve apparatum illic descripsit, additis iconibus & exemplis; Qvæ singula legere in libro isto possunt rerum illarum curiosi, atqve inde suo usui accommodare. Non enim eandem omnibus convenire Excerpendi rationem, non eadem Excerpta, ipse agnoscit Vir clarissimus *libri sui cap. I. §. 9.* Nos de Excerptorum formâ usqve adeò hic solliciti non sumus, qvin potius existimamus, eum, cui thesaurum & opes colligendi facultas non defuerit, loculos facile inventurum, qvibus reponat. Ita enim instituere excerpta tyronem meum velim, ut non multum sibi negotii anxiâ & scrupulosâ diligentiâ facessat, potius verò ad utilitatem rerum, qvam methodi subtilitatem, respiciat. Parum refert, qvo loco, qvo ordine arma qvis posita habeat, modo in promptu sint, cum ad pugnam ventum est. Et accidit plerumqve, ut, quemadmodum illi, qvi in nummis opibusqve congerendis nimis sunt studiosi, rarò iis rectè uti norint, ita qvi Excerptis nimis insudant, omniaqve illis scrinia plena habent, cum qvid in medium proferendum est, jejuni & steriles evadant, ac ingenio suo, qvod sui nunqvam juris & arbitrii est, semper diffidant. Qvare ego excerpendi laborem,

qvi

qvi & tædiosus est, ac ingenium fatigat, in rebus non admodum necessariis per amanuenses instutui malim: nam & hic jucundius è consilio Martialis erit, si & in literis nobis sit *Res non parta labore, sed relicta* vel per homines nostros nostris auspiciis nobis acquisita. Ego certè Excerptis congerendis non multum operæ me impendisse fateor, etsi aliorum diligentiam laudo, meæqve in his negligentiæ succenseo, magno tamen in lucro reputaturus, si aliorum mihi operâ uti concessum fuerit. Nunc ego memoriâ promicondâ contentus scribo multa, qvæ fallat qvidem nonnunqvam, & res suas repetenti raro respondeat, plerumqve tamen, cum argumenti occasio sollicitat, ultrò offerat, & qvasi ex capsula depromat. Sed nos ad excerpendi rationem redimus.

Utilissimum est, non tantum sub Locis Excerpta digerere, sed & Adversaria qvædam conficere, in qvibus congeramus, qvicqvid unqvam cogitatum à nobis est, in lectione autorum, aut in qvotidianâ meditatione: deinde qvicqvid vel vidimus, aut ab aliis nobis narratum est. Non credat qvis, qvot ex illo fructus redundare possint. Fecit id Vir maximus *Paulus Sarpius*: qvarum notarum integra restare volumina testatur in ejus vitâ *Fulgentius p. 134. 135. 136. edit. Gallic.* Illis nihil acutius & eruditius fingi posse ait. Idem fecit & πολυμαθέστατος ille *Weisebius*, ut in vita ejus refert *Schröckius p. 61. n. 27.* Ex his cogitatis velut ideis qvibusdam integri postea libri gignuntur; Id qvoqve experientiâ suâ testatur Tschirnhaus. in Medicinâ mentis part. 2. p. 176. *Qvia raro ob tot hujus vitæ impedimenta est possibile, ut semper sat temporis habeamus rem qvandam accuratâ, ut decet, methodo tractandi, utilissimum, qvod hic facere possumus, est, ut, si bonæ nobis cogitationes suggeruntur, (id qvod non raro præter spem in media cum aliis conversatione, dum ne qvidem de veritatis acqvisitione cogitamus, accidit) singulis eas diebus, eoqve, qvo in eas incidimus, ordine conscribamus. Hoc ego dum feci, observavi, me sic brevi tempore sat multas observationes, qvæ mihi fundamento fuerunt ad multa ex iis utilia derivanda, sic congessisse, qvæ alias memoriâ dubio procul excidissent; qvin non potui relegendo recordari, me eorum, qvæ consignaveram, cogitationes unqvam habuisse.*

Idem qvoqve svasit Sacchinus in *libr. supr. laudato cap. 3.* ut gemini libri conficiantur, alter Adversariorum generalis, qvo, ut lectio qvodqve subministrat, omnia colligenda sunt; alter secundum ordinem titulorum congestus. Qvemadmodum negotiatores geminos habent libros, pusillum unum, alterum grandem: illum adversaria aut ephemeridem, hunc calendarium & codicem dixeris. In eum singulorum dierum rationes accepti expensive tumultuarie referunt, nempe serie illa, qvam obtulit usus: in hunc transferunt inde disponuntqve certa in loca, qvæ conservata volunt. Hujus sui instituti rationem hanc habet: *Priorem librum*, inqvit, *confici volo, in qvem continenter, ut occurrunt, qvæ ex qvopiam opere seliguntur, notentur, qvia magna est oblectatio, atqve opportunitas, si uno*

quasi contuitu, quæ in uno quopiam libro sunt egregia, recognoscas. Id autem fieri non poterit, si in ordinem, non lectionis sed rerum, excerpta dispenses: Sparsi enim erunt in plurima capita, quæ magnum insulsumque negotium sit singula perscrutari. Deinde ille contuitus, quo consequenter excerpta recognoscuntur, operis totius memoriam refricat. Præterea multa offeruntur legenti egregia, quæ certum in caput nullo modo, aut ægrè, possis referre: quæ tamen in adversariis nullo labore consignabuntur, nec magno opere, cum voluntas feret, invenientur. Itaque prior hic labor id genus adversaria conficiendi meâ sententiâ multum voluptatis habet, multumque commoditatis: neque ullius tædii declinandus est metu. Altera autem opera disponendi in sua loca, & capita, quæ ad eandem rem faciunt, manifestum pretium habet: Namque sub titulo (exempli gratiâ) Amicitiæ, Prudentiæ, Timoris, ac rerum hujusmodi, tàm multa brevi videbis coacervata ex operibus, quæ legeris, ut ipsemet mireris. Hæc ille, cujus minimè spernenda consilia sunt, idemque Sturmius in libro de lingvæ Latinæ resolvendæ ratione probat. Et sanè, qvod ad Adversaria attinet, ea magis, qvàm cæteri Excerptorum libri, sunt necessaria. Novi enim Viros doctos, præclarorum autores librorum, qvi nullis aliis libris, qvam temerè congestis Adversariis usi fuerunt, qvæ semper secum etiam in itineribus habuerunt, & in iis obvia quæqve statim consignarunt.

CAP. II.

DE EXCERPTIS PHRASEOLOGICIS.

Excerptis Verborum cura præcipua impendenda. In oratione tria attendenda, ut sit pura, ornata, copiosa. Excerpta secundum hanc distinctionem institui debent. Williebii methodus colligendi secundum ordinem categoriarum. Qvibus difficultatibus prematur. Exemplum excerptorum Williebianorum. Sturmii methodus illi præfertur. Julii Camilli consilium de Locis inutile. Excerpta non ab uno sed à multis eadem methodo instituenda. Locorum Sturmianorum & Lullianorum aliqva convenientia. Lulliani loci Fitheto laudati. Benzius Sturmii consilia secutus in Græcis & Latinis vocibus laudatur. Magnum copiæ subsidium à Methodo Sturmiana. Particularum separata Excerpta & Rhetorica. Encyclopædia Philologica Placcii laudatur, Schönstederi & Benzii collectanea conjungenda. Accurata

carum titulorum divisio non parum sæpe incommodi habet. Basilii Fabri Sorani phraseologicæ collection.s laudantur. Tituli unicè non satis accurati. Qvintiliani sententia reprehenditur. Jul. Pollucis diligentia laudatur.

PRima Excerptorum cura in oratione versatur, qvorum eò major habenda ratio est, qvò magis nitidæ orationis cultus viro docto necessarius est. Multa enim sunt & varia & minuta, ad qvæ attendere debent, qvi orationis nitori student, singularibusqve observationibus, qvæ & judicio & longo usu demum instituuntur, addisci debent: Cum Excerpta rerum & scientiarum faciliori negotio, vel ex methodo singularum disciplinarum, vel nostro arbitrio, adornari possint. Sunt vero in Oratione tria, ad qvæ respicere debemus; Primum ut pura, deinde ut ornata, hinc ut copiosa sit. Puritas ergo dictionis primum locum occupabit. Hanc ut obtineamus, variis opus erit Excerptis, Grammaticis & Lexicis. Svadet *Vives* libro de Adolescentum institutione confectionem talium librorum, sed non distinctè satis eo in argumento versatur. Proposuit *Jodocus Willichius* in libro *de verborum copiâ comparandâ* modum, qvo nomina sub titulis communibus colligenda sint, exemplis de veste, togâ, horto, vineâ, in medium allatis. Nam sub Titulo vestis primum omnes phrases, qvæ huic subjecto conveniunt, recenset, subjungi vult deinde derivata & composita. Hinc ad species vestium, ex natione, ex colore, à materiâ, descendit. Deinde ad vestes ratione formæ consideratas procedit, & sic in cæteris. Sed ille modus à vulgatâ Lexicorum ratione non differt, nisi qvod classibus suis singula distingvuntur, qvod non æqvè ilii faciunt. Hinc verò verba pro categoriarum ordine disponere docet, qvâ de re ipsum audire juvat: *Prima ratio hæc esto, qvam docendi gratiâ prædicamentalem appellare visum est. Et sicut locupletiores arcas cistulis aut marsupiis refertas in promptu retinent, ut ex horum singulis alia atqve alia numismata aut depromant aut recondant: Ita studiosi adolescentuli vel in dicendo vel in scribendo, cum usus poscet, locos suos in manibus teneant, qvos ex prædicamentis certius petent, qvam aliunde, cum sint omnium rerum & vocabulorum, qvæ istarum signa sunt, veluti promptuaria, & certa spatia sic designent, ut sub singulis plerisqve locis justum intervallum intersit, & eum servabunt ordinem. Primò adsit ejus nativa significatio seorsum posita. Deinde formulæ dicendi substituantur eâ diligentiâ, ut verba nunc cum nominibus constructa puris, nunc cum impuris, hoc est, qvibus præpositio aut adverbium, aut dictio una aliqva accessit, integra subnotentur, juxta cum Autoris libro, pagina & interdum versu: postea idem faciendum est in translatâ significatione, & hanc subinde variare nemo addubitabit: utrobiqve autem derivata & composita juxta cum agnatis & synonymis adscribenda sunt.* Subjungit hinc abacum substantiarum, sed methodo non benè satis ordinatâ. Neqve illa disponendi ratio omnia colligenda ita comprehendet, ut facilè postea inveniantur, nisi longinqvis subdivisionibus tituli deducantur; Unde labor inqvirendi augebitur, & in collocando tyro per

varia

varia notionum genera distrahetur. Qvod si sub titulis istis generalissimis omnia sine discrimine ponantur, qvam in vastâ ille sylvâ errabit! Rectius hæc intelligentur, si exemplo aliqvo Willichii hæc sententia illustretur. Assumit ille duas ex oratione Ciceronis pro Archiâ periodos resolvendas. In prima ita rem instituit: Ingenium est in substantiâ Phrasis: Si qvid in me est ingenii; Item; Sentio qvam exiguum sit ingenium. Exercitatio est in Actione. phrasis: si qva sit exercitatio dicendi, Item: In exercitatione dicendi me non inficior mediocriter esse versatum. Ratio est in qvalitate; Phrasis: Si hujusce rei ratio profecta sit. Item: Si ea ab optimarum artium studiis & disciplina profecta sit. Item: Ab eadem ratione nunqvam abhorruit. Tempus in Qvando; Phrasis: Ab exercitatione nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruisse. Fructus in Qvalitate; Phrasis: earum omnium fructum vel inprimis Licinius à me repetere prope suo jure debet. Repetere in actione est; Phrasis: repetere ab aliqvo fructum jure suo. Satis vel ex unicâ hac periodo consilii ejus ratio patet, sed nemo non videt, hanc colligendi rationem molestam & tædiosam futuram, nisi aliis classibus & distinctionibus multitudini verborum sub adeò paucis titulis locandorum subveniatur. Exemplum ejus plenius suppeditare possit Emanuelis Tesauri Index Categoricus, de qvo & libro 2. actum est & infrà pluribus agetur. Expeditiorem verò viam optimus ille dicendi magister Sturmius ingressus est. Nam vigesimo post anno in Academiâ Argentinensi linguæ Latinæ resolvendæ methodum tradidit, qvam Joannes Lobartus Borussus postea in lucem Argentorati Anno 1581 edidit. Ipse tamen ante annos 35, cum Argentinam primum venerat, in libro de amissâ dicendi ratione *lib. 1. cap. 11.* hujus methodi mentionem fecerat, & specimine aliqvo è Ciceronis oratione Qvintianâ, sed rudiori & imperfecto, ejus usum ostenderat. Ut ego suspicer, Jodocum Willichium, qvi anno 1550 librum suum de rerum & verborum copiâ comparanda edidit, hoc exemplo incitatum fuisse. Sturmium vero *Julius Camillus*, de qvo libro secundo *c. 6. p. 369.* à nobis dictum est, excitaverat. Ejus vero consilia qvia magis acuta erant, qvam fructuosa, rejecit Sturmius & rerum ordinem secutus commodius rem omnem proposuit. Invenit itaqve qvatuor loca generalissima, *1. τὰ θεῖα. 2. τὰ φυσικά. 3. τὰ τεχνικά. 4. τὰ ἀνθρώπινα.* Singula subdividit naturali suá serie & ordine, qvem Dialectica suppeditat, ita ut ordinem prædicamentorum in iis attendat, saltem qvinqve priorum. Qvantitas, qvalitas, relatio, actio potissimum circumstantiis res omnes definiunt. Talia excerpta svadet Sturmius à multis instituenda uno tempore. Si enim doctiores acciperent singulos auctores & singulas orationes, & eas resolverent diversas non easdem, insignem ille copiam integro biennio comportari posse existimat. Habet illa methodus aliqvid Lullianæ arti simile, qvæ omnem universitatis rerum notitiam una connexione proponi vult, usui futuram, ut in disserendo & philosophando, ita & in colligendo. Alexander Fichetus certè, cujus libro secundo mentio-

mentionem fecimus in *arcanî sua Studiorum methodo in appendic. capitis 3.* Lullianis insistere locis jubet, ac Ideam locorum communium, qvam methodo suæ subjunxit, ad has rationes ordinavit. Insigni hanc methodum præterea elogio ornat. *Hujus mysterii*, inqvit, *ea vis est qvam in Kabala triginta & qvinqvaginta portis intelligentiæ ex Arcanis Hebræorum eruit Reuchlinus, ut scientiam rerum omnium & mundum doctrinarum universum, qvasi viva in tabellâ depictum, subjiciat oculis ordine planè admirabili: Deniqve continet omnia & singula, singulaqve ut omnia & omnia ut singula ad amussim explicat, efformatqve illum qvem desideramus hominem, ex omnibus conflatum compositumqve disciplinis, qvem Orator optabat, qvem Tacitus indicat, qvem describit Qvintilianus.* Ac certè verum est qvadantenus convenire Lulliana hæc loca, qvæ illis tamen, ut ego puto, accuratiora; cum prædicata distinctiore ordine proponant. Beccherus qvoqve in nono suo organo id egit, ut titulis generalissimis verba omnia disponeret, usui in collectione & amplificatione futura, de qvo *lib. 2. c. 4. p. 343.* Sturmii consilia, qvod ego sciam, nemo secutus est, aut eum in se laborem suscepit, præter Joannem Benzium, qvi discipulus Sturmii fuit, ejusqve luculentum specimen dedit in Thesauro Elocutionis Oratoriæ Græco-Latino Basileæ Ann. 1581. in folio edito, qvo præstantissimos Græciæ Oratores resolvit: Qvod sane opus omnibus in Græca eloqventia collectaneis præferendum est. Idem qvoqve in latina linguâ simile qvid tentavit, sed compendium tantum ab illo habemus, vel sic tamen magno usui futurum. Qvem si ille laborem ad exemplum Græcæ linguæ instituisset, adductis integris auctorum sententiis, & apposito loco, haberemus profecto in illo genere opus elaboratissimum. Nunc rudimento illo contenti simus, qvod Argentorati Anno 1596 sub titulo compendii Thesauri Latinitatis puræ in 8. prodiit. Loci omnes LXXVI. sunt, sub qvibus ille totam linguam latinam, ut antè linguam græcam, disposuit, vocabula qvoqve simplicia eo. ordine pueris ediscenda antea in lucem miserat. Ipsos qvoqve locos, nudos scilicet titulos, in usum excerpta colligentium Argentorati Ann. 1588. in 12. edidit. In singulis locis ita rem instituit, ut primo ponat nomina Substantiva cum Synonymis, tam simplicibus qvam metaphoricis, his subjungat adjuncta sive epitheta, qvæ pleraqve ad prædicamentum qvantitatis vel qvalitatis pertinent: Hæc excipiunt Actiones, qvæ phrases continent. Hinc seqvuntur Personæ cum Synonymis: Hinc adverbia; qvibus singulis sua qvoqve subjiciuntur Adjuncta & Actiones. Hinc eodem modo procedit ad cognata, affinia, contraria. In Thesauro Græco præter hæc addit σύνθετα sive conjuncta, & sententias, qvas παραδείγματα vocat. Exemplo esto Locus 47. Fortitudinis. Hic primo loco est substantivum cum Synonymis. *Fortitudo, Virtus, Animus Magnanimitas, Strenuitas, Vires, Robur, Nervi.* Subjiciuntur Adjuncta & Actiones. Hinc seqvitur Persona cum Synonymis, *Fortis, Vir, Virilis, Animosus, Magnanimus, Fidens, Strenuus, Vehemens, Acer, Alacer, Magnus, Altus, Celsus, Excelsus, Erectus, Validus, Robustus, Nervosus.* Subjiciuntur & hic adjuncta & actiones. Seqvuntur

adverbia *Fortiter, Viriliter, Animosè, Strenuè, Naviter, Vehementer, Acriter, Nervosè.* Seqvuntur jam porro *Audacia, Ignavia, Securitas, Periculum, Otium, Labor, Celeritas, Tarditas, Patientia, Impatientia, Constantia, Pertinacia, Inconstantia* cum Synonymis, Personis, Verbis, Adverbiis, singulaqve cum adjunctis & Actionibus, ut si de Fortitudine qvid dicendum sit, tam phrases qvam sententiæ mirifice variari possint, ut amplificationibus propemodum infinitis qvasi via sternatur. Qvis enim tam stupidus esset, qvi, cum præ oculis omnia, qvæ rei insunt, habeat, ex illa sylvâ ligna usibus suis apta non comportet? Et sanè ad hunc usum potissimum respexit Sturmius. *Valeant*, inqvit ille, *libri de copia rerum & verborum, valeant Onomastici, valeant Thesauri lingvæ Latinæ & Græcæ: nullo loco erunt, si cum hac ratione comparabuntur, & si hæc ratio, qvæ sola copiam ostendit, & viam præmonstrat orationis copiosæ conficiendæ, à vobis perficietur. Hoc si feceritis*, [alio loco ait] *eumq; laborem continuaveritis annum unum & alterum, & decem communicaverint operas suas inter se, videbitis qvantam copiam, qvantam lucem vobis hæc ratio sit allatura, non solum in rebus intelligendis, verum etiam in differendo de qvacunq; re proposita. His enim locis distributis & completis, qvotiescunqve vobis dicendum erit, oratio vos non deficiet, & qvæ Aristoteles habuit prædicabilia, id est, applicabila, vos habebitis applicata, qvæ Aristoteles habuit vacua, vos rebus & verbis habebitis condensata.* Qvi plenius horum excerptorum specimen velit, ille adeat ipsum illum de linguæ Latinæ resolvendæ ratione librum, ubi initium orationis Tullianæ pro domo suâ resolvit, & exemplo vocabuli VIS rationem adornandi unius loci ostendit. Idem tamen etiam Particularum locos seorsim faciendos svadet, eorumqve insignem utilitatem ex recensione Particulæ CUM TUM, qvæ in illo libro habentur accuratissima, ostendit. Sed de particularum usu & sensu eorum investigando alibi plenius à nobis agetur: Est enim hæc linguæ Latinæ pars minime, prout fieri debebat, exculta. Rhetorica qvoqve collectanea separata ab illis habet, qvæ qvamvis ad τὰ τεχνικὰ referri possint, utilius tamen erit, illa à generalioribus illis distinguere, ne nimiâ mole excrescat ille liber, & accuratiora sint, qvæ seorsim instituuntur hac in re Excerpta. Possent & cætera omnia τεχνικὰ huc referri & tota illa Placcii Encyclopædia Phraseologica, qvâ secundum ordinem scientiarum locutiones proprias & latinas ex bonis autoribus excerptas circa qvamlibet materiam exhibebit, autoribus ubiqve nominatis. Eam promisit Vir eruditus & ad rei literariæ bonum multa & præclara moliens, neqve fallitur, cum ait in Historiâ Excerptorum, opus utilissimum & tam vendibile futurum, ut, si fami aut lucro scriberet, aliud nullum sibi præ manibus capiendum censeat: Qvod ut facere velit eum rogo. Consilia illic qvoqve suppeditat, qvibus tale opus qvam absolutissimum dari posset, si divisis operis alius rei restiariæ phrases è *Ferrario* & *Rubenio*, alius rem culinariam ex *Apicio*, alius militaria ex *Lipsio* &c. excerperet. Notum est in ædium partibus hoc fecisse Grapaldum. Bartholomæus Riccius qvoqve observationes locutionum de Re

Rustica

Rustica congesserat, qvæ ipsi incendio perierunt. Johannes Starckius qvoqve *Technologiam Phraseologicam* pollicitus est, qvæ lucem non vidit. Scioppius qvoqve in auctario Grammatices philosophicæ *Joh.B.Donii Hermathenas XX libros*, qvibus ipsa rerum descriptio cum vocibus & phrasibus continentur, laudat, eiqve Principum munificentiam optat. Sed habet illa omnium uno in libro coacervatio qvædam incommoda etiam in optimo ordine, & præstat technica illa sejungi, ut eò paratiora ad manum sint. Neqve enim semper vacat istam titulorum seriem recensere animo, juvenibus certè & minùs exercitatis illa res sæpe cum difficultate erit conjuncta. Ego vero omnibus votis optarem, ut Sturmianâ istâ methodo qvam plenissimum tale opus elaboretur, in phraseologiâ præcipuè magno usui futurum, ita tamen, ut inqvirendi difficultas indice adjecto alphabetico sublevetur: Habet enim & alphabeticus ordo suos usus. Nunc qvando sperare tale opus vix licet, utamur in Latina linguâ Benzii compendio, & Schönslederi apparatum, librum utilissimum, illi jungamus. Ita qvæ apud Schönslederum per literas Alphabeti disjecta sunt, cognata, affinia, Synonyma, Benziano illo rerum indice qvasi è latibulis suis educentur, eoqvè facilior labor erit, si Benzianis vocabulis numeri paginarum, qvi in Schönslederi apparatu malè omissi & a nobis reponendi sunt, adjiciantur. Mallem ego tali opere universali â viro docto & sagaci ordinato uti, qvam tironibus autor esse, ut illâ ratione excerpta instituant, non parum tædii & difficultatis in titulis inveniendis & recte locandis vocibus habitura; præsertim cum & alia attendenda sint in oratione & ad Excerpta sua referenda, qvæ non commodè ad Sturmianos locos reduci possunt: Qvo intuitu sunt, qvi ordinem non adeo sollicite qværendum volunt, Viri summi & qvi in literis magna præstiterunt. Sæpe, qvæ nostro instinctu qvocunqve ordine collegimus, plus nos juvant, qvam qvæ aliorum consilio colligenda suscepimus. Qvamdiu adest ille, qvi methodum colligendi dirigit, omnia expedita erunt: sed ubi suo arbitrio relinqventur tirones, sæpius hærebunt & in convenientibus titulis inveniendis vehementer laborabunt, Qvando enim omnes illæ notiones ab initiis & primis ac remotis sedibus arcessuntur, tenet illa cogitatio animos anxieqve circumducit. Qvare præstat interdum titulos, qvos res ipsa suppeditat, sine ullo ordine ponere, qvi accuratius sæpe formabuntur, cum ex rei sensu formantur, qvam ubi longâ reductione ad prima illa sua elementa revocantur. Qvemadmodum in ipsâ corporum ἀναλύσει inutilis est & supervacanea opera, si ad illa στοιχεῖα prima reducere omnia velimus, plus verò utilitatis habet ad proxima illa, qvæ rem componunt, respicere: ita & in oratione fieri æqvum est. Qvare mihi semper placuit methodus illa, ut tituli ex occasione inter legendum obvii ponantur, facile per indicem postea in ordinem redigendi. Collectio verò eâ formâ institui potest, qva usus est Basilius Faber Soranus *in Locis Observationum ex Epistolis familiaribus Ciceronis, qvi Lipsiæ Ann. 1576 editi sunt*, & in libello *de Synonymiâ Terentii ibid. Ann. 1562* edito.

Fecit verò certo consilio, ut ex uno potius autore, sedula lectione trito, qvam ex multis temerè lectis excerperet. Sic enim unum familiarem effici autorem judicat, cum cæteri, qvi ex omnibus aliqvid mutuantur & describunt, ab omnibus simul avocent; Unius vero autoris familiari & assiduâ lectione orationis virtutes, ab autore de insturiâ occultatas, sæpe deprehendi, & qvidem rectè, putat. Præterea fixam & immotam qvis regulam habebit, ad qvam in omni imitatione respiciat. Idem Lipsius in *Instit. Epistol. cap. 12.* observandum autumat, qvi Phrases seorsim poni vult, Tullii solas, Plauti & Terentii solas; Historicorum solas: cum tamen ipse in usu ad hæc non attendat, sed omnia misceat. Sed tamen & in titulis ponendis non satis accuratus est Basilius, ac Lexica excerpta Phraseologicis miscet. Cur enim sub titulo *Abhorrendi* ponam ista: *Abhorrent à communibus præceptis. Cum ab eâ sententiâ Pompejus valde abhorreret: Abhorrebam ab urbe relinqvendâ?* qvæ rectius ad titulos *Nolle*, *dissentire*, referrentur. Ita: *Incredibile gaudium nobis objicitur* non ad titulum *objiciendi*, sed ad titulum *gaudii* pertinet: Nisi forte ad Lexica excerpta referre velis. Qvare istud Terentianum: *Qvæ si non astu providentur, me atqve herum pessundabunt*, sub titulo *Pessundare* ponitur, nec potius ad titulum *periculi* refertur? nam ad magnum, qvod instat periculum, sensus verborum respicit; qvi semper in illis excerptis attendendus est: vis enim sententiæ, non significatio verbi, qværitur. Titius in *Manuductione ad Excerpendum n. 18. & 21.* Schönslederi Apparatum, Comenii Lexicon Latino-Latinum, aut Calvisii Thesaurum pro Duce assumit, cujus vestigiis insistere jubet eum, qvi Phrases colliget; tùm ne labor in colligendis iis, qvæ alii notarunt, inutiliter insumatur; tum ut via ipsi certa sit, qvâ ducatur. Ego præ cæteris omnibus Schonslederi apparatum, ut jam antea feci, commendo, optimo delectu adornatum, sed qvi augeri multis modis posset, tum ex aliis ejusdem generis scriptoribus, Basilio Fabro, Pareo, (cujus in Calligraphia etsi multa bona sunt, incondita tamen titulorum & autorum variæ ætatis farragine obnubilantur) tum novis collectaneis, qvalia solertibus Scholarum Rectoribus qvotidiano labore, cum autores classicos juventuti prælegunt, coacervari facili negotio possunt. Non audiendus ergo est Qvintilianus, præclarus aliàs eloqventiæ Magister, cum *libr. 10. cap. I.* omnem illam synonymorum colligendorum rationem damnare videtur. *Eqvidem scio*, inqvit, *qvosdam collecta, qvæ idem significarent, vocabula solitos ediscere, qvo facilius & occurreret unum ex pluribus, & cum essent usi aliqvo, si breve intra spatium rursus desideraretur, effugiendæ repetitionis gratiâ sumerent aliud, qvo idem intelligi posset. Qvod cum est puerile, & cujusdam infelicis operæ, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qvâ sine discrimine occupet proximum qvodqve. Nobis autem copia cum judicio paranda est: vim orandi, non circulatoriam volubilitatem, spectantibus. Id autem conseqvemur optima legendo & audiendo.* Hæc illo loco Qvintilianus parum consideratè scribit. Nam cum antea dixisset, verba aliis alia esse magis propria, aut magis ornata, aut plus

plus efficientia, aut melius sonantia, qvæ nota non solum esse omnia debeant, sed in promptu atqve in conspectu, ut facilis ex his sit optimorum electio: qvomodo electionem illam instituet Orator, nisi collegerit & in numerato habuerit? qvomodo in numerato habebit, nisi consignaverit, vel edidicerit? Dixeris, ultro se ingerent lectione multâ freqventata. Sed qvid vetat usu percepta memoriæ causâ congerere? In memoriâ certe hærere debent; modo cum delectu & judicio adhibeantur, qvod præ cæteris reqvirit Qvintilianus. Vernacula erat ac domi nascebatur illis oratio. Qvid tum? Etiam in notissimâ nobis lingua, illustres formulæ, verba sonantia, non semper memoriæ succurrunt, ut ego Italis, Gallis in suis; nobis in Germanicâ linguâ omnino qvædam notanda existimem: ut Græci oratores ipsi verba historica, politica, oratoria, poëtica, diligenter notarunt, qvorum vel fragmenta vel indicia nobis supersunt. Certe Pollucis magna diligentia fuit in ordinandis & non solum secundum varios locos disponendis vocibus, qva in re aliqvid Sturmiano consilio simile est, sed in synonymis & affinibus congerendis, cujus rationem ipse addit (1) ὡς ὑπαλλάττειν δύνασθαι, ut subalternantia aut transmutata in orationis habitu variando habeamus (2) καὶ οἷς ἕκαστα ἂν δηλωθείη, ut sint scilicet δηλωτικὰ & explanatoria, qvibus in periphrasibus & circumductionibus utamur. Ac sanè, si vocum delectus origo eloqventiæ est, delectum illum cum curâ & collectione qvadam institui debere ipsa res loqvitur.

CAP. III.

DE EXCERPTIS SINGULORUM VERBORUM, ET OBSERVATORIIS.

Excerpta circa verba singula instituenda. Thomasii Excerptorum Methodus. Liber Lexicus, Observatorius, Formularum. Glossemata Qvintiliani. Indicum concinnandorum molestia non est ista, qvæ Ficheto videtur. Barbararum vocum collectanea instituenda. Germanicarum vocum Excerpta. Non omnia confundenda. Aliorum observationes nostris jungendæ. Placcii Methodus in Vocabulorum observationibus laudatur. Ordo Excerptorum Thomasianorum in observationibus recensetur. Non elegantiæ tantum, sed & simplices loqvendi formæ notandæ.

De Phrasibus colligendis multa superiori capite diximus. Sed in Phrasibus solis illa cura excerpendi non subsistit. Plura sunt circa verba consideranda, qvæ hanc excerpendi industriam reqvirant. Ut oratio culta sit, etiam simplicium verborum debet esse nitor, cultus, puritas. Nihil in illis debet esse peregrinum, soloecum, barbarum. Qvare hæc primo loco cura nobis suscipienda fuisset, nisi Lexica aliqva ex parte eâ nos sublevarent. Ego de

copiâ verborum prius mihi agendum duxi, cum de illâ magis Oratori laborandum ſit qvam de ſimplicibus verbis, qvæ ad Grammaticos & Criticos magis pertinere videntur, & qvæ ille ſupponit. Videbimus Virorum doctorum aliqva conſilia. Extat *Cl. Thomaſii in Erotematibus Rhetoricis* conſilium de Locis communibus in eloqventiâ faciendis. Tres ille libros Excerptorum facit. 1. Librum Lexicum. 2. Obſervatorium. 3. Formularum. Sed nos, qvæ ex his ad oratoria pertinent, nunc ſeponemus. In Libro Lexico ſub ſingulis vocum titulis ordine fortuito colligi vult, I. voces raras, ſingulares, ignotas, alioqve & eleganti ori qvidem ſenſu uſurpatas; Qvod conſilium jam olim qvoqve Qvintilianus *lib. 1. cap. 12.* ſuppeditavit: *Id qvod inter prima rudimenta non inutile eſt demonſtrare, qvot qvaqve verba modis intelligenda ſint. Circa gloſſemata etiam, id eſt, voces minus uſitatas non ultima ejus profeſſionis eſt diligentia.* Ita Statilius olim integro libro ſingularia Ciceronis collegit. II. Flexiones vocum, ſi in nominibus rarum aliqvem caſum, aut in verbis præteritum, ſupinum aut participium rarius inveneris. III. Phraſes, ubi eorum differentiam à Germaniſmo notari vult. IV. Epitheta, qvibus & Adjectiva & Adverbia comprehendit. V. Appoſita, qvo nomine non ſynonyma tantum, ſed cognata & affinia, qvæ verbis copulata inveniuntur, complectitur. VI. Oppoſita, qvorſum etiam refert particulas, qvæ ſe excipere ſolent, aut reſpectum aliqvem inter ſe habent. VII. Differentias à vocabulis affinibus: qvæ ut internoſcantur, porro ſingulis præfigi certas qvasdam notas jubet. Qvæ qvidem omnia bene habent, & notari ſic primum poſſunt; poſtea verò ſub ſuis titulis communibus inter phraſes locari: illic enim melius inveniuntur, ac uſui ſunt. Ac pleraqve illorum jam tum iſto ordine in ſuo apparatu diſpoſuit Schott Schotus. qvibus adjici iſta poſſunt ex autoribus, qvi ſingulatim iſta omnia tractant, ac in lectione autorum notata. Nihil tamen prohibet geminos habere locos communes, tam ſecundum voces ſingulas, qvam titulos rerum diſpoſitos: interdum enim his, interdum illis promptius utemur. Phraſes itidem ſub titulis collocandas ſvadet Thomaſius, ſeriem amplexus, qvâ utitur in elegantiis ſuis Calviſius: qvanqvam ego etiam hîc fortuitam locationem malim, facilè dehinc indicis ſubſidio in ordinem redigendam. Non enim Ficheti judicium me terret, qvi rerum ordinem præferens Indicem plenum tædii & faſtidii opus, & laborem Pſyches intricatiſſimum pronunciat. *Nam cum notæ, ait, qvæ ad eandem rem pertinent, unoqve in loco paratæ & ad manum eſſe deberent, ſparſæ ſint ut Oſiridis membra, locis mille, mille notandi ſunt numeri, paginæ adeundæ mille, qvæ res ad reſtim redigit.* Non ſanè tanti eſt iſta difficultas, qvam ille his coloribus depingit. Poſſunt & multa eorum, qvæ ſeorſim à Thomaſio notantur, ut Epitheta, Appoſita, Oppoſita &c. ad titulos phraſium transferri, ut non ſit neceſſe tam anxiè & operoſè illa diſtingvere; præſertim cum jam tot Autores viam hanc ſtraverint. In obſervationibus vocum ego ſelectum aliqvem inſtitui malim, ut disjungantur Civilia, Oratoria, Poëtica, Singularia, id eſt, qvæ

est, qvæ semel tantum dicuntur, dubia ob varias lectiones, Comica, qvalia sunt Plautina plurima, neqvaqvam in seria oratione usurpanda. Sunt & Germanismi vel ex Vorstio vel è lectione ipsâ notandi. In Civilibus consulendum est *Opus formularum Brissonii*, ac Indices illi Freinshemiani & Böcleriani in Historicos confecti. Sæpius enim apud illos aliâ significatione voces accipiuntur, qvam fieri vulgò solet. Novi Virum prudentem, qvi voces & phrases barbaras civiles, in scriptis publicis barbari seculi, & iis, qvæ nunc à viris in Republicâ viventibus scribuntur, occurrentia, qvalia sunt Acta publica, Capitulationes, Transacta, qvorum aliqva Goldastus & alii collegerunt, excerpsit, tum ut ipse intelligeret eorum sensus, ac ad eorum genium, si opus est, loqvi posset: Multum enim eâ in re consvetudini indulgendum. Idem labor suscipiendus est illi, qvi in Germanicâ linguâ civilem eloqventiam affectat. Colligendæ enim illi sunt è Recessibus Imperii, Actis Lundorpii, Epistolis publicis, aliisqve scriptis, phrases, formulæ, particulæ &c. qvæ freqventius ibi occurrunt, & civilis usus sunt. Nec credat facile aliqvis, qvam sit hoc adjumento futurum rerum negotia tractanti. Id ut faciamus, svadet etiam *Schraderus* Commentar. in libr. 3. Aristotelis. De Poëticis postea dicemus. Multa ad delectum vocum pertinentia *Buchnerus in libro de commutata ratione dicendi* habet. Imprimis verò hîc notari debent 1. Vocum propriæ acceptiones, 2. variæ significationes. 3. translationes, qvas posteriores, si qvis velit, ab his sejungere & ad synonymorum loca transferre potest. In his excerptis liberum unicuiqve esse potest pro fine & scopo suo, si qvis ea, qvæ ad latinitatem qvâ talem pertinent, ab iis, qvæ merè Critica & Philologica videntur, separare velit. Nam ad eloqventiam utilius est, si illa, qvæ puræ Latinitati inserviunt, seorsim habeantur, ne laborem inqvirentis gravent. Philologica verò & critica excerpta, qvæ propriè γλωσσήματα vocare videtur Qvintilianus, multa habent observata de peregrinis, etiam de corruptis vocibus, barbarismis, etymologiis, qvæ si cum illis conjunguntur, mire omnia confundentur. Fundus horum excerptorum est 1. in optimis classicisqve autoribus, qvicqvid ipsi observavimus aliiqve Viri docti, illuc pertinet. Modus autem observandi præscribitur qvam optimè à *Schoro in præfatione phrasium Ciceronianarum*. 2. Pertinent huc commentarii Criticorum, è qvibus seligendi sunt, qvi ad aureæ vel argenteæ ætatis Scriptores notas scripserunt, & ad genuinum vocum usum præ cæteris respiciunt. Qvicqvid enim illi jam tum observarunt, velut in lucro deputandum est. Itaqve illa tantum notentur qvam brevissimè ac velut per indicem ad ipsos autores remittendo, si ipsos autores habeamus. Observata singularum vocum & phrasium, si ipsi peculiares libros huic negotio destinare nolimus, poni possunt ad Lexici alicujus marginem, aut Grammatici perfecti operis, qvale Vossianum est. Ita & aliorum & nostra observata juncta habebimus. De particulis seorsim etiam collectanea instituenda essent. Nam, qvamvis intermisceat qvædam Thomasius titulis suis communibus; plura tamen possunt de iis notari.

Non

Non contemnendus est modus ille, qvo doctissimus Placcius in vocum rariorum collectione usus est. Nam ut *ex Historiâ Excerptorum ejus* libro de arte excerpendi annexâ discimus, vocabula, qvæ in Calepino habentur, Anagnosten sibi prælegere jussit, omissis testimoniis, iis qvæ sibi rariora videbantur, plumbagine subductis. Illa in chartis per plicaturam infractis exscribenda curavit, spatio relicto, qvo notarentur à Calepino omissa. Hæc iterum, cum labor cresceret, per indicem contraxit, signis additis, qvæ voces antiqvatas, novatas, poëticas, Græcas, barbaras, suspectas, notatas aliis partim & vindicatas, alioqve discrimine notabili, observatu præ aliis dignas, qvà separatas qvà constructas, frustrà apud alios Lexicographos qvæsitas, secernerent. Parvo illo semper ad manum posito codicillo felicissimè se usum profitetur. Primum enim vastorum voluminum mole tractanda supersedere potuit, deinde ob coadunationem vocum rariorum, uno intuitu, semotis allegatis sese conspectui exhibentium, promptior earum inventio fuit: Qvod certe imitatione dignum compendium est.

Secundus Excerptorum liber Thomasio Observatorius dicitur. Qvanqvam enim & illa, qvæ in priori occurrunt, observationum nomine appellari possint, ac appellentur etiam ab aliis, maluit tamen ita distinguere. Ea, qvæ hic sub titulis locantur, duplicis sunt generis. Pertinent enim vel ad copiam verborum, vel ad collocationem eorundem. Copiam verborum ad septem fontes revocat, 1. Synonymiam, 2. Commutationem, 3. Æqvipollentiam, 4. Dilatationem, 5. Tropos 6. Figuras dictionis, 7. Figuras sententiæ. Ad priores qvatuor refert variationem, dilatationem, extensionem, absorptionem, una cum figuris Grammaticis. Variationis plurima sunt genera, qvæ recensentur studiosissime ab Erasmo, ad cujus exemplum similia notari possunt. Vult autem hic non qvælibet sed illustriora notari, ac ea præcipue, in qvibus Germanica nostra lingva dissidet à Latina, e. g. cum Latini pluralem adhibent nos singularem; cum illi Conjunctivo utuntur, nos Indicativo, & contrà &c. Dilatatio fit per Epitheta & verba, qvæ Extensioni inserviunt, ut, volo, possum, do, eo, facio, ac similia, e. g. velle aliqvem mulctatum, pro mulctare; dare expeditum, pro expedire &c. Absorptio est, cum fit mutatio constructionis, aut modi finiti in infinitum, aut participium vel Gerundium particulam aliqvam abolevit: Ubi illa absorptionum exempla præcipuè notanda, qvæ à lingva Germanicâ sunt aliena. Cum qvibus tamen non confundendæ sunt Ellipses & Pleonasmi, qvorum itidem exempla sunt notanda. Ad collocationem verborum refertur divulsio; cum voces, qvas ordo naturalis conjungi postulabat, aliis interpositis dirimuntur. Interpositio est, qvando vox una vel altera interponitur, aut integrum comma, vel etiam qvasi Periodus, qvorsum & Parentheses referendæ: Antepositio, cum vox, qvæ seqvi debebat, antecedit: Postpositio, cum contrà. Pertinent & huc particulæ, verba, nomina periodos incipientia ac finientia, vel connectentia, qvæ diligenter notanda: qvorum

rum qvantus usus sit, nemo facile credet, nisi qvi exercitio didicerit. Notari etiam seorsim possunt particulæ vel verba, membra Orationis, Historiæ, Epistolæ inchoantia, qvæ vehementer juvant ipsum scribendi exercitium. Cæterum cum multa pars horum omnium collecta ab elegantiarum Scriptoribus ac Grammaticis observatoribus, legere illa potes, qvæ ab aliis jam notata sunt, & in unum aliqvod corpus congerere, iisqve deinde addere, qvæ tua lectione observaveris. Rectè etiam monet Thomasius, non elegantias tantum illas, sed & formas loqvendi simplices esse notandas. Non enim semper elegantiis est locus, estqve ubi fastidium pariant, nimis freqventer adhibitæ. Idem Sturmius svadet, non marmora tantum, sed & lapides & lateres ad orationis structuram comportandos. Formulas nos ad Excerpta Oratoria rejecimus.

CAP. IV.

EXEMPLA EXCERPTORUM LEXICORUM ET OBSERVATORIORUM.

Excerpta Observatoria etiam Græcis in usu. Adducuntur exempla Phrynichii Strabii, Epitersis, Hegesianacis, Parmenionis, Galeni, Lavinii. Exempla qvædam nostra. Primum de voce Insanus, Insania, Insanire. Ejus variæ significationes. Loca integra autorum in iis Excerptis non mutilata enotanda. Improbatur eam ob causam Wendelini Medulla Latinitatis. Secundum exemplum de voce corpus. Verba civilia. Singularia. Comica. Poëtismi solutæ orationis. Germanismi laudabiles. Ii temerè non affectandi. Germanismi vitiosi. Dilatationes & Extensiones. Parentheses. Connexiones Periodorum. Connexiones Historicæ notandæ. Voces sonantiores & polysyllabicæ notandæ. Minores formulæ phrasibus accenseri possunt. Johannis Rivii Excerpta in verbis recensentur. Titii Diatriba de ante numerandi laudatur. Σολοικοφανῆ veterum autorum ad Excerpta observatoria pertinent.

PRoposui Thomasii methodum, à qvâ non magnopere dissentio, nisi qvod in libro Lexico distinctius verba proponi velim. Ac fuit illa excerpendi methodus admodum vetusta, ut discimus ex Photio, qvi meminit cujusdam Phrynichii Strabii, qvi de verbis oratoriis, historicis, vulgaribus, libros 37 scripsit, qvorum titulus: Σοφιστικὴ παρασκευὴ h.e. Apparatus Oratorius. Et exstat adhuc aliqva Epitome ejus, à Petro Nunnesio in lucem edita. De verbis comicis ac Tragicis Epiterses Grammaticus scripsit, ut liqvet ex Stephano de Urbibus. De Poëticis Hegesianax Alexandrinus, ut ex Athenæo discimus. De Historicis Parmenio Byzantius. Galenus nominum πολιτικῶν libros qvinqve scripsit. De verbis sordidis scripsit Publius Lavinius, ut patet ex Gellio *lib.20. cap.10.* Plures autores veteres enumerat Schefferus *libro de Stylo cap.11. §.12.* Colligi talia multa possunt è Commentatoribus in Autores, qvorum studium laborem nostrum levabit.

vabit.Sed circumſpectè tamen etiam in his verſandum: Nam & illi nonnunqvam labuntur.

Ut exemplum aliqvod adducamus,ad librum Lexicum referas hæc de voce *Inſanus*, *Inſania*, *Inſanire* Voces illæ apud veteres ſingulari ſignificatione interdum accipiuntur. 1. Pro vehementia omni & excellentia in re ſeu bona ſeu mala,ut: Plaut. Trinumm. Act.3.Scen.2 *Inſanum malum* i e.magnum. Bacchid. Act.4.Sc.5. *Inſanum magnum negotium*. Moſtell.Act.3 Sc.4. *Inſanum bona porticus*; Auſonius de Crœſo : *dives inſanum in modum* Hinc Caſaubonus ad Athenæum *lib.13.cap.5.* docet, Veteres, cum aliqvid vehementer extollerent, ſolitos tanqvam exclamantes orationi ſuæ vocem *μανία* inſerere: unde manarunt illæ locutiones, *μανικὸν ὅσον μέγα* i.e. *inſanum magnum*, Virgilius *turbines inſanos* vocat,& fluctus. Qvin & ipſi Hebræi hâc loqvendi formulâ utuntur. Nam vox הלל ſignificat 1. inſanire, 2. laudare, 3. ſplendere,4. jactare.5. inſano impetu agitari: qvæ ſignificationes in eo conveniunt,qvod cum vehementiâ qvadam conjunctæ ſint,vid. *Jerem. cap. 46. v. 9.* Græcis etiam freqvens admodum eſt: Illi enim magnum amorem & ſtudium voce *μανίας* exprimunt. Ita *δοξομανὴς* gloriæ cupidus, *ἡλιομανὴς* cicadæ epitheton, *χυσομανὴς*, *ἱππομανία* ſtudium eqveſtre, *ὁπλομανία* ſtudium militare. Ad copiam etiam & luxuriem illis transfertur, ut ſunt voces, *καρπομανὴς*, *ξυλομανέω*, Ita apud Latinos Plinius *lib.16. c.27.* vites inſanas vocat, id eſt inſolitæ fertilitatis.] Hinc ſingularibus plane ſignificationibus ad alia transfertur. Cicero pro magnificis in ædificando ſumptibus voce illâ utitur, pro Milone col.777. B. *Inſanæ ſubſtructiones*. Autor ad Herenn. lib. 4. col.71.G.*Tametſi in Tuſculano qvidem cœpi inſanire, & in iisdem fundamentis ædificare.* Ad Qvint.Fratrem lib.3.ep.1.*Ea villa,qvæ nunc eſt,tanqvam Philoſophia videtur eſſe,qvæ objurget cæterarum villarum inſaniam.* Huc pertinet illud Plinii lib.18. c.5. *Optimum eſt alienâ inſaniâ frui*, i.e.ſumptuoſa ædificia ab aliis magnis ſumptibus & laboribus exſtructa exiguo pretio ſibi comparare,eaq; inhabitare.Falſus itaqve eſt Eraſmus, qvi eundem horum verborum ſenſum exiſtimat, qvi eſt verſiculi illius vulgati:

Felix,qvem faciunt aliena pericula cautum.

Si qvis enim cætera antecedentia & ſeqventia inſpiciat , facile verum hunc eſſe ſenſum videbit. Accipitur etiam vox *Inſanire* de qvocunqve immoderato ſumptu, Plaut.Milit.Glorioſo. Act.3. Sc.1. v.159. *Qvid opus hoſpes ſumptu tanto noſtri gratia? Inſanivisti hercule.* Huc referendum qvoqve illud Virgilii Eclog.3. *Inſanire libet qvoniam Tibi*, i.e. Sponſionem facere ſumptuoſam. Et illud Terentii Phorm.Act.4.Sc.4.verſ.37. *At primo homo inſanibat*, id eſt, incredibile pretium poſcebat.

Patet vel ex unico hoc exemplo, qvomodo congeri obſervationes ſingularium ſignificationum in libro Lexico debeant. Qvanqvam etiam iſtæ acceptiones omnes ad librum phraſeologicum ſub titulis ſuis poſſint reponi, e.g. ſub titulo *ædificandi*: Cœpi inſanire in Tuſculano. Inſanæ ſubſtructiones. Sub titu-

lo

lo *Habitandi vel Commodi:* Insania aliena frui. Sub titulo *sumptuum:* Qvid opus fuit hoc sumptu nostri gratia? Insanivisti herculè. Sub titulo *laudandi:* Insanum bona porticus, (qvanqvam hæc magis Comica, qvam Oratoria phrasis est) Sub titulo *laboris* vel *negotii:* Insanum magnum molior negotium. Sub titulo *pretii* vel *æstimationis.* Primò homo insanibat, i. e. incredibile pretium poscebat. Atqve sic notata magis usui in scribendo esse possunt. Utilissimum tamen est etiam seorsim in libro Lexico notare, cum mirè hoc faciat ad loca similia in autoribus explicanda, ad qvod prodesse liber phraseologicus sub titulis digestus non potest. Debent etiam ipsa verba singula rariora sub titulis phraseologicis notioribus consignari: qvod facit *Schönslederus in Apparatu eloqventiæ*, & svadet etiam *Titius in Manud. ad Excerpendum.* Loca etiam integra tam hic, qvam in aliis libris excerptoriis, notanda sunt: ex appositis enim judicium de vero sensu ferendum est, patetqve ex eo, phrasin alia occasione dictam probam & laudabilem, ad aliam translatam ineptam fieri. Qvam ob causam reprehendendi sunt Autores, qvi phrases ita nudè congerunt, ut fecit Wendelinus in Medulla Latinitatis. Cui viæ si semper institeris, qvæ sic colliges, plenioris alicujus Lexici vicem præstare poterunt. Nunqvam tamen observationibus ipsis ita fidem habeas, ut loca ipsa Autorum non conferas.

Simile Exemplum est, qvod ad hanc classem pertinet, etiam illud, qvod Jodocus Willichius libro *de Verborum copia comparandâ cap. 15.* affert de Voce *Corpus*, qvod proprie est massa ex artubus, ossibus, nervis &c. constans, aut aliqva mole rei corporeæ. Cic. 2. de Oratore. *Corpus sine loco intelligi non potest.* Corpus pro carne. Cicero: *Et vires & Corpus amisi.* Idem 2. de Nat. Deorum *ossa* vocat *subjuncta Corpori.* i. e. carni. Conjunctim dicitur ap. Martialem: *Inqve omni nusqvam corpore corpus erat.* Apud Ciceronem *corpus defensionis* per translationem dicitur. Lucretius. lib. 2. mare salsum *Neptuni corpus acerbum* vocat. Idem: *Condensa Corpora lapidum.* Idem ventos *cæca corpora* vocat. Accipitur pro opere scripto Cic. *A principio conjurationis usqve ad reditum nostrum videtur mihi modicum qvoddam corpus confici posse:* pro tribu & turba populari. Livius: *sui corporis Regem creare volebant.* Cajus *Collegiorum corpus* dixit. Cicero *contemperationem corporum* dicit. Cic. ad Attic. *ad corpus ejus accederet.* Addimus his illa. Corpus pro *homine ipso* qvemadmodum & σῶμα apud Græcos. Notat Voss. *Inst. Orat. lib. 4. p. m. 141.* Vid. Magius *lib. 1. Misc. cap. 12.* Radulph. Fornerius *lib. 2. Rer. qvotidian. c. 26.* Huc pertinet Anglica illa loqvendi ratio *No-body; som-body, nullum corpus, aliqvod corpus:* id est: *Nemo, Aliqvis.* Solent & *Servi* ita vocari. Epiphanius in Ancyroto. δεσπότης ὀγδοήκοντα σωμάτων. Herus octoginta corporum. Atqve hoc nomen credo cum *pecoribus* commune habuisse, qvæ & corpora vocabantur. Apertè habetur in *l. si servus §. Et ideo act ff. de Evictionibus & dupli stipulationibus.* Vide & Casaub. *cap 10. lib. 5. Animadversionum in Athenæum* & inprimis Maussacum in *notis ad Harpocrationem p. 125.* Gatakerum in *disserta-*

tione de Novi Instrumenti stylo cap.10.p.104. Corporati inter Studiosos qvi dicantur in *l.1.Cod.Theod.de stud.liberal.urb.Rom.* videatur Conring. in *Dissert. ad illam legem p. 49.50.* Infinita talia notari possunt, & nunc aliqvâ ex parte Hofemannus in *Lexico suo Universali Philologico* hujus laboris rudimenta posuit, in qvo ego accuratiorem autorum designationem, unde illa deprompta fuerunt, reqviro.

Eodem modo colligantur seorsim, vel saltem notis distinguantur 1. *Verba Civilia.* Civilis sensus est, cum apud Curtium dicitur. *Avarè ac superbe imperare.* Phrasis enim hæc de Tyrannico regimine intelligenda est. *Suis vel alienu auspiciis rem gerere* qvid sit, is sciet, qvi novit apud historicos *auspicii* voce intelligi administrationem atqve executionem cum summâ potestate conjunctam, de qvâ videri potest integra dissertatio Böcleri de Auspicio Regio. Paulatim insurgere apud Tacitum *lib.1.Annal.cap.2.* eleganter explicat Böclerus in Commentario ad illum locum *num. 8. & 9.* & Heinsius in laude Asini. Cum apud Curtium dicitur Persarum imperium magis concuti qvam affligi, notabis per concussionem significari conversionem Reip. vel mutationem status, per afflictionem eversionem & interitum. Atqve hæc omnia notanda bene sunt, ut de civilibus rebus loqventibus civiles phrases, qvibus passim utuntur historici, non desint. 2. *Singularia.* Qvò referas e. g. ista. *Vacuefacere* ap. Nepotem; *Leno* pro Legato apud Justinum. lib.1. *Lætatio* pro Lætitia ap. Cæsarem. *Noctuabundus*, *Sylva vindicata*, *Muginari*, *Puniri* aliqvem pro Ulcisci. *Raudusculum*, id est, pecuniola. æs enim veteribus Raudum vocabatur. *Tagax*, *mulierosus*, *dieticula*, al. legunt: *diecula* & complura alia, qvæ ap. Ciceronem occurrunt, & colligi possunt è Frobenii penu Tulliano. *Adoptatissimus* pro Exoptatissimus (ita legunt MSS: Gothofrediana editio habet optatissimus, qvâ voce Ciceronis filius utitur *lib.16.epist.fam.p.21*) Huc refer etiam, qvod ibidem habet: *Omnia velles mihi successa*, qvod Henricus Stephanus in Pseudo-Ciceroniano ne latinum qvidem credit, qvanqvam alii defendant. Vide *Taubm. ad Plauti Pseudolum Prolog. vers. 8. Voss. de Analogia lib.4.cap.13.* *Dextella* pro dextra *Cic. ad Attic. lib.14.epist.23.* *Calculo, onis*, pro Calculatore. His & similibus vel planè non vel parcius utendum. Plura eorum singularium è variis Autoribus dedit Balbinus in *Verosimil: humanior. disciplinar. cap.3. & in Notis ad hæc Verosimilia.* 3. *Dubia vel falsa ob varias lectiones.* Qvorsum referas *Præmiari.* Svet. Tito: cap.7. *Nundinari præmiariqve soliti.* Hic vocem præmiari qvidam exponunt, præmia largiri, alii præmia accipere. Alii legunt prædari. Rectius itaqve abstinetur hâc voce. Ita Bembus utitur voce *multissimus*, qvod putaret apud Ciceronem ita legi. At legitur in correctioribus exemplaribus: *Ex multis meis miseriis* non *multissimis.* *Adhibere fidem* pro credere vulgo in usu est, & nititur autoritate loci corrupti ap. Ciceronem de Divinatione lib. 2. Rectiora enim exempla habent: *Fides est habenda*, non adhibenda. *Delenitio* ap. Ciceron. 2. offic. legitur. Sed emendatiores Codices habent Delectatio, *Dememinisse* multi dicunt pro oblivisci, decepti corrupto loco apud Martialem lib.2. epigr.59. *Ipse jubet mortis di-*

tu dememinisse Deus, ubi rectius legitur *Te meminisse*. Apud Plautum legitur Act. 1.Sc.1. Amphitr. *fugam in se convertitur*. Dubia hîc lectio est, ut phrasis securè adhiberi neqveat. 4. *Comica*. Qvalia infinita apud Plautum occurrunt, qvæ seorsim ponenda sunt, cum sint ad seriam & civilem orationem inepta, nisi forte in epistolis familiaribus, dialogis, satyris, aliisqve scriptis ludicris, ea joci gratiâ inspergas; qvanqvam & hîc judicio opus sit. Subactum itaqve judicium reqvirit lectio Plautina, ut mirer, in lectione autorum Plautum prætulisse Terentio Scioppium in epistolâ de *compendiosâ lingvæ Latinæ exactius cognoscendæ ratione*, qvæ additur tractatul ejus de arte critica. Qvod si in exemplum proponamus *Act.1. sc.1. Amphitr* statim videbimus, qvam multæ ibi occurrant serviles argutiolæ, inaniter nonnunqvam confictæ, nec temerè imitandæ. Qvot enim hîc occurrunt phrases, qvibus verberatio describitur, nunqvam sic in alia oratione usurpandæ. *Advenientem hospitio pugnæ accepturus est. Pugnis facit hodie ut dormiam. Pugnos edere* pro vapulare. Sic in Rudente Act.3 Sc.4. *Jam tibi messis in ore fiet mergis pugneis*. Pœnulo Act.1, Sc.3. *majorem partem in ore habitas meo* In eâdem scenâ Amphitruonis. *Homines qvatuor in soporem collocasti. Is me interpolabit meumqve os finget denuo. Qvi pugnis os exossas hominibus. Faciam ego hodie Te superbum.* Nec usurpaverim ego temere alias phrases, quæ ibi occurrunt v. g. *penetrare se in fugam. Pallium alicui detexere. Advenisti audaciæ columen consutis dolis. Optime optimo optimam operam des. Neqviter ferire malam mala discit manus. Vulcanum in cornu conclusum geris.* Qvæ omnia nescio qvid frigidiusculi acuminis habent. Comicam Plauti & Terentii latinitatem nuper singulari libro collegit in libro cui titulus *Hortus Comicus* Bartholomæus Feind. Hamburg. 1688. edito. titulis per classes rerum divisis. Sed vellem hîc Comica â pura latinitate fuisse sejuncta 5. *Poëtismi in solutâ Oratione occurrentes*. Sic e,g. planè poëticum est apud Tacitum lib.2. Annal. *Sceninus promptum vaginâ pugionem vetustate obtusum increpans, asperari saxo, & mucronem ardescere jussit.* Livius dicit alicubi: *Pugna senescit.* Sic freqventer ap. Tacitum occurrit: *Occultus odii, turbidus consilii; Cuncta corporum* &c. Apud Florum multa talia habentur. 6 *Germanismi laudabiles*. Qvales sunt, *Accredere alicui, Adjurare alicui. Non possum ad nummos pervenire. Vestis bene sedet. Febrim nancisci. Morbum nancisci. Magnum se facere. Facere se hilarem: Pro felici aliqvem aspicere* &c. de qvibus plenâ manu Vorstius. Sed magnâ hîc cautione opus est, ne malâ juncturâ phrases illæ vitientur. Qvod si qvis integram vel epistolam vel orationem è meris Germanismis, utut laudabilibus, concinnet, vix crediderim Latinis auribus illum se probaturum: Etsi enim phrases per se bonæ essent, affectatione tamen illa gratia orationi periret. 7. *Germanismi vitiosi* Qvorum integram sylvam suppeditant Barbarismorum notatores: Vossius de Vitiis sermonis, Vorstius de Latinitate meritò suspecta, Borrichius in Cogitationibus de lingvæ Latinæ ætatibus, Cellarius in Anti barbaro & Curis posterioribus. 8. *Dilatationes & Extensiones* e.g *Faxo acceptum* pro accipiam ap Plaut. Cic.

1.off.c.9. *Non patiar te desertum*, pro: non deseram. Id.ad Attic. lib. 1. ep. 5. *Non committam post hæc ut accusare me de negligentiâ possis*, pro: non accusabis. Plaut: *doctè illam perdoctam dabo.* Terent. *Exornatum dabo.* Seneca Tragicus: *Demersas dabo.* Cicero: *Cupiditates domitas habere.* Plautus: *Carens fui*, pro Carui. Cic. in Orat. *Est, ut scis, his verbis loqvens Socrates.* Cic. de Divinat. lib. 1. *Faciendum videtur, ut diligenter etiam atqve etiam argumenta cum argumentis comparemus*, pro Comparanda sunt. Pertinent huc etiam extensiones per particulas ab, ad, de, in, ut: *Fulgor ab auro, si mihi secundæ res de amorę meo essent*, pro amoris mei. *Adeone vobis videmur esse idonei*, in *qvibus sic illudatis.* Trium verborum *Esse, Facere, Habere* ut magnam extensionem in latinâ lingva esse docet Riccius in Apparatu Elocutionis Latinæ, sub voce *Esse*; ita variè in Dilatationibus illa adhibentur: Qvibus *Dare, Mittere, Ponere* & alia nonnulla addi possunt. Magnus sanè earum dilatationum usus est in copiâ orationi conciliandâ, in qvâ *Plagiasmi* magnam partem obtinent, de qvibus pluribus infrà agemus. 9. *Parenthefes.* Qvarum magna interdum elegantia est in Oratione tam solutâ qvam ligatâ. In Orationibus non pauca passim occurrunt. In Poëtis qvò magis elegantiæ illic habent, diligentius notandæ. Tales e.g. sunt. *Ignoscite fasso. Sic credidit alma vetustas. Sæpe (recordor enim.) Qvis posset credere? Sic me mea fata trahebant. Parenthesis* octo versuum est apud Virgil. 12. Æneid. De artificio hujus Poëseos vide Scaligerum libr. 5. cap. 3. libri de arte poëticâ. *Si mens non lava fuisset. Qvis talia fando temperet à lachymis. Qvod minimè reris. Res est non parva. Ut potius reor & potius Dii numina firment. Qvi Te feliciter attulit Eurus (Eurus enim attulerat) si qva est modo corporis umbra. Insanire libet qvoniam Tibi. Liceat concedere veris. Ne me incuses. Si qvis modus. Nobis meminisse relictum* 10. *Connexiones Periodorum.* Ita notabilia Periodorum principia hæc sunt, ut inter legendum occurrerunt consignata, qvæ in meliorem ordinem digeri possunt; Etsi sic coacervata promptius se usui nostro ingerunt. *Occurrit ex alio aliud. Neqve inficior. Nec sum ignarus. Non deprehendo illorum sollicitudinem. Nondum commemorari. Non alienum erat hoc loco. Ac primò qvidem illud prætereundum haud est. Jam verò magnæ circumspectionis opus est. Sed satius esset hæc silere, nisi ex se calamitates magnæ loqverentur. Dubito autem hic an-an-Oportunum erat hoc loco. Non poterant ista satis occupare industriam tuam Neqve verò tantùm de hoc, sed & de illo. Qvanqvam nescio magisne - an - Ita habeo & animum induco meum. Illud etiam me commovebat. At enim aridam orationem non seqvitur affectus delectationis. Atqve adeò mihi concedendum est magis qvod. Ad illecebras ætatis accedebat etiam forma. Qvid illud qvanti tandem faciendum putatis? Et qvisqvis est, qvi putat. Nisi Orpheum audire præstat. Mihi qvidem neqve fas videtur. Qvanqvam ego mihi sic persvadeo. Sed de his audietis in Locis. Longum est ire per singula. Mitto jam. Non credat hoc qvicqvam. Præterea accedit. Præcipuum. Proximum. Adhæc. Huc pertinet. Huic geminum est. Qvid? qvod. Qvin etiam. Nam ad illud qvod attinet, si--si--si postremò.* Hæc & multa

alia

alia colligi poſſunt, ſi velis diſtinctè, ratione membrorum Orationis, ut fecit Hugues, aut ſub certis Particulis, qvibus illæ formulæ reſpondent, ut fecit Elias Major in *libro de variandâ oratione*, & multum adferent ad orationem elaborandam adjumenti. Inprimis utile erit connexiones Hiſtoricas notaſſe, qvibus vel ab uno membro ad aliud, vel ab hiſtoriâ ad hiſtoriam, vel à Circumſtantiâ ad Circumſtantiam pervenitur. Eæ enim multum ſæpe negotii faceſſunt. Voces numeroſiores, ſonantiores, grandiores, polyſyllabicæ ſeorſim collectæ ac ſub pedibus ſuis diſpoſitæ inſervire numero oratorio formando poſſunt. Hunc colligendi modum vehementer ſvadet Scioppius in Epiſtolâ Conſultatoriâ de Stud. *Illud non poſſum, qvin diligenter animis Studioſorum inſtillem, ut in lectione Ciceronis ſtudioſe cum vim verborum ſimplicium inveſtigent, eruant, erutasqve in librum obſervationum referant: tum compoſitionem & numeros à Cicerone, tanqvam perfectiſſimo Oratore, freqventatos obſervent.* De Formulis agetur, ubi ad Oratorios Locos communes pervenero. Minores verò formulæ accenſeri phraſibus poſſunt. Ita e.g. in Heautontim. *I, 1 verſ. 4. 5. & 6.* formula eſt, qvæ refertur ad Titul. monendi. *Verſ. 9. & 10.* formula eſt expoſtulandi, qvibus vel inter phraſes locus poteſt aſſignari.

Hæc qvaſi ſpeciminis loco adduximus, qvæ de verbis in excerptis obſervatoriis notari poſſunt. Neqve enim decem illas claſſes tantum qvis eſſe exiſtimet. Longè plura occurrunt, qvæ ſeorſim colligi merentur: ut oſtendere præ aliis voluit Johannes Rivius Atthendorienſis in libro *Locorum Communium Philoſophicorum*, cujus mentionem *lib. I. c. 21. p. 260.* fecimus. Primum enim Locos vocum primæ impoſitionis, ut vocat, dedit, qvibus comprehendit ſimplicia rerum per claſſes certas deductarum vocabula, & qvidem è ſolâ Herodoti hiſtoriâ, illum enim qvaſi in exemplum & ideam Univerſalem Locorum ſuorum Philoſophicorum propoſuit, Græcasqve loqvendi rationes, immiſtis interdum latinis, ex eo auctore collegit. Typus ille generalis habetur p. 102. eſtq; ad modum Sturmianarum claſſium, ſed diverſâ tamen methodo, inſtitutus. Hinc procedit ad vocabula ſecundæ impoſitionis, qvibus illi primæ impoſitionis qvaſi qvibusdam notionibus Grammaticis cohibentur, Eorum Locos 31 fecit: ut τὰ γενικὰ καὶ εἰδικὰ, Generalia & ſpecialia. Idem multa, diverſum ſignificantia, Agnomina, Cognomina, Denominata, Gemini nominis, πολυώνυμα, Comparativa, ſuperlativa, poſſeſſiva, Diminutiva, Gentilia, Localia, Comprehenſiva, Partitiva, Relativa, χρονικὰ, ea ſcilicet, quæ tempus ſignificant, Arithmetica ſive Numeralia. &c. Quorum multa ſeorſum poni non merentur, ſed addi phraſeologicis Excerptis poſſunt, aliqva vero locum omnino in libro Obſervatorio merentur, ut illa qvæ ad numeros exprimendos pertinent: Qvorum colligendorum utilitatem ſingulari Diatriba *de Arte numerandi numerosqve Romano more efferendi*, per ſimplices numeros, Decadas, Hecatontadas, Chiliadas, Cl. Titius oſtendit. Neqve ſane cuivis in promptu erit illa numeros exprimendi facultas, ſed accurata & multâ ex autoribus claſſicis obſervatione paranda erit: Neqve adeò diſtincti

stincti è Gronovii libro de pecuniâ vetere aut aut aliis haberi possunt. Et præterea utilissimum idem Vir doctissimus laborem impendit in re pecuniariâ veterum cum nostrorum temporum moneta comparanda, geminarum tabularum Schematismo in lucem edito. Sed hæc & multa alia in Titulis istis Rivianis ad *τὰ τεχνικὰ* generatim considerata referri possunt. Non exiguum tamen hinc fructum referet, qvi Titulorum specialium *διατυπώσεις* in Autore ipso recognoscet. His subjungit Locos 35. Exegeticæ Grammaticæ maxime proprios, Seqvuntur deinde conjuncta vocabula & *περὶ τῆς τῶν φράσεων ευπορίας*, Loci XX qvorum qvidem usus aliqvis in Grammatica arte, in Phraseologicis excerptis, qvà talibus, nullus est; Hic enim Titulos reqvirimus è visceribus rerum, non è Grammaticis technicisqve notionibus, depromptos. Qvæ de Perodis seqvuntur, ad Rhetoricam potius qvam ad Grammaticam pertinent. Loci Syntaxeos variæ ad observatorium qvidem librum referri possunt: Sed in illis, qvæ obvia, nec rariora sunt, supervacanea colligendi opera est; ac notari talia ad accuratioris Grammatici opus possunt. Inter illos tamen Rivianos Titulos ille; *Σολοικοφανῆ veterum*: locum in observatorio libro meretur. Qvalia multa in Auctoribus classicis, in Digestis è veterum JCtorum libris excerptis, reperiuntur: è quibus nonnulla congessit *Anton. Matthæi in Collegio Fundamentorum juris Disp. 12. corollar.* ut verè *σόλοικα* judicans, quæ tamen satis latina & exemplis optimorum autorum probari possunt: ut ineptè vapulare illis Priscianum existimet: Neque enim Grammaticorum regulis boni subjici Autores debent, sed ex illis vel Regulæ formari, vel Regulis exceptiones poni.

CAP. V.

DE EXCERPTIS CRITICIS, EXEGETICIS, ANTIQVARIIS.

Excerpta Critica & Exegetica ad Autorum explicationem pertinent. Critica à Grammaticis differunt. Excerpta variarum Lectionum. Exegetica Excerpta qvomodo instituenda? Commendantur pro usu commentationis Indices Autorum, qvi libris subjiciuntur, utilissimi. Indices in Face Criticâ Gruteri. Usus talium Excerptorum in Legibus Romanis, in Codice Bibliorum. Biblia Critica. In scriptis Hippocratis & Galeni. J. C. Scaligeri & Bodæi à Stapel commentarius in Theophrastum. Hofmanni officinalia. Salmasii Hyle Iatrica. Welschius laudantur. Excerpta Antiqvaria qvare Criticis jungi possint. Josephi Laurentii Polymathia. Qvomodo instituenda. Censura Maresii circa intemperiem qvorundam Criticorum.

AD hanç classem referuntur qvoqve *Critica & Exegetica* Excerpta, etsi enim non ad Orationem ipsam pertinent, pertinent tamen ad Autorum explicationem, unde oratio formatur, iisqve inservire possunt, qvi commentaria in Autores parant, aut dissertationes super argumento aliqvo philologico scribunt. Critica à Grammaticis differunt; Nam etsi suprà mentionem fecimus Glossematum & Collectaneorum Lexicorum, diversa tamen hæc ab illis sunt, & instituuntur ad sensus autorum investigandos, qvæ ego vocarim ad distinctionem cæterorum Excerpta Critica Exegetica. Adornari autem illa hoc modo possunt: Sensus accuratos in Autoribus qværimus, vel è variarum lectionum investigatione, vel ex ipso verborum sensu Qvod ad varias lectiones attinet, illæ è MStis codicibus consignari, vel ad margines librorum possunt, vel libris separatis secundum Autorum paginas dispositis; Nam ex collatione illarum ad veros sensus Locorum Autoris pervenimus.

Exegetica Excerpta ita adornanda sunt: Adscribenda sunt ad margines Autorum loca Autorum, qvi explicant illa verba; vel separatus adornari liber potest secundùm ordinem librorum Autoris: Illa excerpta si à prima juventute instituantur, nunqvam deesse poterit materia in autores commentaturo, vel lectiones super illos instituturo. Habemus tot libros adversariorum, observationum, qvibus varia autorum loca explicantur: Illa omnia referre ad has velut sedes suas possunt. Illustrantur nonnunqvam data occasione in aliorum commentariis autorum loca; etiam hæc referri illuc possunt. Non credat aliqvis, qvanto usui talia excerpta sint. Sic qvoties occurrit aliqvid ad Virgilium, illud ad marginem Virgilianorum operum scribatur; ita fiat & in aliis. Subsidio hic esse possunt indices Autorum vel laudatorum, vel emendatorum, qvi subjungi solent libris Criticis. Hi si in omnes Autores essent, & accurate satis conscripti, supersedere hoc colligendi labore poteramus. Verum cum in plurimis illi deficiant, ac tumultuarie sint conscripti, nec loca Autorum statim conspicua sint, rectius ipsi tales Excerptorum libros conficiemus. Reperiuntur qvidam indices in Tomum 3. & 4. *Facis Criticæ Gruterianæ*, in qvibus accurate notata sunt Autorum loca ac verba ipsa, addito semper autore, ubi explicatio invenienda; Sed in reliqvis Tomis labor ille desideratur, qvi tamen in tali opere, & qvod ad illos usus concinnatum est, summe esset necessarius; Eum enim in finem Gruterus hos libros junctim edi curaverat. Eodem modo in Legibus Romanis vel in Sacro Codice Excerpta Exegetica qvis conficere poterit, magno futura usui, si labor cum ætate & annis creverit. Nam in explicatione Legum Romanarum vehementer vacillamus; essetqve talium excerptorum ad explicationem legum maximus usus, ipsis etiam JCtis non observatus. Pleriqve enim ex illis parum de interpretatione genuina Legum Romanarum solliciti, ad auream praxin omnia conferunt: in qvâ solida legum interpretatio, qvæ ex his subsidiis petenda est, pro Scholasticis tricis & inutili labore habetur. Illud

D tamen

tamen certum est, infinita restare in his agenda, qvæ talium excerptorum beneficio confici possunt, ut nunqvam defutura sit materia JCto, si novas Commentationes scribere in Leges velit, & qvidem eruditas: cum vulgares illi Commentatores non nisi cramben coctam centies recoqvere soleant. Qvis eorum excerptorum in Theologicis usus, qvilibet sane facile intelligit. Hinc sane Biblia Critica ortum suum trahunt, in quibus illud fortassis desiderandum est, qvod nimis concise omnia tractentur, & Autorum loca non satis accuratè notentur. Ex his tamen magnum usum in Theologiam inferri, stupidus certe esset, qvi negaverit. Neqve adeò in Medicis talium excerptorum usus contemnendus est. Etsi enim non tam autoritatibus, qvam rationibus, illa constent, est tamen, ubi Hippocratis & Galeni verba aliam aliamqve interpretationem admittunt: est ubi in nominibus morborum, in nominibus materiæ medicæ, magnus Philologiæ usus est, qvem aliqvâ ex parte demonstrarunt *Hoffmannus* in variis suis Lectionibus Medicis, in Officinalibus suis; *Jul. Cæs. Scaliger* in Commentario in Theophrastum de Plantis; *Bodæus* Stapel alio in eundem Autorem commentario; *Salmasius* commentario in Polyhistora Solini, qvi & ipse opus vastum de materia medica præ manibus habuit, cujus prolegomena jampridem edita. Nunc vero ipsum opus de *Synonymis & Homonymis & Hyles Iatricæ* inter appendices Polyhistoris Soliniani nuper recusi curante Lantino prodiit, qvo ille mirifice Medicorum labores juvat, non Latina solum & Græca, sed & Orientali Nomenclatura rerum & lectione instructissimus. Multa in his præstare potuisset Hieron. Velschius, Vir ut in medicinâ, ita & in Græcâ & Orientali literaturâ, consummatæ eruditionis.

Jungi his possunt *Excerpta Antiqvaria.* Qvanquam enim illa ad Historicos videntur pertinere, nolim tamen misceri cum illis. Cum enim Historica vel ad Civilem usum congeruntur, vel ut accuratior ipsa historia habeatur, nimis prolixum & tædiosum esset, in isto cumulo ista qværere. Continent verò Excerpta Antiqvaria ritus variarum gentium circa res certas. Jam verò methodus illa colligendi varia esse potest: vel enim respicimus ritus illos, secundum solennia actionum humanarum institutos, atqve sic ordo talis adhibendus esset, qvalis in Antiqvitatibus Rosini & Dempsteri. Sed præstat potius seqvi ordinem rerum, illisqve collectaneis deinde subnectere indicem rituum, secundum varias in Republ. actiones dispositorum. Placet itaqve mihi, nuda hic consignari lemmata rituum, adjectis Autoribus, qvi de illis agunt: nam exscribere nimis prolixum esset. Velim deinde lemmata illa numerari, appositis in fronte numeris, si forte unum lemma ad plures titulos pertineat, ut non opus sit, integrum exscribi, sed tantum paginam alterius tituli & lemmatis numerum poni. *Josephus Laurentius in Polymathiâ suâ* libros & indices tales confecit secundum Alphabeti seriem, sed non ille ordo observatus est, qui debebat, & paucula illa tantum sunt; possuntqve longè plura illis addi. Deinde neqve lemmata sunt

ta sunt numerata, neqve sub titulis diversis repetita. In his omnibus tamen, si ad usum transferantur, modus tenendus est à viris doctis, ne in Maresii censuram lib. 2. epist. 44. incurrant. Ita verò ille: *Nec plurimorum hujus ævi eruditorum morem æmulari convenit, qvi toti sunt in apicibus syllabarum examinandis, vocibusqve appendendis, & in Criticis qvisqviliis & in Grammaticis: nec in ullius libri licet accuratâ editione unqvam acqviescunt, sed semper hærent: aliunde etiam nimii in antiqvorum ritibus usqve ad minutias & extremam anxietatem enucleandis & observandis: qvorum pleraqve talia sunt, ut ea ignorare Qvintilianus fortasse inter Grammatici virtutes habiturus fuerit, & longe majora ac potiora in libris qværere, nec circa voces resqve minimi ponderis & inutiles consenescere oporteat.*

CAP. VI.
DE EXCERPTIS ORNATÆ ORATIONIS.

Excerpta ad ornatum dictionem pertinentia. Phrases simplices & Expressiones differunt. Exempla afferuntur. Expressiones etiam ex autoribus dijudicandæ. Ad eas accedat non nimis maturè tiro. Johann. Merryweather in Anglis suis nimiam expressionum curam damnat. Qvæ causa malæ & impuræ latinitatis. Anonymi Galli liber: La maniere de bien penser &c. laudatur. Primum inter expressiones locum habent Translata. Robortelli in iis colligendis consilium. Mosellani Adagialium collectio periit. Robortelli judicium de diversitate Translatorum aureæ & seqviorum ætatum. Consilium de notandis translatis in Schönsledero. Expressiones etiam è recentioribus colligi possunt. Joh. Michaelis Bruti laus. Adagiorum collectio huc pertinet. Tituli qvomodo formandi. Adagialia è Poëtis Græcis, Latinis. Balandus, Rotmarus laudati. Adagialia qvædam ex Ecl. 1. Virgil i afferuntur. Horatii sermones laudantur. Caselii de iis judicium. Adagialia qvædam ex Sat. 1. adducuntur: Eorum collectio magni usus.

Cum de iis, qvæ ad puram dictionem pertinent, Excerptis qvinqve prioribus capitibus egerimus, jam ad ea venimus, qvæ ad ornatam dictionem referri possunt. In Oratione omni primum ad proprietatem, hinc ad cultum respicimus; proprietas consistit in phraseologiâ pura, seculi aurei. Nam ex ejus seculi scriptoribus phraseologia exstruenda est, inde corpus orationis formandum. Inde cultus & ornatus additur, qvi non tam ex ipsâ lingvâ, qvàm conceptibus qvibusdam argutis & analogismo rerum, nascitur & phrasi superimponitur, sed tamen & ille suos qvosdam limites agnoscit, qvos rei & characterum natura illi circumponit, & qvandam etiam cum genio linguæ convenientiam habet. Non habemus commodam in latinâ lingua vocem, qvâ exprimamus, nisi forte Græcâ, non adeò aptâ, voce Emphases, vel latinâ Expressiones dixeris.

Hæ verò à phrasibus ipsis probè sunt distinguendæ, neqve permittendum pueris, qvi nondum firmato judicio sunt, ut iis temerè utantur. Qvod nisi observetur, putida & affectata oratio cum ætate in habitum ibit. Sic e. g. phrasi purâ dico *magnas in illo opere moras ducit*. Expressio est: *Dum molitur dum conatur annus est.* Item: *plusqvam Ulyssæis erroribus in hoc opere circumducitur.* Item: *testudineo gradu ad metam procedit*. Phrasis est: *rumor cessavit*: Expressio: *Rumor raucus factus est*. Phrasis est: *Securus jam sum*. Expressio: *His tempestatibus prope solus sum in portu. In alteram aurem dormio. Aliorum naufragia ex terrâ intueor. Omnibus machinis inexpugnabilis sum. Extra teli jactum sumus. Res est in vado salutis. In portu navigo. Subducere jam navim possum in pulvinarium.* In his semper ad res ipsas, semper ad Autores respiciendum est, & ad genium linguæ, si aliunde, non ex classicis autoribus inferantur: si denique Comici vel Satyrici characteris Expressiones sint; Qvalia non discernunt tyrones nullo usu exercitati. Separanda autem illa statim sunt, ut ea mature cognoscere discat tyro, nisi forte jam tum in usum communem cesserint: Tum enim eodem jure cum cæteris phrasibus, qvæ civilis usus sunt, censentur. Vulgarium, qvos habemus, librorum Phraseologicorum ille defectus est, qvod puras phrases cum expressionibus misceant; deinde nec vocum phrasiumqve propriæ significationes, aut particularum usus, accuratè exhibentur, qvas in numerato habere oportet primaqve ex iis, ut in pingendo tirones solent, lineamenta ducere, anteqvam elegantiarum colores adhibeamus: Nam expressiones magnam partem ex ingenio dependent, nisi qvas forte Autorum usus magis familiares fecerit. Scripsit *Johannes Merryweather*, Religionis Medici Translator, Anglicâ linguâ dissertatiunculam, cui titulus: *Directions for the latin longue* Londini 1681. impressam, in eo nobiscum consentiens, popularesqve suos reprehendens, qvi nihil eleganter dictum existiment, nisi qvod poëticis oratoriisqve coloribus pictum sit; Unde fiat, raros admodum in gente suâ esse genuinæ Latinitatis scriptores. Qvod ingenuum ejus de suâ gente judicium laudandum est, præ illis, qvi & Ciceroni & Virgilio æqvales Oratores & Poëtas venditant. Talium elegantiarum collectanea & censuram instituere difficile est: Difficillimum rectè iis uti, qvod summum judicium reqvirit. Fuit inter Gallos superiore anno Anonymus qvidam, qvi librum scripsit, ejus tituli: *La maniere de bien penser dans les Ouvrages d'esprit*. elegantem sanè & doctum, quo ille argutias & expressiones quasdam tam veterum qvam recentiorum scriptorum congerit, censuramqve eorum instituit: Qvâ in re profecto maxima Critices pars consistit. Nam licet sint in ipso illo Censore qvæ censuram qvandam mereantur; qvâdam enim πατριδομανίᾳ laborat: Condonari tamen illi talia in ista elegantissimarum meditationum copiâ æqvum est. Id tantum miror, cum haberet inter antiqvos, præcipuè Hermogenem in libro de Ideis, qvi uberrimos harum elegantiarum fontes recluderent, suo potius ingenio niti voluisse. Neque sanè ita hæc à phantasiæ libertate dependent, ut nihil certi in illis constitui

possit;

possit; sed maximus judicii in phantasiâ dirigenda labor est, ne illa ultra limite feratur. Caute satis ab Aristotele, Longino & aliis τα ὑψηλὰ & μετέωρα, frigida tumida, distinguuntur, in quæ vitia incidunt expressiones non recte formatæ.

Primum inter ornamenta locum sibi vindicant Translata. Metaphora enim, præsertim si illá latitudine accipiatur vox, qva usus est Aristoteles, fons est omnis culturæ & ornatus, imo omnis argutæ inventionis, qvæ in rerum analogismo consistit. In Translatis magna vis est Orationis exaltandæ & ad varias ideas formandæ. Ab ejus vero usu mollis, urbana, acuta, sublimis, gravis est oratio; ab abusu puerilis, inepta, frigida. Consilium hoc colligendi translata suppeditat Robortellus Comm. in Aristot. Poëtica p 264. *Nostra hâc ætate* (inqvit) *putârim nil utilius esse, qvam ex veterum libris, qvi dicendi laude floruerunt, omnes translationis formas modosqve colligere, at animo ita complecti, ut pro suis aliqvis utatur, qvando opus fuerit: Periculum enim est, si ex se confingat, ne disparem habeant analogiam, ne duriores sint, ne minus cognitæ, ne inusitatæ.* Hoc aliqvando Petrus Mosellanus in animo habuit, de qvo Melchior Adami in vita ejus: *Erat Mosellanus Metaphorarum observantissimus, earumqve è Cicerone aliisqve optimis scriptoribus magnum acervum collectorum instar Adagiorum Erasmi editurus otius, si annos aliqvot supervixisset.* Sed periit hoc opus non exiguo rei literariæ damno. Nam ut in vocum vero & proprio usu autoritas omne punctum fert, ita nonnunqvam in translatis, qvod Robortellus qvoqve loco supra laudato notavit: *Qvod si Ciceronianas translationes* (inqvit ille) *& eorum qvi eadem ætate vixerunt, conferas cum illis, qvi postea scripsere, jam labefactatâ ac corruptâ Romanorum lingvâ ob infusam peregrinitatem videas multum discrepare, magisqve capiere illis qvam his: Venustæ illæ sunt, pares ac convenientes rebus, notæ, aptæ ac svaves, remqve ob oculos ponunt, qvasi præsentem intuearis: Hæ horridæ, obsoletæ, & à rebus ignotis ductæ, dispares.* Scilicet qvi optimè judicio in vocum delectu usi fuere è præceptis eloqventiæ & indole seculi optimâ, ii eodem in translatis sine controversiá usi sunt De Flori translatis & argutiis vide qvid judicet Grevius in Præfatione commentarii in illum scripti. Vide & nostram Dissert. de Patavinitate Livianâ. cap.7.

Metaphoris accenseri debent omnes illæ vel rerum vel actionum argutæ expressiones, qvæ apud antiqvos tum Oratores & Historicos, tum Poëtas, habentur, qvibus & addi illa à recentioribus excogitata possunt, non utiqve spernenda. Etsi enim hic primæ partes meritò antiqvis tribuuntur: tamen in secundis ab his omninò etiam recentiores consistunt. Nam qvanqvam in his aliqva autoritatis & usus, præcipua tamen rerum ipsarum ratio habenda est. Cum neminem habeamus, qvi è veteribus Autoribus Translata collegerit, ut compendium aliqvod seqvatur Tiro, in Schönslederi apparatu lineolis varii coloris illa subducat, ut in oculos legentis illa incurrant. Sic. e.g sub titulo *acqvirendi* subducas lineolâ. *Aliqvid nummulorum expresseris. Videt se nihil posse ab eo abradere. Qvibus allegationibus eam sibi legationem expugnavit.* Sub titulo *Accipiendi*

piendi subduces: *Ex eo auro qvod exterebratum esset Decerpsimus LXXX HS.* Doletus in commentariis Latinæ linguæ notata diligenter congessit, sed non sub titulos redacta.

E recentioribus autoribus qvoqve talia colligi possunt. Sunt in Lipsii, Baudii, Barlæi aliorumqve epistolis, in Satyricis scriptoribus & similibus, multa ejus generis, qvæ observari merentur. Johannis Michaelis Bruti Epistolæ elegantissimæ, qvas *lib.1.c.23.& 24.* nescio qvâ incuriâ omisimus, multas tales expressiones tam Enthymematicas, qvà morales, qvà affectuosas, qvam argutas habent. Qvis enim illa non inter elegantias tales seponat? cum e.g. *lib. 4. epistolar.p.155.* ita epistolam concludit: *Qvod rectâ hinc ad Te non avolo, vid or mihi Prometheus nescio qvis, non prout ille olim Caucasi rupibus, sed pertinaci desiderio, qvod me dies noctesqve peredit, crudeli tabe tui videndi complectendiqve affixus.* Illis enim verbis expressio desiderii, ad cujus titulum etiam referenda, proponitur. Ita cum alibi *p.162.* hæc verba habentur: *Non gestare clitellas eqvum generosæ indolis, non clitellarium conspici aureis phaleris ornatum: non præfici pecori venaticum canem, non sagacem, cujus sit in venatione certior usus &c.* hæc ad titulum: *Digna vel indigna dignis vel indignis tributa* referenda sunt: Infinita sunt, qvæ è variis auctoribus pro hoc instituto colligi possunt.

Pertinent huc porro Adagia & παροιμιώδη, qvæ vel jungi prioribus, vel seorsim colligi possunt. De Adagiis eorumqve scriptoribus prolixe *lib.1.cap.11.* egi. Sub certis titulis simplicibus adagia collecta habemus, ut Erasmiana illa, qvæ & Langius separato libello ad locos Sturmianos vel Benzianos redegit. Verum tituli illi non sufficiunt. Solet enim in adagio aliqvo & subjectum & prædicatum involvi, adeoqvè integra sententia exhiberi, qvæ sub generalissimo titulo subjecti diffusè nimis qværitur, nisi velimus unum idemqve adagium sub duplicem imò interdum triplicem titulum referre. Nam vel ad subjectum enunciationis vel ad prædicatum referendum est, vel ad tertium aliqvem conceptum, qvi è connexione subjecti & prædicati oritur. Ne itaqve in vastâ sylvâ qværere necessum sit, qvod ad scopum nostrum facit, præstat titulos vel lemmata sententiosa formare, qvæ integram sententiam exhibeant, vel subjectum potest per additionem alicujus adjectivi ad certum aliqvem & plenum sensum restringi. Ad hæc itaqve collectanea referenda sunt. 1. Omnia adagia è veteribus auctoribus. 2. Omnia adagialia & παροιμιώδη ex omnibus autoribus cujuscunqve ætatis & linguæ, præcipuè tamen Græcæ & Latinæ, qvanqvam & cæteræ lingvæ maximam subministrent talium copiam, qvæ sine ullo ordine collegerunt varii Autores. 3. Omnia hemistichia vel versus Græci & Latini, qvi argutum sensum habent; qvalia infinita sunt apud Poëtas Græcos & Latinos, præcipuè apud Satyricos & Comicos, qvorum usus in his omnibus longè est maximus, & qvi sæpe de rebus conceptus formant, qvos frustra apud alios qvæsiveris. Exemplum ejus suppeditare potest *Balandus* & *Rotmarus* in Centuriis Proverbiorum Virgiliano-

gilianorum, è qvibus aliqva excerpsit Goclenius in Praxi Artium Generalium pag.64.

E Virgilio, ut exemplis qvibusdam consilia nostra illustremus, multa elegantissimè ad varia applicari possunt; sive versus integros & cæsos sermoni, sive sensum eorum inseramus. Sic, e.g. ex Ecl.1. *Namqve erit ille mihi semper Deus* ad tit. *Patroni, laudandi, gratias agendi*, referri potest. *Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos*, referri potest ad titulum *comparationis disparium:* sive: *Minima cum magnis comparata.* Qvo referri etiam possunt illa: *Tantum alias inter caput extulit urbes, Qvantum lenta solent inter viburna cupressi.* Idem ad titulum *prærogativæ* vel *excellentiæ* referri potest. *Ipsæ Te Tityre pinus, Ipsi Te fontes, ipsa hæc arbusta vocabant* vel seriò vel Ironicè usurpari potest de præsentiâ alicujus desideratâ, vel necessariâ vel supervacaneâ. *Non licebat tam præsentes alibi cognoscere Divos*, id est, non habebam alibi fortunam adeò faventem: referendum ad titulum *fortunæ, favoris Principum. Nec mala vicini pecoris contagia lædent* referendum ad titulum *conversationis malæ. En qveis consevimus agros* referendum ad titulum: *Laboris irriti.*

Horatio nihil hoc in genere præstantius est, qvi ut omnes vitæ rationes in Satyris suis complexus est, ita flosculos suppeditat, qvibus mirum in modum ornare sermonem nostrum possumus. Ego certè Satyras ejus omnes memoriæ mandari velim, tum in vitâ ipsâ, tum in sermone usui futuras. Elegantissima omnia sunt, dictio nitida &, si numeros tollas, sermoni soluto apta. Urbanitas in eo mira, sales candidi, ex abdito erutæ sententiæ, argutiæ non coactæ, meræ Charites, omni occasioni aptæ. Summum in illo Viro ingenium fuit, nec immerito Augusto & Mæcenati in deliciis, cujus genium satyricum nemo ex antiqvis, nemo è recentioribus, ullâ imitatione assecutus est. Vide qvæ in ejus laudes scribat Caselius in Νέῳ suo, eum vitæ magistrum commendans. *Affirmare non dubitem*, inqvit ille, *qvi in hoc Poëtâ multum operæ posuerit, eumqve ita perdidicerit, ut ejus versus non in ore natos aut extemporaneos, ut putatur, non memoriâ teneat (nec verò non sunt, qvi hoc præstiterint,) sed probè intellectos ad usus vitæ transferat, hunc posse rebus suis suorumqve rectè in omnibus aliqvid boni consilii invenire: nec minus idem patriæ rectè consulat, præsertim si & ad historiam se conferat, spectans id, qvod potissimum ostendimus.*

Exempla qvædam hîc afferemus, qvæ locum in Excerptis nostris merentur. Lib.1.Sat.1. agit de μεμψιμοιρίᾳ, è qvâ illa notari possunt. *Cætera de genere hoc (adeo sunt multa) loqvacem Delassare valent Fabium*, referri ad titulum *prolixitatis* potest. *Si qvis Deus, En ego, dicat, jam faciam qvod vultis* potest referri ad Titulum: *Qvid si ita fiat?* vel *Posito. Qvid causæ est merito qvin illis Jupiter ambas Iratus buccas inflet:* referri poterit ad titulum *Principum odia. Ridentem dicere verum Qvid vetat?* Titulus: *E jocis seria. Ut pueris olim dant crustula blandi Doctores, elementa velint ut discere prima* Titulus: *Blanditiæ utiles. Ore trahit qvodcunqve potest*

poteſt atque addit acervo, poterit eleganter applicari ad hominem ἁρπάγην, rapacem & avarum ſubſtituendo voci *Ore* vocem *Ungue*. *Non usqvam prorepis & illis uteris ante &c.* Hi verſus eleganter applicari poſſunt ad hominem diligentem & in ſtudiis conſtantem, ſi leviter ſic immutaveris:

Non usqvam prorepis, & illis uteris ante
Quæſitis ſapiens: nam te neqve fervidus æſtus
Dimoveat ſtudiis, neqve hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtat tibi, dum ne ſit te doctior alter,

Qvid juvet immenſum te argenti pondus & auri &c. poteſt per ſimilitudinem referri ad Tit. *Eruditio occulta*. Poteſt etiam applicari ad *Locorum communium collectores* opere ipſo ignavos. *Qvid habet pulchri conſtructus acervus?* poteſt referri ad malos ſcriptores, non niſi locos communes accumulantes exiguo judicio præditos; Titulus: *Collectio inutilis*. *Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?* Elegans adagiale, qvo contemnenti noſtram inopiam reſpondere poſſumus. Poteſt referri ad titulum αὐταρκείας. *Qvia tanti, qvantum habeas, ſis* poteſt referri ad titulum *divitiarum & autoritatis*. *Qvid facies illi? jubeas miſerum eſſe libenter, Qvatenus id facit* referri poteſt ad titulum *contemnendi* vel *permittendi*, Permitte illum ſuo ingenio vivere. *Populus me ſibilat, at mihi plaudo* ſolitariè accepta propoſitio referri poteſt ad hominem arrogantem, qvi judicium populi de ſe contemnat. *Tu tanqvam parcere ſacris Cogeris aut pictis tanqvam gaudere tabellis* poteſt referri ad titulum *inutilis parſimoniæ*, ſive: *non uti rebus ad uſum deſtinatis*. Applicari poterit ad ſenem effœtum, qvi juvenculam uxorem duxit. *Horum Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum* refertur ad titulum: *Contemnendi ut bonum inutile*. *Infelix operam perdas, ut ſi qvis aſellum In campo doceat parentem currere frenis* poteſt referri ad varia 1. *ad titulum fruſtranei laboris* 2. ad titulum: *Inſtitutio infelix*. *Eſt inter Tanaim qviddam ſocerumqve Viſelli* referri poteſt ad titulos *differentiæ, diverſitatis, medij*. *Nemon, ut avarus Se probet ac potius laudet diverſa ſeqventes?* poteſt referri ad titulum *Philautiæ*. *Exacto contentus tempore vitæ Cedat, uti conviva ſatur* poteſt referi ad titulum: *Mors ſenis* Infinita talia ex Horatio, Virgilio, Terentio, Plauto, Juvenali &c. colligi poſſunt, magno uſui ad omne orationis genus futura, præcipuè ad acrimoniam ſtyli; ad varias meditationes, &, ſi qvis credere velit, etiam in ſacris: Mater enim omnis acutæ inventionis Metaphora eſt. In qvorum collectione ego induſtrium diligentemqve eſſe tironem meum velim, qvi magnum ſuo tempore ex eâ re fructum perſentiſcet.

CAP. VII.

CAP. VII.
DE EXCERPTIS COPIOSÆ ORATIONIS.

Excerpta copiosæ orationis, qvæ præcipuè Oratoria vocanda. Τὸ πεπλασμένον, Συσηματικὸν & Ἐνθυμηματικὸν in oratione & excerptis oratoriis attendendum. Autoris ad Herennium consilium pro copiosâ oratione. Πεπλασμένος sermo consideretur in πλαγιασμοῖς, figuris, & periodis. Excerpta Amplificatoria. Verborum Synonymia simplex. Aristidis de Synonymia consilium. Verborum communium usus in dilatationibus. Unde illa desumantur. Prædicata Lulliana. Verba Essendi, Affirmandi, Negandi, Volendi, Nolendi, Affectuum. Περιβολαὶ, Προσλήψεις. Exempla Πλαγιασμῶν ex oratione pro M. Marcello. Figurarum, sententiarum amplificatarum, collectanea.

Vidimus de Excerptis puræ & ornatæ orationis: Venimus ad copiosam, & ad Excerpta, qvæ præcipuè dicuntur oratoria. In iis ad tria attendendum est, 1. ad τὸ πεπλασμένον. 2. ad τὸ συσηματικόν. 3. ad τὸ ἐνθυμηματικόν. In qvibus singulis excerpta suâ qvâdam ratione ordinanda sunt. Τὸ πεπλασμένον orationis consistit præcipuè in decenter copiosâ ac figuratâ oratione. Copia orationis vel à verborum & sententiarum circumductione est, vel à mensurâ periodicâ. Primum itaqve de Excerptis amplificatoriis agemus, in qvibus pauci hactenus industriam suam exercuerunt. Multi sunt, qvi de copiâ verborum ac dilatatione & Amplificatione scripserunt, inter qvos Erasmus & Ludovicus Regius singularibus libris egerunt, & nos suo loco, sed de Excerptis formandis nemo distincti aliqvid docuit. Nos *lib. 2. cap. 13. & cap. 14.* tum præceptis tum exemplis ostendimus, qvomodo sententiæ per assumptiones sint amplificandæ. Eandem methodum *Autor ad Herennium col. 67. 68.* ubi de expolitionibus agit, præscripsit, diserteqve ait; qvod *multò maximè per eam exerceamur ad eloqventiæ facultatem.* Bene itaqve fecerimus, si talium Expolitionum vel Amplificationum, qvæ apud optimos Oratores occurrunt, Excerpta instituerimus. Nos ex oratione Ciceronis pro Marcello talium Excerptorum specimen ostendemus.

Omnis Amplificatio consistit in dilatatione, tum verborum tum sententiarum, & primùm simplex est synonymia. Disertè Aristides in libro *de Dictione Civili*, qvem è Græca in latinam lingvam convertit notisqve illustravit *Laurentius Normannus*, Vir doctissimus, hoc præcepit, cum ita ait: *Ratione Elocutionis fit circumductio, nempe si vocabula idem valentia adhibeantur. Sciendum verò, qvæ significatu conveniunt, qvædam consecutione mutuâ jungi, qvædam contra qvam consentaneum fuerat.* Verborum idem significantium farrago è phraseologicis libris peti debet, tum ex observatione crebrâ. Ita cum Cicero hîc dicit N. 2. *Dolebam, & vehementer angebar*, inter synonyma referri debet. Ita N. 6to, *laudes extenuare verbis,*

easqve detrahere. N.4to, *merito, atqve optimo jure*; & plura alia in hâc oratione occurrentia. Ita N.6. *fortuna sibi vindicat & penè omne ducit suum*. Neqve simpliciter hæc Synonymia, sed & καθ' ἀπόφασιν, sive per negationem institui solet, ut statim in primâ periodo hujus Orationis: *Diuturni silentii finem hodiernus dies attulit; idemqve initium dicendi*. Si à simplicibus verbis & phrasibus discesserimus, veniendum est ad *communia verba*, qvæ qvasi genericam aliqvam naturam habent, qvibus uti possumus in dilatatione verborum & sententiarum, per periphrases, descriptiones & similia. Vocamus autem Communia verba, qvæ non terminantur in aliqvod subjectum, qvalia verba communia possent sub titulis Lullianis ad τὰ πρακτὰ præcipuè accommodatis comprehendi. Suntqve illa prædicata communia tam absoluta, qvam respectiva. Absoluta sunt bonitas, magnitudo, duratio, potestas, cognitio seu sapientia, appetitus, virtus, veritas, gloria. Respectiva sunt differentia, concordia, oppositio seu contrarietas, proprium, medium, finis, majoritas, minoritas, æqvalitas, & qvæ singulis opponuntur. Sub singulis comprehenduntur plura vocabula generalia, atqve illa vocabula generalia magnam sub se iterum continent sylvam nominum, verborum & adverbiorum, e.g. hic in oratione N.12. habetur: *Clementiæ tuæ judicio conservati sumus*. Satis fuisset: Clementiâ tuâ conservati sumus; vel, judicio tuo conservati sumus; sed jungit Cicero verbum commune cum singulari. Judicium enim latius patet, qvam clementia. Ita N.13. *Etsi aliqva culpa tenemur erroris hujus*; satis erat dixisse: etsi errore humano tenemur. Ita N.14. *Tantum apud me grati animi fidelis memoria valuit*; cum sufficeret: tantum apud me gratus animus valuit. Ita N.24. *Si ad humanos casus accedat sceleris consensio*; suffecisset: si ad humanos casus accedat scelus. Et tales non verborum tantum, sed etiam sententiarum & formularum amplificationes infinitæ occurrunt, a vocibus illis communibus assumptæ. Sic in primo exemplo vox *Judicium* est communis, referenda ad titulum *Cognitionis*, potestatis. In exemplo secundo vox *culpa* referenda ad titulum malitiæ bonitati oppositæ. In tertio exemplo vox *memoria* referenda ad titulum generalem cognitionis. In qvarto vox *Consensio* referenda ad titulum generalem prædicati Respectivi Concordiæ; & talia infinita occurrunt. Sententiæ integræ eodem modo per communes voces variari possunt; qvæ voces etsi è terminis illis generalissimis inveniri facile possunt, & applicatione ad illos terminos, eorumqve contraria eò magis ampliari, præcipuè tamen referuntur vel ad actus intellectus, vel ad motus animi. Proveniunt itaqve à facultate intelligente tum formulæ, tum figuræ, qvæ eam ob causam figuræ sententiarum vel τῆς διανοίας dicuntur, vel à motu animi, & itidem hinc oriuntur formulæ vel figuræ, qvæ figuræ affectuum dicuntur. Formulæ in illo consistunt, qvod dicam, me scire, intelligere, opinari &c. Figuræ tales sunt, qvæ scientiam & sententiam per se gignunt: nam omnes illæ figuræ sententiarum docent aliqvid distinctius auditores de re, qvam proponimus; Ut figura distributionis enumerando vel species,

species, vel partes, magis dilucidam facit orationem, & intelligentiorem reddit auditorem. In formulis & figuris motuum sollicite distingvuntur formulæ & figuræ ab Hermogene, ejusqve diligentissimo Commentatore *Sturmio lib. 1. de Universa ratione Elocutionis Rhetoricæ c. 24.* Nam cum Orator verba motuum præmittit, ut cum dicit, se mirari, se terreri, remissior ille motus est, & vix nomen figuræ meretur. Cum autem affectus ipsis verbis exprimitur, & nihil præmittitur, tum vera figura est: animus enim ipse ideam hujus affectus verbis imprimit. Ita in Exordio Orationis pro Milone Cicero dicit, se terreri; qvod mollius & remissius est, qvam si terrorem vultu, gestu, trepidatione & oratione ipsâ exprimat. Qvod si itaqve verba talia motuum in sententiis præmittantur, *πλαγιασμὸς* est, & obliqvatio: si integris periodis prologus contineatur, aliqvid figuræ sapit, etsi non sit ipsa figura. Similiter accidit in expressionibus actuum intellectus, qvæ varios suos gradus habet. Nam cum dico, me aliqvid scire, opinari, æstimare, mirari &c. non tam figuram illud facit, qvàm formulam. Si verò affectum illum admirationis exprimam ipso sensu, *Papæ! qvanta enormitas est, qvantum prodigium!* Ipsa figura admirationis sub ratione exclamationis proponitur. His verbis generalibus, qvæ exprimunt vel intellectum, vel affectum, vel aliqvid qvod illo pertinet, freqventer utitur Orator ad amplificandam & dilatandam Orationem, qvæ proinde diligenter notari debent, & ad terminos suos generales reduci, qvos terminos hic qvasi per indicem dabimus, ut velut Alphabetum qvoddam sint, qvo tanqvam elementis qvibusdam dilatetur Oratio, his formulis adjectitiis ubiqve suffulta.

Generalissimi Tituli, ad qvos omnes communes voces ac formulæ referri possunt, sunt Verba *1. affirmandi & negandi, 2 volendi & nolendi, 3. laudandi & vituperandi, 4. svadendi & dissvadendi.* Qvibus contineri omnia illa possunt, qvæ qvomodocunqve ad tria causarum genera referuntur. Nam generis judicialis communia verba accusare & defendere ad laudare & vituperare reduci possunt. Pleraqve, qvæ in dicendo occurrunt, vel in rebus, vel in facto, vel in faciendo versantur. Voces & formulæ, qvibus affirmamus, variè formantur. *1. Per verba, qvæ simpliciter ad asseverationem pertinent, ut:* statuo, judico, sic censeo, credo, sic statui semper, sic mihi persvasum est, sic sentio, & ita sentio, & sæpè disserui, adducor ut putem, illud affirmo, confirmo, etiam illud adjungo, idem ego contendo, non dubito, non vereor, non est verendum, certum est, luce clarius est, non dubium est, nulla dubitatio est, in dubium non venit, non ambigitur, nemo negat, negari non potest, nemo ignorat, potestis recordari, sic perspicio, cui perspicuum non sit? fateor, non inficior, exploratissimum habeo, narro tibi, testor. Cic. l. 1. De Orat. *Adest ferè nemo, qvin acutius atqve acrius vitia in dicente qvam recta videat*, h.e. omnes vident. Id. lib. 1. fam. 3. *nemo est, qvi cogitet, qvam sit metuendus victor iratus*, h.e. omnes scimus. Verrin. 3. *Neminem vestrûm ignorare arbitror, judices, hunc sermonem vulgi atqve hanc opinionem populi*

Romani fuiſſe, i.e. Vos ſcitis. Verrin. 4. *Me dies, vox, latera deficiant, ſi hoc non vociferari velim, miſerum indignumqve apud eos diem feſtum* eſſe, i.e. miſer apud eos dies feſtus eſt. Duplicantur in his πλαγιασμοὶ. His ex adverſo contraria poni poſſunt. 2. *Per verba ſimplicis eſſentiæ vel conditionatæ*, ut: evidens eſt, manifeſtum eſt, patet, fieri non poteſt, contingit, neceſſarium eſt, facile & difficile, ſunt illa ejusmodi ut &c, qvalia præſupponunt aſſeverationem, vel dubitationem, vel negationem. 3. *Per verba, qvæ intellectum vel propriè, vel metaphoricè inferunt*, e.g. Cognoſco, intelligo, experior, perſpicio, ſentio, judico, hoc ego te doceo, ſubodoror, prædico, præſagio, prævideo. Vide vocabula ſub termino Lulliano Cognitionis. Comprehenduntur ſub illis contrariæ voces, diſſentire, diſplicet, neſcire, juxta cum ignariſſimis ſcio, neſcio qvo pacto &c. 4. *Per verba opinandi*, puto, credo, exiſtimo, duco, arbitror, opinor, videtur; qvalis πλαγιασμὸς Rhetoribus ἐνδοιασις dicitur. 5. *Per verba ἐπικρίσεως*, e.g. rectum, juſtum, æqvum honeſtum, utile, neceſſe, dulce, odioſum, moleſtum, acerbum, indignum, miſerum, ridiculum eſt, ſatis eſt, parum eſt, nimium eſt, magni intereſt, ſtultitia eſt me illi vitio vertere, Placet, Non oportet. Qvæ actiones pleræqve judicantur à qvalitatibus bonis vel malis, ideoqve verba bonitatis Lulliana hîc applicari poſſunt. 6. *Per verba συγκρίσεως* ſeu comparationis, ſuperlationis, exæqvationis, e.g ſupra qvam credi poteſt, ultra hominum fidem. 7. *Per verba illativa & concludentia*, e.g. Sic ego colligo, ſic fert ratio mea, &c. 8. *Per verba teſtimonii*, e.g. ajunt, dicunt, perhibent, auditum eſt; fama, rumor eſt; in proverbio eſt, creditur, veteres comprobant autores, Dialectici perſvadent, per manus traditum eſt, audivimus ex majoribus, multi prodiderunt, multi ſunt autores, placet Philoſophis hoc, majores natu dicere audivi, annales refertos habemus, legimus in annalibus, eſt in monumentis literarum, relatum eſt apud Hiſtoricos, Plato definit, declaravit, &c. Ex his contraria facile formari poſſunt. Dubitandi verba qvaſi intermedia ſunt e.g. dubito, non eſt veroſimile, non liqvet, &c. Verba volendi exprimuntur *1. per phraſes generatim voluntatem ſignificantes*, e.g. probo, placet; hæc mea mens eſt, hic ſenſus, ita mecum conſtitui; deliberatum eſt, hæc dudum deſignavi, inſtructa ad illam rem omnia, tentare, eligere, repudiare, cunctari, feſtinare. 2 *per generalia verba faciendi & fiendi*, qvoniam facta ad voluntatem referuntur, e.g. Soleo mirari, non eſt meæ conſvetudinis rationem reddere; faciam profecto, non committam ut, &c. non repugnabo, non refragabor. 3. *per verba poteſtatis*; qvo referri poſſunt cæteræ voces ſub hoc prædicato Lulliano contentæ, e.g. In tuâ poteſtate eſt, nihil impedit, nihil prohibet, nihil vetat; tuarum virium, tuorum nervorum res eſt; *qvæ res in civitate multum poſſunt, hæ contra nos faciunt; eſt in tuâ poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi præſidii eſſe putet.* Cic 4. *per verba cauſæ efficientis, impulſivæ, finalis* Qvoniam enim omnis oratio verſatur in aliqvo facto vel faciendo, ideoqve è cauſis verba communia multa deſumi poſſunt, e.g. Ideò hoc factum eſt; omnem operam impendit, ut hoc ageret: ideoqve omnes phraſeologiæ diligentiæ, procurandi,

randi,laboris,industriæ,conatus,omnesqve voces, qvæ actionem generalem exprimunt,huc pertinent. Cic.5.fam.1. *Summa tua autoritas fecit, meumqve de tuâ singulari virtute judicium,ut magni meâ interesse putarem, & res eas,qvas gessissem,tibi notas esse,& non ignorari à Te*, i.e. res gestas tibi notas facere volui. *5. per verba affectuum:* ea enim ad actiones referri debent. Volumus facienda vel simpliciter,vel cum affectu. Facta affectu vel exaggeramus, vel elevamus. His verbis vel morata,vel pathetica sit oratio, prout formulæ vel affectum vel virtutem exprimentes admiscentur. Qvando verba affectuum proponuntur sententiis, ea Hermogenes inter exempla προσλήψεως seu assumptionis numerat. Formulæ à virtutibus & vitiis desumptæ moratam reddunt orationem,si illis per assumptionem sententiæ amplificantur. Ideoqve verba, qvæ subjiciuntur prædicato Lulliano Bonitatis & Virtutis, hic convenient. Possunt & cæteri omnes πλαγιασμοὶ Lullianis prædicatis in amplificatione sententiarum jungi. Exaggeratio potest institui per verba magnitudinis & virtutis,qvæ apud Lullium habentur. *Laudandi & vituperandi* communes voces & formulæ è prædicatis Lullianis pro rei, de qvâ dicitur,naturâ,derivari possunt. E loco enim adjunctorum, unde omnis laudandi & vituperandi ratio dependet,sunt desumpta. *Svadendi & dissvadendi* formulæ per omnem sermonem generis deliberativi sunt dispersæ.

Solet talis amplificatio per πλαγιασμὸν convenire cum περιβολῇ. Sententiæ enim è rectis mutantur in circumductas sive compositas per πλαγιασμὸν, περιβολὴν & πρόσληψιν. Πλαγιασμὸς consistit in illâ obliqvatione per verba & formulas; περιβολὴ fit καθ' ὑπόθεσιν, vel per conditionalem sententiam insertam vel præmissam, e.g. *Si qvid in me est eloqventiæ,ejus vel inprimis fructum Licinius repetere debet.* Recta est sententia: Eloqventiæ meæ fructum à me repetere Licinius debet; vel κατ' ἀπόφασιν, per negationem contrarii, e.g. *Qvi profectò, si nihil ad percipiendam colendamqve virtutem literis adjuvaretur, nunqvam se ad earum studium contulissent.* Pro qvo dixeris: literæ valent ad virtutem. Tertiò per propositionem relativam, e.g. *Qvia tua voluntas ea videbatur esse,ut prorsus,nisi confirmato corpore,nolles navigare*; pro eo diceres: nolebas navigare, sed hoc exemplum æqve potest ad πλαγιασμὸν referri. Ita Cic. pro Archia: *Nunc insidet qvædam in optimo virtus,qvæ dies noctesqve animum gloriæ stimulis concitat*; pro eo qvis diceret: Virtus concitat. Sed potest hoc exemplum æqvè ad πλαγιασμὸν referri, & qvidem ad titulum, existentiæ. Insidet in optimo virtus. Verba enim existentiæ sub se continent omnia verba generalia, vel existentiam, vel inhærentiam, vel præsentiam, aut simile qvid significantia. πρόσληψις multos habet modos, ut jam supra dictum est.

Nos jam ad Orationem pro M. Marcello nos convertemus, & qvicqvid in eâ πλαγιασμῶν & προσλήψεων, in usum eloqventiæ Studiosorum notabimus, ut ad hoc exemplum observata & excerpta amplificatoria sua instituant. Totis duabus primis periodis nihil aliud continetur, qvam hæc sententia: Hodie

 de

de restituto Marcello dicere debeo. Tota itaqve periodus prima est qvasi παρασκευαστική, & nihil aliud qvam πλαγιασμὸν per integram periodum deductum continet: Qvare ad formulam asseverandi vel dicendi pertinet. Cætera expolitionibus ornantur & figuris, de qvibus postea. Verba etiam illa: *tacitus nullo modo præterire possum*, pertinent ad formulas affirmandi, dicendi, asseverandi. Potest etiam hæc formula, qvæ formula simul connectendi est, referri ad variationem particulæ *etiam*. *Conservatam ac restitutam puto*, pro, restituta est, πλαγιασμὸς est, & ad verba opinandi refertur. Formula hæc referenda ad verba affectuum & ἐπικρίσεως. *Dolebam & vehementer angebar, cum viderem, virum constitutum in eâ fortuna*, pro, fortuna ejus erat afflicta. *Nec mihi persvadere poteram, nec fas esse ducebam, versari* me &c. *qvod Marcellus à me iniqvè distractus fuit*: Formula referenda ad verba ἐπικρίσεως. *Intellectum est mihi qvidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulo ante in omnibus*, πλαγιασμὸς, qvi referendus ad verba intellectus & sensus (notetur hic obiter variatio conjunctionis copulativæ, *& maxime in me, sed paulo ante in omnibus*. *Ille qvidem fructum omnis vitæ cepit, cum* &c. Videri poterat qvasi πρόσληψις effectus aut πλαγιασμὸς verbi generalis *esse* vel *fieri*, *aut factum esse*. Nam e.g. ita dicere possum: *Ille fructum omnis vitæ anteactæ hodierno die maximum cepit, cum honores illos consecutus est*, pro: ille honores hodie consecutus est; estqve talis generalis formula *essendi vel fiendi*, reflexa ad titulum generalem *bonitatis & magnitudinis*. *Est verò fortunatus ille* &c. Referenda hæc formula est ad verba *Esse vel Existentiæ, ad circumstantiam temporis relata*; Simpliciter enim dicere poterat: Marcellus maximo beneficio à te affectus est. Nota iterum variationem Conjunctionis Copulativæ per Comparationem: *cujus ex salute non minor pene ad omnes, qvam ad illum ventura sit, lætitia, pervenerit*. *Qvod ei qvidem merito ac jure optimo, contigit*. Hæc periodus separatim ponitur, sed partim refertur ad præcedentem, partim connexionem præstat propositioni secuturæ; Ideoqve vel ad formulas πλαγιασμῶν, vel ad formulas connectendi referri potest. Si ut πλαγιασμὸς consideratur, referenda est ad formulam *esse vel fieri, factum esse*, h.m. *Qvod ei merito atqve optimo jure contigit, ut hoc beneficio afficeretur*. Qvæ seqvuntur periodi aliqvot, hanc propositionem continent: *Laus restituti Marcelli cæteras Cæsaris laudes superat*. Tota hæc periodus: *Nullius tantum est flumen ingenii* &c. adhiberi potest, cum dicimus de rebus magnis vel absolute vel comparate. Absolute: *nullius tantum flumen est ingenii, qvi enarrare res tuas possit*, pro: res gestæ tuæ sunt maximæ. Comparato sensu ita adhibetur, ut primum amplissimè laudentur, qvæ minora visa sunt, ut eò ampliora sint, qvæ seqvantur. Referatur ad formulas *asseverandi*, & separatim illa: *tamen hoc affirmo, & hoc pace dicam tuâ, nullam laudem esse ampliorem*, i. e. nulla laus major est. *Soleo sæpe ante oculos ponere idqve libenter crebris usurpare sermonibus*. Mirabilis hic πλαγιασμὸς est ad rem magnam significandam; & referenda hæc formula est ad verba *intelligendi & cogitandi*.

Qva

Qua qvidem ego, nisi ita magna esse fatear &c. amens sim : Pertinet hæc formula ad formulas *asseverandi*, reflexa ad titulum generalem *magnitudinis*. Duplex qvasi πλαγιασμὸς esse videtur; primus: *fateor esse magna*, pro, sunt magna; secundus: *nisi magna esse fatear, amens sim*. Est πλαγιασμὸς ὑπερβολῇ auctus. Additur tertio *Hyperbole: ut ea vix cujusqvam mens aut cogitatio capere possit*. Elegans exemplum in rebus magnis exaggerandis. Potest etiam integra hæc formula ad verba Syncritica referri; Tota enim hæc formula comparationem auget, cum simplex sententia: hæc facta tua omnium facta superant, vel, factum tuum priora tua superat. *Nam bellicas laudes* &c. Periodus hæc nihil aliud dicit, qvam bellicæ laudes non sunt propriæ Imperatorum. Hæc sententia dilatatur vel πλαγιασμῷ vel assumptione, præmittendo verba generaliora; qvæ resolvuntur in formulam generalem negandi. Nam si ita formes sententiam: *Negant qvidam laudes bellicas esse proprias Imperatorum;* Formula illa negandi per Expolitiones exprimitur: *solent extenuare verbis, easqve detrahere ducibus. Totum hoc* &c. *est inqvam tuum :* ad titulum asseverandi per iterationem verborum refertur. *Domuisti gentes :* Amplificatio sententiæ per πρόσληψιν adjunctorum & circumstantiarum, ut in superiori periodo per πρόσληψιν partium. *Qua & naturam & conditionem, ut vinci possent, habebant*, pro, vinci poterant. Referendus ille πλαγιασμὸς est ad verba generalia *esse*, sive simpliciter, sive per conditionem. *Nulla est tanta vis* &c. Vere magna & ampla est hæc periodus, & crescit antithetis, expolitionibus crebris. Notetur subjectum totius periodi, qvod in meris Infinitivis consistit, præmitti, & prædicatum postponi per resumptionem subjecti; cujus formula: *hæc qvi faciat*. Ita enim instructa periodus numerosior est, qvam si ita concepta fuisset: Qvi animum vincit, iracundiam cohibet, non ille cum summis viris comparandus, sed &c. Ita enim traheretur sensus, & membrum nimis cresceret. Referenda est hæc qvoqve formula ad verbum generale *faciendi, vincere, cohibere, temperare, extollere, amplificare : hæc qvi faciat*. Estqve hic, qvod benè notandum, πλαγιασμῷ postpositi exemplum. Deinde duplex est πλαγιασμός: posterior enim formula ad verba *Epicritica* pertinet. *Non ego eum cum summis viris* &c. Potest & eadem formula referri ad verba *Syncritica :* est enim formula comparandi per ὑπερβολήν. Ita hic comparat, ut ponat extra omnem comparationem, qvæ summa est exaggerationis nota. Duæ hæ periodi seqventes nihil aliud in se continent, qvam hanc sententiam: Qvi seipsum vincit, major est omnibus. & hæc sententia per χωρισμὸν, per exaggerationes & αὔξησις in plures periodos distrahitur. *Qvo studio incendimur?* Ita vel simpliciter, vel per interrogationem possumus dicere; qvo studio incendimur, cum tua legimus. Referri potest ad verba generalia *affectuum*, & in specie *amoris, desiderii*, i. e. ac si diceremus: res tuas gestas libenter legimus. *Gratias agere gestiunt :* πλαγιασμὸς per verbum generale affectus. *Cum lacrymas viderem, omnium memoria pectus meum effodit*, pro, tactus sum commiseratione

Mar-

Marcellorum, qvibus tu dignitatem restituisti. Etsi hic enthymema latet, referri tamen potest ad formulas generales affectuum, & qvidem commiserationis. Est etiam hoc exemplum περιβολῆς per enunciationem relativam. *Hunc tu igitur diem antepones:* Possunt hæc verba etiam inter formulas referri, si subintelligantur, qvæ hic sunt præmissa. Ita enim institui sermo potest: *Hunc tu diem &c. jure antepones, qvo hoc beneficio nos affecisti*, i. e. magno beneficio nos affecisti. Referri potest ad verba ἐπικρίσεως vel συγκρίσεως & superlationis. *Vereor hoc* &c. Referri hæc formula potest ad verba generalia *intelligendi dicendi & affirmandi*, reflexa ad titulum *magnitudinis*, & accommodatur rei magnæ, de qva dicturi sumus. *Atqve hoc qvam late pateat, attendite:* Est qvasi προλήψεως pollicitationis, qvando aliqvis se aliqvid magni probaturum promittit: potest etiam ad verba generalia *intelligendi* referri, etsi accedat figura ἐπιστροφή, prout si diceret: hoc judicium multa complectitur. Nam si qvis vocem *Attendite* per Synonyma amplificaret, rectius hujus formulæ usus pateret. *Jam verò animis vestris putate, atqve ante oculos vobis ponite, qvam late judicium pateat*, pro: late judicium patet. *Judicavit à plerisqve susceptum*, pro: absolvit à crimine perduellionis. Vox itaqve *judicavit* inter πλαγιασμοὺς referri debet. Referenda est hæc formula ad verba ἐπικρίσεως. πρόσληψις est causarum, qva amplificat sententiam. De pace agendum esse existimavi &c. Tota periodus nihil loqvitur, nisi hæc verba: Ego pacem semper sectatus sum, qvam ille circumloqvitur per verba generalia *opinandi*, & in contrariam partem flectendo sententiam per generalia verba *affectuum*, scilicet *doloris*, & verba *negandi*. Formula illa referri potest ad verba generalia *persvadendi*, vel etiam *asseverandi, notum est, manifestum est, Tantum apud me grati animi memoria valuit, ut nihil illi denegandum arbitrarer.* Est etiam formula morata. Sententia enim: nihil ipsi denegavi, Amplificatur è loco gratitudinis. Possunt enim & tales formulæ è virtutum locis amplificatæ seorsum colligi. *Qvod qvidem meum consilium minime obscurum fuit.* Hæc verba, etsi hic sententiam complent, tamen reflectunt ad superiora, & potest illa formula adhiberi, cum aliqvid asseveramus; & referri sub titulos, *manifestum est*, h. m. *Meum consilium minime obscurum fuit, cum illa res inter nos disceptaretur. Ex qvo nemo* &c. Tota hæc periodus hanc sententiam habet: Cæsar voluit pacis autores conservare; estqve in hâc sententiâ qvadruplex πλαγιασμός, 1. ex verbis ἐπικρίσεως, 2. ex verbis dubitandi, 3. ex verbis voluntatis. 4. iterum ex verbis ἐπικρίσεως. Estqve hæc sententia sub modo *conclusionis* seu *illationis* concepta 1. *ex qvo nemo erit tam injustus rerum æstimator.* 2. *qvi dubitet.* 3. *qvæ Cæsaris voluntas fuerit.* 4. *cum pacis autores conservandos censuerit. Atqve id minus mirum fortasse tum, cum esset incertus exitus.* Est formula periphrastica particulæ præsertim, minus mirum, fortasse, cum. Est itidem formula connectendi generalior. Potest etiam inter πλαγιασμοὺς referri sub verbo generali *fiendi* vel *facere*: Atqve id minus mirum fortasse tunc accidit, cum esset &c. *Is profectò declarat, se maluisse*, pro: Is voluit vincere.

vincere. πλαγιασμὸς referendus ad verba generalia *Voluntatis*, estqve duplex. 1. declarat, se voluisse vincere. 2. verbum *Velle* per comparationem contrarii variatur h.m. *se maluisse non dimicare, qvam vincere.* Ut obiter significem, qvod omittatur altera particularum comparativarum qvæ absconditur in voce *Maluisse*. Dici enim alias potuisset, se voluisse non tam dimicare, qvàm vincere. *Qvoties ego eum, & qvanto cum dolore vidi extimescentem?* πλαγιασμὸς duplicatus cum περιβολῇ & figurâ exclamationis. Is enim sensus est: Marcellus ferocitatem victoriæ extimescebat. Additur πάθος doloris. Referendus itaqve hic πλαγιασμὸς est ad generalia verba *sensuum*, aut ad verba *affectuum*, doloris. *Vidimus* &c. Sententia hæc est: Bellum finitum fuit, & in urbe pax fuit. Amplificat per πλαγιασμὸν verbi *videndi* & ἐξεργασίαν phrasium. *Ut dubitare debeat nemo, qvin multos, si fieri posset, Cæsar ab inferis excitaret.* 1. Est πλαγιασμὸς, ad verba dubitandi referendus. 2. Elegans deinde formula hîc latet, referenda ad verba συγκρίσεως; & talis qvidem, qvæ involvit voces superlationis, qvibus ipsa ὑπερβολῆς figura additur. Exprimitur autem hîc summa clementia. Imitari possis in multis aliis rebus. Sic si hominem misericordem velis depingere. *Adeò effictim amat miseros, ut dubitare debeat nemo, qvin multos, si fieri possit, ultimis suppliciis destinatos eriperet, nocentesqve absolveret, qvàm ut innocentes damnaret.* Præterea hæc formula in multas alias figuras converti potest. *Alterius vero* &c. In his verbis 1. est notanda singularis trajectio vocum, qvæ recto ordine ita locari debuisset: Nihil amplius dicam, qvam nimis iracundam fuisse victoriam alterius partis, id qvod omnes verebamur. Cicero verò ita maluit, & proposuit verba: alterius vero partis, ut sensus efficacia major esset, & commodior cum prioribus nexus. Duplex hic est πλαγιασμὸς, 1. per generale verbum *dicendi*. 2. per generale verbum *metuendi*: estqve præterea περιβολὴ per particulas relativas, cum figura præteritionis: nihil amplius dicam, qvàm id, qvod omnes verebamur. *Cogitandum esse dicebant*: πλαγιασμὸς est, & qvidem duplex, referendus ad verba *opinandi* & dicendi. *Qvare gaude* &c. Tres periodi nullam aliam in se habent sententiam, qvam: Gratulamur tibi; per figuras & multos πλαγιασμὺς & περιβολάς ita ornata, ut in exemplum similium formularum esse possit. πλαγιασμὸς est ex verbis *affectuum* reflexis ad titulum *bonitatis*. *Qvare gaude isto tuo tam excellenti bono:* alter πλαγιασμὸς *est*, *& simul* περιβολή. *Cætera cum tua recordabere &c. felicitati tuæ congratulabere.* Referenda est formula ad verba generalia *sciendi*, vel *intelligendi*. Tertius πλαγιασμὸς & περιβολή est: *De nobis qvoties cogitabis, toties* &c. Referenda hæc verba sunt ad formulam *cogitandi*. Titulus ille bonitatis augetur ex causis efficientibus hujus beneficii. Qvoniam enim hæ periodi sola in gratulatione consistant, gratulatio autem fiat de bono aliqvo obtento, ut hic ex laude Clementiæ: & verò bonitatis ac felicitatis multæ sint tum causæ, tum partes, non commodius amplificabitur, qvam ex iis vel causis, vel partibus, qvæ generali illo bonitatis titulo continentur. Primo enim ponit

nit generalem illum titulum boni: *Qvare gaude isto tam excellenti bono.* Amplificat partim per causas, partim per effecta, cum enumerat illa, fortunam, gloriam, naturam, mores, fructum, jucunditatem, virtutem, felicitatem; (qvæ duo sibi hic opponuntur ad amplificationem rei ex comparatione contrariorum) liberalitatem, sapientiam; & hæc omnia considerat, tum ratione ipsius beneficii, tum ratione illorum, qvos beneficio affecit, ita tamen, ut omnia in autorem retorqveantur. Potest etiam tota hæc formula referri ad formulam *gratias agendi:* Notetur elegans variatio particulæ *potius.* *Etsi persæpe virtuti, tamen plerumqve felicitati,* i. e. potius felicitati tuæ congratulabere. Potest etiam tota hæc formula: *Cætera cum tua recordabere,* usqve *congratulabere,* referri ad verba *syncritica* & formulas comparationum. Ad eadem verba *syncritica* referenda hæc est formula: *Qvæ non modo summa bona, sed nimirum audebo vel sola dicere:* ad verba superlationis, *supra qvam credi potest.* Est etiam πλαγιασμὸς: qvæ *audeo dicere,* pro: qvæ sunt. Notetur etiam hic positus particularum: *non modo, sed nimirum.* alias enim dici solet: non modò, sed &c. *Noli ergo in conservandis bonis defatigari.* 1. πλαγιασμὸς hic est, ad verba generalia *faciendi* referendus. 2. est formula *dissvadendi:* noli defatigari. *Sed qvisnam est iste tam demens?* πλαγιασμὸς ille est, etsi omittantur, qvæ seqvi debent. Integra enim sententia hæc est: nemo hoc patrare ausit. Potest referri ad verba *asseverandi* & *negandi.* Utrâqve enim ratione considerari potest formula. Immiscetur πάθος. Idem πλαγιασμὸς est in verbis seqventibus: *Non est credibilis tantus in ullo furor.* *An, si tui nihil cogitant sceleris, cavendum est?* Per interrogationem & περιβολὴν format simplicem enunciationem. Non inimici tui facient, περιβολή est: *Si tui nihil cogitant sceleris,* πλαγιασμὸς: *Cavendum est, ne qvid inimici,* referendus est ad verba *metuendi.* *Cum in animis hominum,* &c. περιβολή est, formata è verbis generalibus, *occultum est. Nam qvis est?* Periodus elegans est, constans πλαγιασμῷ, expolitionibus & assumptionibus illustrata. Expolitiones sunt *rudis, nihil de salute cogitans, qvi non intelligat.* Assumptiones sunt adjuncta illa, vel potius species illæ, cum 1. ponit res in genere. 2. assumit Remp. hinc salutem communem & privatam. Recta sententia hæc est: O nnium salus in te uno posita est. Referendus est iste πλαγιασμὸς ad formulas *asseverandi* vel voces *sciendi & intelligendi.* *De te dies noctesqve cogitans extimesco.* Est & ille πλαγιασμὸς vel potius περιβολή, fundata πλαγιασμῷ: Nam participium cogitans involvit particulam conditionalem vel causalem: cum cogito Recta sententia hæc est: Ego tantum doleo, te immortalem non esse. Referenda est hæc formula vel ad verba *intellectus, cogitandi;* vel si vocem doleo & extimesco respicimus, ad voces *affectus.* *Qvem Deum, etsi cupiat, op tulari Reip. credamus* Referenda hæc formula est ad titulum Impossibilitatis, vel ad verba *syncritica*, sub titulo superlationis. *Omnia sunt tibi excitanda, Cæsar.* Sententia hæc est: Resp. tibi iterum erigenda est. qvam ille variat per πρόληψιν partium, in qvibus Resp. consistit. *Non fuit recusandum, qvin* &c. Elegan

gans eſt *πλαγιασμός*. Referendus eſt ad formulas *aſſeverandi*, vel ad vocem generalem *ſciendi*. Sententia recta hæc eſt: multa in bello civili turbantur. *Nam tuam vocem invitus audivi.* Formula eſt referenda ad vocem generalem improbandi. Recta ſententia hæc eſt: non laudanda tua vox eſt. *Si ita vis.* Formula hæc ita poſita notanda eſt, & ἐπιπλήξεις illæ, ſi ita vis, ſi ita placet, qvaſi blandiendi gratia adjectæ, qvibus utimur, qvando cum majoribus nobis res eſt, qvibus adverſari nolimus. Formula illa: *addo etiam ſi placet*, eſt variatio conjunctionis copulativa ET. *Qvare omitte qvæſo iſtam doctorum hominum in contemnenda morte prudentiam.* Formula *disſvadendi* & *dehortandi*: *neqve noli noſtro periculo ſapiens eſſe. Sæpe venit ad aures meas, te dicere*, pro: dicis. Πλαγιασμὸς eſt, referendus ad verba *ſenſuum, audiendi: Scilicet. Tum id audirem, ſi tibi ſoli viveres.* Πλαγιασμὸς eſt & περιβολή: Recta ſententia eſt: non credo. Πλαγιασμὸς conſiſtit in verbis: *tum id audirem.* Περιβολὴ in illis: *ſi tibi ſoli viveres.* Res tuæ geſtæ complexæ ſunt. Vox *Complecti* eſt inter illas, qvibus Cicero ad ſenſus abundantiam exprimendam utitur, ut ſunt multæ aliæ in lectione autorum notandæ. Cum enim illæ vi vocis amplitudinem aliqvam ſignificent, inter voces etiam communes referri poſſunt. *Tantum abes à perfectione*, pro: nondum fundamenta jeciſti. 1. Notetur hic periphraſis particulæ *nondum*: Tantum abes à perfectione, ut 2. *πλαγιασμὸς* etiam eſt, referendus ad verba vel *aſſeverandi*, vel *negandi*, vel etiam eſſendi & *ſciendi*. Si ſpecialiorem titulum velis ad verba *perfectionis*, vel etiam *imperfectionis*. Poteſt etiam referri ad formulam *improbandi* aut *disſvadendi* h. m. *Tantum abes à cogitationum tuarum eventu optato, ut fundamenta conſiliorum nondum jeceris. Gloriæ te eſſe avidiſſimum, qvamvis ſis ſapiens, non negabis*: pro: gloriæ cupidus es. *πλαγιασμὸς* eſt, auctus vel περιβολῇ, vel ἐπεμβολῇ, referendus ad verba *ajendi* vel *negandi*. ἐπεμβολὴ vel περιβολὴ eſt: *qvamvis ſis ſapiens. Qvicqvid enim eſt.* Per γνώμην effertur, qvæ eſt formula, referenda ad verba *ſyncritica* ſeu *ſuperlatiouis*. *Qvod ſi rerum tuarum immortalium hic exitus futurus ſit, ut relinqveres.* *πλαγιασμὸς* eſt, referendus ad verba generalia *eſſendi, accidit, contingit* idem eſt. *Vide qvæſo*, ne. Tota hæc periodus nihil aliud in ſe continet, qvam rectam hanc ſententiam: Reſp. in hoc ſtatu relicta, non tantam tibi gloriam pariet. Eſt itaqve qvaſi περιβολή: *qvod ſi rerum tuarum immortalium* &c. formata per particulas conditionales. Deinde illa qvoqve verba: *Vide, ne iſta divina virtus admirationis plus ſit habitura, qvam gloriæ*, πλαγιασμὸν habent ex comparatione; aſſumitur enim alius effectus ad effectum gloriæ. Utraqve enim tam admiratio, qvam gloria eſt effectus virtutis. Referri qvoqve poteſt hæc formula ad verba *Syncritica*, & qvidem ad talem titulum: *ſimplices ſententiæ per comparationem amplificatæ. Hæc igitur tibi reliqva pars eſt, hic reſtat actus, in hoc elaborandum eſt, ut* Remp. conſtituas. Elegans eſt *πλαγιασμὸς*, expolitione auctus, referendus ad verba *faciendi* vel *agendi*: & hoc qvoqve notandum eſt, qvod ſit ſub formâ *aſſeverandi* prolatus: qvo reſpectu

etiam ad formulas *asseverandi* referri potest, & ad formulas hortandi & svadendi. Qvoniam enim hortatio & svasio faciendum aliqvid præsupponit, ideoqve verba *faciendi* generalia, eorumqve periphrases & synonyma, ut: laborare; curam diligentiam adhibere; industrium; solicitum, anxium esse, & similia, maxime huc pertinent: qvæ ut augeantur sensu, verba affectuum illis jungi possunt. *Tum tè si voles, satis diu vixisse dicito.* Iterum hoc exemplum πλαγιασμῦ est referendum ad verbum *affirmandi.* *Qvid est enim hoc ipsum: qvod cùm venerit.* πλαγιασμὸς, qvo exprimitur solum futurum tempus: Etsi enim hic sensu qvodammodo diverso usurpetur, tamen in imitatione potest pro πλαγιάσμῦ accipi, e g. *Qvid est enim omnino hoc ipsum, qvod cum venerit, statim in aspectu ipso exstinguetur?* Ejus recta sententia hæc est: Res illa non erit diuturna. Referendus hic est πλαγιασμὸς ad verba generalia *essendi*, proponitur autem sub forma interrogandi. Nam & tales formulæ, qvæ indumenta orationis dixeris, probè sunt notandæ. Nam talium indumentorum, ut voco, variæ occurrunt formæ, qvibus in variandis sententiis uti possumus; possuntqve omnes illæ formulæ verborum generalium sub certo qvodam tali indumento proferri, ut multa applicatione qvasi qvibusdam numeris in se ductis, singulæ sententiæ singulis modis amplificari, vel potius variari possint. Ad vitandam enim Orationis nauseam ista indumentorum varietas conducit: qvâ de re alio loco plura. *Nec verò hæc tua vita ducenda est* &c. Pertinet hic πλαγιασμος ad verba affirmandi. Tota hæc periodus nihil aliud continet, qvam hanc sententiam: Nisi Remp. conserves, incerta erit tua gloria. Illustratur per ἐξεργασίαν. Sententia qvoqve hæc proponitur sub modo *asseverandi*, per iterationes verborum. *Huic inservias, hic te ostentes oportet.* Referenda est ad formulas *svadendi* & hortandi. *Obstupescent posteri.* Elegans exemplum προσλήψεως; assumuntur enim partes ad totum declarandum, qvod una hâc sententiâ continetur: Mirabuntur posteri res gestas tuas. *Erit inter eos* &c. Hujus periodi sententia hæc est: Rerum tuarum fama incerta erit apud posteros. Qvæ sententia etiam superiori periodo continetur, merisqve expolitionibus dilatatur. Illa enim verba: *Vagabitur modo nomen longè atqve latè: sedem qvidem stabilem & domicilium certum non habebit*, nihil circumloqvuntur, qvam incertitudinem. Uno enim verbo hæc poterat exprimere. πλαγιασμὸς est in illis verbis: *Erit inter illos, qvi nascentur, magna dissensio, cùm alii* &c. Referendus ad verba generalia *consensus vel dissensus*, vel etiam *dubitandi.* Referri qvoqve potest ad formulam *dubitandi*, cum scilicet res plures proponuntur, qvas Cicero per διαίρεσιν proponit. Illa qvoqve verba: *Alii fortasse aliqvid reqvirent*, itidem πλαγιασμὸν in se continent, ac referenda sunt ad verba generalia *desiderii*, e.g. Illud magnoperè reqvirunt eruditi homines, ut ingenii tui monumenta in publicum proferas &c. *Servi igitur iis etiam judicibus*, pro: ratio qvoqve habenda est posterorum. Potest referri ad verba generalia *Curandi*, & præterea exhibet formulam *hortandi.* *Et qvidem haud scio, an no-*

torru-

corruptius, qvàm nos. Est periphrasis particulæ *forsitan.* Et, & rursus, &, notetur usus Conjunctionis Copulativæ. *Id autem etiamsi tunc ad te non pertinebit, nunc certe pertinet.* Formula periphrastica est, qvâ exprimitur particula *præterea.* Est qvoqve πλαγιασμὸς: *pertinet ad te, esse te talem* ut; i. e. debes seqvi gloriam, ideoqve ad verba generalia *faciendi* vel etiam *debendi* referri potest. Est & *hortandi* vel *svadendi* formula. *Diversæ voluntates:* Exemplum προσλήψεως est. assumuntur enim adjuncta & species ad sententiam unam exprimendam, qvæ est hæc: Dissentiebant inter se cives. *Restat, ut unum velint, qvi modo habent.* Exemplum est περιβολῆς, per particulas conditionales. Potest etiam inter πλαγιασμὺς referri, si e.g. ita proponas sententiam, qvasi non modo tantum habeat sapientiæ, sed & sanitatis, ut tam imprudenti consilio suum adjungat. *Qvare omnes te & hortamur & obsecramus:* Formula hortandi. Omnes idem sentiunt. Potest referri inter formulas πλαγιασμῶ, & referri ad verba *sentiendi*, uti & illa, qvæ seqvuntur: *Ex omnium precibus & lacrymis sentire potuisti, qvam gratum tuum nobis fuerit beneficium.* Adduntur hic verba affectus. *Sed qvia non est:* Plena est hæc periodus πλαγιασμοῖς. Ejus sententia hæc est: Ego pro omnibus loqvor. *Qvod fieri intelligo: lætari omnes sentio,* pro: omnes lætantur. *Cum id sollicitudine, curâ, labore, tamdiu præstiterim.* Etsi hic non illo sensu verba capiantur, tamen ad πλαγιασμὸν referri illa formula potest, & qvidem ad verba generalia *laborandi* h.m. Sollicitudine, curâ, labore hoc præstiti, ut tandem res illa ad optatum finem perduceretur.

Et hæc qvidem exempla Plagiasmorum & Assumptionum pleraqve fuere, qvæ in hâc oratione occurrunt. Unde patet, nihil esse in Oratione circumductâ freqventius, qvo illa dilatatur. Hæc exempla, si ex omnibus Ciceronis operibus fuerint notata, incredibile est, qvantus ex illis cumulus effici possit. Referri verò illa exempla non tantum ad verba communia, sed & ad illa, qvæ verbis communibus comprehenduntur, possunt: & vix aliter, qvàm sententiarum titulis exprimi possunt, & nos in seqventibus sententiarum amplificatarum ex hâc ipsâ oratione indicem dabimus. Occurrunt tales πλαγιασμοὶ præcipuè in Orationibus, ubi numerosior debet esse oratio & magis periodica. In cœteris non sunt adeò freqventes: in Epistolis ad Atticum rara illa sunt exempla, cum in illis nihil scripserit Cicero, qvod circumductum illud & περιβεβλημένον dicendi genus sapiat. Qvare & in illis, qvi brevi dicendi genere utuntur, tales formulæ non apparent, ut in Tacito, Seneca & Plinio. Multa hîc sunt, qvæ ad titulum vel absolutè vel comparatè laudandi referri possunt. Occurrunt etiam aliæ ad amplificationem imprimis pertinentes figuræ, qvæ seorsim notari possunt, & sermonem πεπλασμένον ex ornamentis constituunt. Colligi autem talia vel sub titulis figurarum, vel sub titulis rerum possunt. Exaggerationes in specie ita dictæ, qvarum locus est in demonstrativo genere, hîc freqventes sunt, & passim per totam Orationem occurrunt, & consistunt in figuris, qvæ speciatim rem ampliorem

rem faciunt. Ita e.g. in hac Oratione n.21. per ἐπίθεσιν augetur Oratio: ad *gravissimam, qverelam & atrocissimam suspicionem.* Omnia enim adjectiva intendendi, ut: maximus, optimus, summus, eximius, egregius, singularis, admirabilis, incredibilis, divinus, præclarus, inusitatus, inauditus, innumerabilis &c. ad hanc figuram pertinent. Item voces: tot, talis, tantus; & adverbia intendendi valde, vehementer, unicè, maximè, egregie, etiam atqve etiam, majorem in modum, miris modis, miris exemplis, immane qvantum, mirum qvantum, nimium qvantum, huc referenda. Pertinent & ex opposito particulæ minuendi. Nam & in extenuando potest etiam qvædam esse exaggeratio; item illa adjectiva & adverbia, qvæ per λιτότητα intendunt, ut: non modicum, non exiguum, & similia. Exaggeratio fit per βεβαίωσιν & juramentum, ut in hâc oratione n.10. *Parietes, medius fidius, gratias tibi agere gestiunt.* Magna pars Exaggerationis in conglobatione verborum & sententiarum consistit. Consistit verò conglobatio ex enumeratione, estqve conglobatio coacervatio vehemens vocum, res diversas significantium, ut congeries simplex Synonymorum coacervatio. Talis conglobatio occurrit hic num.29. *Obstupescent posteri certe imperia & provincias &c.* Exaggeratio per reticentiam non parum auget Orationem, cum certe ex eo, qvod silemus, ejus qvantitas concluditur. Differt à præteritione, qvæ leviora se omittere fingit. Fit illa vel per ἀποδίωξιν, cum aliqvid rejicimus & removemus; vel cum vehementius de re loqvi parcimus, ut in hâc oratione n.17. *Alterius vero partis nihil amplius hic dicam, qvam cruentam futuram fuisse victoriam* &c. Est etiam qvædam Exaggeratio, qvæ fit per adumbrationem: qvæ vocatur, cùm ex effectu vel conseqvente rei magnitudo tacitè concludenda relinqvitur. Talis est, quæ occurrit hic n.14. *Tantum apud me grati animi fidelis memoria valuit*, ut &c. Exaggeratio qvædam fit per comparationem στοχαστικήν, quando scilicet ex majore posito minus conjicitur, & ex minori posito majus. Fit vero στοχασμὸς vel in verbis, vel in integra sententia. Ex majore conjicitur minus in illo exemplo n. 24. *Si verò ad humanos casus &c.* Solet etiam majus per ἀδύνατον designari in integra sententia, ut hic n.17. *Ut dubitare debeat nemo, qvin multos C. Cæsar ab inferis excitaret, si posset: qvoniam ex eadem acie conservat, qvos potest.* Ex minori conjicitur majus in illis Ciceronis verbis, n.17. *Vidimus tuam victoriam, præliorum exitu terminatam, gladium vaginâ vacuum in urbe non vidimus.* Paucula hæc Figurarum colligendarum exempla adduximus, quæ ad laudem facti in Demonstrativo genere pertinent. In cæteris figuris simili modo rem instituamus, colligendo è Ciceronis Oratione figuras & schemata, qvomodo illa partibus Orationis, ejusqve argumentis respondent: Ille enim scopus semper respiciendus est.

Nunc ad Sententias amplificatas procedimus, quarum ego collectionem singularem suadeo. Nam etsi illi tituli πλαγιασμοῦ & προσλήψεων varietatem nobis exhibeant, quam imitari possimus, tamen scopus ille, quo tendit sententia amplificata, etiam respici debet, & ex eo tituli formari. Cicero in Orationis III.

Catili-

Catilinariæ exordio ſententiam illam: *Rempublicam conſervavi*, magnificâ & ſonorâ periodo hoc modo amplificavit, ut Reipublicæ vocem qvaſi in partes tribueret, per enumerationem commatibus interciſam, ut eò numeroſior & concinnior eſſet periodus, & epithetis ornatum: conſervandi vero actionem è loco cauſarum efficientium, adjuvantium, adjunctorum, illuſtraret, eleganti metaphorâ & qvaſi imagine, cum fauces fati vocat, adjectâ. Inſinuat verò periodus in principio, non membris ſed inciſis ampla, ex recenſione cauſarum, adjunctorum, ac periculorum & beneficiorum ob oculos conſtituta magnitudine amoris in patriam affectum, qvi pleniorem qvendam ſpiritum & hiatum reqvirebat. Qvid enim hâc periodo ſonorum magis excogitari poſſet? *Rempublicam, Qvirites, vitamqve omnium veſtrum, bona, fortunas, conjuges liberosqve veſtros, atqve hoc domicilium clariſſimi Imperii, fortunatiſſimam pulcherrimamqve urbem, hodierno die, Deorum immortalium ſummo erga vos amore, laboribus, conſiliis periculisqve meis, flamma atqve ferro, ac penè ex faucibus fati ereptam, & vobis conſervatam atqve reſtitutam videtis.* Similiter Catilinaria IVta pericula ſua exaggerans & πάθος commiſerationis in auditoribus movens, in ſe verò ἦθος amoris erga patriam oſtendens, hanc ſententiam: *ego nullo in loco tutus ſum*, per μερισμὸν locorum publicorum, ad perſonam Conſulis relatorum, & ſingulorum reſpectu ſecuritatis periculo oppoſitæ deſcriptionem dilatat: *Ego ſum ille Conſul, P. C. cui non forum, in qvo omnis æqvitas continetur; non campus Conſularibus auſpiciis conſecratus; non curia, ſummum auxilium omnium gentium; non domus commune perfugium; non lectus ad qvietem datus; non deniqve hæc ſedes honoris unqvam vacua mortis periculo atqve inſidiis fuit.* In his, etſi πλαγιασμοὶ & προσλήψεις notari poſſunt, tamen tituli ſententiarum ſeorſim poni debent ſuo ordine; neqve opus eſt, ut labor ille deſcribendi duplicetur; Signa tantum poni poſſunt, qvæ remittant ad numeros & paginas. Ita hæc ſententia: *Rempublicam conſervavi*, ad vocem conſervandi & ad vocem Reipublicæ referatur. Altera: *nullo in loco tutus ſum*, referatur ad titulum generaliorem Securitatis publicæ. Nam generalem titulum ſemper ego præmitti velim. Talium ſententiarum amplificatarum pauca exempla collegit *Nicaſius Baxius* in *Medullâ Eloqventiæ*, qvæ hîc Kiloni cum meâ præfatione de omni in Eloqventiâ excerpendi ratione edita eſt. Congeſſiſſe è recentioribus his qvodammodo ſimilia *Meifartus in Mellificio ſuo Oratorio* videtur: unde non tam mella, qvam lutum ſæpe legunt tirones: verum ſine diſcrimine, nec eo ordine, qvem deſideramus, nec ad illum uſum. Deniqve è lacunis maximam partem haurit, qvod felicius è fonte ipſo ac rivulis limpidioribus hauriri poterat. His ſententiis amplificatis ita utemur, ut ad illarum exemplum reſpiciamus, aliaqve expreſſione imitemur. Nam qvi ex his velut centonibus orationem conſuunt, eorum prima tirocinia non qvidem culpaverim: ſed qvibus maturum in oratione judicium eſt, ita has temperabunt formulas, ut eosdem qvidem ſenſus retineant, verba tamen ipſa non deſcribant, ac ordinem interdum invertant; recto tamen in omnibus adhibito judicio.

Ex

Ex Oratione pro M. Marcello hæc excerpemus. 1. *Hodie mihi verba facienda sunt.* Diuturni silentii, -- more dicendi. 2. *De re magna dicturus sum.* Tantam mansvetudinem, -- præterire possum. 3. *Fortunam adversam amici agrè fero.* Dolebam enim -- distracto. 4. *Dignus est beneficio.* Est fortunatus ille -- præstantior. 5. *Res magnas gessisti.* Nullius tantum est flumen, -- amens sim. (Tribus enim periodis nihil aliud, qvam hoc dicitur.) 6. *Res tuæ cum cæteris conferri non possunt.* Soleo sæpè ante, -- victoriis illustratæ sunt. 7. *Bellicæ laudes minores sunt.* Nam bellicas laudes, -- ducit suum. 8 *Laus hæc tibi propria est.* At vero hujus gloriæ C. Cæsar, -- propriam fatetur. 9. *Victor es multorum populorum.* Domuisti gentes immanitate -- abundantes. 10. *Se ipsum vincere maxima victoria est.* Domuisti gentes, -- simillimum Deo judico. 11. *Gloria tua summa est.* Itaqve Cai Cæsar -- conticescet. 12. *Dignus laudibus es.* Te vero, qvem præsentem intuemur, -- complectemur. 13. *Hæc tua maxima laus est.* Hunc tu igitur diem, -- tantum afferat laudibus. 14. *Vicisti te ipsum.* Et cæteras qvidem omnes -- victis remisisti. 15. *Restituit adversarium libertati.* Nam cum M Marcellum, -- bellum esse susceptum. 16. *Pacis consilia semper ego sectatus sum.* Qvo qvidem in bello, -- armorum fuerunt. 17. *Amici infortunati partes cum meo periculo amplexus sum* Hominem sum secutus - voluntarium. 18. *Victor clementissimus fuisti.* Vidimus tuam victoriam, -- conservat, qvos potest. 19. *Ferocia hostium describitur* n. 17. 18. Alterius verò partis, -- contulisse. 20. *Gratulamur tibi de tanto beneficio.* Qvare gaude tuo isto, -- congratulabere. 21. *Laus tua maxima est.* De novis qvos in Republica, -- commodata esse videantur. 22. *Conserva bonos viros.* Noli qvæso in conservandis, -- senserunt. 23. *Tuâ vitâ omnium vita continetur.* Qvis est omnium tam ignarus -- pendere omnium. 24. *Omnium salus in te uno sita est.* Eqvidem de te dies noctesqve, -- in unius anima consistere. 25. *Vellem te esse immortalem.* Eqvidem de te, -- anima consistere. 26. *Malo geminato non facile medemur.* Si vero ad humanos casus, -- opitulari posse credamus. Imitabimur alio modo e.g. Si ad hostium exterorum ferociam rebellionis etiam accedat insidiarum consensio, qvem Deum, etiamsi c piat, Reip. opitulari credamus) 27. *Reipublicæ consulendum est.* Omnia tibi sunt excitanda, -- legibus vincienda sunt. (Possumus hanc formulam ad qvodcunqve negotium, in qvo diligentia & industria opus est, applicare, si per μερισμὸν singulas ejus rei circumstantias adducamus.) 28. *Bellum multas calamitates secum trahit.* Non fuit recusandum, -- fieri prohibuisset. 29. *Tuo consilio vive.* Qvare omitte qvæso, -- sapiens esse. 30. *Gloria tua nondum perfecta est.* Nunc cum omnium salutem -- jeceris. 31. *Gloriæ non vixisti satis.* Idem 32. *Plus ultra tentandum est.* Parumne igitur, inqvies, -- cum est aliqvid amplius. 33. *Gloria tuâ imperfecta est.* Qvod si rerum tuarum - qvam gloriæ. (Hanc postremam formulam per imitationem applicare ad multa possumus. Ita e.g. de studiis dicere possis. Vide, qvæso, ne pulcherrima tua studia admirationis plus qvam fructus sint habitura. Potest hæc posterior formula etiam

am referri ad formulas hortandi vel dehortandi.) 34. *Respublica servanda est.* Hæc igitur tibi reliqva, -- vixisse dicito 35. *Respublica composita satis diu vixisti.* Hæc ergo - vixisse dicito. 36 *Nihil diuturnum est.* Qvid est enim omnino hoc ipsum diu, -- futura sit. 37 *Illa tua vita est, qvæ est immortalis* Iste tuus animus nunqvam, -- qvæ laudet, exspectat. 38. *Gloria tua imperfecta est.* Vita qvidem tua, qvæ miretur, multa habet; nunc etiam qvæ laudet, exspectat. (Idem est, qvod antea: Virtus tua admirationis plus habet, qvam gloriæ.) 39. *Posteri mirabuntur res gestas tuas,* vel, *celebris eris.* Obstupescent posteri, -- legentes. (Potest hæc sententia ad alia negotia applicari, e.g. Obstupescent posteri certè virtutes, lucubrationes, ingenii monumenta, æstum, fervorem, pugnas in re literariâ, innumerabiles, incredibiles de barbarie victorias & triumphos.) 40. *Fama tua incerta est.* Vagabitur modo nomen tuum, -- salute patriæ restinxeris. 41. *Discrepant multi inter se sententiis.* Diversæ voluntates, -- qvid liceret. 42 *Unus nobis Dux erit.* Jam omnis fracta dissensio armis. -- salvi esse non possumus. 43. *Nos te defendemus.* Omnes tibi, -- pollicentur. 44. *Interpres aliorum sum.* Sed qvia non est, -- fieri intelligunt. 45. *Magna mea fuit diligentia.* Qvod autem summæ benevolentiæ, -- præstare debeo.

CAP VIII.
DE EXCERPTIS ORATORIIS SYSTEMATICIS.

TO Συςηματικὸν Orationis in formulis consistit. Formulæ primo sunt communes & generalissimæ. Formulæ ad tria causarum genera & ad specialia cujusqve generis relatæ. Connexiones minores periodorum. Starckii Loci communes Epistolici, Dialogici. Melchioris Junii Resolutio Orationum Ciceronis in Formulis colligendis laudatur. Exordiorum Formulas Cicero & alii Oratores habuerunt. Exempla formularum ex Oratione pro M. Marcello. Connexiones Periodicæ minores. Particularum Periodicarum usus non est in Carmine. Connexiones Reales. Connexionum minorum exempla ex Oratione pro M. Marcello. Collectanea Periodorum. Cicero Periodorum talia collectanea habuit.

EXcerpta, qvæ ad τὸ συςηματικὸν Orationis pertinent, complectuntur formulas, tam majores qvam minores, qvibus illa connectitur; vel de membris ad membra transitus fit. Formulæ ligamentum præbent orationi, & qvasi vinculum aliqvod præstant, qvo partes inter se cohærent. Ut enim in corpore membra suis qvibusdam tendinibus & nervis ligantur, ita his formulis partes orationis, tam majores qvam minores. Si qvis librum è formulis singularem conficere velit, disponere illum debet secundum causarum genera; qvibus præmittendæ sunt formulæ communes seu generalissimæ, qvæ omni orationi citra consi-

considerationem alicujus causæ applicari possunt. Sunt enim generalia qvædam in Orationibus & in Orationum omnium partibus, qvæ seorsim sunt notanda, & non nisi crebra lectione, annotatione & usu, disci possunt. Tertiò subjungendæ sunt formulæ, qvæ ad certa causarum genera pertinent, & in iis causarum generibus occurrunt subordinata qvædam, qvæ seorsim singula colligi debent. Ita in genere deliberativo multæ occurrunt Orationum species, qvæ ad genus deliberativum reducuntur. Enthymemata tamen è locis generis deliberativi capiunt, ut sunt adhortationes, dehortationes petitiones &c. Omnes enim circa τὸ faciendum versantur, ideoqve necessario generis deliberativi argumenta assumunt. Sed insunt singulis illis Orationum speciebus suæ qvædam formulæ peculiares, qvæ distingui â cæteris debent, ut in hâc nostrâ Oratione, qvæ ad genus demonstrativum referenda, qvia est gratiarum actio, & singularem aliqvem characterem delineat. Qvi etsi locis generis demonstrativi utatur; versatur enim in laude facti; tamen illa figura Orationis, qvam gratiarum actio ipsi circumponit, peculiares habet qvasdam formulas, & singulares, qvædam argumentandi & amplificandi modos à cæteris distinctos. Qvæ proinde omnia qvam diligentissime notari debent. Minores formulæ connectendi periodicæ, sive illæ per particulas sive per formulas instituantur, diligenter qvoqve notandæ sunt, &, ut puto, separatim colligendæ, de qvibus supra cap. 4. diximus. Promiserat *Starckius* olim tales Locos Communes, qvemadmodum conceperat *Epistolicos & Dialogicos*; sed isti lucem non viderunt. Talium Locorum Communium rudimentum subministrare poterit *Melchior Junius in Resolutione Orat. Cic.* nam è lectione Orationum concinnari debent. Ac videmus etiam ipsum Ciceronem talibus formularum collectaneis fuisse usum: Apertè enim de se ipso scribit, se codicem habuisse, qvo collegerit varias Exordiorum formulas; ut, cum Orationi scribendæ accingeretur, inde, qvæ in suum essent usum, depromeret. Testatur etiam Qvintilianus, causarum patronos tales in promptu habuisse formulas, qvibus illi ut Delphico qvodam gladio uterentur, non immerito idcirco ab illo reprehensi, non qvi his subsidiis, sed qvi ineptè uterentur, & in Locis Communibus subsisterent, cum specialiora argumenta reqvirerentur. In hâc Oratione ad formulas generales referatur: *Exordium formandi post diuturnum silentium.* Ad Exordia Generis Demonstrativi referas hanc formulam; *formulæ Exordiorum in re magna, beneficio, victoria &c. laudandis. Amplificandi beneficium aut factum in illo exordio.* Primò per figuram incrementi: Tantam mansvetudinem &c. n. 1. 2. ab adjunctis n. 2. & 3. *Amplificandi beneficium in gratiarum actione ab adjunctis*, à personis reliqvisqve circumstantiis. 1. 2. 3. 4. Vide *Junium in resolutione Orationis Ciceronis* p. 54. qvi liber optimè in subsidium pro colligendis formulis vocabitur. *Attentionem parandi in Exordiis Generis Demonstrativi: De re magna dicturus sum.* Nullius tantum est flumen ingenii &c. *Docilitatem parandi ex Enumeratione* causarum, partium, adjunctorum. n. 2. & 3. *Benevolentiam captandi apud illum, qvem lauda-*

laudamus, & qvem antea offendimus. Exord. Orationis pro M. Marcello. *Proponendi formulæ, per remotionem & comparationem.* Nullius tantum flumen &c. usqve, consecutus est. *Formulæ Propositionis in Demonstrativo genere: per translationem laudis generalis ad specialem.* Nullius tantum flumen, usqve, consecutus est. *Formulæ præparandi aditum ad Confirmationem. In Demonstrativo genere* cum personam laudamus è loco totius per comparationem & remotionem, n.5. Soleo sæpe antè oculos ponere, usqve, victoriis illustratæ sunt &c. *Formulæ comparate laudandi. Ad declinandum odium & invidiam primo immodice laudando, anteqvam extenuemus* n.5. *Secundo per figuram Objectionis & qvandam qvasi Prosopopœiam, cum odiosa potius aliis, qvam nobis, affingimus* n.6. Nam bellicas laudes &c. *Formula concludendi Enthymema.* Per γνώμην, sub finem n.7. Nunqvam temeritas, usqve, admittitur. *Reassumendi primarium Enthymema:* n.9. Itaqve C. Cæsar, n.11. &c. *Concludendi Enthymema: per Apostrophen & Prosopopœiam,* n.10. Te verò qvem &c. *Transeundi ad Enthymema ab Enthymemate:* per πάθος misericordiæ. Eqvidem cum C. Marcell. &c. *Laudandi beneficium: per translationem singularis status ad universalem.* n.10.11. *Concludendi gratulationem:* n.11. Hunc tu igitur diem, usqve, antepones. *Proponendi Enthym. per Paradoxon:* Et cæteros qvidem omnes &c. n.12. *Attentionem in medio Orationis excitandi per Paradoxon:* Vereor, ut hoc, qvod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atqve ipse cogitans sentio. *Epiplexis* τοῦ παραδόξου, Αὔξησις τοῦ παραδόξου: Ipsam victoriam vicisse videris &c. *Formulæ digrediendi:* Atqve hoc Caji Cæsaris judicium qvam late pateat, attendite. *Digressiones in laudibus eorum, qvos offendimus, qvando nos excusamus,* n.12.13. *Purgationis formulæ,* qvæ ad Genus Judiciale qvoqve referri possunt, n.13. *Purgatio per μετάστασιν sive remotionem criminis,* n.14. Neqve unqvam &c. *Purgare se ita, ut adversarium invitum in nostras partes pertrahamus:* Cicero purgaturus se Cæsari, qvod ipsius partibus infensus fuerit, ita respondet, ut Cæsarem sibi, tanqvam pacis autori, maxime favere judicet, cum etiam hostes suos, ut pacem faceret, in curiam induxerit. n.13.14. *Amplificandi beneficium: à Contrario.* Cicero amplificaturus victoriam Cæsaris contendit cum ferociâ Pompejanorum, si vicerint, n.16.17. *Concludendi argumenta: per Prosopopœjam vel provocationem ad Deos,* n.18. Ut mihi videantur Dii immortales &c. Pertinent & huc verba illa n.17. cum Cic. Cæsari divinam clementiam attribuit his verbis: ut dubitare nemo debeat, multos Cæsar, usqve, qvos potest. *Concludendi gratulationem: per Apostrophen affectuosam,* n.19. Qvare gaude, usqve, videantur. *Reassumere in Conclusione purgationem:* n.20. Noli igitur in conservandis, usqve, censerent. *Transeundi ad Confutationem:* n.21. Nunc vero venio ad gravissimam qverelam. *Refutandi alicujus suspicionem: Per insinuationem (ita ut non offendas) 1. suspicionem non contemnendo.* Qvam etsi spero falsam esse, nunqvam tamen verbis extenuabo n.21. 2. *Laudando prudentiam suspicantis.* Tua cautio nostra cautio est n.21. vid. n.23. 3. *Declaratione publici periculi,* si in alterutro peccandum sit, malim videri nimis timidus, qvàm parum pru-

dens, n. 22. *Respondendi negando: per Interrogationem* n. 22. 23. *per Dilemma*, n. 22. *Concedere objecta, ut validiore ratione respondeas:* n. 23. Sed tamen cum in animis hominum tantæ latebræ sint. *Respondendi ad Objectionem: Ut graviorem facias, qvo gratiori responsioni locus esse possit*, n. 23. *Elidendi Objectionem: Per inflexionem ad aliam partem* n. 23. Eqvidem de te dies noctesqve cogitans &c. Cicero scil. auget suspicionem, 1. ut ostendat majorem curam pro vitâ Cæsaris. Deniqve ita respondet, ut non tam suspicionem Cæsaris, qvam alios casus metuat: qvod cum facit, ostendit, se sollicitum pro salute Cæsaris, & occasionem qværit, ut eum exhortetur ad componendam Rempublicam. *Adhortatione finire Refutationem:* n. 24. Itaqve Cai Cæsar. n. 28. Hæc igitur, &c. n. 30. circa finem. n. 33. Qvare omnes te, qvi hæc salva esse, &c. *Transeundi ad novum membrum: per vicinitatem rei, & per sententias παρασκευαστικάς*, n. 25. 26. Qvæ qvidem, usqve, audivi. Cæteræ periodi, qvæ antecedunt, omnes qvasi viam sternunt alteri parti Refutationis, qvâ Cic. Cæsaris qvoddam dictum confutat. *Confutandi alicujus dictum. Ita ne offendas.* Itaqve tuam præclarissimam & sapientissimam vocem invitus audivi. Qvare omitte &c. Noli nostro periculo sapiens esse. Sæpe venit ad aures meas &c. *Respondendi: per limitationem*, n. 26. Itaqve illam tuam, usqve, patriæ certe parum. n. 26. Credo, sed tum id audirem, si tibi soli viveres. *Transeundi ab uno membro Confutationis ad aliud: per interrogationem* Qvid si istud ne gloriæ qvidem tuæ satis est? n. 26. circa finem. Qvid est enim omnino hoc ipsum diu? n. 28. *Refutandi, per qvæstiones & responsiones breves.* Parumne igitur? inqvies, relinqvemus, n. 27. per Objectiones, n. 27. per inficiationem. Tota Confutationis prima pars, n. 25. *Formulæ concludendi Orationem: Sed unde est orsa, in eodem terminetur oratio*, n. 34. *Concludendi Orationem nomine multorum habitam*, n. 34. Sed qvia non est adstantibus omnibus necesse dicere &c. sentio. *Causas dicendi in fine Orationis allegare:* n. 35. Qvod autem summæ benevolentiæ est &c. præstare debeo. *Concludendi Orationem Eucharisticam: Formula gratiarum actoria.* Itaqve C. Cæsar sic tibi gratias ago, usqve ad finem.

Connexiones Periodicæ minores majoris pene momenti sunt, qvam cæteræ, & pene omnes consistunt in variatione particularum, qvæ particulæ vel sunt causales, vel conditionales, vel argumentativæ, vel illativæ, qvales præcipuè locum in Oratione Enthymematicâ habent, ut particulæ ordinis & temporis & continuitatis in narratione & historiâ. Earum particularum variatio vehementer prodest ad variationem periodicam. Qvi ergo tales particulas vel aliis Synonymis vel formulis idem significantibus variare novit, non contemnendum habet orationis connectendæ artificium, in qvo sæpe solliciti sunt, qvi orationes scribunt. De iis qvanqvam jam cap. 4. egi, hic tamen ea repetere ductu Orationis Tullianæ pro M. Marcello volui. Distingvendi hîc qvoqve sunt characteres: Nam aliæ connexiones poëticæ, aliæ orationis contentiosæ, aliæ narrationum & historicæ, in qvibus omnibus adhibere oportet accuratum judicium.

Poëma plane dedecent connexiones periodicæ, per qvas in orbem volvitur oratio, ut: *Qvandoqvidem, Etsi, Tametsi, Veruntamen, Siqvidem, Verum enim vero*, & plures aliæ; qvales particulæ omnes pertinent ad oratoriam rotundandam periodum, nec occurunt in carmine: Plerumqve enim membratim illic procedit Oratio, & per commata trahitur sine aliqvo notabili in orbem reditu; etsi Virgilius magis periodicus sit, qvàm cæteri, ita tamen, ut ultra decorum poëticum non eat. Neqve solum connexiones verbales, qvæ consistunt in particulis & formulis, sed reales, qvæ vicinitate rerum obtinentur, notandæ sunt. Ut enim perpetuus est rerum inter se analogismus, ita nihil adeo inter se diversum est, qvin certá qvadam ratione jungi possit. Qvare diligenter illæ notari debent. Non crediderim autem opus esse, ut sub certis titulis colligantur: sufficiet, si illæ in cumulum comportentur. Ex hâc itaqve oratione, qvæ excerpi merentur, notabimus. Non enim omnia exempla parallela & æqvali ratione instituta notari debent. Nam cum freqventissimæ sint è causalibus particulis connexiones, ineptum esset, qvoties occurrunt illæ particulæ, notare periodorum initia, sed tum demum notabuntur, si periphrastica aliqva formula particula causalis varietur. Idem qvoqve in cæteris particulis fieri debet. *Intellectum est enim mihi qvidem in multis. Ille qvidem fructum omnis vitæ cepit*, &c. *Ex qvo profecto intelligis qvanta in dato beneficio sit laus* &c. *Est vero fortunatus ille. Qvod ei qvidem merito atqve optimo jure contigit. Soleo sæpe ante oculos ponere. Qvæ qvidem ego nisi fatear. Et certe in armis multum juvat. At vero hujus gloriæ socium habes neminem Itaqve Cai Cæsar, tuæ laudes celebrabuntur illæ qvidem. Eqvidem cum Marcelli viri optimi lacrymas video. Et cæteros qvidem omnes viceras. Vereor, ut hoc, qvod dicam, non perinde intelligi possit. Atqve hoc Cæsaris judicium qvam late pateat, audite. Qvo qvidem in bello* &c. *Qvod qvidem meum consilium* &c. *Ex qvo nemo erit tam injustus rerum æstimator, qvi dubitet. Atqve id minus mirum fortasse tum* &c. *Atqve hujus qvidem rei Marcelli sum testis. Qvoties ego illum, & qvanto cum colore vidi? Qvo gratior tua liberalitas debet esse: Qvo* hic est particula illativa, & videtur omitti præpositio *Ex*: ante enim ponebatur *ex qvo*. *Alterius vero partis nihil amplius dicam, qvam id, qvod omnes verebamur* (observa hic singularem illam vocum trajectionem.) *Qvæ qvidem nunc tibi curanda sunt. Itaqve illam tuam vocem invitus audivi. Sæpe venit ad aures meas. Nunc cum res tuæ complexæ sint, tantum abest* &c. *Hic tamen modum definies. Qvid enim est omnino hoc ipsum? Id etiamsi tunc ad te non pertinebit, nunc certe pertinere* &c. *Nisi te salvo, salvi esse non possumus. Itaqve Cæsar sic tibi gratias ago*, &c. Ad Orationis τὸ πεπλασμένον etiam Periodorum observationes pertinent, In his qvoqve collectanea institui possunt ratione partium Orationis, ratione enthymematum, affectuum, figurarum, ubi illæ longiores, breviores, ἐπιμβολαῖς multis refertæ. Ciceronem talia periodorum habuisse collectanea vel ex ejus Oratore ad M. Brutum discere possumus, ubi multas ex orationibus suis ad Græcorum Oratorum, Isocratis, Gorgiæ, exem-

plum formatas periodos recenset, ac sollicitam in illis verborum ac membrorum locationem ostendit. Sed illa sibi qvisqve pro lubitu formet, vel sub titulis argumentorum docentium, conciliantium & monentium, disponat.

CAP. IX.
DE EXCERPTIS ORATORIIS ENTHYMEMATICIS.

AD τὸ ἐνθυμηματικὸν pertinent Loci Communes Thesium. Collectio Thesium instituenda secundum causarum genera. Baconis Verulamii Consilium Thesium & Antithesium colligendarum. Qvænam sint singulorum generum theses. Theses vel nudæ colligi possunt vel una cum Enthymematibus. Exemplum ex Oratione Ciceronis pro L. Muræna, qvâ tractatur Locus communis: Jurisprudentia postponenda est eloqventiæ & rei militari. Thesis contraria ex oratione pro Cæcinnâ adducitur. Locorum communium collectio ex Oratione pro M. Marcello. Loci morum qvomodo instituendi. Magiri Polymnemon laudatur. Characteres hominum congerendi. Exemplum è Fabula Terentianâ Adelphis. Grotii & Lutheri judicium de Comœdiis Terentii. Nathanis Chytræi characteres Terentiani ἀνέκδοτοι. Loci Affectuum. Exemplo illustrantur. Chembræus, Cartesius, Willisius, Placcius commendantur. Loci Exemplorum, Excerpta formularum Dialogisticarum. Excerpta Epistolica, Materialia & Formalia. Melchioris Junii Scholæ Rhetoricæ laudantur. Excerpta Epistolica etiam è Gallis, Italis, aliarumqve gentium Epistoliographis, institui possunt. Ruperti Excerpta Epistolica ubi & qvomodo adhibenda. Erasmi Roterodami Formulæ Epistolares. Stephani collatio formularum Ciceronianarum & Ovidianarum. Clarkÿ Formulæ rejiciuntur. Schraderi, Titii, Schönslederi Excerpta rerum desiderantur.

AD τὸ ἐνθυμηματικὸν pertinent primo Loci Communes Thesium, id est, rerum omnium, qvæ qvomodocunqve ad orationes pertinent, aut oratione proponi solent cujuscunqve generis. Instituì vero illa Collectio Thesium secundum causarum genera potest. Cum enim objectum Rhetorices sit qvæstio qvælibet, præsertim civilis, illa verò duplex sit, infinita & finita: Infinita vero Thesis dicatur, finita hypothesis; & ab hac ad illam plerumqve progrediatur Orator, atqve ex thesi argumenta desumat ad hypothesin suam probandam: conseqvens est, qvo qvis in thesibus eorumqve argumentis versatior sit, eò majorem inventionis copiam habiturum. Ideoqve mature talium Thesium Excerpta instituantur, qvæ non in civilibus solum, sed etiam Ecclesiastici argumenti, orationibus suam utilitatem exserent. Nam iidem fontes sunt, sive ad virtutes civiles, sive ad sacras respiciamus: Nisi qvod illud discrimen observari debet, ut in thesibus civilibus enthymemata è prudentia morali & civili

vili deprompta colligamus;in sacris & illa & inartificialia argumenta è dictis Scripturæ petita. Vidit jam hujus rei utilitatem *BacoVerulamius* in libro suo de *Augmentis Scientiarum*,ubi specimen aliqvod talium thesium&antithesiumproponit. Idem negotium etiam *Schraderus in Commentario Rhetoric. Aristotelic.* commendat. In Demonstrativo genere colligamus ea,qvæ vel laudantur,vel vituperantur, vel simpliciter,vel comparate. Fundus earum rerum sit in omnibus Orationibus vel dissertationibus,qvæ qvomodocunqve aliqvid laudant,vel reprehendunt. Possunt & in subsidium vocari Poëtæ: nam & ex iis mutuari potest Orator. In genere Deliberativo colligi possunt Theses ad consultationem pertinentes. Ideoqve hîc excutienda sunt illa themata, qvæ apud Oratores & Historicos ventilantur: Singulis illis subjici argumenta possunt. Exemplum horum Locorum communium qvadam ex parte subministrare potest *Melchior Junius in Resolut. Orat. Cic.* ubi secundum tria causarum genera Orationes Ciceronis disponit, & secundum partes oratorias omnes ejusdem generis orationes examinat: Sed ille ex solo Cicerone sua tantum congessit, & partes orationis in fronte posuit, secundum qvas colligit argumenta illa Ciceroniana. In genere Judiciali, cujus exiguus est usus, aliqvis tamen in argumentis affinibus, ut si expostulationes, exprobrationes &c. instituendæ sint, colligemus varia genera criminum, de qvibus institui exprobrationes vel accusationes solent: & notabimus sub illis varia argumenta, qvæ ad illa probanda adhiberi solent. Locos etiam defensionum colligere possumus,qvorum magnus apud Ciceronem cumulus est. Nunc qvidem illorum non adeò magnus est usus, cum eloqventia forensis desierit, JCti vero & Advocati non tam per eloqventiæ subsidia, qvam per disputationes forenses,omnia proponant. In Ecclesiasticis non contemnendus hujus generis usus est, cum vitia taxamus,& vitiosos homines oratione nostra redarguimus: Tum enim communia illa argumenta,qvæ Oratori civili prosunt, facilì negotio in sacra converti possunt. Omnis enim illa doctrina statuum, qvi in hoc genere occurrunt,mirifice inservire huic scopo potest.

Si qvis itaqve velit has theses congerere, ut compendium laboris & temporis faciat,nudas theses potest colligere,& qvasi per indicem addere autores, sine enumeratione Enthymematum: si verò velit,etiam illa poterit adjicere; eò distinctior & utilior labor ille futurus est. Quanqvam & intelligentibus facile erit revolvere autores,& tunc, cum opus est, apud ipsos breviter enthymemata recensere. Nos exemplo aliqvo ostendemus,qvomodo thesis sit notanda,& enthymemata simul secundum Aristotelem apponenda. Qvod non semper ita facere necessum est,cum axiomata Aristotelis sint generalia; enthymemata autem, quæ ad rem aliquam probandam afferuntur,sunt specialia. Ut itaque inutilis videatur cumulatio, si qvis generalia axiomata cum specialibus simul ponere velit. Nam hæc generalia axiomata Aristotelica tanquam literæ & syllabæ præsupponendæ sunt illi,qui sermonem aliquem scripturus est. Ex Oratione Ciceronis pro

L.Mu-

L.Muræna notetur hæc Thesis sub titulo Jurisprudentiæ: *Jurisprudentia postponenda est eloqventia, & rei militaris scientia.* Hanc thesin ut Cic. probet, primo jurisprudentiam contemnit è locis illis, quibus aliquid elevatur. Hi loci reperiuntur apud *Arist. lib. 1. Rhetor. c. 9.* ubi loci Demonstrativi generis occurrunt. Debent vero hîc intelligi loci contrarii: nam Aristoteles directos posuit. Postqvam itaqve primò thesis posita est, subjiciantur enthymemata; Jurisprudentiæ dignitas non est tanta 1. quod in rebus minutis versetur, *ex loco Aristotelico lib 1. c. 9. 33. n. 25. & qvæ eximia sunt*, 2. qvod omnibus nota minus sint in pretio, *Aristot. lib. 2. c. 9. n. 26 qvæ uni sunt propria.* 3. Qvæ avaritiæ vel ambitionis gratia novantur, sæpe ad libidinem hominum, ea parum æstimanda. *Ex loco contrario ejusdem capitis §. 3. 4.* Qvod in ea multa sint depravata & corrupta, ideoqve ejus ars contemnenda: *ex loco contrario lib. 1. cap. 7 §. 43. n. 40. Stabiliora infirmioribus sunt meliora.* 5. Qvia jurisprudentia τὸ ῥητὸν potius respicit, qvam æqvitatem. *Arist. c. 13 § 65. n. 4.* Seqvuntur argumenta, qvæ utilem esse negant jurisprudentiam ad gratiam parandam, *ex loco Aristotelis Contrario lib. 1 c. 9. §. 26* Hinc sequitur argumentum à facilitate, *è loco Aristot lib. 1. c. 7. n. 19. Difficilius est faciliori:* jurisprudentia verò facilis. Qvod ostendit Cic. qvatuor specialibus argumentis, 1. qvod jus omnes sciant. 2. qvod præceptis minime obscuris contineatur. 3. quod ab homine vehementer occupato disci possit. 4. quod neqve jus scriptum vel non scriptum sit difficile, è loco speciei. Jam seqvuntur argumenta comparantia, quæ ostendunt, jurisprudentiam postponendam eloquentiæ & arti militari. Enthymema primum petitur *ex Aristot. lib. 1 Rhet. c. 7. n. 43. Qvod plures expetunt, melius est eo, qvod pauciores:* plures vero expetunt eloquentiam, qvam jurisprudentiam: illam vero quoniam propter difficultatem assequi nequeant, ad jurisprudentiam deveniunt. Enthymema secundum est *ex Aristotele ibid n. 5. Qvæ majus aliqvod bonum efficiunt, meliora sunt:* Eloquentia autem majora commoda affert, qvam jurisprudentia: quæ per enumerationem explicat Cicero Enthymema tertium petitum est *ex eodem loco n. 9. & 10. Qvod minus altero indiget, melius est eo, qvod indiget; & qvod sine altero potest esse, melius est eo, qvod sine eo non esse potest.* Eloquentia sine jurisprudentia esse potest, jurisprudentia vero non sine eloqventia, qvia responsa & decreta JCtorum firma esse nequeunt, nisi Oratoris defensio adsit, & illa ipsa qvoqve eloqventia opus habeant, ut confirmentur: imo plane interdum enerventur. Qvartum Enthymema est *è n 15. ejusdem cap. Qvod majoris principium est, melius est eo, qvod minoris est principium &c.* Rei militaris peritia & Eloqventia homines ad summas dignitates evehunt; qvod non facit Jurisprudentia. Enthymema qvintum *ex eodem capite est, n. 39. Diuturniora meliora sunt brevioribus*; Eloqventiæ usus diutius, qvam Jurisprudentia, durat. qvæ prolixe deducit Cicero. Sextum Enthymema *ex eodem capite est, n. 3. & 68. Meliora sunt, qvibus positis alterum seqvitur. Bonum & utile est Reipublicæ, qvod conservet statum.* Propter rem militarem, non jurisprudentiam, Roma omnium princeps est facta, ideoqve jurisprudentiæ præferri debet

Atqve

Atqve ita Locus hic Communis tractatus est à Cicerone. Si qvis jam contrariam thesin velit, is notet locum contrarium Ciceronis ex Oratione pro Cæcinna, ubi ille prolixe de Jure & JCtis agit. Affert primo qvatuor argumenta, qvibus dilemmate eleganter respondet, qvæ omnia ex illo notari possunt. Addit postea 7. Enthymemata positiva, qvibus dignitatem & utilitatem Juris & JCtorum asserit. Enthymema primum est petitum ex *eodem cap 7. n. 68. Bonum & utile est, qvod conservat Reip. statum.* Est enim Jurisprudentia vinculum, non modo judiciorum, verum etiam utilitatis & vitæ communis, & leges fundamentum Reipublicæ præstant. Secundum argumentum consistit in dilemmate: Si propter juris interpretes jus civile contemnendum, aut illi periti sunt aut imperiti: si periti, qvi non obtemperant, jus ipsum labefactant: si imperiti, qvi illos vituperat, non jus civile, verum homines vituperat. Tertium Enthymema *ex cap. 7. n. 5. Qvæ magnum aliqvod bonum efficiunt*, &c. Per juris civilis scientiam suum cuiqve tribuitur, rerum dominia distinguuntur. Qvartum Enthymema petitum est *ex eodem cap. n. 40. Stabiliora infirmioribus sunt præferenda.* Jus civile nec gratiâ inflecti, nec perfringi potentia, nec pecunia adulterari, nec aliâ ratione corrumpi potest: ut comparatione & exemplis ostendit. Qvintum *ex n. 63. Qvod ad multa est utile* &c. *it. ex n. 10. Qvod vim habet probibendi aut tollendi ea, qvæ bonis adversantur.* Sine jure civili nemo sibi hæreditates salvas promittere poterit: jus enim à violentia & injuriis munit. Sextum ex iisdem locis est, & pene declaratio tantum superioris Enthymematis: Major hæreditas unicuiqve à jure civili in bonis, qvam à parentibus ipsis, venit. Potest tamen *referri ad n. 11. c. 7. Qvod principium alterius est, melius est eo, qvod non est principium.* Septimum est *n. 22. Qvo privari majus malum est.* Jus amissum plurimum nocet in Republica, ergo jus & leges magno in pretio habendæ Si qvis priori loco Ciceronis contra Jurisprudentiam locum directe oppositum velit, is legat *Aonij Palearij Orationem*, planè Tulliano genio scriptam, qvam ille in *L. Muranam Ciceronianæ contrariam* scripsit.

Seligi tales Loci Communes multi è Cicerone possunt ac aliis, qvæ ostendant, qvomodo ad hypothesin suam probandam thesi possit uti Orator. Possunt his addi theses qvæcunqve morales, licet non omnino accurate tractatæ per enthymemata, sed vel exemplis tantum & similitudinibus, qvalia invenias plurima in Senecæ scriptis, in qvæstionibus ethicis & politicis, â variis autoribus tractatis; præcipue è Melchiore Junio singulari Qvæstionum Politicarum libro. Ex Oratione pro M Marcello has theses seu Locos communes colligere possumus; I. Generalis thesis totius orationis hæc est: *Gratiæ sunt agendæ ob restitutionis beneficium.* Qvod variis probatur argumentis, tam docentibus, qvam amplificantibus. Conferantur cum hâc oratione Oratio ad Qvirites post reditum, Oratio ad Senatum post reditum, qvibus idem locus traditur, & unde argumenta depromi possunt. Minores sententias, qvæ enthymematibus non deductæ sunt, præterimus, qvales passim implicantur formulis; argumenta tamen ethica in se

continent, e.g. In summâ potestate rerum omnium modus tenendus. Qvi in eadem causa, etiam in eadem fortuna esse debent. II *Clementia major est virtus, qvam fortitudo militaris, & major ex hâc, qvam ex illâ gloria*, num.2.6.7.8.& seqq. III. *Clementia propria nobis est*, n.7. IV. *Victoria sua modum tenere, summa virtus* est, n.8 9.10. V. *Qvi errorem suum fatentur, atqve inviti in illum inciderunt, veniâ digni*, n.13. VI. *Qvi privato officio in offensam potentioris incidit, ei hoc in culpam imputari non debet.* VII. *Qvi pacem in bello civili svadet, nulli culpæ est obnoxius.* VIII. *Videtur placidus præferendus esse parti ferociori: nisi meliores partes seqvatur*, n.16.17 18. IX. *Insidiæ non sunt timendæ illis, qvi publico beneficio venerabiles sunt*, n.21.22. X. *Eorum, qvi Reip. præsunt, vita & salus multâ sollicitudine debet defendi*, n. 23. 24. XI. *Non complebit victoriæ suæ gloriam, qvi laceratam Remp. non erigit*, n.25. XII. *Qvi Reip. natus est, & vivit, nunqvam satis sibi vixit*, n 26. XIII. *Vita principis & viri primarij in Rep. non annorum, sed meritorum, ratione definienda* est, n.27.28. XIV. *Diu non vixit, qvi non gessit res perpetuas, & in omne ævum duraturas*, n.28.29. XV. *Sola virtutis bellicæ fama non parit tantam gloriam, qvantam Reip. restauratio*, n.30. XVI. *Ingrati cives sunt, qvi bello civili composito animum rebellem retinent*, n.31.32.

Secundo instituendus est *Codex morum* seu *characterum*, in qvo colligentur illæ sententiæ, qvæ idoneæ sunt subministrare argumenta ethica. Notum enim est, tria esse argumentorum genera, Logica, Ethica & Pathetica. Logica, sive probantia vel docentia, afferuntur ad rem probandam, qvorum copia colligi potest in *Codice Thesium* : Morata & Pathetica per totam orationem sunt diffusa, & maximam orationi conciliant gratiam. Nulla enim pene formula, nulla oratio familiaris, qvæ non iis utatur : qvibus qvo magis referta est oratio, eò illa vivacior & illustrior est. Implicantur vero illa argumenta nonnunqvam verbis, ut unâ sæpe voce ac epitheto contineantur : Neqve enim opus est, magno cum apparatu illa proponere. Infinita talia occurrunt, non in Oratoribus tantum, sed & Poëtis, præcipuè apud Comicos; qvi, ut speculum vitæ humanæ omnium animos repræsentant, ita pleni sunt talibus sententiis, qvæ ex abdito eruuntur. atqve iterum aliis argumentis applicari possunt Fundamentum horum Excerptorum ponendum est in *Aristotele lib.2. Rhetor. c.13, 12.14 17.* qvibus ille hominum mores describit secundum varios status. Hæc itaqve omnia, & qvæ hîc occurrunt axiomata, pro titulis usurpanda ; Qvibus titulis deinde subjungendæ sunt sententiæ vel similes, vel specialiores. Praxin illorum Excerptorum instituendorum dilucide satis ob oculos posuit *Schraderus Comment. lib.2 Rhet. I 10. p.371.* Inter Gnomologos non habemus, qvi tali methodo collectanea sua instituerit. Solus Magiri liber, qvi *Polymnemon* inscribitur, aliquâ ex parte prodesse nobis potest, & ex illo non exigua sylva propositionum moralium exsculpi : Nam summaria omnium illarum sententiarum, qvas adducit, in frontispicio ponit, unde per Synopsin haberi omnium sententiarum similium usus potest. Schraderus primum ponere jubet generalia axiomata, qvæ ad omnes homines ex æqvo pertinent. Hæc in genere

nere notanda sunt. Specialia referenda sunt ad homines certi status & conditionis: ideoqve generales tituli ponendi sunt divitum, nobilium, plebejorum, servorum &c. Possunt etiam referri mores affectuosorum & iratorum, amantium &c. si qvis in codice affectuum characteres affectuum ponere nolit. Pertinent etiam huc characteres nationum, qvales passim occurrunt apud Historicos, & qvorum ideam dedit Barclajus. Si qvis accuratam hic distinctionem velit, qvod tamen non adeo necessarium est, posset homines in certas classes distribuere. In prima classe continerentur homines generatim considerati, qvæ de ipsorum moribus prædicari possunt. In secunda classe homines ratione sexus distincti, ut viri & feminæ. In tertiâ classe homines ratione ætatis divisi, ut pueri, adolescentes, juvenes, senes. In qvarta classe considerantur variæ hominum societates, 1. Societas conjugalis. Pertinebunt huc characteres conjugum, viduorum, virginum &c. 2. Societas herilis: qvo pertinent characteres dominorum, famulorum, servorum & eorum, qvi sub his titulis generalibus continebuntur. 3. Societas patria, ubi parentum & liberorum characteres. Deinde homines ratione ipsius civitatis considerati, varios subeunt characterismos, vel ut imperantes, vel ut parentes. In imperantibus sunt Reges, vel absoluti, vel limitati, tyranni, optimates, oligarchici, tribunitii magistratus, vel democratici. In civibus sunt pro varietate illorum varii characterismi, potentium, nobilium, religiosorum, eruditorum, militum, opificum, rusticorum; tum ratione munerum, qvæ gerunt in Republica, ut: Jurisperiti, Censores, vectigalium exactores, Quæstores, & si qvæ porro occurrunt genera: qvibus omnibus suus est locus tribuendus, ac notandum, si qvid de illis memorabile in Historicis vel Poëtis occurrat, quod χαρακτηρισμὸν aliqvem sapiat. Nusqvam vero luculentiora exempla sunt, qvam in Comœdia & Satyra, qvæ humanæ vitæ imaginem repræsentat. Qvid enim plenius & præstantius est, qvam locus ille apud Horatium *lib.1.Satyr.9.* ubi garruli hominis & molesti mores describit? Nam ad generales hominum classes etiam pertinent homines ratione virtutum & vitiorum considerati, ut: superbi, avari, liberales, magnifici, ostentatores, inepte seduli, assentatores, cavillatores &c. De qvibus multa Theophrastus in suis Characteribus, cujus liber una cum doctissimi Casauboni Commentario magno colligendi onere nos sublevabit, si, qvæ in autore & commentatore habentur, in suos locos redigantur.

Sumamus e. g. è Comœdiis Terentii illam, qvæ Adelphi inscribitur, & educamus è qvibusdam ejus scenis axiomata, tum ad affectus, tum ad mores spectantia, unde methodus & usus horum Excerptorum patebit. Act.1. Scen.1. introducitur Micio senex: Statim in primis versibus elucet affectus ille, qvam στοργὴν Græci dicunt, parentum scilicet in liberos; ideoqve inter characteres hujus affectus referendum est axioma: *Vehemens & acerba parentum solicitudo est de liberorum salute.* Si ad codicem Morum referre velis, referre poteris ad parentum titulum. *Ex vers.5.* hoc educas axioma: *Multum discriminis est inter su-*

spiciones uxoris Zelotypæ de absente marito, & cogitationes parentum de absentibus liberis: hi enim pericula & res adversas; illi gaudia & voluptates absentium sibi imaginantur. Referri potest in codice affectuum, ad titulum στοργῆς; in codice Morum ad titulum, *Liberi & Parentes, Uxor & Maritus.* Potest etiam in codice Affectuum referri ad titulum *Zelotypiæ.* Ad versum 10. notandum est hoc axioma in codice Morum sub titulo Senum: *Senes sunt in minimis rebus anxii & περιβηλικοί.* In codice Affectuum potest etiam referri ad titulum Amoris. E versu 14. referatur ad titulum στοργῆς in codice Affectuum, & qvidem ad illum titulum: *Erga qvos? Liberi & qvicunqve in cura sunt aliorum, chariores sunt parentibus & curatoribus, qvam ipsi sunt sibi.* E vers. 16. seqq. ad codicem Morum sub titulo Fratrum referatur: *Magna sæpè inter fratres naturæ, ingeniorum, voluptatum, morum & studiorum est dissimilitudo,* ut fratres illi Micio & Demea; de qvibus Cic. in Catone & Horat. lib. 2. Epist. ult. Ex v. 17. ad codicem Morum referatur titulus *Urbani & Rustici: Vita urbana clementes & placidos facit, rustica duros & incultos.* Ex v. 19. ad titulum *Parsimoniæ* referatur: *Parce vivere & laborare virtutis est; sed si id semper fiat, reprehensione non caret.* Ex v. 24. ad cod. Mor. sub tit. Parentes: *Ut amentur à filiis parentes, amabiles sunto.* Ex v. 25. ad eundem titulum referatur: *Parentes filiis dent necessaria, qvod est liberalitatis: prætermittant delicta tolerabilia, qvod est lenitatis.* Ex v. :7. ad tit. Filiorum referatur: *Filii liberaliter educati candorem & animum apertum habent; dura educatio fraudulentos & simulatores facit,* Ex v. 28. ad eundem titulum referatur: *Liberi, qvi patrem fallere audent, alios tanto magis fallent.* Ex v. 30. ad eundem titulum referatur: *Pudore & liberalitate rectius tenemur liberi, qvam metu.* Ex v. 33. ad eund. tit. *Filiorum delicta imputantur parentibus, ut quæ ex mala educatione orta.* Ex v. 35-36. notetur *character parentum indulgentium,* qvi quævis delicta filiorum quodam colore excusant. Ex v. 37. notetur hic *character hominis commodi:* Hominis commodi & elegantis est, non pertinaciter defendere sententiam. Ex v. 38. notetur hic *character imperantium:* In imperiis, qvæ amicitia adjunguntur, potest esse gravis & laudabilis disciplina. Ex v. 39. ad eundem titulum Imperantium referatur: *Nulla violenta imperia diuturna.* Ex v. 40. ad titulum Metus in codice Affectuum referatur, & quidem ad tit. *Qvi? Qvi malo coactus officium facit, in metu est, & dum in metu est, bonus est; ubi metus cessat, ad ingenium redit.* Nam ut Mimus ait: Malus, ubi bonum se simulat, est pessimus; & licet vi cogatur, tamen omnia simulate & fraudulenter agit. Ex v. 43. ad affectum amoris & benevolentiæ, sub. tit. *Qvi?* referri potest: *Qvos benevolentia nobis adjungimus, ultro & ex animo parent.* Ex v. 47. notetur character dominorum & patrum: *Domini per metum servos in obseqvio retinent; Parentes per amorem & gratiam.* Ex v. 51. Notetur ad Cod. morum character hominum morosorum: *Morosi semper ad jurgia proni sunt,* ut Demea Terentianus. Ad titulum Liberorum referatur: *Liberi non emendantur jurgiis & verberibus.*

Hæc igitur ad exemplum sint, si qvis è reliquis similia colligere velit, ac possunt

eorum

eorum colligi infinita. Nam Comœdia, Satyra, Historia, perpetuum quasi theatrum exhibent actionum in vita civili. Historia recenset res verè gestas; Comœdia argumentum vel verum, vel fictum, velut rem gestam in theatrum producit: Satyra malos hominum actiones, quæ adversus bonos mores institutæ sunt, quasi per ludum jocumqve reprehendit. In his plus latet characteris virtutum, vitiorum, officiorum, quàm in omnibus Philosophiæ Moralis præceptis. Omnis ex his ars noscendi homines, cum iis conversandi, exsculpitur, quam cum præsupponat Orator (Scire enim debet ille, cum quibus sibi agendum) longè felicius pleniusqve, quam è Chrysippo & Crantore, sibi philosophiam practicam formabit. Quod cum probe nosset Vir summi judicii & πολιτικώτατος Grotius, Terentii fabulas legens, cum eam ob causam reprehenderetur ab aliquo, quasi rem se indignam faceret, respondit illi: Alia legimus in his pueri, alia viri. Ipse Lutherus noster, ut refert in præfatione libelli de Synonymiâ Terentii *Basilius Faber*, tanta voluptate Terentii fabulas evolvit, ut à negotiis vacuus duorum mensium spatio bis percurrerit integrum exemplar, atque in ejus lectione deprehensus dixit: perspicere se demum familiari Terentii lectione, quid artificii in eo autore inesset. Ne fabulas quidem ipsas hic excipimus, estque eo in genere Phædri Fabulis nihil elegantius. Ut enim ex historia elucet typus rei gestæ, atqve ex illo typo characteres hominum, vel virtutum, vel vitiorum: ita è fabula velut qvodam simulachro ficto rei gerendæ, ut gestæ, typus & character proponitur. In animo habebat Nathan Chytræus, omnes Terentii Comœdias, notatis morum & affectuum characterismis in lucem edere. Qvi profectò labor fuisset longè utilissimus: sed solam ille fabulam Adelphos speciminis loco edidit, unde & nos suprà nonnullos canones excerpsimus. Memini fuisse, qvi pro Thematibus in latinam lingvam vertendis discipulis sermones Germanicos proposuere, perpetuo contextu è Comœdiis Plauti & Terentii, eorumqve characteribus formatas, insigni cum juventutis fructu.

Ut Codex Morum, ita *Codex Affectuum* qvoqve instituendus est. Argumenta enim Pathetica pro movendo auditore inserenda sunt Orationibus omnibus, præcipuè iis, qvæ in singulari aliqvo affectu versantur. Doctrinam hanc de Affectibus plenissime tractavit *Aristot. Rhetor. 2. à cap. 1. ad 11.* Ubi legendus est diligentissimus ejus Commentator Schraderus. Disponendus itaqve hic est liber secundum affectus, qvi titulos generalissimos repræsentant. Sub singulis affectibus speciales tituli ponantur. *1. Qvi? 2 Ob qvæ. 3 Adversus qvos.* Adjici his qvartus titulus potest: *Character.* Primum enim noscendus est affectus ex charactere suo. Secundo cognosci debet, qvi soleant in tales affectus esse proni, ut sciamus, qvibus personis qvos affectus tribuamus, vel ex nostro, vel ex aliorum ingenio. Tertio, qvibus de causis. Hinc patet, qvo in loco Orator enthymematibus affectuosis uti debeat. Nam e.g si iram provocet contemptus, constat ex illa causa, hoc affectu utendum esse. Qvarto, erga qvos affectus tales

les induamus, ut sciat Orator, an enthymematibus talibus uti possit apud suos auditores, an sint illi homines, qvi istis enthymematibus moveri possint. Ubi in subsidium sumi potest codex morum: alii enim aliis pro conditione fortunæ & munerum in hos illosve affectus sunt proniores. Possunt & in his affectibus plures numerari, qvos omisit Aristoteles & recenset Schraderus *Comment. in cap. 2. lib. 2. p. 207.* e. g. Si qvis titulum velit facere: *Ira*, subjiciat primum *characteres* hos, 1. qvod sit insaniæ qvædam species. 2. Affectionum pessima. 3. Dulcis. 4. Vehemens, 5. Loqvax. 6. Maledica, 7. Præceps. 8. Rabiosa in omnes. 9. Inimica rationis, & inops consilii. 10. Fluctuabunda. 11. Occultari nescia. 12. Sui immemor 13. Decoris oblita. 14. Monentibus refractaria. 15. In se ipsam sæviens. 16. Cum vi externâ conjuncta. Sub his titulis specialibus ponantur sententiæ, similitudines, emblemata, adagia, exempla, omniaqve, qvæ characterem illum illustrant, ut posuit hîc nonnulla Magirus in Polymnemone. Hinc seqvitur titulus: *Qvi soleant irasci*, Recensentur apud Aristotelem non pauci ex illo numero. Illa axiomata pro titulis ponantur, & subjiciantur illis axiomatibus sententiæ breves, præcipuæ & argutæ, qvales occurrunt in P. Mimi Gnomis, & eis, qvas collegit Gruterus. Novi etiam possunt canones adjici, vel ex solis illis collectaneis Magiri: nam canones illi Aristotelici generaliores sunt, qvibus plura specialia possunt subjungi. Ita irascuntur facile homines felices, & in autoritate positi, potentes, molles, senes, infantes, feminæ, ebrii, eruditi, occupati, insani irascuntur omnibus. Hinc subnectenda est classis illa: Qvibus de causis? In his princeps est primo contemptus, ad qvam pleræqve etiam causæ referri possunt. Secundo inimicitia, qvæ referri etiam ad priorem potest. Tertia classis: Qvibus irasci soleamus, multos habet canones, & qvidem viginti apud Aristotelem; qvibus addi plures possunt: & in hac classe simul involvuntur causæ speciales. Suppleri hîc etiam ex Magiro nonnulla possunt: contrarii qvoqve canones non in hac solum classe, sed in aliis ponuntur. Ita ad classem causæ referri debet, irasci nos non debere ob res leviculas & in potestate nostra non positas, ex classe tertia rebus mutis & irrationalibus nos non debere irasci, non potentioribus, non furiosis, non tam personis, qvam ipsis vitiis, imo ipsi iræ, hostibus publicis, qvalis ira fortitudinis comes est. Conferi possunt, qvi de Affectibus scripserunt, Chambræus in libro Gallice scripto *de Characteribus passionum animi*, *Cartesius*, *Willisius* & *Vinc. Placcij* elegantissimum compendium de affectibus in Accessionibus ejus Rhetoricis. Qvarto *Codex Exemplorum* instituendus est: Magnam enim exempla vim habent in oratione. Exempla autem illa plenius proponi debent, qvam in vulgaribus Locorum Communium libris.

Inter Oratoria Excerpta etiam illa numerari debent, qvæ de Dialogis & Epistolis instituuntur. In qvibus etsi simplicior dictio est, cultu tamen & illa suo non destituitur. Qvod ad Dialogos attinet, præcipuum hic est connectendi methodus, qvæ consistit in formulis mutuæ sermocinationis, qvales colligi debent

è Co-

è Comicis & Dialogorum ſcriptoribus. Ideoqve tales formularum tituli concinnandi ſunt,qvales neminem hactenus concepiſſe memini. In animo qvidem habuit Starckius: nam in appendice Formularum Epiſtolarium promiſit tales formularum Locos Communes,qvi verò in lucem hactenus non prodiere. Solus ille titulorum ſyllabus,qvanqvam mancus & imperfectus,libello ejus de Stylo ſubjunctus eſt; ſub qvibus formulæ dialogiſticæ è Dialogis Ciceronis, è Plauti & Terentii Comœdiis, item aliis qvibusdam recentioribus, qvi dialogos ſcripſere, colligi poſſunt. Ita felicior erit dialogorum concinnatio, de qvorum conficiendorum ratione *Carolus Sigonius* ſingulari libro egit.

Dialogos excipiunt Epiſtolæ,in qvibus dictio ſimplicior eſt,etſi in his nonnunqvam pro re nata ſtylus exaltari poteſt,ſi ad Viros illuſtres ſcribamus, & argumentum epiſtolæ ita efflagitet,ut in Dedicatoriis,Gratulatoriis. Collectanea in his duplicis generis formari poſſunt,materialia ſcilicet & formalia. Debent itaqve ſub titulis Generum Epiſtolicorum,ut Petitoriarum,Svaſoriarum, Adhortatoriarum &c. colligi ex Autoribus argumenta, ſuper qvibus tales Epiſtolæ ſcriptæ ſunt: qvalia Collectanea ex Epiſtolis Ciceronianis jam tùm inſtituit Buchlerus; qvibus tamen nos jungere poſſumus alias ex bonis autoribus, tam veteribus, qvam recentioribus Epiſtolis. Subjicere etiam poſſumus Collectanea augmentorum & enthymematum,qvæ in ſingulis epiſtolis,tum Ciceronis,tum aliorum adhibentur,ita tamen,ut per indicem tantum excerpamus. Qvâ in re viam præivit Melchior Junius in Scholis Rhetoricis de conficiendis epiſtolis; qvi liber magni ad epiſtolas contexendas uſus eſt. Si enim e.g. Conſolatoriam ſcripturus es,invenies illic omnia argumenta,qvæ in hoc genere uſurpari poſſunt,collecta; notatis ſemper locis,ubi illa in Ciceronis Epiſtolis occurrunt. Ita ſcripturus epiſtolam,& ſimili argumento uſurus ex tot Enthymematum exemplis,unum idemqve ſenſu exprimentibus, facilè imitationis beneficio tua qvodammodo omnia propones,amputando, ampliando, condenſando, prout commodum tibi videbitur. Atqve ita primum ego informari juvenes in epiſtolicis exercitiis velim,ubi prima Rhetorices tirocinia poſuere. Neqve ex ſolo Cicerone talia Collectanea inſtitui poſſunt,ſed ex aliis etiam ſcriptoribus,tum veteribus, tum recentioribus,tam Latinis qvam Exoticis. Nam & in Gallica & Italica lingva ſunt Autores,omnibus ad eloqventiam deliciis inſtructi: & in his Collectaneis non tantum ad verba,ſed & ad ſenſus reſpicimus.

Materialibus Collectaneis ſubjicienda ſunt Formalia. Sub iſtis autem comprehendo omne illud,qvod ad formulas pertinet: qvod præcipuum pene in epiſtola eſt,adeo ut interdum ſolæ formulæ literas abſolvant, ſi ſint Salutatoriæ, neqve in certo aliqvo genere verſentur. Et illæ qvidem formulæ vel ad nexum partium in Epiſtolis referendæ,ut ſunt formulæ Exordiendi,Connectendi,Transeundi ab argumento ad argumentum, & ſimiles: vel habent in ſe argumenta Ethica & Pathetica,qvibus præcipua illa & Logica argumenta qvaſi inveſtire ſolemus.

lemus. Horum Collectaneorum rationem accuratam instituit *Starckius in Thesauro suo Epistolarum*; ubi omne illud, qvod ad formulas pertinet, sub certis suis titulis generalibus & specialibus repositum est. Qvibus etiam aliqvi tituli addi possunt, qvi forte in Epistolis occurrunt, sed paucæ illæ erunt: nam satis uberem ille apparatum suppeditavit. Formulas tamen longe plures vel solus Cicero suppeditabit: nam multas Starckius prætervidit. E recentioribus scriptoribus, qvi castam satis latinitatem servant, ut Manutio, Paleario, Bunello, Bruto, Balzaco, aliisqve autoribus, etiam Gallicis, longè plura colligi possunt. Possunt & addi, qvæ Rupertus in Mercurio suo Epistolari è Scaligero, Casaubono, Wovverio aliisqve collegit, etsi illa non sunt cum prioribus comparanda: Nitidior enim in illis dictio Latina est. Qvanqvam & hic non tam semper ad dictionem, qvam ad sensus & argumenta respicere solemus. Verum cum illæ epistolæ pleræqve sint familiares, ac dictione utantur facetâ, acuta, qva delectantur inprimis eruditi, cum judicio formulis illis uti qvis debet. Collegit & Erasmus Roterodamus in libro de ratione scribendarum epistolarum sub singulis generibus qvasdam sylvas, ut vocat, formularum & exemplorum; sed pauca, & sine ordine, nec memoratis autoribus. Henr. Stephani in *Dissertatione de variis generibus Epistolarum Ciceronis*, qvædam etiam de formulis cujuslibet generis notavit; sed, ut mos fert ejus, confusa sunt omnia. Legi tamen possunt, qvæ affert. Συγκρισιν enim qvandam instituit inter formulas Ciceronis, & Ciceronianas cum Ovidianis confert, e. g. in argumento consolatorio ex libris Tristium. Clarkii Formulæ epistolares parum bonæ frugis habent, ac multæ illarum nescio qvibus è lacunis haustæ.

Atqve hæc de Excerptis Oratoriis dicta sunto. Vellem exirent tandem in publicum, qvæ Schraderus, J. P. Titius, & Schönslederus promiserunt de Excerptis rerum! Ita plenior luculentiorqve illi rei cura impendi posset, & oratoria etiam Excerpta lucem hinc aliqvam acciperent. Schraderianus liber de Excerptis editioni, ut audio, paratus est. Titii postuma promisit Patre dignus filius Fridericus Daniel Titius. De Schönsledero vix qvicqvam sperandum existimo.

CAP. X.

DE EXCERPTIS POETICIS.

Apparatus poëticus ab Oratorio diversus. Latinitas Poëtica. Petrus ab Area Baudoza. Lexicon Translatorum poëticorum colligendum. Robortelli, Baldæi, Buchneri de Metaphoris poëticis Testimonia. Riccii opus de locutionibus poëticis incendio periit. Rivolæ Sylva Translatorum Poëticorum. Dieterici λεξίδιον poëticum. Henrici Schævii Lexicon Statianum ac universale poëticum ad Mythologiam morte ejus periit. Formularum Poëticarum collectanea. Ornamentorum, Comparationum, Exemplorum sylloge. Excerpta Idolographica & Prosopographica. Collectanea

Ꝺanea qvæ Poëtis cum Rhetoribus communia. Indices rerum à Poëtis laudatarum vituperatarum & descriptarum. Orationum & Figurarum poëticarum collectio. Poëtæ oratorum etiam apparatu uti possunt. Exemplum è Virgilio. Loci Communes Inventionum. Hyle Inventionum poëticarum nostra. Artificiorum à numero & periodis, ut & Connexionum Sylloge instituenda. Deckenii observationes Poëticæ laudantur.

UT in oratione soluta opus est apparatu qvodam, ita qvoqve in carmine. Nam & hic verborum, sententiarum, amplificationum, ornamentorum, Excerpta facienda sunt. A verbis itaqve poëticis incipiendum est. Habent carmina suam, ut ita dicam, peculiarem lingvam, imo & Grammaticam: occurrunt hic verba, phrases, constructiones, figuræ, nullo modo Oratori usurpandæ. Qvare recte fecit *Jacobus Masenius*, qvi in *Palæstra sua lib. 2. c. 12.* singularem dissertationem posuit de Syntaxi phraseos poëticæ ejusqve copia, qvi eo de argumento legendus est. Videatur & *Fr. Robortellus in libro de artificio dicendi cap. de poëtico serm. disput. 1.* Cæterum verba qvædam & voces in se spectatæ sunt poëticæ, solisqve Poëtis relinqvendæ, qvod facile observabis, si carmen aliqvod in prosam convertas. Est & alia membrorum & periodi structura, etsi præcepta tamen structuræ Oratoriæ pro fundamenta habeat. Deinde translata sunt peculiaria, in qvibus colligendis magna opera insumenda est Poëseos cultori. Conſici itaqve Lexicon aliqvod potest, & verba secundum ordinem Alphabeti locari, qvibus omnes illæ Metaphoræ poëticæ, qvarum pleræqve sunt κατ' ἐνέργειαν, per qvas ἐμψυχία qvædam sive animatio rei paratur, colligantur. Ubi Lexicon tale perfectum est, potest illi subjici index rerum, de qvibus dicuntur talia vel Epitheta vel prædicata. Thesaurum habebis, si ex omnibus Poëtis tale opus collegeris. Qvasdam Metaphorarum poëticarum, sed paucas, collegit *Petrus ab Area Baudoza in suis Poëticæ Elocutionis Formulis, qvæ edita sunt Lugd. Anno 1590. in 12.* & ante illud tempus sub nomine *Fundani*. Verum non ille ordo est, ut legenti statim occurrat. Hujus nostri consilii multos magnosqve autores habemus. Ac primo qvidem ipse Aristoteles libro de Poëtica prolixè ostendit, qvis translatorum usus: qvod exemplis elegantibus in Commentario suo declarat *Fr. Robortellus p. 262. 263.* inter alia è Ciceronis libro *de Orat. 3.* locum adducens, qvi improbat eorum exercitationem, qvi Ennii narrationem conabantur aliis verbis exprimere. Cum enim ille optima verba translata occupasset, illi deterioribus exprimebant. Qvare observat Robortellus: Si qvis Virgilii versum lib 4. Æneid. *Vulnus alit venis & cæco carpitur igni*, propriis verbis expresserit ita: *Affectionem amoris interiorem paulatim auget, & occulto consumitur amore:* totam langvere ac humilem fieri orationem. Sturmius in libro de lingvæ Latinæ resolvendæ ratione, optimus in hac re magister, ita cap. 4. *Poëtæ habent raras qvasdam metaphoras, differentes ab Oratorum metaphoris: Cujus discriminis ignoratio facit scriptores nostri temporis impuros. Qvi putat, qvamvis metaphoram apud qvemvis scriptorem esse*

bonam, is errat, & nunqvam purè scribet. Oportet oratorias separare à poëticis: Oratores habent metaphoras qvasi nativas qvasdam; Poëtæ suas etiam qvasdam nativas habent, sed sunt contra naturam Oratorum. Testis est *Erythræus Pinac. II. n. 14.* de Masfejo nitidissimo scriptore: omnia Latina verba collegisse ac pro ratione temporum, qvibus inventa vel usu recepta essent, distribuisse, tum qvæqve verba historicis, qvæ poëtis, qvæqve oratoribus essent aptiora, notasse. *Baldæus* Poëta ingeniosissimus Germanus in elegantissima illa *Dissertatione sua de Studio Poëtico: Sunt varii loqvendi modi. Qvi cuiqve carminis generi conveniant, nasuti statim odorantur. Aliter rem historicus vel Orator effert, aliter Poëta, in ipsa poësi aliter Elegiacus, aliter Satyricus, à se remoti invicem plerumqve non tam sono distantium verborum, qvam structurâ totius artificii & fluctuantis spiritus, qvi molem agitans sensa vitamqve insinuat.* Et in eadem dissertatione Horatium multa verba in Satyris usurpare ait, qvæ in Lyricis nunqvam positurus erat. De Metaphoris Poëticis earumqve discrimine & abusu legendus etiam *Buchnerus libro de Commut. dic. rat. cap. 2. sect. 5. § 13.* Eam latinitatis poeticæ rationem singulari libro ostendere voluit *Bartholomæus Riccius*, Vir doctissimus, benè de eloqventia meritus. Nam in præfatione istius libri, qvem *Apparatum Latinæ Locutionis* inscribit, à se perfectum illud fuisse opus testatur, qvod ipsi incendio periit. Translatorum Poëticorum in Italica lingua Collectanea, *Prospero Mandosio* in Bibliotheca Romanâ teste p. 173. molitus est *Clemens Rivola*: cum hoc enim elogio recenset: *La Selva de' Traslati Poetici opera assai voluminosa & nobile.* Sed morte præventus absolvere non potuit. Vidit qvoqve separandum à sermone soluto Poëtismum, etiam in Græcâ lingvâ, *Johannes Cunradus Dietericus*, qvi in *Specillo Chrestomatiæ Græcæ*, ubi multa ut de Græca lingvâ, ita de omni didacticâ præclara habentur, λεξίδιον poëticum Græcum se daturum promittit. Nos, qvoniam in Latinâ lingvâ nemo hactenus fuit, qvi hanc operam in se susceperit, ideam alicujus Lexici, qvo translata poëtica contineantur, huic capiti subjiciemus. Qvæ vestigia si & alii seqvantur, nostra rudimenta perfecturi, non male de re literaria merebuntur.

Non inutilis etiam hic labor est, imo veró ad Poëtarum explicationem & usum in epithetis & periphrasibus vehementer commendandus, si qvis omnia, qvæ occurrunt in Poëtis Mythologica, Prosopographica, nomina Heroum, Deorum, urbium, regionum, patronymica, epitheta, singulari Lexico ex omnibus poëtis formando comprehendat. Id in animo habebat *Henricus Schævius*, meus qvondam Præceptor, qvi ipse tale Lexicon Statianum congesserat, editioni jam tum cum Paraphrasi Statiana paratum, nisi immatura viri mors hoc consilium abrupisset. E cæteris qvoqve Poëtis ubi discipulorum operâ eodem modo Lexica congessisset, inter qvos mihi Senecæ Tragœdiæ obtigerant, tandem Universale aliqvod Lexicon Poëticum edere in animo habebat. Qvanti hoc usus foret, ii intelligunt, qvi in illis sæpe hærent, cum Poëtas explicant. Supersunt mihi Statiani istius Lexici qvædam laciniæ, unde in exemplum, qvæ de Hercule illic haben-

habentur, adducam. Numeri adjecti versus notant, qvi citra librorum distinctionem à capite ad calcem per omnia Statii opera numerati sunt. Primum habet Historica. 2. Periphrases. 3. De nominata.

HERCULES *filius Jovis, ex Alcmena uxore Amphitruonis: unde & Amphitryoniades dicitur, factorum magnitudine celeberrimus. 6 09. 6888. Juno illi infesta varia pericula concinnavit 146. 1611. Usa est ministerio Eurysthei Regis Argivorum, qvi fatale jus in ipsum habuit. 1587. Numerantur præcipuè duodecim ejus labores, 915. In cunis duos serpentes à Junone immissos exanimavit. 840. 1612. Leonem Nemeæum jugulavit & ejus exuviis pro veste usus est. 2827. 4262. Aprum Erymantium occidit, 10178 Poma Hesperidum à vigili Dracone asservata reportavit, 1723. Hydram Lernæam interfecit, 1594. Diomedem crudelem Thraciæ Regem eqvis suis laniandum objecit, 1595. Busyridem cruentum Ægypti Regem ad aras mactavit, 1596. Clavam, arcum & sagittas gravissimas gestat, 1615. 1599. A Molorcho benefice hospitio exceptus fuit, 1593. In monte Oetâ se combussit, & Deus factus est, 1571. Apud Tirynthios cultus est. Hinc dictur Tirynthius, 1565, 1689. Colitur & in Nemea Sylva, item Tiburi & apud Argivos passim 1587. Templum ei reparavit Pollius, qvod prolixe describitur à vers. 1565. Fuit frater Bacchi, 1605. Amavit Hylam puerum, 647. Cum Age Nympha Arcadica concubuit, 1604. Thesbii qvinqvaginta filias omnes eadem nocte constupravit, 1607. Columnas suas erexit ad fretum Gaditanum, qvod inde Herculeum dicitur, 1747. 2596. Hercules epitrapezius, effigies ejus sub poculo collocata prolixe describitur à v. 2770. Hinc vocantur Herculei labores 146. Herculeus alumnus, i.e. Hylas 647. Herculei Hortatus 1678. Herculea gymnas, 6168. Herculeus Pæan, 6219. Herculea vires 8139. Herculea moles, 8497. Herculei lacerti, 8551. Herculeus Hæmon 9902. Herculea noctes, i.e. Trinox, qvam Jupiter ejus generationi insumpsit 8795. Ternox Herculea 13102. Herculea mater, i.e. Alcmena 12179. Herculeus Agylleus 11351, 1368. Herculeæ sagittæ, 11365. Herculei nepotes 13547.*

Patet ex his, nihil esse hoc labore utilius. Plerumqve enim in illis Poëtarum locis hæremus, neqve sensus illorum satis percipimus. Talia inprimis apud Statium multa occurrunt, & apud alios Poëtas. E.g. *Geticus Maritus, pro Vulcano: Geticus Vates pro Orpheo: Geticum plectrum pro ejusdem Orphei lyrâ: Getica ornus, pro arboribus per ejus lyram commotis: Getici amores, i.e. Orithyiæ, qvam Boreas rapuit ab Ilysso, Thraciæ fluvio. Geticæ volucres, i.e. Philomela & Progne. Arcadicus galerus, i.e. pileus Mercurii, qvi Arcas est. Actææ faces, i.e. qvæ in sacris Cereris vel Palladis præferuntur. Actæi imbres, i.e. feraces. Ausonia toga, i.e. pacatus Italiæ status. Centaurica semina de Eqvis. Cilicum ver, i.e. odores svavissimi. Corycia coma, i.e. crocus. Cyclopum labores, pro validis & firmis. Cyniphii campi, i.e. Africani. Cyrrhæus hiatus, i.e. antra & umbræ Parnassi. Dananeius Augur, i.e. Amphiaraus Argivus. Danaëius volucer, i.e. Perseus, Bisthonius ensis, propter Martem, qvi ibi templum habebat* &c. Qvæ si omnes in unum volumen ex omnibus poëtis collecta sint, magnum hinc ad rem poeticam commodum esset: Sed nunc forte nemo hunc laborem suscepturus est. Phraseologiam poeticam non ineptè concinnavit Nomesseus in Parnasso suo

Poetico, adductis integris Poëtarum locis. Concisas & excerptas phrases ac periphrases dedit Bacherius in Flavissis Poëticis, aliqvoties recusis. Qvi liber ideo utilissimus est, qvod nominum propriorum, gentium & regionum, comparationum Indices peculiares subjiciantur. Omnia sunt ex probatis autoribus desumpta, locis etiam nonnunqvam additis; cum *Weinrichius in Ærario suo* pleraqve è lacunis hauriat recentiorum Poëtarum.

Ut nominum & phrasium, ita & Formularum ac Sententiarum Collectanea institui possunt, qvarum usus maximus est in integris carminibus, qvæ in aliqvam molem excrescunt. Nam qvemadmodum in Epistolis *Job. Starckius* singulares qvasdam Formulas collegit, easdem etiam daturus in Oratoriis: ita & in Poëticis illa dari possunt, ac promiserat qvoqve ipse Starckius. Attendendum hic est sedulo in carminum, præcipue Virgilianorum, lectione, qvibus formulis membris membra connectat, à narratione ad narrationem transiens. Exiguum earum typum exhibuit Georg. *Fabricius lib. 2. de Re Poëtica*. Possunt & nonnullæ formulæ Epistolares Starckio notatæ, etiam in Poëticis habere locum, qvarum exemplum habemus in Epistolis Heroidum Ovidii, absoluto omnis elegantiæ Romanæ opere. Tales e. g. sunt. *Non possum eloqvi: ne longum faciam: ut verum fatear: semper, nunqvam, prius moriar: exprobrare jactantiam: irriti conatus, irriti sermones* &c.

Huc referri etiam debent illa Collectanea Ornamentorum, qvæ in variis consistunt. 1. Comparationibus. Sunt enim Comparationes Poëtis, inprimis Heroicis, familiares, ac mirifice ornant carmen. Cum enim Poëta pictorem imitetur, qvi coloribus suis & luminibus ita rem ob oculos sistit, ut vivam oculis obversari credas: ita Poëta comparationibus mirifice rem ornat. Harum collectio diligenter instituenda est, non è Latinis Poëtis solum, sed & Græcis, Italicis, Germanicis. Hic enim patet, qvam Poëta Poëtam imitetur. Virgilius Græcos; Virgilium cæteri imitati sunt, & ita qvidem, ut, cum in simili re versantur, tamen Virgilio maxime sint dissimiles. Harum Comparationum librum integrum concinnatum edidit *Trognæsius Antv. Ann. 1610.* ubi sub titulis rerum comparatarum Comparationes ipsas congessit; qvæ multis augeri modis possent. Exigua Comparationum exempla dedit *Georg. Fabricius.* Indices talium Comparationum breviores habet *Masenius in Palæstra* sua, & *Bacherius in Flavissis.* Infinitus talium numerus congeri potest, magno futurus usui, si non integris comparationibus instituendis, saltem in exaltanda per metaphoram phrasi. Metaphora enim est comparatio contracta; & comparatio metaphora per suos similitudinis terminos explicata. Qvod de Comparationibus dixi, idem in exemplorum collectione faciendum: Illis enim Poëtæ freqventer utuntur, fabulosis tamen potius & fictis, quam veris. Eorum Indicem dedit Masenius in Palæstra: uberiora Collectanea Ravisius in officina, sed Poëticæ Illustrationes his addendæ sunt. Id enim præcipue qværitur. Nam apud Masenium & Ravisium nuda tantum exempla sine expressione poëtica recensentur. De Comparationibus Poëticis videatur *Buchnerus de Com. dic. nat. lib. 2. c. 8.*

Perti-

Pertinent huc qvoqve Loci Communes idolographici & prosopographici. Solent enim Poëtæ, uti jam dixi, pictores imitari, ideoqve virtutes & vitia ut personas introducunt, vel certis qvibusdam rebus, vel personis, orationem affingunt; qvæ propterea diligenter notanda sunt, ut habeamus exemplum, ad qvod nostra inventa exigamus. Habemus idolographias Furiarum, Invidiæ, Somni, Musarum, Virtutum, qvas passim apud Poëtas reperias. Singularem de his idolographiis librum scripsit *Cæsar Ripa*, qvi pene in omnes linguas conversus est, & nunc qvoqve in linguam Germanicam. Verum tamen ejus libri autorem *Jan. Nicius Erythræus* nominat *Johannem Zaratinum Castellivium*. Pinacoth I. n.27. Prodiit epitome qvædam Germanica sub titulo Iconologiæ Poëticæ. Multa qvoqve illius libri transtulit *Harstorfferus* in libro Germanico de arte poeticâ titulo *Infundibili* edito, part.2. & 3. sub titulis rerum, qvas describit Phrasibus Poëticis. Post Cæsarem Ripam aliosqve totum illud negotium idolopœias ad artis leges examinavit *Masenius in Speculo imaginum veritatis occultæ*, qvo in libro fontes monstravit, ex qvibus variarum rerum idolopœiæ deducendæ. Notavit qvoqve errores in arte idolographica à *Cæsare Ripa*, *Boccho* aliisqve commissos. Veterum idolographica ex hieroglyphicis *Pierius Valerianus* collegit, cui primæ hic deferendæ, ut qvi antiqvitatis interiora rimatus est. Sed & Masenius, qvæ huc pertinent, ex hoc excerpsit. Referri etiam hic possunt fictæ Topographiæ, qvæ passim apud Poëtas inveniuntur, qvalis est e.g. apud Ovid. *Regia Solis, regia Somni, Invidiæ, apud Joh. Secundum Regia reginæ pecuniæ.*

Vidimus Collectanea, qvæ ad poëma scribendum per se pertinent: subjicimus illis Collectanea, qvæ ipsis cum Rhetoribus sunt communia. Qvoniam itaqve res vel laudantur, vel vituperantur, vel svadentur, vel dissvadentur, vel accusantur, vel defenduntur, vel simpliciter tantum describuntur; ideoqve sub titulis materiarum notari potest, qvicqvid apud omnes generis Poëtas Græcos, Latinos, Gallos, Germanos &c. inveneris; sed per indicem tantum: non enim svaserim, ut exscribas. Sciagraphiam talium Locorum Communium dedit *Farnabius in Indice Poëtico*; sed tenuis tantum ille labor est, ac augeri multis modis potest. Summa enim ille tantum vestigia legit, & vaga lectione qvædam observavit. Exempla talia collegit *Laurentius le Brun in Eloqventia sua Poetica lib 7.* ubi de characteribus Epidicticis. Ab his tamen sejungendæ sunt descriptiones minores, qvando paucis versibus vel rem aliqvam, vel tempus, vel locum describimus. Hæc enim potius referenda sunt ad Phraseologica. In his descriptionibus ut multus est Virgilius, ita & parcus. Nam duobus vel tribus versibus, sed verbis emphaticis, omnia absolvit. Legi potest de genio Descriptionum Virgilianarum *Buffiers in præfatione Scanderbegi sui.* Qvæ ad genus deliberativum & judiciale pertinent oratiunculæ, consultationes, exprobrationes, qverelæ, & similia, etsi eadem habeant Rhetorum enthymemata, tamen seorsim ea poni consultum est. Habent enim Poëtæ, qvo differant ab Oratoribus proponendi modo.

modo. Tales oratiunculæ, epistolæ, freqventes occurrunt apud Virgilium reliqvosqve Poetas Epicos, Ovidium in epistolis Heroidum. Nam Satyricos aliorsum remitto, qvod plane in alio poëmatis genere versantur. Etsi enim eorum argumenta vel in genere demonstrativo, qvatenus, vituperium continent; vel judiciali, qvatenus aliqvid accusant, versantur; alia tamen versandi ratio est. Satyricus enim genius ridendo magis verum dicit, qvam seria oratione. Ideoqve & phrasis Satyricorum sejungenda est à reliqva phrasi poetica: qvemadmodum nec Comica phrasis omnis in seriâ oratione potest adhiberi. Distinguendæ enim sunt personæ, res & tempora. Qvemadmodum apud Oratores, ita & apud Poetas morum & affectuum Collectanea sunt instituenda. Cum enim omnis poëseos vis in imitatione actionum consistat, actiones verò vel mores vel affectus exprimant, utrumqve Poëtæ familiare esse debet. Sive enim Epicum carmen scribat, sive Tragœdiam, sive Elegiam, seu de bono aliqvo gratuletur, de malo dolorem testetur, Satyramve scribat, omni loco & tempore morum & affectuum ipsi ratio habenda est. Perpendendi itaqve canones Aristotelici, & horum ductu notandi ex Poetis sub his titulis illi characteres morum & affectuum, qvi apud Poëtas occurrunt. Vel solus Virgilius mirus in iis artifex uberrimam eorum messem dat. Si qvis enim inter Poetas enthymematicus est, Virgilius est, qvi summâ ratione & judicio scribit omnia, in qvo mire vacillant cæteri Poëtæ. Ovidius post Virgilium cæteris omnibus præferendus est. Nam in Epistolis Heroidum, in libris Tristium, mira est affectuum & morum repræsentatio, adeo ut nonnulli in eo damnent declamatorias argutias, qvod nimium immoretur argumento suo, & manum de tabula tollere nesciat, novis subinde argutiis, ultra qvam par est, rem ornans: qvâ in re nemo sibi præter unum Virgilium temperat, qvi illam, qvæ in tacendo consistit, eloqventiam optime didicit. Non enim plus dicit, qvam debet, qvæ maxima omnis eloqventiæ virtus est. Ubertate tamen illa vehementer auribus blanditur Ovidius, & solet elegantia, etiam nimiâ, vel doctis interdum placere. Affectuum certe & morum tanta apud illum copia est, ut locupletare præ cæteris locos nostros possit. Cætera qvoqve enthymemata, qvæ in Locis qvibuscunqve Rhetoricis ad bonum & malum pertinent, etiam hîc notari possunt & debent. Versantur enim carmina in omnibus causarum generibus, & qvoniam illa vel bonum vel malum pro fine habent, sive qvod laudetur, sive vituperetur, sive svadeatur, sive dissvadeatur, seu accusetur, seu defendatur, eadem argumenta hic obtinebunt. Id tantum notandum, qvâ ratione ab Oratore hic Poëta differat, & qvomodo ille enthymemata sua proponat.

Etiam ex Oratoribus qvædam in suum usum transferre Poëtæ possunt. Ut à Poëtis spiritus sublimitatem & affectus sumunt Oratores, atqve ideo illis poëtas commendant Grammatici, certe Qvintilianus initium omnis institutionis puerilis à poëtis sumendum svadet; ita poëtæ etiam ab oratoribus multa mutuari

ari possunt, atqve debere illud facere judicat *Vavassor libro de Epigr. cap.14 p.159.* à Qvintiliani sententiâ, sed sine causâ, alienior. *Nicolaus Borbonius, præclarus Virgilii imitator, dicere solitus fuit, summo sibi usui semper fuisse in scribendis versibus Ciceronem. Qvod mihi tum profecto* (inqvit) *mirum dictu ac ferme incredibile visum esset, nisi meminissem adolescentem me, ac potius puerum, d prehendisse non pauca, qvæ Virgilius de Cicerone sumpsisset. Atqve hoc ipsum longo post intervallo animadverti observatum à Macrobio, & proditum scriptis etiam tunc, cum nihil esset necesse. Qvippe cum ageret de iis, qvæ Virgilius prioribus surripuisset poëtis, non autem, scriptoribus orationis solutæ.* Nec Tullio, inqvit, compilando, dummodo undiqve ornamenta sibi conferret, abstinuit. *Nam & sententiam hanc,* o fama ingens, ingentior armis, *esse Tullii totam vult, neqve falso vult: & versum hanc,* Proximus huic, longo sed proximus intervallo, *conceptum totidem verbis à Tullio antea, & ex ejus de Claris Oratoribus libro depromptum. Nuda ista & unica vox Virgiliana,* recubans, *nonne minus est aliqvid minusqve poëtam ac poësin redolens, qvam Tullianum* illud, Epicuri philosophia, qvæ in hortulis qviescat suis, recubans molliter & delicate? *Dicitur sine dubio à Cicerone multo nitidius ac lætius,* platanus ad opacandum locum patulis diffusa ramis, *qvam à Virgilio,* patulæ fagi tegmen, *ad umbraculum significandum profertur. Nec video, qvamobrem plurima ejusdem Oratoris ab agitato mari, à ventis, à procellis, à turbinibus petita, ulli cedant tempestati Virgilianæ. Et alia sexcenta sunt, ex qvibus planum fiat, qvantum qvoqvo modo adjuvent inter se orationis utriusqve scriptoribus: Itaqve sibi mutuas operas tradant, ut utiles sint poëtæ Oratoribus, poetis Oratores necessarii.*

Hæc si diligenter notaverimus, in imitando deinde erimus promptiores, Huic fini inserviunt Loci illi Communes, qvos in Eloqventia sua Poetica proposuit *Laur. le Brun,* qvi farraginem exemplorum dedit è Locis Dialectis declaratorum. Enthymematum verò oratoriorum nihil hic apparet, qvorum in ratiocinando usus præcipue consistit, ut illorum in amplificando. De Affectibus idem *lib.6. Eloq. Poët. part.1.* exempla proposuit. Etiam Ethopoeiæ & Pathopoeiæ, orationes scilicet, qvæ apud Poëtas occurrunt, ut Didonis moriturae apud Virgilium & similes huc pertinent. Huic fini etiam inserviet figurarum poëticarum Collectio, in primis affectuosarum, qvæ mirifice poëma ornant. Cum enim etiam apud Oratores figuræ orationem qvasi vivificent, multo magis in carmine facient; ideoqve & illarum, ut omnium methaphorarum freqventior hic usus est. Qvoniam vero genius poëticus ab Oratorio diversus est, ideoqve expedit illas notasse, qvæ singularem interdum carmini pariunt elegantiam. Suntqve inter illas aliæ, qvæ Epicum; aliæ, qvæ Elegiacum carmen magis ornant, magna cum industria & delectu notandæ. Habent Lyrica carmina, Phaleuci, Anacreontes, Scazontes, qvasdam sibi peculiares, ut numeros, ita figuras, qvæ singularem unicuiqve generi elegantiam circumponunt. Collegit qvoqve exempla figurarum *Laurentius le Brun part.2. Eloq. Poet.*

Possunt

Possunt & peculiares Loci Communes Inventionum institui pro usu nostro attemperandi, qvibus illa enthymemata, qvæ in singulis occurrunt, subjici possunt, una cum argutiis reliqvisqve artificiis, qvæ in illis apud Poëtas exemplis occurrunt. Qvoniam enim vulgò industria poëtica nostra occupatur in Epithalamiis, Epicediis, Gratulationibus &c. scribendis, sub talibus titulis colligi inventionum genera, e. g. in Demonstrativo genere inter titulos generales erit *Epithalamium.* Seqvantur sub illo titulo speciales ex circumstantiis negotii evoluti. Ita ex circumstantia personæ conficias titulos: *Epithalamium Theologi, JCti, Medici, Mathematici, Philosophi, Mercatoris.*&c. Ex circumstantia temporis: *Epithalamium in nuptias tempore æstatis, veris, hiemis, autumni, nundinarum* &c. *celebratas.* Cæteræ circumstantiæ alia aliaqve suppeditabunt, usui tibi in inventione futura. Nam breviora carmina non semper per integra enthymemata procedunt, sed argutâ aliqvâ vel allusione vel illatione absolvuntur. Hæc etsi ingenium facile per se præstet in ingeniosis, tamen, si exempla multa collecta habueris, novæ semper cogitationes & inventiones sub manu crescent; qvæ ita formandæ sunt, ne exscriptum carmen videatur, & facile est novo aliqvo colore rem incrustare. Qvicqvid itaqve apud Latinos, Germanos, Italos, Hispanos, eleganter excogitatum inveneris, his titulis accommodari potest. Ac incidunt interdum aliqva, qvæ tu ipse inventioni novæ accommodare possis, de qvibus non cogitarunt autores, qvos legis. Præterea ex magna illa farragine, qvæ uno intuitu tibi ob oculos sistitur, facilè aliqvid decerpes, qvod ad rem præsentem faciat, vel varia miscendo, vel nova ad eorum speciem excogitando. Labor ille vehementer proderit illi, cujus in inveniendo phantasia tardior est: ingenioso vero novam dabit occasionem ad rem & argumentum suum ornandum. Ut hâc etiam parte juventuti lucem accendamus, subnectam huic capiti *Hylen aliqvam inventionum,* sed per indicem tantum è variis poëtis meo ductu ab aliis congestam, qvâ qvi uti velit, Autores ipsos ad manum habere debet; Si qvis autores ipsos non habet, per brevia lemmata summam inventionis exprimere poterit. Compendiosum etiam illi erit, qvi Autores ipsos habet, si forte perlegere integra carmina nolit.

Solent carminibus suæ esse à numeris Veneres & certa qvædam artificia, quæ mirificè ornant versum; qvales apud Virgilium, mirum numeri poëtici observatorem, frequenter occurrunt, e g. cum versus terminantur monosyllabis, ut: *procumbit humi bos: nascetur ridiculus mus.* vel cum spondei multi adhibentur, ut: *media agmina circumspexit: Illi inter sese magna vi brachia tollunt.* Aut cum Dactyli & Spondæi ita miscentur, ut rei naturam exprimant, ut cum de turri ruente ait: *Convellimus altis Sedibus impulimusqve ea lapsa repenter ruinam Cum sonitu trahit.* Talia infinita apud Virgilium habentur, quæ homo in iis non exercitatus contemnat, doctus vero & prudens admiretur. Ac sunt, qui magnam eorum farraginem notarunt, *Jacobus Pontanus Instit. Poëtic. lib. 2. c. 8. seqq. Joh. Jovianus Pontanus in Dialogo, qvi inscribitur Actius. Jac. Ludovicus Strebæus in lib. de Electione verborum c. 9. & alibi.*

& alibi. Laur. le Brun in Eloq. Poët. lib. 4. Jul. Cæs. Scaliger in Hypercritico suo omnibus pene paginis; nonnunquam etiam *Alex. Rossæus in Virgilio suo Triumphante. Nic. Erythræus in Præliminaribus Virgilianis*, cujus labores cæteros, qvos in Virgilium meditatus est, lucem non adspexisse dolendum est. Promisit enim *Schema Patheticum Virgilianæ Poëseos: Librum de alliteratione seu syllabarum allusione*; de qvibus Sylburgius in præfatione editionis Virgilianæ.

Connexiones poëticæ etiam hîc non sunt prætermittendæ, qvæ Excerptis Formularum vel addi possunt, vel ab his sejungi. Magnus earum connexionum usus est in prolixo carmine, ubi nihil magis interdum cruciat, qvam membris membra connectere. Sunt autem Connexiones illæ vel membrorum majorum vel minorum: fiunt vel per particulas, vel per formulas. Occurrunt illæ in singulis periodis, cum cola colis junguntur.

Hæc ego scripseram, cum ex Actis eruditorum Lipsiensibus innotuit de Deckenii observationibus Poëticis Antverpiæ Ann 1688 in lucem missis, qvas planè ad gustum meum esse ex ipsa argumentorum libri recensione observavi. Qvare cum nusqvam in officinis appareret liber ille frustrà à me qvæsitus, ad manus tandem meas pervenit, ultro illum mittente, qvâ est humanitate, Viro mihi amicissimo & celeberrimo *Joachimo Fellero*. Statim ut inspexi, gratissima fuit illa cogitationum nostrarum convenientia: Videbam enim ab illo autore plenius esse proposita nonnulla, qvæ ego dudum & mente designaveram & discipulis meis privatâ informatione tradideram, & nunc his chartis notavi. Parte prima congessit ea, qvæ ad Amplificationem Poëticam pertinent, Distributiones, enumerationes, descriptiones, egressiones, comparationes, inductiones, Synonyma, Periphrases, Invocationes, narrationes, Sermocinationes, Figuras, Fictiones, carminum artificia, ut Epithalamiorum, Genethliacorum &c. Sub qvibus singulis certa Inventionum lemmata ponit. Hæc qvanqvam optime comparata sint omnia, confusa tamen ornamenta rebus ipsis & τῶν ἐνθυμημάτων & ad generalem amplificationis Poëticæ titulum relata displicet. Pars secunda proponit characteres Affectuum, satis qvidem copiose, qvæ tamen multis augeri modis possint: Qvod si enim solos Ovidii Tristium libros percurras, longè plures ex eo solo Tristitiæ characteres ego olim notavi, qvàm notavit Deckenius. Nullos qvoqve morum characteres observavi, qvi omninò characteribus affectuum jungendi sunt. Parte tertia ea proponit, qvæ delectabile reddunt poëma, acuminum fontes, in qvibus ducem Masenium habuit. Parte qvartâ Ornamenta poëtica complectitur, in his numerat figuras, qvarum exempla adducit, sed insignes qvasdam omisit, inter qvas est *Sejugatio* nemini, qvod sciam, quam *Danieli Vechnero* in libello de Figuris notata. Est verò illustris illa & maximè conspicua, ut in Ovidiano illo:

Demophoon ventis & vela & verba dedisti:
Vela qveror reditu, verba carere fide.

Ita nos in qvodam Carmine:

Fulmina sic agiles servant, sic flumina motus:
Fluctibus hæc; flammis illa vibrata suis.

Illustria quoqve ejus exempla è Ciceronis Orationibus notavit Vechnerus. Refert quoqve ad ornamenta formulas & particulas poëticas ad certos titulos redactas; qvi utilissimus omnino labor est, tum & modos loqvendi singulares & alia nonnulla. Hunc ego libellum omnibus, qvi artis poëticæ studio ducuntur, præ cæteris omnibus commendo, & ut pluribus usui esse possit, recudi velim.

CAP. XI.

IDEA LEXICI POETICI PRO TRANSLATIS

A.

1. Accendere. *Infandum* accendere *bellum*, Virgilius Æneid. 12. Idem lib. 7. *belloqve animos* accendit *agrestes*. Id.lib.8. *qvos justus in hostem Fert dolor, & meritâ* accendit *Mezentius irâ*. Id. lib. 10 *Nunc prece nunc dictis virtutem* accendit *amaris*. *Sol dicitur* accendere *diem*, Claud. de Consulatu Mallii. *Ante veniunt, qvam maturis* accenderit *annus Ignibus*, accenderit, i.e. accensus fuerit. Gratius Cyneget.

2. Acclinis. Claud. in Probin. Consulat. *arbore fultus* acclines *humeros*, *vid Barth. ibi in Commentar.*

3. Acclinatus. Statius 4. Sylvar. 4. *occidit horror Æqvoris & terris maria* acclinata *qviescunt*.

4. Adorare. Sarbievius lib 1. od. 3. *de ramis arborum dicit. Pangæa gaudent brachia frondium Longe tetendisse, & procul obvios Currus* adorare.

5. Advena. Claud. 6. Consf. Honor. *Certis ubi legibus* advena *Nereus Æstuat: loqvitur de maris fluxu & refluxu prope ostium fluvii.*

6. Ædificare corpora *de saltatoribus & funambulis*. Claud. Consul. Mallii, *qvi sese jaculantur in auras* Corporaqve ædificant *celeri crescentia nexu.*

7. Æmulus. Claud. 6. Consf. Honor. *littora lunaribus* æmula *damnis, i. e. ad motum lunæ fluxum & refluxum maris patientia.* Æmulus *orbis dicitur Luna ratione Solis*. Claud. Consf. Probini. *Cum fratre retruso* Æmulus *adversis flagraverit ignibus orbis.*

8. Æs vetustum, *i. e. imagines majorum.* Claud. Probin. Consf. *licet* ære vetusto *Floreat.*

9. Afflare, Afflari *de tenui halitu dicitur.* Virgil. *de homine defuncto:* afflatus *vicino sole refugit.* Stat. l. 9. Theb. *de fulmine: Fulminis haud citius radiis* afflata *cupressus Combibit infestas &c.* Idem *de odore: Ogygii si qvando* afflavit *Iacchi Dulcis odor.* Claud. 1. de Raptu Proserp. afflataqve *curru sidera Tænario.*

10. Allabi *pro accedere*. Virg. 6. Æn. 2. *Et tandem Euboicis Cumarum* allabitur *oris.*

11. Alterna *Tethys, i.e. fluens & refluens.* Claud.

Claud. 3. Conf. Hon. *Tethyos* alternæ *refluas calcavit arenas.*

12. Ambitiosus. Ambitiosa *colus, qvæ intertexto auro fila trahit, dicitur* Claud. 4. Conf. Hon. *Qvæ tantum potuit digitis mollire rigorem* Ambitiosa *colus.* Inc. *nimis* ambitiosa *rubeti progenies, i.e. rosa.*

13. Amare. Horat. I. od. 25. *Janua limen* amat.

14. Amicare *pro connectere.* Sarbiev. I, od. 4. *Et super collo tyrias* amicet *Fibula lanas.*

15. Angustare *pro cingere.* Stat. l. 4. *Rabidi cum colla minantia monstri Angeret & tumidos animam* angustaret *in artus.* Id. l. 12. *At procul ingenti Neptuneus agmina Theseus* Angustat *clypeo.* Claud. 6. Conf. Hon. *viridiqve* angustat *Iaspide pectus.* Id. Conf. Probin. *qvâ fine sub uno* Angustant *aditum curvis anfractibus Alpes.*

16. Anhelus. Silius Ital. *turbinem* anhelum *vocat.* Claud. R. Prof. *Verticibus Phlegeton perlustrat* anhelis.

17. Animosus *de velis dicitur.* Sarb. I. od. 4. *Et repentinis* animosa *trudunt Carbasa ventis. Ita pilam, vel turbinem agitatum* animosum *dixeris.*

18. Animæ *pro ipsis hominibus inprimis heroibus apud Poëtas usurpantur. Ita* animæ *mori dicuntur, vel interfici. vid.* Barth. comm. in 1. Theb. v. 660.

19. Animari. Claud. Nupt. Honor. *Mavortia signa rubescunt Floribus & subitis* animantur *frondibus hastæ.*

20. Arista *pro anno.* Virgil. *post aliqvot mea regna videns mirabor* aristas. Claud. 4. Conf. Hon. *necdum decimas emensus* aristas *Aggrederis metuenda viris.*

21. Armare *pro munire, instruere, addere.* Virgil. lib. 9. Æn. *Ungere tela manu ferrumqve* armare *veneno.* Id. l. 10. *Vulnera dirigere & calamos* armare *veneno.* Claud. l. 1. de Rapt. Prof. *ceu turbine rauco Cum gravis* armatur *Boreas* Ibid. *Coge tuis* armata *dolis.* Id. 3. Rapt *cui fundit ab antris Æolus* armatas *hyemes.* Id. 6. Conf. Hon. *Chaldæa mago seu carmina ritu* Armavere *Deos.* Id. Conf. Probin. *pulcherq; severo* Armatur *terrore pudor.* Venant. lib. 1. de vita Martini; armant *flamina flammas.* Nos *alicubi. lento Zephyros* armare *veneno.*

22. Assiduus. Assidui honores, *i.e. non interrupti altero alterum velut adsidente.* Claud. Conf. Mall. *Tam celer* assiduos *explevit cursus honores.*

23. Attonitus. Claud. in Conf. Mal. Attonitas *sermo qvi duceret aures.* Senec. Herc. Fur. *Illum populi favor* attonitum *Fluctuqve magis mobile vulgus Aurâ tumidum volvit inani.* Attonitum ignem *vocat* Martialis, *qvo Scævola urebat manum,* lib. 8. Epigr. 33. attonito *regnat in igne manus.*

24. Audax. *Remi* audaces. Claud. 3. Conf. Hon. audax *mamma de habitu Heroidū ad prælia euntium* Claud. Conf. Probin. Audacem *retegit mammam.*

25. Audire *pro obseqvi, de rebus inanimatis,* Virg Georg. 1. *non* audit *currus habenas.* Ovid. Metamorph. V. *de mille sagittis Unam sepofuit, sed qvâ nec acutior ulla, Nec minus incerta est, nec qva magis* audiat *arcum. Hinc surdos arcus Stat. vocat l. 10 qvi non obseqvuntur.* Claud. Conf. Mall. *Desidis aurigæ non* audit *verbera currus.*

26. Aura. Virgil. l.6 *Discolor unde auri per ramos* aura *refulsit.*

27. Aureus *pro pulcher.* Horat. Od.5. l.1. *Qvi nunc te fruitur credulus* aureâ, *i.e. pulchrâ.*

28. Auritæ *dicuntur arbores Orphei testudinem secutæ*, Horat.l 1.od.12.

29. Aurora *pro populis auroræ.* Claud. Stilic.1. *totam pater undiqve secum Moverat* Auroram.

B.

30. Blandus *pro eo, qvod non nocet.* Claud. Rapt.P.1. blandiqve *leones Summisere jubar.* Id.4 Conf. Hon. *fulvamqve impune pererrans Ægida tractasti* blandos *interritus angues.* Ibid. *irent* blandæ *sub vincula tigres.* Id.Conf.Probin. blando *testetur gaudia fluctu.* Sidonius: *Lambebant teneros incendia* blanda *capillos.*

C.

31 Calcare. Claud.3. Conf.Hon. *Tethyos alternæ refluas* calcavit *arenas.* Id 6. Conf. Hon. *heu terra sinistris Auguriis* calcata *mihi.* Ibid. *patulum prospectans Narnia campum Regali* calcatur *eqvo.* Idem. Conf. Mall. *de excelso monte; & rauca tonitrua* calcat.

32. Calcatus Claud.6. Conf.Hon. *Meqve minabatur* calcato *obsidere vallo.*

33. Cataphracta *poma vocat* Covvleus *nuces castaneas.*

34 Celare. *Sol* celare *diem & promere dicitur. Horat. Alme Sol curru nitido diem qvi Promis &* celas *aliusqve & idem Nasceris.*

35. Cervix *pro forti & elato animo.* Claud. Nupt.Honor. *petulans alta cervice juventa.* Id. in Rufin.1. *Cumqve fide pietas altâ* cervice *vagantur.* De Tauro Stat. 2. Theb. cervixqve *recepto Sangvine magna redit.*

36. Circumflexus, *i.e. in se rediens.* Claud. 6. Conf. Honor. Circumflexa *rapit centenus secula Consul.*

37. Circumfluus, *i.e. vehementer abundans.* Catullus: *Et ille nunc superbus &* circumfluens *Perambulabit omnium cubilia.* Claud. Conf. Probin. *mens* circumflua *luxu.*

38. Citius, *i.e. ante.* Hor. l.13. *Supremâ* citius *solvet amor die, i.e. ante diem supremam.*

39. Clemens. Claud.3. Conf.Hon. *Veneris* clementes *pervolat auras.* Clementem *clivum vocat, qvi molliter elatus* Rapin. de Hort. lib.3. *Ipse reclinato* clementis *ab aggere clivi Ordinibus longis lapsuros digere fontes.*

40. Cognatus. Stat.1. Theb. *Unde graves iræ* cognatâ *in mœnia Bacchu.* Ibid. *nec enim velocius ullas Itqve reditqve viai* cognataqve *tartara mavult.*

41. Collum *rebus inanimatis applicatum.* Claud. 6. Conf. Honor. Colla *triumphati proculcat Honorius Istri.*

42. Colligere. Claud.3. Conf. Honor. *gentesqve remotas* Colligit *auroræ, i.e. peregrinatur in Oriente.*

43. Combibere. Stat. *Fulminis haud aliter radiis afflata cupressus* Combibit *ingestas & stirpe & vertice flammas.* Claud. 6. Conf. Hon. *vestis radiato murice solem* Combibit.

44 Comere. Claud.6. Conf. Hon. *vestesq; & cingula* comit *Sæpe manu.* Petr. Maur. Hymn. in B. Bened. *Sancta te* compsit *puerum senectus.*

45. Concolor *effosso auro dicitur Fossor Metallicus.* Stat. *Pallidus fossor redit erutoq;* concolor *auro.* Sil. Ital. *effosso* concolor *auro.*

46.

46.Confessus. Claud. 6. Conf. Hon. *vultusq; palam* confessa *coruscos.* Claud. Conf.Mall. *Lene fluit Nilus, sed cunctis amnibus exstat Utilior, nullas* confessus *murmure vires.*

47.Conscius *de rebus inanimatis*, Claud. Conf. Probin. conscia *tunc sonuit rupes, scil. ad adventum Deæ.* Lucan.lib.1. *Et gens si qua jacet nascenti* conscia *Nilo.*

48 Consumere Stat. 1 Theb. *Spes anxia mentem Extrahit & longo* consumit *gaudia voto.* Id 2. Theb. *in absentem* consumit *prælia fratrem, i.e. animo meditatur pugnas nil profuturas.* Claud. Conf.Mall. Consumant *totos spectacula montes.*

49.Contemnere, Claud.4. Conf.Hon. *de Eqvo Castoris Cyllaro. Serviretq; tuis* contempto *Castore frenis Cyllarus.*

50.Convenire Claud.6.Conf.Hon. *Tua te benefacta morantem* conveniunt.

51.Copia oris, *i.e. eloqventia.* Claud.Conf. Mall. *Et tantas* oris copia *vincit opes.* Copia narium Horat. *pro odoribus.*

52.Coqvere *pro fovere.* Stat.2. Theb. *trucem secreta* coqvebat *Invidiam.*

53.Cor longævum *pro prudentia.* Claud. Conf. Probin. *Ignea longævo frenatur* corde *juventus.*

54.Coronare *pro cingere.* Stat.2. Theb. *clausâq; nemus statione* coronant. Virg. lib. 9. *Objiciunt eqvites sese ad divortia nota Hinc atqve hinc, omnemqve aditum custode* coronant. Sarbiev. l.1.od.3. *laurigeris tibi thyrsis* coronatus *Cytheron.*

55.Cornu *pro qvavis copiâ interdum à Poëtis usurpari solet.* Stat.2. Theb. *de somno dicit, illos* cornu *perfuderat omni. Sed &* cornu *peculiariter somno adtributum. vid. Barth. ibi in Comm.*

56.Crinis *pro siderum radiis.* Claud. 4. Conf.Hon. *Stella* crine *retuso langvida.*

57.Crudus, *i.e. immaturus, recens.* Horat. lib.3. od. 11. *Nuptiarum expers & adhuc protervo* Cruda *marito.* Stat.2. Theb. *Et si* crudus *amor.* Claud. 3. Conf Hon. *Et* crudâ *teneras exercuit indole vires.*

58.Culpa *pro amissione virginitatis ap.* Stat. 2 Theb. *primaq; modestia* culpæ *Confundit vultus.* Virgil. de Didone. *Huic uni forsan poteram succumbere* culpæ.

59.Cunctari *signa cælestia dicuntur illi, qvi magno tenetur desiderio.* Stat. 1. Theb. *Longum signis* cunctantibus *annum Stare gemit.*

60.Currere *de rubore sensim genas inficiente*, Virgil.12. Æn. v. 65. *cui plurimus ignem Subjecit rubor, & calefacta per ora* cucurrit. Id. Æn.5. v. 250. *Victori chlamydem auratam, qvam plurima circum Purpura Mæandro duplici Melibœa* cucurrit. Ovid. Ep.5. Heroid. v.37. *gelidusqve* cucurrit, *Ut mihi narrasti, dura per ossa tremor.* Stat. *τὸ ambire per currere exponit: sed falsa* cucurrit *Infula per crines.*

D.

61. DAmnum *pro decremento* Lunæ. Claud.6. Conf.Honor. *nudataqve littora fluctu Deserit Oceani lunaribus æmula* damnis. Hor.IV.od.7. Damna *tamen celeres reparant cælestia lunæ.*

62.Damnari *dicitur Luna eclipsin patiens.* Claud.de Conf.Mall. *qvæ linea Phœben* Damnet *& excluso pallentem fratre relinqvat.*

63.Decentior *aër, i.e. magis serenus.* Claud. 6.Conf.Honor. *Ipse favens votis solitoqve* decentior *aër.*

64. Decrescere *dicitur locus. ex visu recedens in itinere.* Totaqve decrescit *refugo Trinacria visu.*

65. Dedocere & dediscere. Hor. l. 2. od. 2. *numero beatorum Eximit virtus populumqve falsis* Dedocet *uti Vocibus vid. Docere.* Stat. 2. Theb. *moneo regnorum gaudia temet* Dedoceas. Lucan. lib. 1. *longoqve togæ tranqvillior usu* Dedidicit *jam pace ducem.* Sulpit. Lupercus: *Sævaq;* dediscet *prælia torvus aper.* Claud. præfat. de R. P. *Cordaqve languentem* dedidicere *metum.*

66. Dedignatus, vid. Indignatus.

67. Deprensus, deprendi, *Voces usitatæ Poëtis in re nauticâ.* Lucret. lib. 6. *Et qvæcunqve in eo tum sunt* deprensa *tumultu Navigia.* Virgil. Æn. IV. Deprensis *olim statio fidissima nautis,* & lib. 5 *Argolicoq; mari* deprensus. Catull. *minuta magno* Deprensa *navis in mari vesaniente vento.* Stat. 1. Theb. *Ac velut hyberno* deprensus *navita ponto.*

68. Deprendere, *est rem obscuram detegere* Claud. 3. Cons. Hon. *arcanos Nili* deprendite *fontes.*

69. Descendere *pro decrescere.* Stat. 1. Theb. *de Bobus Ardua nodosos cervix* descendit *in armos. Ita* nos in Amorib. Cimbr. *de Oloribus: Ardua qvem patulas cervix* descendit *in alas.*

70. Desidere *dicuntur campi, cum avis evolat. Ita de Ganymede ab aqvilâ rapto* Stat. 1. Theb. *Gargara* desidunt *surgenti & Troja recedit.*

71. Despumare. Claud. Cons. Probin. *qvantas per Lydia culta* Despumat *rutilas dives Pactolus arenas.*

72. Detergere, *i.e. purificare* Claud. Cons. Mall. *de Justitia: tu prima hominem sylvestribus antris Elicis, & fœdo* detergis *secula victu.*

73. Detersus. Claud. 6. Cons. Hon *Principis & Solis radiis* detersa *remotis Nubila.*

74. Devexior dies, *i.e. occasus* Cl. de Cons. Mall *qvodcunqve rubescit Occasu, qvodcunqve dies* devexior *ambit.*

75. Dies *varie usurpatur* Statio, *qvæ tamen omnia imitanda non svaserim. Ita,* Theb. *est Sacra* dies *animi, pro conscientia:* projicere diem, *i.e. oculos eruere: longumqve in secula digne Promeriture* diem, *i.e. ævum, & lib. 1.* Sylv. *stabis dum terra polusqve, Dum Romana* dies. Id. lib. 1. Theb. *effusa sub omni Terra atqve unda* die, *i.e. sub ortu, meridie & occasu.* Id. 2. Theb. *sqvalentem* diem *dicit pro tempestate pestiferâ.* In Eloq. Poët. Brun. part. 1. p. 204. *de flore protuberante: reserato captat amicum Ore* diem.

76. Diffundere *pro hilarem facere.* Ovid. lib. 4 Met. *generosi munere Bacchi* Diffundere *animos.* Stat. 2. Th. diffuderat *Argos Exspectata dies.* Stat. l. 4. Sylv. *sacro* diffusus *nectare vultus Dux Superum.*

77. Discriminare, Claud. Cons. Prob. *nodus, qvi sublevat ensem Album puniceo pectus* discriminat *ostro.*

78. Discere, Virg. Discit *mentiri lana colores. Ap. Græcos discere pro solere ponitur, ut in illo Empedoclis versu* Κεῖνα δὲ θνητὰ φύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι. *Hic τὸ μαθεῖν positum pro εἰώθεσαν. Et statim facta sunt mortalia, qvæ didicerant esse (i.e. erant, vel* solebant *esse) immortalia, vid Casaubon. in Athen. lib 10. c. 6 p. 452. n 30.*

79. Ditare *de fluvio dictum.* Claud. de Cons. Mall. *Maria qvæ famulus* ditavit *Hydaspes.*

ſpes. Id.3.Conſ. Honor. *qvas* ditat *Orontes.*

80.Diteſcere. Claud. Conſ.Mall. *de arenâ gladiatoriâ : largo* diteſcat *arena ſanguine.*

81.Docere *pro permittere,* Claud.3.de Raptu: *Inſolitisqve* docet *galeam miteſcere ſertis. Ita & vox* jubet *uſurpatur.* Id.3. Conſ.Honor.*ſubmiſſus adorat Eridanus blandosqve* jubet *miteſcere fluctus.*

82.Doctus *Epitheton omnibus rebus Muſicis applicatur* Claud.Conſ.Mall.docti *riſerunt floribus amnes.i.e.Muſarum. Ita* docti *montes, laurus &c.* Claud. Conſ. Probin. *& pollice* docto *jam parat auratas trabeas.*

83.Doloſus. *Ignes ſuppoſiti cineri* doloſo, Hor.lib.2. c. od.1.

84.Domare. Stat.2. Theb. *de Thracibus ait: lacte novo* domuiſſe *cruorem. In eundem ſenſum indomitum vinum dicitur* Lucan.lib.10.indomitum *Meroë cogens ſpumare Falernum.* Id.ibid. *Fortunam virtute* domas.Id.Sylv.lib.2.cap.2.*qvi pectore magno ſpemq; metumq;* domas. Id.1.Theb. perdomitam *ſaxo Cererem vocat panem.* Claud. Conſ. Probin. *Virtutibus ille Fortunam* domuit.

85.Dubitandum *lumen pro caliginoſo.* Rutilius: *Sic* dubitanda *ſolet gracili vaneſcere cornu Deſeſſisqve oculis Luna reperta latet.*Claud 4. Conſ.Hon.*Viſa etiam Stella die* dubitanda *nihil nec crine retuſo Languida.* Dubii *flatus vel venti,* Claud. *Incertam Lunam vocat* Virgil. Æn.6. *Lucem malignam* ibid.

86.Ducere *vox de Fatis propriè uſurpari videtur. Ita Jupiter ap.*Stat.1. Theb.*certo reliqva ordine* ducam. Ibid. *ævo* ducente,*i.e.implente oracula.*

87 Dulcis.*Genæ* dulces Claud.Conſ.Prob. *dicuntur pulchræ, juveniles.* Hor.Dulce *ridentem Lalagen amabo* Dulce *canentem. Epitheton* dulcis *non Elegiacis tantum poëtis, ſed omnibus commune, de qvo Balzac. Entbretien: 36.p.352 & 353.*

E.

88 Ebrius amnis *de fonte artificiali vini.* Claud. Conſ. Probin. *jam profluat* ebrius amnis *Mutatis in vina vadis* Ebria veſtigia *dicuntur hominum ebriorum* Claud.Ebria *Mæonio ſulcis veſtigia thyrſo.*

89.Ebur *pro lyrâ* Claud. *Pollice feſtino nobile duxit* ebur. *Pro ædilitio honore* Hor. l, Ep.6. v.53. *eripietqve curule, Cui volet, importunus* ebur. *Buchn.p.77.*

90 Edomitus. *Tuta per* edomitos *ut Salamandra focos.* Saut.Ann.Sacr.Poët. part.2. p.33.

91.Effeminare,*pro deterius, mollius aliqvid reddere.* Claud.I. in Eutrop. *de Eunucho Eutropo: trabeata per urbes Oſtentatur anus titulumqve* effeminat *anni.*

92.Emeritus *Phœbus pro occidente.* Stat 1. Theb.Emeriti *confinia Phœbi, i.e plaga occidentalis.* Biderman. Epigr. III, 79. *de foco perpetuo lucente: Et nunqvam* emerito *ligna parata foco.* Ego in Epigr.in Conjug.Vetulæ & juvenis. *Illam fulcire* emeriti *pedes recuſant.*

93 Eqvitare *de Ventis* Horat. l. 4. Od.4. *Per Siculas* eqvitavit *undas. Vid. Voſſ. Inſt.Orat.lib. 4.p.107.audax illa translatio, cui extra lyricum carmen ego locum dare nolim.*

94.Errare *de auroræ radiis.* Claud. de R. P.11.Errantes *ludunt per cærula flammæ.*

95 Evinctus. Virg.Eclog.7. *Puniceo ſtabis ſuras* evincta *cothurno.* Id. lib.5 Æn.

Puni-

Puniceis ibant evincti *tempora tæniis*. Ibid. *Consequitur viridi Mnestheus* evinctus *olivâ*. Id. *Ipse caput tonsæ ramis* evinctus *olivæ*. Stat. Th. 1. *famulumque* evincta *pudicâ Fronde manus*. Claud. Stil. 1. *roseisque* evincta *coronis Certantes Asiæ tædas Europa levaret. Unde patet, familiare id Poëtis verbum eâ in re esse*.

96. Exarmare. Boët. 1. Conf. c. 4. Exarmaveris *impotentis iram*.

97. Exasperare, *i. e. opus cælatum facere*. Cl. 3. Conf. Hon. *Brontes innumeris* exasperat *ægida signis*.

98. Exclamare *pro sonitum edere*. Juvenal. Sat 6. v. 421 *Dominæ femur* exclamare *coëgit. Sed hæc audax & Satyrica est metaphora*.

99 Excusare *eleganter à Poëtis adhibetur. Ita de Nilo* Claud. *quod* excuset *raros fæcundis fluctibus imbres*. Stat 2 Theb. *Virgineas libare comas primosque solebant* Excusare *toros, dicit de puellis recens nuptis, quæ Palladi comas libare solebant*.

100. Exertus: *epitheton eorum, qui ad pugnas parati sunt*. Virgil. lib. 11 *medias inter cædes exultat Amazon Unum* exerta *latus pugnæ*. Valer. Flacc. l. 2. *Et Dolus & Rabies & L thi major imago Visa truces* exerta *manus*. Stat. ʼ. Theb. *de pugnâ Polynicis & Tydei: tum vero erectus uterque* Exertare *humeros*. Claud. Conf. Prob. *niveos* exerta *lacertos*. Prudentius: *Nuda humeros, intonsa comas*, exerta *lacertos* Sidonius: *Sederat* exerto *bellatrix pectore Roma*. Idem: *&* exertam *tetigerunt cornua mammam*

101. Exspuere. Senec. Troad. v. 1068. *ubi hanc anilis* exspuam *lethi moram? reprehenditur hæc translatio à Buchn. de comm. dic. Ratione pag. 42*.

F.

102. FAber, Fabricator. Lucret. *Nam dolor & morbus lethi* fabricator *uterque est. Magis appositè Virgil. quam Lucret.* doli fabricator *Epeus. II. Æn.*

103. Famulus: *epitheton pro, subjectus*. Claud. 3. Conf. Hon. famulis *Gangem pallescere ripis*. Id. 4 Conf. Hon. *Ipse tibi* famulas *præberet Pegasus alas*. Id. de Conf. Mall *& condita Pellæ Mania, quæ* famulas *quondam ditavit Hydaspes*. Conf. Probin. Id. *Sic nobis Scythicus* famuletur *Araxes* Id. Stil. 1 *Cum procerum jussis* famulantia *cernimus arma*.

104 Fatigare. Stat. 2. Theb. *Superos invita* fatigant. Valer. Flacc. *mæstâque* fatigat *Voce Jovem*.

105. Favere *de agro aptiore*. Claud. Conf. Mall. *quæ gleba* faveret *Frugibus*.

106. Fax. Stat. 1. Ach. fax *vibrata medullis In vultus atque ora redit*

107. Felix. Claud. Conf. Mall. *Quis* felix *oleæ tractus, i. e. magis aptus ad olearum proventum*, felicia *poma, i e mala aurea*. Cowleus: Felices *auræ, pro suavibus odoribus*.

108. Ferire, *de rebus variis*. Claud. Conf. Probin *immensaque cornus in hastam Porrigitur, tremulisque* ferit *splendoribus Hebrum. vid. ictus, impulsus*. Id Stilic. 1. *Cum semine jacto Terrigenæ galeâ matrem nascente* ferirent: *loquitur. de fratribus Cadmæis è terrâ prodeuntibus*.

109. Ferreus *pro torvo & rigido, applicatur rebus infernalibus quoque, ut Rex* ferrugineus. Stat. 1. Theb. *de Furia, sedet*

sedet intus abactis Ferrea *lux oculis:& de Cerbero* 2. Theb. Ferrea *tergemino domuisset lumina somno.*

110. Ferrugineus *epitheton rerum infernalium. Ita* Virgil. *Cymbam Charontis* ferrugineam *vocat. Ita* ferrugineam *frontem Strigi adscribit* Stat. 1. Theb. *De infernali nemore.* 2. Theb. Stat. *Et* ferrugineum *nemus adstupet,* Claudian. *de Ditis vestimento: Tunc* ferrugineo *lacrymas detersit amictu. Nox etiam & omne nocti concolor eo epitheto effertur.* Virg. *de Eclipsi Solis: Cum caput obscurâ nitidum* ferrugine *texit.* Ferrugineum *colorem Nonius* cœruleum *exponit.* Et Stat. *Pythonem* cœruleum *monstrum vocat* 1 Theb. Auson. Epist. 24. *Livor ubi ille tuus* ferrugineumqve *venenum.*

111. Fessus. Fessa *viscera vocat* Claudian. *qvæ jam amplius ad partum idonea non sunt,* de Rapt. Pros. l. 1. Fessaq; *post primos hæserunt viscera partus.*

112. Fidus *de eo, qvod non lædit.* Ita Claud. Cons. Mall. *de igne joculari.* Fida *per innocuas errent incendia turres.*

113. Fidem servare *nivibus Ætna dicitur ap.* Claud. R. P. 1. *qvod non ab ignibus ejus liqvefieret: qvare fumum* fidelem *vocat eodem respectu: fumoqve* fideli *Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.* Fideles venti *dicuntur, qvod suspiria deferant ad amicas.* Fidelis ager *etiam in prosâ Ciceroni agnoscitur, lib. 16. ad fam, epist. 17.*

114. Flagellare *de crinibus humeros motu pulsantibus, de ramorum collisione.*

115. Flagrare, Flagrantes arenæ *dicuntur, qvibus auri ramenta immiscentur.* Cl. 4. Cons. Hon. *Qvis divitis algæ Germina* flagrantes *inter qvæsivit arenas?*

116. Florere *de lumine & de gemmis, qvemadmodum de* floribus *ardere & incendi dicitur,* Stat. 1. Theb. *de atriis cœli: radiant majore sereno Culmina & arcano* florentes *lumine postes.* Id. lib 2. *arcano* florentes *igne smaragdi.* Lucret. lib. IV. *Bina lucernarum* florentia *lumina flammis.* Stat. 1. Theb. *de genis pubescentibus: Æternum* florere *genas. De exercitu* Claud. 3. Cons. Hon. Floret *cristatis exercitus undiqve turmis. Alii legunt, fervet, qvod mihi non adeò probatur.* Claud. Cons. Probin. *Licet ære vetusto* floreat, *i. e. imaginibus majorum.* Id. 1. Stilic. *& viridi* floreret *milite sulcus: loqvitur de fratribus Cadmæis,* Id. de Baccho. *crinali* florens *ederâ: Ita nos de infulatô,* floret *purpureâ caput tiarâ,*

117. Flos *de primâ lanugine.* Virgil. lib. 7. Æn. *Tum mihi prima genas vestibat* flore *juventa. Ita Græci ἀπὸ τοῦ ἄνθους barbam nominant ἀνθερεῶνα. Sic à* Platone *dicti ἀνθοῦντες ἐν ὥρᾳ, qvi incipiunt pubertatem. Ita* Nonnus lib. 25. στάχυν ἥβης spicam *juventutis dixit.* Pacuv. *Nunc primum opacat* flore *lanugo genas, ubi* Flora *alii legunt. vide* Scal. in Fest. *Sic* Claud. 6. Cons. Hon. *Conspicuas cum* flore *genas.* Ibid. *generum* florente *juventa.* Id. Cons. Probin. *Ante genas dulces qvam* flos *juvenilis inumbret.* Id. 2. Stilic. *purpureo primæ signatus* flore *juventæ.* Lucan. lib. 6. *Illa genæ* florem *primævo corpore vulsit.* Calpurnius, Ecl. 2. *qvoties mollissima tango Ora manu, primiqve seqvor vestigia*

gia floris, *i.e. lanuginis*. Sammonicus Serenus: *Et gaudet rapto nudari* flore *pilorum.*

Flores *dicuntur absolutè ornamenta dicendi* Claud. Conſ. Mall. *Grajorum obſcuras Romanis* floribus *artes irradias.* Panegyrico in Serenam *Carmina dicit* flores, *qvos neqve frigoribus Boreas, nec Sirius urit Æſtibus, æterno ſed veris honore rubentes. Sidera dicuntur* flores, *& flores ſidera apud Poëtas. Ita* Manil. *Tunc conferta licet cœli fulgentia templa Cernere ſeminibus denſis, totisqve micare* Floribus. *Vid. Buchner. de Comm. dic. rat. p. 25. & Menag. Obſerv. in Malherb: poëmata p. 546.*

118. Fœdare. Claud. 6. Conſ. Hon. *Qvamvis aſſiduo noctem* fœdaverat *imbre.*

119. Fœdus *abſolutè pro nuptiis.* Stat. 2. Theb. *nec plura tuus deſpexerat Oeneus* Fœdera.

120. Formidatum. *formidatum clypei lumen* Claud. Conſ. Probin. *Et* formidato *clypeus Titana laceſſit Lumine.*

121. Frangere *vel* frangi, *pro curvari.* Ita Stat. 2. Theb. *Interiore ſinu* frangentia *littora curvat Tænaros.*

122. Fragiles *aqvæ, i.e. glacies.* Ovid. lib. 3. Triſt. fragiles *effodiuntur aqvæ.*

123. Frenari *Venti* frenantur *& undæ.* Cl.

124. Frui. Frui pœnâ, ſuppliciis *dicitur, qvem delectant cruciatus ſontium.* Claud. Conſ. Mallii: *Qvi* fruitur *pœnâ, ferus eſt. Id.* lib. 1. Rufin. *Crudelibus ante Suppliciis* fruitur. *Ita* Martial. l. 8. Epigr. 30. *Mutium Scævolam ſuâpte pœnâ frui dicit, cum urit manum ſuam: Adſpicis ut teneat flammas pœnâqve* fruatur *Fortis.*

125. Fulgur *de re qvâvis ſplendida.* Claud. 3. Conſ. Honor. *galeæ nec triſte timentem* Fulgur. Idem 3. de Rapt. *Criſta placato* fulgure *vernant, qvibus ſcilicet flores inſerti. Ita* Balde *vocat eleganter ahenæ* fulgura *barbæ.*

126. Fulmen *dentibus aprinis tribuitur.* Ovid. Fulmen *ab ore venit*, Stat. 2. Theb. *Erectus ſetis & adunca* fulmine *malæ.*

127. Fulmineus. Claud. 6. Conſ. Hon. *Barbara* fulmineo *ſecuit tentoria curſu.* Id. Conſ. Mall. *Obvia* fulminei *properent ad vulnera pardi, i.e. veloces.* Id. Conſ. Probin. fulmineis *impellens viribus hoſtem.* Id. Stil. 1. fulmineum *perſtrinxit iter.*

128. Fultus *pro comitatus* Claud. 4. Conſ. Hon. *duplici* fultus *conſorte redibat. pro confiſus*, Claud. 6. Conſ. Hon. *ſolio* fultus *genitoris eburno. Eodem modo vox ſubnixus uſurpatur.* Claud. l. 1. de Rapt. Proſ. *Ipſe rudi* fultus *ſolio.*

129. Furari. Virg. Æn. 5. *Pone caput, feſſosqve oculos* furare *labori.* Nos *in carmine aliqvo: Qvi ſciat obliqvis* furari *vela procellis.*

130. Furere *de aſtris peſtilentibus.* Covvleus: *non aëris ægri Circumfuſa lues cœlumqve* furentiaqve *Aſtra. de immoderato affectu, lætitiâ &c.* Horat. II, od. 7. *Dulce mihi* furere *eſt amico.*

131. Furiæ *de fluctibus dicuntur*, Claud. 3. Conſul. Hon. *transnare ſonoras Torrentum* furias. Stat. l. 4. Sylv. 6. v. 84. *honeſtas* furias *vocat fidem Saguntinorum in Romanos, qvi maluerunt ſe ac ſua perdere, qvam deſciſcere à ſociis. Verſâ in rabiem fide* Florus *ait* l. 2. c. 6. *qvi huic pro interpretatione eſt.*

132. Furtivus *pro occultus.* Rapin. l. 1.

de Hort. furtivo *lubrica lapsu Unda.*

133. Fusus humo, *i.e. porrectus, jacens.* Stat. 1. Theb. Idem: effusa *sub omni Terra atqve unda die, i e. orbis totus ab oriente in occidentem extensus.*

G.

134. Gavisus. Claud. Conf. Probin. *Dominum* gavisa *coronat Terra suum.*

135. Gemere, *pro sono aliqvo ingrato, gemitui simili.* Claud. 3. Conf. Hon. *Ignifluisqve* gemit *Lipare fumosa cavernis. Qvicqvid* gemit *undâ Ioniâ, terram intelligit,* Claud. Conf. Mall.

136. Gemitum maris *dixit* Florus *de navibus, reprehensus à Buchn. de comm. dic. rat. p. 28. Frigidus enim Florus in metaphoris est, vide eundem Buchner. ibid. p. 197 Videatur Gravii præfatio in Florum à se editum.*

137. Glaucus *inter epitheta Deorum marinorum, & fluvialium.* Claud. Conf. Prob. *de Tiberino: Illi* glauca *nitent hirsuto lumina vultu.*

138. Glisco. *Sanie* gliscit *cutis*, Stat. 1. Theb.

139. Glomerare *de rebus in orbem actis vel condensatis.* Virgil. *de apibus: magnum mistæ* glomerantur *in orbem.* Idem: *Qvam multa* glomerantur *aves.* Silius Ital. lib. 3 *nives vocat adverso* glomeratas *turbine.* Lucan. lib. 6. glomerataqve *pubes In sua conversis præceps ruit agmina frenis. De Ætna* Claud. Rapt. P. 1. *qvæ tanta cavernas Vis* glomeret?

140. Gravatus nube *dicitur dies nebulosus.* Claud. R. P. 1. de Ætna. *piceâqve* gravatum *Fœdat nube diem.*

H.

141. Habenæ *pro regimine.* Virg. Æn. 6. *classiqve immisit* habenas. Claud. Conf. Prob. *Sol, qvi flammiferis mundum complexus* habenis.

142. Haurire *de velocissimo itinere usurpatur. Ut enim aliàs* carpere viam *est modicis ire passibus; Ita* haurire *est magno impetu magnam viæ partem implere: qvemadmodum urnæ magnam aqvæ vim uno tractu solent capere.* Stat. de Polynice 1. Theb. *Incertusqve viæ per nigra silentia vastum* Haurit *iter. Rectius hoc de nave vel homine natante diceretur.* Virg Georg. 4. *medium Sol igneus orbem* Hauserat. Haurire *pro occupare.* Virg. Georg. 3. *Exultantiaqve* haurit *Corda pavor pulsans.* Lucret. lib. 5. haurire latus *ferro pro penetrare: Ac latera & ventres* hauribant *subter eqvorum.* Virgil. lib. 10. Æn. *Per tunicam sqvallentem auro latus* haurit *apertum.* Lucret. lib. 6. de *vi venti: Arbusta evolvens radicibus* haurit *ab imis.* Lucan. lib. 10. *de amore dicit: Qvis tibi vesani veniam non donet amoris Antoni, durum cum Cæsaris* hauserit *ignis Pectus.* Stat. 2. Theb. *de Eqvo Neptuni: prior* haurit *arenas Ungula, postremi solvuntur in aqvora pisces.* Id. ibid. *singultibus arctum* Exhaurit *thoraca dolor.* Claud. 4. Conf. Hon. *terramqve & stagna propinqvi* Haurirent *radii.* & Conf. Mall. *nitidis qvisqvis te (justitiam) sensibus* haurit. *Apud* Ciceronem *est:* mandata exhaurire, *i.e. perficere tota.*

143. Honestus *perpetuum Poëtarum epitheton.* Virgil. de Baccho. *Circum capue egit* honestum. *Eodem modo* Horat. II. Carm. 1. *Audire magnos jam videor duces, Non indecoro pulvere sordidos.* Stat 2. Theb. *tunc ora rigantur* honestis

stis *Imbribus, id est, Lacrymis virginem decentibus.* Honestæ furiæ *qvæ dicantur Statio, vid. Tit. Furia.*

144. Honor *dicitur omne id, qvod pretium rei conciliat, vel eam ornat. Ita* sylvarum honores Virgilio *dicuntur folia. Apud* Stat. Calydonis honos *de apro dicitur.* Stat. l. 10. *hi sertis, hi veris* honore *soluto Accumulant artus.* Claud. 6. Conf. Hon. de Eridano: *Non illi madidum vulgaris arundine crinem Velat* honos. Id. ibid. *læta sub imagine pugnæ Armorum innocuos paci largitur* honores: *describit hic choreas armatas, qvas vocat armorum innocuos honores.* Id. Paneg. Serenæ: *Floribus æterno qvos veris* honore *rubentes Fons Aganippæâ Permessidos educat undâ.*

145. Horrere *de pilis erectis dicitur.* Statius 1. Theb. de Tigride: Horruit *in maculas, id est, maculosos pilos.*

146. Hospes *novæ auræ, de eo, qvi altius evolat, dicitur* Sarbievio lib. 1. od. 3. *Ibis sub pedibus pigras Urbes relicturusque gentes Attonitæ novus* hospes auræ. Claud. 4. Conf. Hon. de novâ stellâ: *alieni temporis* hospes *Ignis.* Hospes *honor, i. e. peregrinus.* Claud. 6. Conf. Hon. *qvem non aliena per arva Imbuit* hospes honor.

147. Hyems *pro tempestate.* Stat. l. 5. *ferream* hyemem *dicit telorum tempestatem. Instamus jactu telorum, &* ferrea *nimbis certat* hyems.

I.

148. JActantior, *i. e. majori magnificentiâ,* at. *Et septemgemino* jactantior *æthi pulset Roma jugo,* Claud. 4. Conf. Honor. *& notâ fruitur* jactantior *aulâ.*

149. Ictus. Stat. Th. 2. *vario strepit* icta *tumultu Regia.*

150. Jejunia *pro inopiâ.* Lucan. l. 4. v. 332. *Unde* jejunia *dixit, pro aqvæ inopiâ & siti, reprehensus à Buchn. de Comm. dic. rat. p. 190.*

151. Ignescunt *spumis eqvorum frena.* Claud. 2. Ruf. *spumis* ignescere *frena.* Stat. lib. 6. *spumisqve & sangvine ferrum* Uritur. Claud. 4. Conf. Hon. Ignescunt *patulæ nares: de eqvo dicitur.*

152. *De* Igne *omnia dicunt veteres Poëtæ, qvæ vivo animali conveniunt. Dicitur mori, vivere, nasci, extinguere, bibere edere, trepidare, micare, vorare, dormire, sopire, excitari, lambere, ali, pasci, nutriri &c. Vid. exempla congerentem Barth. comm. in 1. Theb. p. 174.* Ignis *dicitur fulgor gemmarum.* Stat. 2. Theb. *arcano florentes* igne *smaragdos.* Claud. 4. Conf. Hon. *fulgor Iberus Temperat* arcanis *Hyacinthi cærula* flammis. Id. ibid. *qvis miscuit* ignes *Sidonii rubrique maris.* Id. 2. de laud. Stilic. *Et vario lapidum distinctas* igne *coronas.* Id. 6. Conf. Honor. *acies stupet* igne *metalli. Pro* amore Idem, Laud. Stilic. 1. ignesqve *mariti Vincit cura Patris.*

153. Illabi *usitatissima Poëtis vox: eleganter dicitur de influxu siderum & de Diis.* Claud. 3. de Rapt. de Iride. *Illa colorato Zephyris* illapsa *volatu.*

154. Illaudatus. *Busiris* illaudatus Virgilio *dicitur. Ineptè hoc in Virgilio reprehendit stultissimus Censor Verdierius in Censione antiqvorum Autorum. p. 50.*

155. Imago jocosa, *i. e. Echo.* Horat. I. od. 12. *cujus recinet* jocosa *Nomen* imago? Id. od. 20. lib. 1. *ut paterni Fluminis ripa, simul &* jocosa *Redderet laudes tibi Vaticani Montis* imago. *Male reprehenditur à Scaligero hic Horatius.*

156. Imbellis, *est, bello contrarius. Ita* imbellis oliva Valer. Flacco *dicitur,* Horatio imbellis cithara, *quæ pacis laudes canit.* Imbelles epulæ ap. Claud. 3. Consulat. Honor. *dicuntur, quibus catulus leonis nondum præda aptus vescitur. Jam negat* imbelles epulas *& rupe relicta Gætulo comes ire patri.*

157. Imber *vox ad multa transfertur.* Virg. Æn. 12. *Tempestas telorum ac ferreus ingruit* imber: *ad* Ennii *imitationem* lib. 8. Annal. *Hastati spargunt hastas, fit* ferreus imber. Nonn. lib 22. ὀμβρος ὀϊςῶν imber sagittarum. Stat. *Ducat nubila Juppiter per orbem, Et latis pluvias minetur agris, Dum nostri Jovis hi ferantur* imbres. Idem 1. Theb. *vocat* putres sangvineo imbre genas, *quæ sangvine ex vulneribus stillante maculata erant.* Claud. Cons. Probin. *Sed largior* imbre *Sveverat innumeras hominum ditare catervas.* Ib. *denso currentia munera* nimbo.

158. Immori velis *ventus eleganter dicitur, qvando desinit tempestas.* Stat. 1. Theb. *ventis ut decertata residunt Æqvora, laxatisqve diu tamen aura superstes* Immoritur velis.

159. Impellere, impulsus. Stat. Achill. 1. *fax vibrata medullis In vultus atqve ora redit, lucemqve genarum Tingit, &* impulsam *tenui sudore pererrat.* Id. 2. Theb. *Ipse etiam gaudens nemorosa per avia sanas* Impulerat *matres Baccho meliore Cytharon.* Vid. ferire, ictus. Claud. Cons. Prob. *Collesqve canoris Plausibus* impulsi *septenâ voce resultant.* Id. de Rapt. Pros. 11. Impulit *Ionios præmisso lumine fluctus Nondum pura dies.*

160 Implere patrias galeas, *i. e. pace, robore & ætate accrescente.* Claud. 4. Cons. Hon. *Jam* patrias imples galeas, *jam cornus avita Tentatur.* Stat. lib. 8. *de filio Regis Parth. Sumere tunc arcus ipsumqve onerare videtur Patris eqvum, visusq; sibi nec sceptra capaci Sustentare manu, nec adhuc* implere *tiaram.* Idem lib. 9. *silvestria cujus Nondum tela procax arcumqve* implere *valebas.*

161. Improbus *pro immodicus, ut* improbus labor, apud Virgil. Valer. Flaccus lib. 6. Improba *barbarica procurrunt tegmina planta, i. e. calcei modum pedis excedentes, non purpurei, ut qvidam volunt: nam ap.* Senecam improbi coloris *lacernæ, non purpureæ tantum intelligenda sunt; sed qvæ purpura præstantiore & colore magis saturo tincta sunt.* Idem improba larva *alibi vocat invidendæ fertilitatis. Plura de eâ voce vide ap Gronov. de Sestert. lib. 4. c. 8. p. 688. & 689.* Martial. l. 3. Improba *nec prosunt jam satureja tibi.*

162. Inane *i. e. inanimatum* Stat. 1. Th. Inane vulgus, *h. e. Manes, vid. Vacuus.*

163. Incendere & incendi *variis rebus attribuitur à Poëtis. Prata dicuntur* incendi *coloribus de contagio pestifero.* Stat. 1. Theb. *superjecto nebularum* incendit *amictu, ad exprimendam celeritatem contagii.*

164. Incertus, *Qvale per* incertam lunam

sub luce malignâ Est iter in sylvis. Virg. *Æn.6.* dubiam *alii dicunt*.

165.Inceſtare *Poëtis uſurpatur pro pollutione qvâcunqve. Ita* Virg.l. 6. *totamqve* inceſtat *funere claſſem*.Stat.5.Silv. *qvas* inceſtavimus *aras*. Id. II. Theb. *Illas ut ſummo vidit Pater almus olympo* Inceſtare *diem trepidumqve Hyperionis orbem Suffundi maculis*. Claud. Conſ. Mall.*non Latios* inceſtant *nomina faſtos*.

166. Inclementia. Claud. Rapt. Proſ.l.1. *de Plutone : Dira riget* inclementia *formæ*.

167.Indigena.Claud Rapt.P.1. *de Ætnâ: nunc vomit* indigenas *nimbos*, *i. e. ex ſe ortos*.

168.Indignari, *i. e. recuſare , detrectare*. Claud. 4 Conſ. Hon. *de Pegaſo: meliorqve pondem paſſus Bellerophonteas* indignaretur *habenas* Id.Conſ.Probin. *Plauſtro jam rara intermicat Arctos* Indignata *tegi*, *ſcil. à Lunâ lucente*. Id. 1. Rapt. P. *hinc* dedignata *teneri Concutit objectum rabies Tyrrhena Pelorum* Stat. 9. Theb.*cujus cum mollia ſigna Militiamqve trucem ſexum* indignata *freqventō*. Id.lib.8. *accipit ille preces*, indignatusqve *moveri*. Id.lib. 10. *qvorum poſt funera mœſti Vitam* indignantur. ibid. *inſignemqve animam mucrone coruſco* Dedignantem *artus pridem &c.* Indignatus, Virg.8. Æn. *Pontem* indignatus *Araxes*.*Ita* unda indignata *terris dicitur*,Stat.1 Theb.indignata *ſeqvi torqventem cornua Mithram*.Id 2.Theb. *non* indignati *miſerum dixiſſe parentem Oedipodem*. Indignans *pro invito*.Claud.4. Conſ. Hon. *patrio mentem furatus Olympo Continuit clauſtris*, indignantemqve *revinxit*. Id. 6. Conſ.Hon. *atqve indignantes in jura redegerat Arctos*.

169 .Induere *pro aliam formam acqvirere, vel etiam alios mores aſſumere*. Virgil.*cum ſe nux plurima ſylvis* Induit *in florem* Stat. Sylv. 1. *Nec tantum* induerint *fatis nova ſecula* crimen. Id. Theb.8.*Cornipedes flammantur in hoſtem Corpora ceu mixti Dominis , iraſqve ſedentum* Induerint. Claud. 4. Conſ. Hon. *Auſpiciis iterum ſeſe regalibus annus* Induit. Id.3. Conſ. Hon. Indue *mente Patrem*. Id. Conſ. Prob. *cum floribus aeqvora vernis Boſphorus* indueret. Lucan. lib. 7. *nunqvam tanto ſe vulture cœlum* Induit. Homer. Odyſſ. 13. & 19. ὄρος καταειμένον ὕλῃ *mons* indutus *ſylvâ*. *Pari modo uſus* Plin. Paneg. Trajani. *Ægyptus tantis ſegetibus* induebatur. Symmachus ep. 52. lib. 1. *roſas humo* exuit.

170. Inermis Orion *dicitur cum dubiâ luce fulget*. Claud. Conſ. Probin.

171.Iners vulgus Averni, *i. e. manes apud* Claudian.

172. Infamis , *perpetuum Poëtarum epitheton rei , qvæ ob cauſas aliqvas in reprehenſionem & odium incurrit, Ita* infames ſcopuli Horat. *ob crebra naufragia*, Infames aqvæ *ob ſuffocationem multorum*. Infames Scyrone *Petræ* Stat. 1. Theb. *ob latrocinia à Scyrone patrata*. Claud. Bell. Gildon. *inſanos* infamat *navita montes*. *Eodem modo* illaudatus, inglorius.

173. In-

173. Infelix *pro tristi, inauspicato, damnato.* Claud.4. Conf. Hon. *Non* infelices *tabulæ.*

174. Inflammare. Claud. Stilic. 1. *pretio manus* inflammata, *i e. donis corruptæ.*

175 Infundi *pro applicari.* Ovid. Ep. 2.v. 93. *de amplexu: colloqve* infusus *amantis.*

176. Inglorius *epitheton, qvod Poëtis frequenter usurpatur.* Ita Stat. lib. 9. Ingloria cassis *dicitur tristis orbata. Eodem modo per στέρησιν multa concipiuntur Poëtarum epitheta. Ita* ap. Virg. illaudatus Busiris, inamabilis Styx, *ita* indecorus, *qvæ suis locis vide.* Macrob. Sat. l. 6. c. 7. *Non* indecoro pulvere *sordidos*, Horat. l. II. od. 1.

177. Ingratus *de agro*, Mart. l. 10. Epigr. 47. *Non* ingratus ager, *focus perennis.*

178. Inhorrescere. *Singularis gratiæ vox apud Poëtas, suavem concussionem cum leni sibilo denotans.* Virg. Georg. 1. *de aristis: Spicea jam campis cum messis* inhorruit. Id. Æn. 3. inhorruit unda *tenebris.* Horat. I, od. 23. *seu mobilibus veris* inhorruit *Adventus foliis.* Stat. 1. Theb. de *Mercurio volante: tenuiqve exceptus* inhorruit *aurâ.* Claud. Conf. Prob. inhorruit *atrum Majestate* nemus.

179. Iniqvus. Virg. lib. 7. Æn. *plaga* Solis inqvi, *h. e. Zona torrida.*

180. Injussus, *i. e. sponte.* Virg. 1. Georg. Injussa *virescunt Gramina.*

181. Innocuus *pro illæsus.* Virg. lib. 10. *& sedere carinæ Omnes* innocuæ: *ubi* Servius, innocuus *primo est, cui non nocetur.* Claud. 4. Conf. Honor. *subita cum luce comarum* innocuus *flagraret apex.* Id. Conf. Mall. *de igne joculari. Fida* per innocuas *errent incendia* turres.

182. Insidi astris *dicitur mons editus*, Stat. 2. Theb. *Stat sublimis apex, ventosqve imbresqve serenus Despicit, & tantum fessis* insiditur astris.

183. Interficere *pro perdere*, Virg. 4. Georg. *Fer stabulis inimicum ignem, atqve* interfice *messes.*

184. Invalidum venenum. Claud. Conf. Mallii. *Laceris morientes crinibus hydri Lambant* invalido *furiarum vincla* veneno.

185. Inumbrare *de primâ lanugine eleganter dicitur.* Claud. Conf. Prob. *Ante genas dulces qvam flos juvenilis incumbret.*

186. Ira fulvi Leonis, *dicitur Sydus Leonis, ad rubrum colorem accedens Ita* Claud. Conf. Prob. *dicit, qvod lunâ lucente* fulvi leonis ira *pereat.* Id Rapt. P. 1. *Despicit Ionias protentis rupibus* iras, *i. e. tempestates.*

Irata terræ unda *dicitur, qvod fluctibus suis alluit.* Stat. 2. Theb. irataqve terræ *Curva Palæmonio secluditur* unda *Lechæo.*

Iratus *dicitur Draco textilis exercitui prælatus & à vento actus.* Claud. 3. Conf. Hon. Iratus *stimulante noto.* Irati vultus Lunæ *dicuntur, cum rubet.* Claud. 4. Conf. Honorii. *Decolor* iratos *attollat Cynthia* vultus.

187. Irradiare *de floribus, qvibus aliqvid ornatur.* Claud. Conf. Mall. *Romanis* floribus *arces* Irradias.

188. Jubar *Serenitatem Solis passim*

apud Poëtas notat vid. Barth. in 1. Theb. v. 343.

189. Jupiter *pro tempestate*. Virg. Georg. 2. *Et jam maturis metuendus* Jupiter *uvis*. Hor. lib. 1. Od. 22. *Qvod latus mundi nebulæ* malusqve Jupiter *urget*. Juvenal. Sat. 5. *fremeret sævâ cum grandine* vernus Juppiter. Stat. 2. Theb. *per imbres Fulminibus mixtos intempestumqve* Tonantem. Id. 10. Theb. *Sic ubi nocturnum tonitru* malus *æthera frangit* Jupiter. Claud. 1. in Eutrop. *nimboqve minacem Sanguineo rubuisse* Jovem.

190. Jussus. Plin. Cæcil. *de cerâ* lib. 7. Ep. 9. *Ut laus est Cera, mollis facilisqve seqvatur Si doctos digitos* jussaqve *fiat opus*.

191. Juvari *dicuntur flumina à sanguine cæsorum hominum*. Claud. 3. Cons. Hon. *frigidus amnis Mutatis fumavit aqvis, turbaqve cadentum Staret, ni rapidus* juvisset flumina *sanguis*.

192. Juvenescere *de opere exstructo*. Claud. 6. Cons. Honor. *cinctosqve coëgit Septem continuò montes* juvenescere *muro*.

193. Juventus *de animalibus etiam dicitur; ita* pennata juventus *de apibus apud* Sautel. Juvenile *pro magno, violento*, Stat. l. 1. Sylv. Carm. 4. *& subiti præceps* juvenile *pericli. Ita Græci νεανικὸς pro violento & magno, V. Buchner. de C. D. R. p. 305. Galli qvoqve eo modo loqvuntur. Malherbe* mes jeunes desirs. *Vid. Menagii observat. in Malherbe p. 390.*

L.

194. LAbi *dicuntur cælites* Virg. Æn. 3. *At subita horrifico* lapsu de *montibus adsunt Harpyiæ*. Stat. 2. Theb. *supero si cardine* lapsæ *Pallas &c.* Lapsus *pro volatu*, Valer. Flacc. l. 1. *Accepere Deæ celeriqve per aëra* lapsu *Diversas petiere vias*. Idem: *Ecce autem molli Zephyros descendere* lapsu *Adspicimus*. Stat. Sylv. L. 1 *tua turba relicto* Labetur *cælo*. Lucret. Lib. 6. *de fulmine: Et celeri ferme pergunt se fulmina* lapsu. Claud. Cons. Probin. lapsu; *protinus uno, Qvem poscunt, tetigere locum, vid.* allabi. Id. Rapt. P. 1. *serpentibus Triptolemi lapsum adscribit*: lapsuqve *sereno erecti*. Labi *qvoqve de stellis usurpatur*, Virgil. *Vos, qvæ* labentem *ducitis annum Sidera*,

195. Labor *apud Poëtas de virtute bellica signatè dicitur*. Virgil. *Disce puer virtutem ex me* verumqve laborem, *Fortunam ex aliis*. Valer. Flacc. l. 8. Argon. *Concipit optatum decus extremumqve* laborem *Æsonides*. Claud. laud. Stil. 1. *An gelidam Thracen decertatosqve* labores, *Hebro teste, canam*. Id. 1. in Eutrop. *in mercem veniunt Cilices, Judæa, Sophene, Romanusqve* labor, *Pompejaniqve triumphi*. *De liberis dicitur* uteri labor apud Claud. 1. de Rapt. Pros. *tibi gaudia nostri Sanguinis, & caros* uteri *commendo* labores.

196. Lacesso. Virg. lib. 7. *æraqve fulgent Sole* lacessita, *i. e. repercussa*. Horat. *qvicunqve Bithynâ* Lacessit *Carpathium pelagus carinâ, vid. sollicitare*. Claud. Rapt. P. 1. de Ætnâ, *motibus astra* lacessit. Id. Cons. Probin. *Et formidato Clypeus Titana* lacessit *Lumine*, *pide Tentare*,

197. La-

197. Lætus *generale Poëtarum epitheton, cum describunt rem jucundam, gratam, acceptam, uti vice versâ epithetô* tristis *omnia contraria significat.* Gratius Cynegetico: Lætas *venantibus artes, i. e. acceptas.* Sil. Italicus, lib. 1. *At Pœni succensi irâ turbataqve luctu Et sævis gens* læta *ruunt.* Valer. Flaccus lib. 1. *Instat fama viri vitusqve haud* læta *tyranno.* Stat. 2. Theb. *Exulibus qvanqvam patriâqve fugatis Nondum* læta *Venus,* Ibid. *te* lætum *descendere regno justius fuit, i.e. non invitum, V. Gavisus.* Ap. Claud. Pluto ad Jovem: *cum te* lætissimus *ornet Signifer,* Idem Epithal. Palladii: *qvi* lætissimus *urbi* Sangvis *erat.* Virgil. *Qvid faciat* lætas *segetes.*

198. Lævus *pro inauspicato, tristi. Ita* Virg. de Sirio: lævo *contristat* lumine *cœlum.* Stat. 1. Theb. de peste: *qvis ab æthere* lævus Ignis.

199. Lambere. *Eleganter* Virgilius *de Ætnâ igni vomô: Attollitqve globos flammarum & sidera* lambit, Æn. 3. Horat. I, od, 22. *de levi tactu: qvæ loca fabulosus* Lambit *Hydaspes,* Claud. Cons. Probin. *de Delo Apollinem excipiente: tunc insula notos* Lambit *amica pedes, Verum elegantius de* aqvis & ventis *dicitur, qvam de* terrâ; *est enim in iis qvidam motus, qvo qvasi lambere videntur, qvi non est in terrâ.* Sarbiev. lib. 1. od. 2. *Qvod vexant hodie noti, Cras* lambent *hilares æqvor Etesiæ.*

200. Lascivi *vocantur* lembi *ad ludum instructi.* Claud. Cons. Mall. Lascivi *subito confligant æqvore* lembi.

Lascivire *dicitur* galea *sertis coronata.* Claud. 2. Rapt. P. *Permetus* lascivit *apex horrorqve recessit Martius.*

201 Lassus mons *dicitur, qvi jam ad planitiem inclinat.* Stat. 1. Theb. *qvam molle sedens in plana Cytheron Porrigitur* lassumqve *inclinat ad æthera* montem. *De sangvine,* Stat. lib. 2. v. 669. *Membra negant* lassusqve *ferit præcordia* sangvis.

202. Late *particula Poëtis usitata.* Virgil. *loca nocte silentia* latè. *Vide plurima in Indice Erythræi.*

203. Latrare *dicuntur* maria. Cl. Rapt. 1. *Hinc* latrat *Getula Thetys.*

Latrans *pro cane;* laniger *pro ariete;* auritus *pro lepore;* hinniens *pro eqvo; Vide Buchn. de C. D. R. p. 79.*

204. Laxare. Claud. Cons. Prob. *trepidas* laxaverat *Alpes Augustus.*

205. Levantes res *dicuntur prosperâ fortunâ.* Claud. Cons. Prob. *nunqvamq;* levantibus *altè Intumuit rebus.*

209. Libra animi cunctantis, *i. e. prudentia rerum momenta librans.* Claud. Stil. 1. v. 75. *vide Barth.*

207. Luctari. Virgil. Cum *venti posuere omnisqve repente resedit Flatus, & in lento* luctantur *marmore tonsæ.* Monconus carm. in Gall. de lucernâ: *pingviqve natans* luctatur *olivo Fomes.*

208. Ludere *de luce & radiis auroræ.* Claud. de R. P. 2. *errantes* ludunt *per cærula flammæ.* Germ. *vocem* spielen *eodem modo usurpant.*

209. Lumen: *formidatum clypei lumen.* Claud. Cons. Probin. *Et* formidato *clypeus Titana lacessit* lumine.

210. Lunare, *curvare est.* Lunatam frontem *vocat* Claud. Rapt. Prob. 1. *cornua*

gerentem. Nec non lunatæ *curvavit germina* frontis.

211. Lux. Stat. lib. 6. Theb. *Qualis Bistoniis clypeus Mavortis in arvis* Luce malâ *Pangæa furit*. Id. lib. 12. *campumqve trucem* lux cuspidis *implet*. Id. Achill. 1. *fax vibrata medullis In vultus atqve ora redit* lucemqve genarum *Tingit, & impulsam tenui sudore pererrat.*

M.

212. MAdidum aurum *dicitur, qvod è Tago & Bæti depromitur.* Claudian. Consulat. Mall. *qvi splendida potat stagna Tagi* madidoqve *intus adspergitur* auro.

212. Magister, Magistra, *pro epithetis interdum adhibentur. Ita lucem magistram dicit* Claudian. præfat. 3. Consf. Honor. *ad qvam aqvila pullorum suorum indolem explorat: Consulit ardentes radios &* luce magistrâ *Natorum vires ingeniumqve probat.*

214. Malignus *de re qvavis periculosa*. Virgil. lib. 11. *Angustæqve ferunt fauces* aditusqve maligni. Id. lib. 6. *Qvale per incertam sylvam sub* luce maligna *Est iter. Ibi per* lucem malignam *intelligit* dubiam, *cui credi non potest. Ita* fatuos ignes *posses* lucem malignam *vocare*. Martial. lib. 12. Epigr. 56. *Nec sint basia multa nec* maligna, *i. e. qvæ dente impresso fiunt, vel lasciva.* Stat. 1. Theb. de *vadis periculosis: jam jamqve aut saxa* malignis *Exspectat submersa* vadis. Id. 2. Theb. *gemini procul Urbe* malignis Faucibus *urgentur colles*. Id. Sylv. 4, 3. *Sorbebatq; rotas* maligna tellus. Phæd. maligna sedes.

215. Malus. Mala lux clypei *dicitur* Stat. Theb. 6. *vid.* Lux.

216. Mansurus *pro æternus*. Claud. 4. Consf. Honor. *Hinc natis* mansura *fides*. Id. de Consf. Mall. *Publica* mansuris *testantur* vocibus *æra*.

217. Marmor *vocatur mare placidum*. Virg. *Cum venti posuere, omnisqve repente resedit Flatus, & in* lento *luctantur* marmore *tonsæ*.

218. Melior. Claud. 3. Consf. Hon. melioris *secla metalli, i. e. aurea*. Id. 4. Consf. Hon. *rediit* meliore magistro *Machina concentusqve poli*. Ibid. de Pegaso: melioraqve pondera *passus Bellerophonteas indignaretur habenas*. Baccho meliore, Statius luto meliore.

219. Memor. Horat. *Cadum Marsi* memorem *duelli*.

220. Mendax fundus Horat. III. Carm. 1. *Non verberatæ grandine vineæ* Fundusqve mendax. *Eâdem metaphorâ dicit* III. od. 16. *& segetis* certa fides *meæ*, Fidelis ager Cic. Ep. 17. lib. 16. ad Fam. ad Tyronem.

221. Mentiri *de re pictâ, sculptâ, textâ*. Sidonius de Dracone textili exercitui prælato: *patulo* mentitur *hiatu Iratam pictura famem*. De eod. Claudian. 3. Consulat. Honor. *multusqve tumet per nubila serpens Iratus stimulante noto, vivitqve receptis flatibus, & vario* mentitur sibilia *tractu*. Mentiri *pro* fallere. Claud. 4. Consf. Hon. *qvam felix arcus certiqve petitor Vulneris, & jussum* mentiri *nescius* ictum. Id. Consf. Prob. *sed perfida tantum Augusto geminisqve* fidem mentita *tyrannis: loqvitur de Alpibus, qvi Eugenium ejusq; magistrum qvidem admiserunt, non transmiserunt.*

Id. Stil.

Id.Stil.1. *Et Gir notissimus amnis Æthiopum simili* mentitus *gurgite Nilum*. Inc. *de flore protuberante: ocius emergit viridem* mentita smaragdum *Gemma solo*.

222. Messis *dicuntur* fratres Cadmæi. Cl. Stilic. 1. *Dircæis qvalis in arvis* Messis *cum proprio mox bellatura colono*.

223. Metalli melioris secula, *i. e. aurea*. Claud. Cons. Hon. Id. Cons. Mallii: *ductos video mores* meliore metallo.

224. Minari. Virgil. *geminiq;* minantur *In cœlum scopuli*. Stat. de Orione: *Magnus qvanto mucrone* minatur *Noctibus hybernis & sidera terret Orion*. Id. lib. 4. *rubidi cum colla* minantia *monstri Angent*. Id. *Ducat nubila Juppiter per orbem, Et latis pluvias* minetur *agris*. Flumina minari *dicuntur* diluvia Claud. Cons. Mall. *Torrentes immane fremant lapsisqve* minentur *Pontibus*. Id. Cons. Prob. *pariterque* minantes *Ardua turrigeræ surgunt in culmina ripæ*. Id. Stil. 1. *Contraqve* minantia fata *Pervigil*.

Minax unda Horat. lib. 1, od. 12.

225. Mitescere *dicitur* galea, *qvæ sertis coronatur*. Claud. 3. de Rapt. *Insolitisq; docet* galeam mitescere *sertis*.

Mitis flamma, *qvæ non lædit*. Sil. lib. 16. *Crispamq; involvere visa est* Mitis flamma *comam*.

226. Moderari *de cingulo dicit* Sarbiev. I. od. 4. *Gemmeâ vestem* moderere *zonâ*.

Modestus *de flammâ non lædente*. Ignis modestus Sautel: *Dumq; pias reprimit* miranda modestia *flammas*.

227. Molle *pro tenui*. Virgil. *Tunc agri pingves tunc &* mollissima vina. Calpurn. Eclog. 2. *qvoties* mollissima *ungo* Ora *manu, i. e. lanugine destituta*.

Mollis *epitheton fluviorum*. Virgil. *ibat jam* mollior *undis* Euphrates. *Menagius Observ. in Malb. p. 395*.

Mollire, Claud. 4. Cons. Hon. *Qva tantum digitis potuit* mollire *rigorem Ambitiosa colus? loqvitur de tapetibus acu pictis*. Id. Cons. Mall. *duras sulcis* mollire *novales, i. e. arare*. Id. Cons. Probin. *Nam neqve cæsariem crinali stringere cultu Colla, nec ornatu patitur* mollire *retorto*.

228. Mordax. *Qvid rosa purpureos* spinæ mordacis *amictus Ostentare juvat?*

Mordere. Claud. Cons. Probin. *Laxumqve coërcens* Mordet *gemma sinum, i. e. qvasi fibulâ connectit*.

229. Mori *de rebus inanimatis* Claud. Cons. Prob. *de arundine: Qvam neqve fas Zephyris frangi nec Sole perustam Æstivo candore* mori.

230. Movere secum vel animo, *i. e. deliberare* Virgil. *Multa* movens *magno curarum fluctuat æstu*. Stat. 2. Thebaid. *qvæ sint generis adscita repertis Fata* movet.

N.

231. Natare lumina *dicuntur in agone mortis vel somno*. Virg. Georg. IV. *iterum crudelia retro Fata vocant, conditqve* natantia lumina *somnus*.

Natare umbra *dicitur, qvæ vespertino tempore ponto incubat*. Stat. 2. Theb. *Ast ubi prona dies longo super æqvora fines Exigit, atqve ingens medio* natat umbra *profundo*. Stat. 1. Achillid. *niveo* natat ignis *in ore Purpureus fulvoq; nitet coma gratior auro: duriusculum est, qvod hic de rubore dicitur, nec satis exprimit vox* nitere.

232. Nescire *pro* nolle, non posse. Stat. 9. Theb.

Theb. *Liber amat campos*, *&* nescit *in antra reverti*.

233. Nihil *pro* penitus non. Stat. lib.9. *More* nihil *Grajo*. Id. lib.7. *Monitus immqve parentis Ede* nihil *parcens*. Ibid. *qvippe* nihil *grassata fames*. Id.lib.3. Th. *extremam* nihil *horrescentia mortem Pectora*. Id. lib. 2. Theb. *capto postqvam* nihil *obstat amori Pœna*. Id.1.Sylv. *Veste* nihil *tectæ*. Claud. de Conf.Mall. Nil *opis externæ cupiens*.

234 Nimbus. Nimbi Cilicum *pro balsamis*. Martial. lib.1. epigr.3. *Et* Cilices nimbis *hic maduere suis*. Claudian. 2.Rufin. pulveris *extolli* nimbos. Id. Conf. Prob. *denso currentia munera* nimbo. De telis Stat.lib.5.Theb. *Instamus jactu telorum & ferrea* nimbis *Certat hyems*. Lucan.lib.4.telorum nimbo *peritura*. Id. alibi: *crebroqve simillima* nimbo *Trans ripam validi torserunt tela lacerti*. Claud.1.Stilic. *Non eqvitum* nimbos *Latiis obsistere pilis*.

235. Nimius. Claud.Stil.1. *Et qvos interior* nimio *plaga* Sole *relegat*: *describit Zonam torridam, quæ credebatur inhabitabilis*.

236. Nitidi sensus, *i.e. defæcatus intellectus*. Claud.Conf.Mall. nitidis *qvisqvis te (justitiam)* sensibus *haurit*.

237 Nives Capitis Horat. IV, od.13. Carm *pro canitie dixit, reprehensus ideo Qvinctiliano, lib.8 Instit. Orat. sed defensus à Vossio Inst. Orat. lib.4. p.101*.

238. Nocens. Claud. Conf.3. Hon. *flammamqve* nocentem *Gradivi*, *i.e. sidus Martis*.

239. Nubes. *Variè hâc voce utuntur Poëtæ*. Sat.2. Theb. *absolutè pro* curis & cogitationibus *posuit*: *talem sub pulvere* nubem *Consilio volvens*. Auson. nubem veterni *dicit*. Valer. Flacc.l.3. nubem meri *vocat ebrietatem*. *Ita* nubes telorum, jaculorum, arenæ, pulveris *dicitur freqventissimè Poëtis*, *& omnem confusam copiam denotat*. *Ita* Sil.lib.9. telorum nubem *&* lib. 2. *telorum* nubibus. Lucan. l.2. *cæcâ telorum in* nube. Claud.Bell.Get. Nubes timoris *placet*. Id Conf. Prob. *nec ignotâ rapiet sub* nube *vetustas*. Id. Stil. 1. *qvot* nube soporis *Immunes oculi*. Hom. 4.Il. νέφος πεζῶν nubem peditum *appellat*.

O

240. OBlivisci *de re inanimatâ*. Virg. Georg 2. *Pomaq; ingenerant succos* oblita *priores*. Colum. *Ambrosios præbent succos* oblita *nocendi*.

241. Obluctata *polo sidera* Cl. Conf.Mall.

242. Obstetrix. Brun. Eloq. Poët. part.1.p. 104. *Huc Zephyris celeres, huc* obstetribus auris *Dum ridet tellus*.

243. Obtexere. Claud. Stilic.1. *Jaculis* obtexitur *æther*. Virg.11. Æn. *cælumqve* obtexitur *umbra*.

244. Obtundere Claud. Conf.Mall. *Clementia tristes* Obtundit *gladios*.

245. Occurrere cœlo *pro erigi*. Stat.1. Theb. de monte, *qvâ plurimus arce Cythæron* Occurrit cœlo.

246. Opacus *pro cæcus*. Stat.2. Theb. opacos *Tiresiæ vultus*.

247. Opifex *dicitur* timor, *qvi in causa fuit, qvod exstruerentur mœnia*. Cl.6.Conf. Hon. *Profecitqve* opifex *decori timor*.

248. Opulentia lingvæ, *i.e. eloqventia*. Cl. de Consulatu Mallii.

249. Os *de flore*. Inc. *Reserato captat amicum* Ore *diem*. Nos labella *alibi diximus*.

P. 250. Pal-

P.

250. PAllere. Virg. pallentes *ruminat* herbas. Id. Eclog.3. *Diffusos hederâ vestit* pallente *corymbos*. Gaudia pallere *dicuntur post superata magna pericula* Stat.1. Theb. *Magnaqve post lacrymas etiamnum* gaudia pallent. Cl. Conf. Probin. Pallentes *herbis* thalamos *vocat Tiberini thalamos musco obsitos*.

Pallor Auroræ *dicitur* Statio, *cum diluculum incipit*, 2. Theb. lib. *Utqve toris primo complexa jacebat* Auroræ pallore *virum*.

251. Parturio. Horat. *Notus neqve* parturit *imbres*. Claud. Conf. Mall. Parturit *innumeros angusto pectore mundos*.

252. Pater *pro* paterno affectu. Claud.3. Conf. Honor. *Indue mente* Patrem. Id. Conf.4. Hon. *qvantus in ore* Pater *radiat, i.e. Patris effigies. Pater etiam usurpatur pro* patrimonio Alberto ab Ines. od.19. *Alter penates, alter & integrum In poculorum naufragio* patrem *Immersit*.

253. Pati. Claud.4. Conf. Honor. de Pegaso: *Ipse tibi famulas præberet Pegasus alas Portâretqve libens, melioraqve pondera* passus *Bellerophonteas indignaretur habenas*.

254. Pauper *pro* raro. Virg. Æn.12. Pauperibus *caulem foliis*.

255. Pendere Virgilio capræ *dicuntur, qvæ pascuntur in Montibus*. Stat. 1. Theb. *is* pendere *dicitur, qvi in montis clivo ambulat: hinc arcto scopuloso in limite* pendens. Stat. ibid. *qvoqve de ætate illâ, qvæ ad senium inclinat, usurpat: magnis cui sobria curis* Pendebat *somno jam deteriore senectus*. De currente Parthenopæo Stat. lib.6. *Raraqve non fracto vestigia pulvere* pendent. *Hinc* Pendula vestigia *dicit* Claud. Conf. Mall. *qvæ in aëre facit funambulus*: Pendula *librato figit* vestigia *saltu*. Id. Conf. Probin. *His neqve per dubium* pendet *fortuna pavorem*. (*Mallem ego hic* favorem *legeret*.) Avienus de navigante: *Incerto* penderet *sæpè profundo; non adeò eleganter ut ego puto*.

256. Perfidus. Perfida examina apum *vocat*. Claud.6. Conf. Hon. *qvæ alvearia migrarunt: solitaqve oblita latebræ* Perfida *deplorat vacuis* examina *ceris*.

257. Perfundere Stat. de Famâ, 2. Theb. *totis* perfundit *mœnia pennis*.

258. Personæ *ponuntur pro* ipsis officiis, ut ap. Claud. Conf. Mall. *An tibi continuis crevit fiducia castris, Totaqve jam* vatis pectora *miles habet? i.e. an militare studium* poëtica studia *expulit?*

259. Piger orbis, *i.e. Arctous*. Claud. 4. Conf. Hon. pigra palus.

260. Pigritia *pro honesto otio*. Martial. l.12. Epigr. 4. *Tu das ingenuæ jus mihi* pigritiæ.

261. Pingere *pro exornare*. Virg. Eclog. 2. v.50. *Mollia luteolâ* pingit *vaccinia calthâ: cujus versus elegantiam singularem examinat Buchn. de Comm. Dic. Rat. p.46.*

262. Pius *freqventissimum Poëtis epitheton*. Virg. Pius *Æneas*. Stat.1. Theb. de Virgine: *Mira decore* pio. Claud.3. Conf. Hon. *Velaretqve* pios *communis laurea* currus, *i.e. currus triumphales*. Id 4. Conf. Hon. *Splendebatqve* pio *complexus pignora* curru. Id.6. Conf. Hon.

Circum membra rotat doctus purganda sacerdos, Rore pio *spargens.* Ibid. *mediumqve per hostem Flammatas* virtute piâ. Id. de Conf. Mall. *æthereos signantem in pulvere currus, Qvos* pia *sollicito deprehendit pollice* Memphis.

Avienus: Pia *volvuntur* cornua *Nili.* Paulinus piam columbam *vocat.* Sautel. pias flammas *vocat, qvæ non lædunt: Dumqve* pias *reprimit miranda modestia flammas.*

263. Placatus. *Cristæ* placato fulgure *vernant.* Claud. 3 de Raptu Proserp.

264. Pleiades *imbrium effectrices pro ipsis imbribus.* Valer. Flacc. l. 5. *Qvaliter ex altâ cum Jupiter arce coruscat* Plejades *ille movens mistumqve sonoribus imbrem.* Stat. 1. Theb. *Et plaga lucida cœli* Pleiadum *Boreaqve & biulci fulminis expers. Qvi per* Pleiades *alia hic intelligunt interpretes, nugantur ad unum omnes.*

265. Plurimus. *Eâ voce sæpè utuntur Poëtæ in re longâ, editâ, prolixâ.* Stat. 1. Theb. de monte: *qvâ* plurimus *arce* Cythæron *Occurrit Cœlo.*

266. Pondus *pro illo, qvi eqvo insidet.* Claud. 4 Conf. Honor. de Pegaso: *melioraqve* pondera *passus.* Stat. Sylv. I, 1. *Bistonius portat sonipes magnoqve superbit* Pondere.

267. Populari. Claud. Rapt. Pr. de vento: *Putrida multivagis* populatur *flatibus antra. Ita* de amore: populatur flamma *medullas, uium* populari vellera.

268. Populus astrorum: Capella, *sed frigidè, v. Buchn. p. 198.*

269. Porrigere *se dicuntur* montes.

270. Præcipitant curæ. Virgil. lib. II. *Seciis dare tempus humandis.* Præcipitant curæ. Stat. Theb. 1 *Sed si* præcipitant *miserum cognoscere* curæ.

271. Prædari. *Apes dicuntur* prædari rosas *Suam volucris* prædata *senectam Phœnix.*

272. Procumbere *dicitur, qvod in planum porrigitur.* Claud. Conf. Prob. *Est in Romuleo* procumbens *insula Tibri. Vid.* sedere, porrigi, projectus.

273. Prodigus. Claud. Conf. Mallii *fertur-qve nocendi* Prodigus.

274. Proflare Deum, *i. e. Bacchum; est crapulam edormire.* Stat. 2. Theb. *Serta inter vacuosqve mero crateras anhelum* Proflabant *sub luce* Deum. *Sed hoc Statii genium sapit.*

275. Profundus. Profundus Jupiter: profunda Juno, *i. e. infera.*

276. Projectus, *i. e. per planitiem extensus.* Valer. Flaccus de Nilo: *septem* projectus *in amnes. Mallem ego* porrectus.

277. Promittere se. Claud. 6. Conf. Honor. *atqve omne futurum Te Roma, seseqve* tibi promittit *in ævum.*

278. Propinare pro *tradere* vel *præbere. Eâ metaphorâ passim utuntur nonnulli in oratione tam soluta qvam ligatâ, non attendentes phrasin illam Terentii* in Eunuch. V, 9. 57. *Hunc comedendum vobis & deridendum* propino, *è personâ Parasiti æstimari debere, qvi ad artem suam institutâ allusione risus captandi gratiâ propinandi verbo utitur: ne qvid dicam, legi in qvibusdam MStis præbeo, non propino. Sed tamen, & alteram qvidam MSti Codices tuentur. Non satis commodè itaqve Jacobus Balde in Uraniâ victrice suâ, in tertiâ epistolâ: Tanqvam*

qvam si præsens cœlo delapsa sereno, Ora propinasset, *sidereasqve genas. Non est locus metaphoræ in hoc verbo, qvatenus simplicem traditionem notat, sed vel in sensu ridiculo, ad personam Parasiti relato, ut apud Terentium; vel in sensu analogo: si eluvies* propinare *agris humores, aut Ganymeden* propinare *terris imbres, vel simile qvid dixeris.*

279. Pudicæ frondes *dicuntur rami laurei, propter Daphnen in laurum mutatam.* Stat. 1. Theb. *ros pudicus aqva Castaliæ dicitur, qvia virgines Musæ illa lavantur: seu rore pudico Castaliæ flavos amor est tibi mergere crines.*

280. Pulcher *generale epitheton Poëtarum, qvando rem aliqvam laudant.* Claud. Conf. Probin. pulcerqve *severo Armatur terrore pudor.*

281. Purus. Pura dies, *i. e. nocte non immissa.* Claud. de Rapt. P. 11. *Impulit Ionios præmisso lumine fluctus Nondum* pura dies, *i. e. crepera.*

Q.

282. QVærere *pro desiderare.* Ovidius de Erisichthone: *Inq; epulis epulas* qværit. Stat. 2. Theb. *jamqve & sua* qværere *regna.*

R.

283. RApiunt *cœlum venti, de ventis inter se confligentibus.* Stat. 1. Theb. *dum cœlum sibi qvisqve* rapit.

284. Raucus. *Omnis sonus ingratus eo epitheto Poëtis exprimitur.* Stat. 1. Theb. de tempestate: *venturaqve* rauco Ore *minatur hyems.* Id 2. Theb. rauca tonitrua. Rauci rivi *dicuntur à* Claud. Conf. Probin. Cic. rumor raucus *factus est.*

285. Rebellis, *i. e. inqvietus.* Claud. Rapt. Prof. 1. de Encelado: Cervice rebelli *In dextrum lævumqve latus.*

286. Recursare *de memoriâ rerum præteritarum apud Poëtas usurpatur.* Virgil. Æn. 1. *sub noctem cura* recursat. Id. lib 4. Æn. *Multa Viri virtus animo multusqve* recursat *Gentis honos.* it. lib. 12. *Et mihi curæ Sæpe tuo dulci tristes ex ore* recursent.

287. Redire *pro recolligi.* Stat. 1. Theb. *de angvibus per extrema sibi connexis: Cærulei* redeunt *in pectore nodi.*

288. Regnare *de manu Scævolæ flammas perferente* Martialis lib. 8. Epigr. 33. *Adspicis, ut teneat flammas, pœnaqve fruatur Fortis, & attonito* regnet *in igne manus. De Sirio dicit* Stat. 1. Theb. *in totum* regnaret *Sirius annum.* Claud. Conf. Probin. *tacitam Lunâ* regnante *per Arcton, i. e. magis splendente.*

289. Relegare *pro inhabitabilem facere.* Claud. Stilic. 1. *Et qvæ Interior nimio plaga Sole* relegat: *describit zonam torridam.*

290. Relinqvi *dicitur* Lucifer *disparentibus cæteris stellis ob auroram vicinam.* Luc. lib. 1. *ut ignes Solis Lucifero fugiebant astra* relicto.

291. Res. Rerum *pulcherrima Roma* Virgil. Georg. lib. 2. Et Æn. lib. 7. *nunc maxima* rerum *Roma colit.* Ovid. 1. art. amand. *Ergo erit illa dies, qvâ tu pulcherrime* rerum, *Qvattuor in niveis aureus ibis eqvis.* Ita Claud. Conf. Prob. *dic maxima* rerum. *Romam intelligit.*

292. Ri-

292. Ridere. Virg. *omnia nunc* rident. Claud. Conf. Mall. *docti* riserunt *floribus amnes*. Id. Conf. Probin. *Oraqve* ridenti *lanugine vestiat ætas.*

293. Rubigo *absolutè pro desidiâ.* Claud. Conf. Mall. *infectum longâ* rubigine *ruris Ad tua signa vocas.*

294 Rudis *pro inornato*, Virgil. lib. 9. *ille* rudem *nodis ac cortice crudo Intorqvet summis adnixus viribus hastam.* Rudis Luna *pro nova.* Claud. 6. Conf. Hon. Lunamqve rudem *madefecerat Auster.* Rudes venæ *pro intactis. Qvantum stagna Tagi* rudibus *stillantia* venis *Effluxere duris.*

295. Sacer. *Freqventissimum Poëtis epitheton.* Sacræ iræ *ap.* Stat. 1. Theb. *de irâ expostulantis cum Phœbo :* sacras *ita vocibus asperat iras.*

296. Sævus *Bacchi* odor *de vino dicitur.* Stat. 2. Theb. *qvod ad rixas Thraces incitat. Ogygii si qvando afflavit Iacchi* Sævus odor.

297. Saucius *pro eo, qvi verbis læditur vel passionibus animi turbatur.* Stat. 1. Theb. *Juno his* saucia *dictis. Transfertur ad res inanimatas.* Ita Horat. I, od. 24. *dicit* malum *celeri* saucium *Africo.* Claud. lib. 2. in Eutrop. *valuit pro vulnere terror, Implevitqve vicem jaculi, vitamqve nocentem Integer & solâ formidine* saucius *efflat.* Id. 4. Conf. Honor. *qvo* saucia *vento Decolor iratos attollat Cynthia vultus, i. e. Luna rubens indicio ventosæ tempestatis.* Id. Conf. Probin. *ubi describit Romam currû per nubes vehentem: Cursuqve rotarum* Saucia *dividuis clarescunt* nubila *sulcis.*

298. Scintillare *de gemmis, floribus purpura, dicitur.*

299. Scrutari *mucrone latebras animæ, i. e. interficere.* Stat. 1. Theb. *atqve imas animæ mucrone corusco* Scrutatur latebras. Claud. 4. Conf. Hon. *cæcâ* scrutatus stagna *profundi.* Id. de Rapt. P. 1. *de vento subterraneo :* scrutatur iter.

300. Secare profundum, *i. e. navigare.* Claud. *Inventa* secuit *primus qvi nave* profundum.

301. Secundus. Secundum jus. Stat. 1. Theb. Jurisqve secundi *Ambitus impatiens.* Claud. Conf. Probin. *sed primâ sede relictâ Anthemiis, de* jure *licet certare* secundo.

302. Sedere *pro in planitiem porrigi.* Stat. 1. Theb. de monte : *qvi molle* sedens *in plana Cytheron Porrigitur.* Sedens Lactuca *dicitur, qvia humilis,* Mart. Lib. 10. *In qvibus est* lactuca sedens *& sectile porrum.*

303. Seditio, Severus in Ætnâ; *læta theatri* Seditione. Sarbiev. Vocalem seditionem *dixit. Buchn. de Com. Dic. Rat.* p. 199.

304 Seges *de copiâ.* Virgil. lib. 7. *ferro ancipiti decernunt atraqve longè Horrescit strictis* seges *ensibus.* Claud. 3. Conf. Honor. *undiqve* seges Mavortia *ferri Ingeminat splendore diem.* Seges aëna *vocantur æreæ fistulæ in organo Musico veterum.* Claud. Conf. Mall. *Et qvi magna levi detrudens murmura tactu Innumeras voces* segetis *moderatur* ahenæ *Intonat erranti digito, penitusqve trabali Vecte laborantes in carmina concitat undas.*

305. Semina *pro stellis* Manil.lib.5.Buchn. de Comm.dic.rat.p.26.

306. Senecta *pro antiqvitate*. Claud.Cons. Mall. *Cecropiæ relegis secreta* Senectæ, *i.e. antiqvitatis Græcæ*.
Senium *pro reverentia*. *Firmatur* senium *juris, priscamqve resumunt Canitiem leges*, Claud.4. Cons.Hon.

307. Seqvi. Claud.Cons.Probin. *prolem fata* seqvuntur, Stat. *& vocem fata* seqvuntur. *Seqvi pro* flexibilem esse, Sic Plin. Cæcil. lib.7. Epist.9. *de cerâ, qvæ ad arbitrium flexilis est: Ut laus est Ceræ mollis facilisqve* seqvatur *Si doctos digitos jussaqve fiat opus.*

308. Serpere. Claud.4 Cons.Hon. *Per tua lanugo cum* serpere *cœperit ora.*

309 Servire Claud. 4. Cons.Hon. de Cyllaro. Serviretq; *tuis contempto Castore frenis Cyllarus*. Claud. Stilic.1. *placidi* serviunt *legibus enses.*

310. Sidus *pro* fato *videtur accipi ap.* Stat. 2.Theb. *fraudes sine* sidere *cœptæ*. Germani; Er hat kein Stern noch Glück. Sidereus gener. Claud.Cons.Mallii.

311. Silentes *dicuntur Manes*. Vulgus silentum Stat.1.Th. silentem populum *dicit infera.*

312. Sobrius *de igne non urente*. Sobrius *apposita procul abstinet* ignis *ab escâ*. Sautel.in epigr.de Agnete: *ita* modestus ignis, *pia flamma.*

313. Solari *freqventer Poëtis usurpatur*. Horat.II, od.5. *nunc fluviis gravem* solantis *æstum*. Id.II, Sat.6. *me sylvæ cavusqve Tutus ab insidiis tenui* solabitur *ervo*. Stat.2. Thebaid. solanturqve *timorem*. Ibid. *tenerumqve dolorem conjugis amplexu* solatur. Stat.lib.4. Sylv. *nos otia vitæ* Solamur *cantu*. Claud. Cons. Mall. *pluviis* solabitur *æstum*

314. Sodalis. Horat.I, od.25. *Aridas frondes hiemis* sodali *Dedicet* Hebro. *Ita* lib. III, od.18. *cratera vocat Veneris* sodalem.

315. Sollicitare, Tibullus Eleg.7.lib.1. *Et teneram ferro* sollicitavit *humum*. Claud.de Rapt.P.præf. *Et rudibus remis* sollicitavit *aqvas*. *Falsus autem hîc est Barthius, qvi putat hîc metaphoram esse ab inanimatis ad animata. Est enim* sollicitare *propriè loco movere.*

316. Splendida spuma *Tagi, i.e. aurum.*

317. Sqvalere *dicitur Poëtis, qvod densitate & nova aliqvâ facie horrorem incutere videtur. Ita* Virgil.10 Æn. loricam *vocat* sqvalentem auro *propter copiam densitatemqve auri in sqvamarum speciem intexti. Vide Gell.l.2.c 6 & Henr.Steph.Disc.Critic. Macrob.l.6. c.7.* Stat.1.Theb. *per* sqvalentem diem *intelligit tempestatem nebulis pestiferis obsitam*. Sil. *Cæruleus maculis auro* sqvalentibus *angvis*. Claud.4. Cons.Hon. *Libyæ* sqvalentis *arenas Audebit superare pedes*. Id.6. Cons.Hon. *Neglecto* sqvalent *senio*. Id. Cons. Prob. *Filaqve concreto cogit* sqvalere *metallo*. Id. de Rapt. Pros.1. sqvalent *immania fœdo Sceptra situ.*

318. Stare *dicitur* annus *ob desiderium alicujus*. Stat.1.Theb. *longum signis cunctantibus* annum Stare *gemit*. Stare *dicitur* fluvius *ob copiam cadaverum* Cl.3. Cons.Hon. *frigidus amnis Mutatis fumavit*

mavit aqvis turbaqve cadentum Staret, *ni rapidus jussisset flumina sangvis*. Stare *dicitur qvoqve* fluvius glacie concretus. Claud.3 Conf. Hon. stantemqve *rotâ sulcavimus Istrum.*

319 Subire *usitatum Poëtis, inprimis* Statio. Claud.Conf.Mall. *Jam clavum totamqve* subit *torqvere carinam, i.e incipit*.Claud.ibid.subit *ille loqventem Talibus, i.e. respondet*.

320.Sudare, *i.e. elaborare*. Sudata *marito* fibula Claud. *vid. Buchn. p.71.*

321 Sulcus *de nubibus per lineas ductis.* Claud. Conf. Prob. *dividuis clarescunt nubila* sulcis.

322.Superbus *Virgilio pro* nobili & glorioso *dicitur*, lib.1 Æn. *Coniugio Anchise Veneris dignate* superbo. *Ita* vox ferox, contumax, ferus, *laudabili sensu accipiuntur. vid. Buchn. de Comm. D. R. p. 194.195.*

323.Surdus *pro eo, qvod non obseqvitur; etiam de rebus inanimatis*. Stat. lib. 10. & surdos *expedit artus, i.e. qvos attrahere neqvit. Sed hoc genium Statianum sapit.*

T.

324. TAcitus. Tacita Arctos *dicitur, vel propter incolarum raritatem, vel propter frigus aut continuas noctes.* Claud. Conf. Prob. tacitam *Lunâ regnante per* Arcton.

325.Tegmen.Tegmen fagi Eclog.1.Virgil. *dicit. Ita* tegmen cœli Lucret. *Vide de eo Ath. Gentilem in Lectionibus Virgilian. statim ab initio, ubi refutat qvosdam vocem hanc carpentes.*

316. Temperare arva *dicitur* fluvius. Claud.Conf.Probin. *Oebalia qvi* temperat arva *Galesus.*

327. Tempestas *variè apud Poëtas accipitur, & notat copiam aliqvam tumultuariam & violentam.* Virgil Æn.12. *it toto turbida cœlo* Tempestas telorum, *ac ferreus ingruit imber.* Id. de strage lib. 7. *Qvanta per Idaos sævis effusa Mycenis* Tempestas *ierit campos. Qva hic* La Cerda *de terrestri tempestate commentatur, nihil ad rem faciunt.* Virgil. lib.11 v.423 *Sunt illis sua funera parqve per omnes* Tempestas. *Observat hic La Cerda, vocem* tempestatis *in re belli à Poëtis poni; sed ad alia qvoqve passim video transferri. Ita* fermentationem vini *posses* tempestatem *dicere.* Tempestas *barathrumqve macelli.* Horat. Tempestas comessationis, *vid. Inst. Orat. Voss. l.4 p.103.* Claud.3.Conf Honor. *Optatas audire tubas campiqve cruentâ* Tempestate *frui: ubi telorum & ensium insultus, & cadaverum freqventiam per* cruentam tempestatem *intelligit. Ita ap. eundem est* tempestas pretiosa Tagi, *i.e. magna vis auri.* Id. Conf. Mallii: *nullaqve mutati* tempestas *proditur oris, i.e. impotens qvidam affectus.* Baron. in Sylv. metr. 11. *de organo hydraulico Musico: blanditurqve* diserta *canoro* Tempestas *numero.* Miscell. nostris p. 65. *Te non* tempestas calicum *Obruet.* Ibid. 44. Tempestas facunda *sonat per pulpita: de eloqventiâ dicitur.* Vener. nostr. p.17. *Hinc* pia tempestas oculorum *spargitur, i.e. lacrymæ. It.* in Amoribus Cimbris: *dum gemina votorum fervet in aulâ* tempestas.

328. Tendere. Claud. Conf. Probin *non anxia mentem Spes agit, & longo* tendit *præcordia voto.*

329. Tener. Claud. Conſ. Mall. teneri *primordia mundi.*

330. Tentare. Claud. Conſ. Probin. *& nulla ſub tempeſtate timentes. Solſtitio Meroën, bruma* tentabimus *Iſtrum.*

331. Ter *Poëtis pro aliqvoties uſurpatur.* Virg. Ter *revoluta toro eſt.*

332. Terere *pro qvovis tactu.* Claud. Conſ. Prob. de fluvio Liri: *Flavaqve* terens *qverceta Maricæ Liris.*

333. Terrere, Territare. Stat. Theb. 3. de *globo flammæ: volat ignea moles Sæva Dei mandata ferens, cælumqve triſulcâ* Territat *omne comâ.* Id. *Magnus qvanto mucrone minatur Noctibus hibernis & ſidera* terret *Orion.* Id. Theb. 6. *Qvalis Biſtoniis clypeus Mavortis in arvis Luce mala Pangæa ferit Solemqve refulgens* Territat.

334. Torvus *pro ſeverus, gravis.* Claud. 3. Conſ. Hon. *Aſpera complecti* torvum *poſt prælia* patrem. Id. 4. Conſ. Hon. *qvam* torva voluptas *Frontis, & auguſti majeſtas grata pudoris!*

335. Trahi *dicitur* qvies *multis curis interrupta.* Stat. 1. Theb *Inachio tenuis ſub pectore Regi* Tracta qvies.

336. Triſtis *perpetuum apud Poëtas rerum infernalium, inauſpicatarum & ingratarum, epitheton.* Ovid. 1. de art. am. *Nec male odorati ſit* triſtis *anhelitus oris.* Hinc contriſtare, *pro maligno aliqvo halitu afflare.* Virg. de Sirio: *lævo* contriſtat *lumine cælum.* Id. Æn. 6. de Styge: triſtiqve *palus innabilis* undâ. Stat. 1. Theb. de Tiſiphone: Triſtibus *exiluit* ripis. Ibidem *fluvium infernalem Cocyton* inamœnum vocat. Id. 3. Theb. armaqve *in auro* triſtia. Claud. 3. Conſ. Hon *galeæ nec* triſte *timentem* fulgur. Id. Conſ. Mal. *clementia* triſtes *Obtundit* gladios. Ibid. triſtem *figat crinita* Cometen.

337. Trux. Claud. Stil. 1. *lucosqve vetuſtâ Religione* truces.

338. Tumidus *pro maturo.* Tumere *pro maturum eſſe.* Stat. 2. Theb. tumidâ *jam virginitate.* Id. Achill. 1. *Virginitas matura toris anniqve* tumentes. Claud. Epith. Pallad. *matura* tumeſcit *virginitas.*

339. Tumultus. Claud. laud. Stil. 1. *varios vocum* tumultus *dicit de variis linguis.*

340. Tundere. Catull. *Longum ubi reſonans Eoûm* Tunditur *undâ ſcil. littus.* Claudian. Conſ. Mall. *qvicqvid Tyrrhenâ* tunditur *undâ, qvod gemit Ioniâ.*

341. Turba *catachreſticè de rebus inanimatis.* *Vid.* Buchn. de Comm. D. R. p. 198. 199.

342. Tutus *pro cautus & vice verſâ,* Buchn. p. 61. de Comm. dic. rat. *Mens male* tuta *i. e. ſana,* Horat,

V.

343. VAcuus *perpetuum inferorum epitheton, qvia ibi non niſi vacuæ umbræ.* Inane *vulgus propterea Manes vocat* Statius. Vacuus Lunæ orbis *dicitur, qvando non plenus.* Sautel, p. 42. *Cynthia jam decies* vacuum *reparaverat* orbem.

344. Vectigalis *epitheton Poëtis familiare pro eo, qvod officij gratiâ alicui præſtatur, vel qvod alicui qvaſi proprium & ſubjectum eſt, ut* vectigalibus votis *grātari Domino,* vectigalibus undis *plaudit Oceanus Victori &c.*

345. Venter. Virg. 4. Georg. *totusqve per herbam Cresceret in* ventrem *cucumis.* Prop. lib. 4. *tumidoq; curcurbita* ventre.

346. Verberare *pro qvolibet contactu & motu* Lucret. *pontum ponto* verberari *dicit.* Stat. 1. Theb. de Tisiphone: *hæc vivo manus aëra* verberat *hydro.* Q. Cicero lib. 16. ad fam. ep. 26. Verberavi *te cogitationis tacito duntaxat convitio.* *Et seqventi epistola* idem: *Mirificam mihi* verberationem *cessationis epistola tua dedisti.*

Verbera. Claud. Stil. 1. *Exiguo clavi flexu declinat aqvarum* Verbera.

347. Verrere *de lento & longo tractu*, *ut cum cometen dico verrere cœlum*, *astra.*

348. Vernare *de genarum lanugine* Mart. lib. 2. *cum tibi* vernarent *dubia lanugine malæ.* *De galea floribus coronata* Claudian. 3. Rapt. *Cristæ placato fulgure* vernant. Claudian. 4. Consulat. Honor. *lanugine nondum* vernabant *vultus.* Prudentius *de Theodosii filiis*, *dominos* vernantes *flore Juventæ.* Claudian. Stilic. 1. Senium vernans *dicit vegetum & robustum.*

349. Vestire. Lucret. *Juventas Incipit & molli* vestit *lanugine malas. Hinc* vestis *pro* barbâ *ap.* Lucret. *Impubem molli pubescere* veste. Virgil. 8. Æneid. *tum mihi prima genas* vestibat *flore juventa.* Id. Georg. 2. de terrâ: *Qvæqve suo viridi semper se gramine* vestit. Martial. lib. 10. Epig. 51. *Ridet ager*, vestitur humus, vestitur & arbos. Senec. Herc. Oet. *Nondum teneras* vestite *genas.* Claudian. Cons. Probin. *Oraqve ridenti lanugine* vestiat *ætas.* Id. vestitos *gramine campos.* Auson. *jugum vindemia* vestit. *Vid.* induere. *Ita vox* investis *de imberbi dicitur. V. Lexic.* Claud. Rapt. Pros. 1. *de Cerere curru suo vecta & subnascente per iter segete:* Vestit iter *comitata seges.*

350. Vetare. Stat. 2. Theb. de Sole: *Ac ipsi radios* vetat *esse sorori i.e. obfuscat.*

351. Veteranus juvenis. Sidonius: *Emerito splendet juvenis* veteranus *in auro.*

352. Violare. *Vox eleganter à Poëtis usurpatur, cum significare volunt rei splendidæ alicujus vel sacræ obfuscationem vel abusum, aut qvamvis rei puræ tincturam. Ita* Stat. 1. Theb. *de aureis patinis, qvarum splendor pingvi cibo qvasi adulteratur, pulchre dicit* aurum violare cibis: *qvæ locutio inepte improbatur eo in loco Barthio, cum ad Virgilii aliorumqve Poëtarum imitationem facta sit. Sic* Virgil. Æn. 12. v. 67. ebur *dicit* violatum ostro, *ad* Homeri *imitat. qvi* μιαίνειν *usurpat.* Stat. Achill 1. *Lactea Massagetæ veluti cum pocula fuscant Sangvine Puniceo, vel* ebur corrumpitur ostro. Juvenal. *vocem* violandi *rei præstantiori applicat, qvi de Jovis statuâ aureâ dicit: Hanc rebus Latiis curam præstare solebat Fictilis, & nullo* violatus *Jupiter auro. Puto* violatum auro *dici, qvod aurum furtis & scel ribus paretur, inqvit* Lubinus *hic. At* ego violare *hic existimo idem significare, qvod* profanare; *est enim vox inter sacra etiam. Ita* Virgil. 2. Æneid. v. 189. *Nam si vestra manus* violasset dona Minervæ. *Ap.* Claudian. in

Rufin.

Rufin. *Alecto dicit : jam cupio Stygiis invadere nubibus astra Et* flatu violare diem. Id. Rapt. P. 1. *de Cerere lacrymante:* violavit *oborto Rore genas.* Nos in Amoribus Cimbricis *de genis rubore intermistis genarum Lilia* Sidonio *placide* violaverat ostro.

353. Viridis *epitheton rerum marinarum.* Claudian. 3. Conf Honor. virides *Neptunus in algâ Nutrit* eqvos. Stat. 1. Theb. *Ita* Deæ virides, *i.e. Nymphæ.* Virides *etiam* Pardi *vocantur ob maculas* Claud. 3. Stilic. *Tum* virides Pardos *& cætera colligit Austri Prodigia* Id. Conf. Mall. *Cum forte leæna Nobiliorem uterum* viridis *corrupit adulter.*

354. Virere. Ovidius de Athen. *Ingeniisqve opibusqve & festâ* pace virentes. Sil. Ital. lib. 15. *Pars credunt torvos Patrui* revirescere *vultus.* Claud. Conf. Prob. *Per fasces numerantur avi semperqve renata Nobilitate* virent. Ibid. *prima cum parte* virefceret *ævi.*

355. Vivere *dicuntur* signa *singulari ingenio expressa, uti &* spirare. *Ita* Stat. Theb. 1. vivum aurum *vocat artificium signorum.* Claud. Conf. 4. Hon *picturatumqve metallis* Vivit *opus.* Vivere fontes *dicuntur, qvos loqvi & oracula promulgare tradunt Poëtæ. Vid. Barth. ad verf. 32. Claud. de 6. Consulatu Honorii.*

Vivus. Viva pocula, *i.e qvæ puram aqvam propinant. Balde in Lyric.*

356. Umbra *pro primâ lanugine.* Stat. 4. Thebaid. *Dum roseis venit* umbra *genis. Hinc* Claud. Conf. Prob. *genas cum flos juvenilis* inumbrat. *pro colore & sophismate politico.* Claud. Stilic. 1. *sceleriqve profano Fallax legitimam regni prætenderat* umbram.

357. Unda *pro multitudine populi.* Virg. *Mane salutantum totis vomit ædibus* undam. Stat. 2 Theb. *foribus cum immissa superbis* Unda *fremit* vulgi. Claud. 6. Conf. Honor. Undare *videres Ima viris.* Id. Conf. Prob. *populis* undare *penates.* Undare *de sermone.* Claud. Conf. Mall. *Mox* undare *foro victrix opulentia lingvæ.*

358. Volvere secum vel volutare *pro cogitare usurpatur.*

359 Vomere *pro emittere* Virgil. *de ædibus homines emittentibus : Mane salutantum totis* vomit *ædibus undam.* Claud. 4 Conf. Honor. *Danubii totæ* vomerent *cum prælia ripæ.* Id. Conf. Prob. *Præceps illa manus fluvios superabat Iberos Aurea dona* vomens. Perf. *Dispositæ pingvem nebulam* vomuere *lucernæ.* Buchn. de Commut. dic. rat. p. 40. *reprehendit* Varronem, *qvi dixit de nubibus, aqvam* vomentes *inferam mortalibus, & ejus verbi in satyrâ locum esse putat Si tamen is ad* Virgilii *exemplum respexisset, credo aliter sensisset.* Longinus περὶ ὕψους c. 2. *reprehendit Poëtam, qvi ait,* πρὸς οὐρανὸν ἐξεμεῖν, *in cœlum* vomere. Tanaqvil Faber in notis *turpem & fœdam locutionem vocat; mihi tamen aliter videtur, qvia in monte ignes & lapides ejaculante facile locum invenit. Imò vox illa Latinis non æqve turpis erat. vid.* Macrob. lib. 6. cap. 6. *Januas, qvibus egrediebantur in Spectaculis, vocabant* vomitoria. *Vid.* Taubman. *ad illud* Virg. Georg. 2. *Mane salutantum totis* vomit *ædibus undam*

undam. Id. Æn. 5. *Stupa* vomens *tardum fumum.* Id. Æneid. 7. *de Caco: atros ore* vomens *ignes.* Id. lib. 9. *de vulnerato Sulmone, dicit:* vomens *calidum de pectore flumen.* Id lib. 11. *sanguinis ille* vomens *rivos cadit. Eodem sensu* eructare *accipitur.* Id. lib. 8. *Cacum in tenebris incendia vana* vomentem *dicit.* Id. eodem libro, *galeam vocat terribilem cristis flammasqve* vomentem. Ibid. *de imagine Augusti in clypeo Æneæ: geminas cui tempora flammas Læta* vomunt. *Unde patet errare illos, qvi turpem hanc vocem existimant, & è metaphoris poeticis ejiciunt.*

360. Urgere *verbum qvod obscœnum sensum honestè exprimit.* Horat. lib. 1 od. 5. *Qvis multa gracilis te puer in rosâ Perfusus liqvidis* urget *odoribus.*

361. Vulnus *pro telo.* Buchn. de Comm. dic. rat. p. 72.

INDEX RERUM DE QVIBUS dicuntur Translata.

A.

Arbo-

Color

Flam-

Mamma

Sedes

CAP. XII.

HYLE INVENTIONUM POETICARUM.

PRomisi cap. 10. Inventionum poëticarum aliqvam ὕλην in juventutis usum, id nunc facturus qvasi Speciminis loco præmittam pleniora qvædam exempla. Sunt verò hic etiam, ut Hermogenes vocat, Epicheremata qvorum κεφάλαιον seu propositio certa esse debet. Illa Epicheremata, docente eodem Hermogene, desumuntur è locis περιστατικοῖς, προσώπου, πράγματος, τόπου, χρόνου, τρόπου, αἰτίας, qvæ ille Enthymemata vocat, ac vulgato illo versu: *Qvis, qvid, ubi, qvibus auxiliis, cur, qvomodo, qvando*, continentur. Ἐργασία ac deductio ipsa, qvæ Hermogeni consistit in Exemplo & collatione seu παραβολῇ ex iisdem locis sumitur, sicut

ſicut res poſtulat: Atqve hæ probationes in illa Ἐργασία collocatæ Hermogeni vocantur Epenthymemata. Qvæ ſingula fuſius proponit *Fr. Robortellus libro de artificio dicendi*, capite, qvo de methodo perqvirendi artificii in Scriptis Poëtarum antiqvorum agit, p. 29. & 30. Monſtrabimus ergo, qvomodo in locis illis περιστατικοῖς inventio poëtica formari poſſit, exemplo gratulatorii carminis, & qvidem primò de dignitatibus collatis.

Varia hic eſt inventio pro varietate dignitatum, qvæ conferuntur, qvarum omnium accurata delineatio propter rerum multitudinem dari neqvit. Dignitates ſunt vel ſacræ vel civiles, vel militares, vel ſcholaſticæ, vel ſummæ vel inferiores. Sacræ ſunt Epiſcopatus, Archiepiſcopatus &c. Civiles, Regnum, Ducatus, præfecturæ &c. Militares etiam variæ. Porrò ratione temporis ſunt dignitates perpetuæ vel ambulatoriæ, vel transmittuntur ad hæredes, vel ad vitæ tempus durant, ut Conſulatus, Legationis dignitas &c. Aliæ ſunt ſucceſſivæ, aliæ electivæ. Singulæ ſpecies pro ſua conditione proprias qvasdam inventiones parere poſſunt, qvæ ad certa capita vocari neqveunt. Nos utemur hic locis περιστατικοῖς, qvi vulgato verſiculo comprehenduntur, *Qvis, qvid, ubi* &c. *Tò qvis* comprehendit laudem perſonæ, cui dignitas defertur, I à qva defertur, qvod ſi is Princeps ſit, in promtu ſunt loci communes apud Poëtas Panegyricos, veteres, & recentiores, Claudianum, Barlæum &c. *Tò qvid* continet laudes ipſius dignitatis, ubi de magnitudine ejus, de majeſtate & præeminentia, multa dici posſunt. *Tò ubi* loci circumſtantiam, ſi ea deferatur in ſolenni loco, in templis, ſub dio, qvod qvibusdam locis fit, coram altari, in urbe aliqva præcipua. Hic Poëta varias habebit occaſiones fingendi allocutiones, ad Deum, ad genium loci, &c. Item deſcriptiones Topographicas, in qvibus ſtudioſiores præ Oratoribus ſunt Poëtæ. *Tò qvibus auxiliis* involvit concomitantes & impulſivas cauſas, inter qvas referri poſſunt electio & ſucceſſio. Si electio, dicas, illum virtute ſua meruiſſe dignitatem, non emendicatis ſuffragiis, caſu, dolo, fraude, qvod concordia fuerint omnium ſuffragia. Si ſucceſſio, dicas, hæreditarias eſſe in illo virtutes, &, data occaſione, commendetur ſucceſſionis jus, qvod illuſtrari poterit variis comparationibus à natura animalium, arborum, agrorum petitis. Anteceſſor qvoqve poterit laudari, ita tamen, ut ſucceſſor præferatur. Si qva fuerint ſingularia omina vel divina auſpicia, ad hanc qvoqve claſſem pertinebunt, ac licet Poetæ libere nonnunqvam iſta fingere, ſed videat, ne alia fingat, qvam qvæ ſunt poëtica: Hiſtorica enim fingere ſalva veritatis lege non licet. *Tò cur* cauſam finalem notat, qvæ ſalus eſt publica, Reip. legitima vel in toto vel in parte adminiſtratio, jurium conſervatio, gentis & imperii incrementum, ſacrorum cura, tribunalium & juſtitiæ incorrupta adminiſtratio, literarum, Academiarum, Scholarum, rei militaris cura &c. de qvibus Magiſtratus vel Principis alicujus officiis, tàm in pace qvam in bello, plenum Claudianus exemplum præbet in laude Stiliconis, aliisqve Panegyricis carminibus, uti & Barlæus. *Tò qvomodo* involvit varios ritus, in ipſa dignita-

gnitatis collatione observari solitos, qvò pertinent preces, unctiones, investituræ, infulæ, pallia, fasces, coronæ, laurus, sceptra, claves, gladii, annuli poma aurea, & si qvæ alia sunt auspicii Regii, vel Ducalium, vel Episcopalium, & aliarum dignitatum symbola, ad qvæ variæ allusiones formari possunt. Hinc in subsidium vocari possunt, qvi de symbolis illis scripserunt. Generatim de plerisqve agit *Böclerus in disput: de auspicio Regio, Sylvester Petra sancta de tesseris gentilitiis, de sceptro Berneggerus, de infulis Episcopalibus, pileo &c. Solerius. De annulis Licetus, Kirchmannus.* Potes etiam huc referre symbola proverbialia vel gnomica Regum & Principum, qvæ collegit Reusnerus. Poteris etiam ad ritus veteres & aliarum gentium mores, data occasione, alludere. *To qvando* tempus notat. Hic considera, qvo anno, die, mense fiat, & si qvod memorabile antiqvitus gestum sit: Perpende etiam, an in pacato statu an in turbulento sit respublica, an præsenti tempore memorabile aliqvid in re publica geratur &c.

In GRATULATIONE DE DOCTORATU eodem modo procedes. *Ad τὸ qvis* pertinent inventiones, qvæ à nomine, patria, gente, familia, aliisqvè, qvibus fungitur officiis, peti possunt. Si sit Consiliarius, Advocatus, Sacerdos, Archiater &c. Si ægrotus, absens, præsens &c. e.g. *in Sparmannum Archiatrum Christinæ Reginæ*, Boxhornius in poëmat: p. 24. *de fratribus geminis eodem tempore promotis* idem p. 6. *ad Patrem cùm filiorum qvartus promoveretur*, id. p. 27. *ad patriam Hagam: de aliqvo in Jurisconsultorum ordinem cooptato*, idem p. 30. *ad aliqvem in patriam redeuntem, postqvam laurea medica decoratus fuerat.* Bannin. p. 96. ad *urbem Alcmariam cum qvidam J.U.D. renunciaretur.* p. 185. Ad τὸ *qvid* pertinet ipse gradus, qvi confertur, ubi in genere formari possunt Loci communes de dignitatibus, qvod sint virtutum præmia, ubi comparare potes Studia cum certaminibus athletarum, eorumqve præmiis, ludis olympicis &c. De titulis virtute & Studiis dignissimis eorum insignibus: posset etiam, si videretur, invectiva institui in indignos graduum captatores, merito de gradu dejiciendos. Qvod attinet ad gradus singularum facultatum, digredi potes in laudes Theologiæ. *Vide carmen de Theologo perfectissimo Francisci Vavassoris in Parnasso Societatis Jesu p. 62.* Si in Juris prudentia tractetur locus communis de ejus laudibus, describatur Juris consulti, Advocati, Consiliarii, officium. *Vide characterem causarum Patroni in gratulatione Doctorali ad Johannem à Dans apud Boxhornium p. 14.* & in simili gratulatione *carmen de officio boni Advocati apud Niendalium in poematibus p. 84.* Si in medicina; suppeditare locus communes possunt *Satyræ Medicæ Jacobi Balden.* Si in Philosophia, amplissimus per singulas disciplinas campus patet. *Tò ubi* notat locum, qvi est celebris aliqva Academia, templum, collegium: possunt ad locum allocutiones formari. Ita *Leidam alloqvitur Boxhornius in creatione Doctoris p. 7. Tò qvibus auxiliis* notat causas socias & concomitantia, ut si sub celebri Præside instituatur promotio. *Exemplum vide apud Niendalium p. 60:* si Principis sumtibus fiat, si solus, vel cum aliis, ejusdem vel diversarum facultatum, promoveatur, si nuptias eodem tempore celebret,

bret, ubi variæ inventiones ratione variarum facultatum institui possunt. Possunt & fingi Veneris, Astrææ, Sophiæ, Eusebiæ, Pallados &c. certamina. *Vide ap. Boxhornium p.14. & 15. in qvendam proximè post nuptias Doctorem juris renunciatum.* Ex argumento disputationis inauguralis inventiones desumentur, e.g. in *qvendam post disputationem de lue venerea Doctorem medicinæ creatum*, Vide Boxhornium *p.48. Laus febris qvum Johannes Regius post habitam de febri disputationem medicorum ordini insereretur.* Vide eundem p.11. *in qvendam post publicam de angina disputationem Doctorem medicinæ creatum*, vide eundem, p.18. *in qvendam post disputationem de hæredum institutione earumqve qverela Doctorem creatum*, vide eundem p.26. *in qvendam post disputationem de nuptiis Jureconsultorum ordini inscriptum*, p. 41. Potest etiam ad Patrem dirigi gratulatio, cujus sumtibus instituitur solennitas, vide Boxhornium p. 27. *In qvendam post honores obtentos matrimonium ineuntem*, miscellanea nostra poetica p.75. Possunt etiam allocutiones fingi ad Astræam, Apollinem, Musas, e.g. *allocutio ad Themidem in creatione Doctoris juris*, Boxhornius p. 40. ad philosophiam in creatione Magistri, *in qvendam post disputationem medicam de luxatione membrorum Doctorem medicinæ creatum.* Vide primitias Parnassi nostras. Ad *Arminium, qvum post disputationem de dysenteria medicinæ Doctor crearetur.* Bannin. p.88. *ad alium post disputationem de angina Doctorem Medic: creatum* id: p.175. Ad τὸ *Cur* refertur causa finalis, qvæ est in Theologiâ fidei defensio contra Hæreticos &c. In jurisprudentia justitiæ administratio: in medicina salus hominum, à qva pendet salus publica: In Philosophia veritas in contemplatione, beatitudo in actione. Hæc singula fusius deduci & applicari possunt. Tò *Qvomodo* continet ritus in promotione adhiberi solitos, qvales sunt infula, annulus, amplexus, liber clausus & apertus, faces ardentes. Si singuli ritus ad singulas facultates applicentur, varios pro re nata inventiones formabis. V. exemplum in Miscellaneis nostris p.48. *in pileum.* Tò *qvando* tempus notat, si fortè conferantur honores vel in juventute, vel media ætate, vel die natali, anno ætatis Climacterico, si tempore belli, pestis &c. e.g. *in qvendam sub egressum canicularium feriarum Licentiæ gradum adeptum* Boxh p.77. *in Medicum medio bellorum tumultu creatum*, p.23. *in qvendam prima juventute Doctorem juris creatum*, p.53.

In GRATULATIONE DE RECTORATU ACADEMICO præcipuè inventiones deduci possunt, *à personis, earumqve conditione.* Hæ in genere sunt literati. Hic dices, qvomodo Musis cum Imperio conveniat, non esse Tyrannicum sed virginale & placidum: non jam inter steriles tantùm Parnassi arenas dominari Apollinem: non jam amplius boves pascere, sed selectissimos juvenes, (aut sic applica: Apollo olim boves pavit, Tu nunc curabis, ne ille leonibus, Ursis, lupis imperet; tu à Circæis poculis, qvæ in feras mutant, abduces) Musas latius imperium habere, qvam Reges, qvæ ipsis dominantur Regibus. Si Theologus est, per fictionem poeticam induces Pietatem leges imperio ejus præscribentem, qvod eo perfectius erit, qvo perfectior est virtus illa, qvæ in illo imperat. Dic

imperium ejus Hierarchiam, sed innoxiam, qvod contra Gigantes θεομάχους militet. Si juris consultus, induces Astræam, Themidos oraculum in Helicone: novum aliqvod judicium instituendum, in qvo non Paris Veneri, sed Phœbus Minervæ palmam tribuat; tribue illi Pallada armatam Clypeo & hasta, eandemqve pacifica olea decoram: dic illum docere omnes, qvomodo suum cuiqve tribuant, & sibi ipsi. Si Medicus est, dic: Apollinem illum esse, qvi & Musarum & sanitatis præses sit; tollere illum debere morbos Musis pestiferos ac noxios, per distributionem allegoricam, *v. carmen nostrum in Rectoratum Marchii in primitiis Parnassi.* Si Philosophus est, & qvidem primò Metaphysicus, monstra, qvemadmodum illi imperium conveniat in Musas, qvi dominatur cæteris disciplinis: monebis, ut abstrahat omnes à malitia, & nihil concrescere sinat vitiorum; curet, ut omnes sint uni (ex Pythagoræ præcepto) veri, boni &c. Si Physicus, dic illum secundum naturæ leges imperaturum; dic, totam hanc rerum naturam nihil aliud esse, qvam magnum Imperium, ad cujus exemplum ille imperaturus sit. Apollinem & novem Musas nihil aliud esse, qvam decem orbes cœlestes: hic monstra Planetarum & orbium cœlestium cum Musis convenientiam. (*Videantur Platonici*) Etiam in his montibus inveniet auri fodinas, his Castaliis fontibus rigabit Musarum agros, ut varii generis germina felicius crescant, cedri, lauri, viles etiam alni. Si Ethicus, omnes in illo dic virtutes imperare, & mediocritati assvetum, etiam hic medium facile obtenturum. Etiam hic pro summo fine esse beatitudinem. Si Politicus; dic hoc imperium qvandam esse rem publicam, ubi Philosophus imperet, & Philosophi obediant, Rectorem à Rege non differre, (*huc refer ea, qvæ de regno sapientis in philosophia Stoica differuntur*) vigere hic societates, exclusa tamen conjugali, qvæ inter virgines Musas non admittitur, ut qvæ non corporis sed mentis tantum partus suscipiant. Nullos hic esse servos, sed omnes liberos (*V. Lipsii manuductionem ad Philosophiam Stoicam*) suam Regi hic esse majestatem, sua regalia, sua Musis esse vectigalia, suas nundinas, suos vasallos, sua feuda, qvibus investiantur, Doctores, Licenciati, Magistri, ut Comites Barones, Nobiles: etiam hic esse eqvites sed Pegaseos, bella etiam geri, sed cum barbarie & ignorantia, sed in Musarum area, non in arena gladiatoria. Posses hic formare acclamationes ad imitationem veterum. Si Mathematicus est, dic illum omne tulisse punctum, totum esse teretem & rotundum, qvemadmodum virum bonum describit Horatius; effecturum illum, ut imperium suum sit qvasi qvidam circulus, in qvo extrema à centro seu medio virtutis æqvaliter distent: Dic illum omnium rerum mensuram initurum, æqvalia inæqvalibus, paria paribus misturum. Si Orator & Poeta, dic illum instar Herculis Gallici eloqventiæ catenis omnes sibi devincturum. Possunt secundò *ab insignibus inventiones* duci, qvalia sunt sceptra, purpura, aureæ claves. Hic subsidia suppeditabunt, *Berneggerus in Oratione qvadam de sceptro, Böclerus de auspicio Regio, Idem in Apollonis sceptro ad Comitem Gustavum de la Gardie, Rectorem Upsaliæ creatum, Ericus*

cius Puteanus in purpura Austriaca ad Principem Ferdinandum, ubi purpuræ qvalitates confert cum Cardinalitia dignitate. Tertiò à *tempore* inventio petetur, si fortè dies festus sit, aut qvodam memorabili facto insignis. Ratione temporis, cùm semestris dignitas sit, possit comparari cum dictatura Romanorum &c.

In *gratulationibus de novo anno* partes possunt constitui qvatuor, è qvibus, qvod commodum erit, adhiberi potest, primò gratulamur de exantlato anno, ubi considerabis circumstantias varias, an annus fuerit Climactericus, an Periodicus aliqvis vel similis, an dies novi anni in natalem ejus incidat, cui gratularis. An annus inter morbos vel alias fortunæ difficultates sit exactus, (tùm enim in subsidium vocabis ideam carminis Soterii) an peregrè, an domi; tùm dices solis laborem eum imitatum esse, cumqve eo domum rediisse: An in bello vel pace. Ratione personæ variari etiam possunt argumenta gratulatoria, si Princeps sit, dicas illum cum Consulibus Romanis annum pandere & fastos, conferre seculo felicitatem. Si Theologus vel Sacerdos, dicas, ad illum non pertinere tempora sed æternitatem, vel potius veteres annos & mores antiqvos, non nova secula. Si Consiliarius, jureconsultus, gratuleris illi de præterito anno, ex qvo sibi ipsi formaverit vel præviderit prudentiâ futurum annum & cæteros: comparabis illum cum Jano bicipiti; Si Medicus, mille illi salutes & de morbis triumphos precare. Si Philosophus, dic illum supra annos esse, ipsis dominari astris, ipsiq; tempori, cui ipse orbes suos præscribat, qvod numeris suis includat: Si dives sit, precare crumenis & arcis ejus Janum Patulcium & Clusium, qvi justo tempore largiatur & recondat. Possumus *secundò ad varios ritus* tam Veteres qvam recentiores alludere, de qvo nos alibi copiosè diximus. Possumus *tertiò gratias agere pro præstitis beneficiis*, ubi ineatur personarum ratio: Subsidia hic petes ex idea carminis Eucharistici. Possumus *qvarto strenas afferre* vel veras vel fictitias, Hæ ad morem veterum dari possunt, argutè ad illas applicatione facta: vel fictione aliqvâ poëtica excogitari, prout personæ, cui illæ offeruntur, conveniunt. Et ea qvidem ratione Passeratius varias obtulit Memmio strenas, auram, nugas, columbam, olivam, morum, ficum, palmam, psittacum, laurum, rosam, olorem &c. qvæ tamen mihi non adeò probantur, qvoniam indistinctè nullo habito convenientiæ discrimine offeruntur. Vid. *primitias Parnassi nostras*, ubi varias omnium facultatum Professoribus strenas exhibemus. Ita Theologo vel sacerdoti posses offerre claves Jani, Sphæram cœlestem cum omnibus circulis & astris, qvod continua allegoria rei præsenti applicare posses, Jurisconsulto libram, gladium, fasces, fortunæ rotam, Medico coronam qvernam, civicam, pro servatâ salute civium, serpentem exuvias exsuentem, Phœnicem, Chimico Jovem lapidem, Philosopho circulum, qvo ipse annus & tota rerum universitas notatur, dolium Diogenis, saxum Sisyphi, rotam Ixionis: Metaphysico nihil, omnia, rem, Chimeras, universum, unum, verum, bonum. Physico, flores

ex hortis, atomos, semper vivum, similesqve herbas, Laurum è sylvis, aurum è fodinis, uniones è mari, ovum, qvod omnium rerum principium facit Orpheus, Mathematico annum ipsum & secula, puncta, pyramides, Oratori fulmina, mella, Caryotas, Thyrsos, bona verba, Poëtæ Pegasum, fontes Castalios, laurum. Ethico centrum. Politico horologium, Patri familias opera & dies. Possent etiam in forma emblematis efferri. Sed talia infinita excogitari possunt, ac solent mire in talibus sagaces esse Oratores sacri, qvi Strenas pro concione largiuntur. Videatur Stegmanus in Christognosia suâ, sub titulo Christi Strenophori. Videndum tamen, ne in nugas prolabamur, ut facilè fieri potest, si nimis in talibus operosi simus. Debet enim modus esse in rebus. Possumus qvinto varia ἤθη & πάθη immiscere, vota pro incolumitate & felicitate ejus, cui gratulamur.

In *gratulatione de natali* inventio ducetur primò à *personis*, ubi sunt Majores, Parentes, de qvibus loci Rhetorici consulantur, secundo à *tempore*, qvod antecessit partum, ubi oracula, auguria, Tertio à *partu ipso*, ejusqve adjunctis, qvæ sunt apparatus varii, basia, cantilenæ ad cunas, dies festus, anni tempus, ver fæcundum, solstitium vegetum, autumnus gravidus, hyems genialis. Ornamenta poëtica addantur, de partu mirabili è spuma maris, cerebro, femore, Jovis, Chao: de educatione à columbis, à capra Amalthæa: allocutiones ad stellas, auroram, patriam, Lucinam, bonam Deam &c. Qvartò ab *ἤθεσι seu votis* ad infantem, ad parentes, de familiæ incremento. Si masculus, gratulare de hærede felicitatis ac indolis patriæ; de bellicâ virtute, de studiis, si fœmineus, pulchritudinem, ingenium Matris in illo commenda. In *anniversario natali* inventiones à laude personarum additis ornamentis poëticis omne punctum ferent.

In Epiniciis sive gratulatione de victoriis convenient primò *loci personales*, laus scilicet victoris ex adjunctis huic argumento aptis, qvæ sunt qvatuor illæ virtutes Imperatoriæ à Cicerone in Oratione pro L. Manil. notatæ. Secundò *loci, qvibus factum laudatur* omniaqve illa Enthymemata apud Aristotelem de honesto & pulchro. Tertiò *loci communes, difficile, impossibile*, & qvæ sub his continentur. Qvartò *loci octo amplificatorii* apud Aristotelem. In his omnibus latent specialia illa, gravitas facti propter firmitatem munimentorum, aliaqve impedimenta objecta, fatum, auguria, hostium ferocitas, patriæ salus, libertas publica, gloria post mortem superstes, vota omnium pro longævitate. Possunt addi varia ornamenta Topographica, pathographica, descriptiones è locis adjunctorum, pugnarum, periculi. Possunt addi comparationes & exempla more Poëtarum.

SYLLOGE EXEMPLORUM

I. IN GRATULATIONE DE DIGNITATIBUS. Gratulatio de Præfectura eqvestri & maritima *Deliciæ poët: Scot: tomo 1. p. 71.* de Inauguratione Jacobi Regis, *p. 251. & 275.* Ludovici XIII. *p. 339.* In coronatione Reginæ *tomo 2. p. 71.* Jacobi *tomo 6. p. 227. & 154.* De tribus Regnis unitis ad eundem, *p. 279.* De Episcopatu Wallius

p. 45.

p.41. Senatui populoqve sub Episcopo pacem optat, *p.49.* Ad Marcellum in prima pueritiâ legioni patriæ præfectum. *p.91.* De Episcopatu post amplissimos honores, *Allusio ad gentilitiam tesseram, qvercum & leonem*, *p.197.* In duos Episcopos simul consecratos, *Wallius p.318.* In inaugurationem Episcopi *Hosschius p.34.* ad Belgium cùm Marchio militiam regiam administrare inciperet *p.53.* In inaugurationem Episcopi, *p.66.* gratulatio de dignitate senatoria ipsis Jan. Cal. *Neubusius p.190.* De Consulatu, *p. 203.* gratulatio ad Ferdinandum, *Parnassus societatis Jesu*, *p.559.* Maximilianus Bavariæ Dux Cæsari Bononiam restituit, *tomo 2. p.157.* In novam purpuram Cardinalis, *p. 563.* *V. plurima exempla in poematibus Barlæanis.* Ad *gratulationem de Doctoratu & Rectoratu* pertinent illa ad Philosophiæ Professorem & creatum Medicinæ Doctorem Daniel Heinsius *p.118.* Ad Castorem & Pollucem geminos fratres, qvum uterqve Licentiam in utroqve Jure reportaret, *p.397.* Ad Martinium juris Doctorem creatum, *p.398.* ad Regem Sveciæ, cùm JCtorum Ordini aliqvis insertus esset, *p.399.* Ad Thysii Filium, J.D. creatum, p.400. Ode ad Gernandum 13. ætatis anno Philosophiæ Magistrum creatum *p.502.* De Rectoratu *Scoti tomo 1.* p.332. *it: tomo 2. p.224.* Ad Leonem Belgicum domi militiæqve vulneribus & morbis affectum, cum aliqvis, cui Leo inter signa erat, Medicus crearetur, *Wallius p.416.* In J. D. creatum *Bannin. L.2. Elegia 10.* ad urbem Hornam cùm ejus civis Medicinæ Doctor fieret, p.61 in qvendam die suo natali J. Doctorem creatum *p.62.* In promotionem juris, *p. 90, 98, 168, 189, 184.* In honorem Doctoralem Vossii *Barlæus p.108.* Ad Dorislaum ex pædagogo D.J. creatum, *p.290.* In qvendam D.J. creatum *Baudius p.107.* ad qvendam Philosophiæ Professorem *p.110, p.115.* Ad Episcopium Magistrum creatum *p. 450.* In Metaphysicæ Professorem Medicinæ Doctorem creatum, *p.447.* in qvosdam D.J. creatos *p.523, 534.* In laurum Philosophico-Medicam. Sententia Apollinis. *Placcii poemata p.236.* Gratulatio de Doctoratu juris *Neubusius*, *p. 199, 219, 244, 245, 252, 301, 333, 337, 397.* De gradu Medico *p.215, 247, 304, 399*, De gradu in Philosophicis, *p.207* De Rectoratu scholastico *p.396.* Ad Academiam Regiomontanam Magistros creantem *Pastorius p. 91.* In D.J. creatum *Nicolaus Heinsius p.195.* In qvendam Medicorum ordini insertum *p.196.* In duos fratres D.J. creatos, *p.272.* it: p.277. De Theologiæ Doctoratu *p.278.* In Rectoratum Academic: Cunæi *Barlæus.*

II. IN GRATULATIONE DE NATALI PRIMO. Vide tria genethliaca carmina variis inventionibus elaborata apud *Jacobum Balde*, tomo 2. Poëmatum, (1.) carmen in filium Comiti de Tylli natum (2.) comiti Palatino Philippo Wilhelmi nomine totius collegii scriptum. (3) in Filiolam eidem Principi ipso festo trium Regum natam, sub persona trium Gratiarum. Tertio carmini ab ipso Autore artificium subnectitur. De filiolo primo genito Marchionis Montoserii *Zevecotius p.37.* Fons bellaqveus Delphini natalibus & baptismate sacer, Idyllion *Scoti p.282.* Epigramma ad Patrem baptismate suscipientem filium. Comparatio

cum Achille, Stygiâ undâ tincto, *p. 286.* Genethliacon Ducis Andium tertio partu geniti. Comparantur tres filii Geryoni, *p. 286.* Ducis Aurelienſis ad Regem Patrem, *p. 306.* Oda qva celebrantur Principis Scoto Britanni natales *tomo 2. p. 98.* de natâ filiâ prima vice p. 382. ad ejusdem uxorem de partus difficultate, ibidem. Ad Gulielmum Comitis Svvartzburgenſis filium ex themate natalitio concinnatum, *Wallius p. 76.* In infantem Principis Arauſiorum natum poſt victam Hiſpanorum claſſem, *Barlæus L. 2 Heroicorum p. 350.* in natum Galliarum Delphinum eadem die & hora, qva Amſtelodamo diſceſſit Avia Maria de Medicis *ibid. p. 356.* In Delphinum Galliarum *in Delic. poët. Gallor. Paſſerat. p. 108 tomo 3.* Genethliacum nobilis pueri *p. 344.* In Delphinum Regis Galliarum *Nicolaus Heinſ. p. 205.* V. eundem L. 4. Elegia 4. Genethliacon Jacobi IV. Regis Scotorum, *Buchananus* p. 309. In natalem Delphini Galliarum, *Baudius p. 633.* Carmen conſtans ex meris Chronoſtichis in cunas filioli nati ad natalitia Chriſtianæ ſalutis, *Neubuſius p. 26.* Cunæ Auriacæ in nat. Princ. Arauſ. *Hugenius in momentis deſultoriis* p. 5. Genethliacon Delphini *Laur. le Brün Eloq. poët. T. 2. p. 488.* baptiſmus Dominici Prioli. Infantis crepundia & cunabula *Bonifac. L. 9. Muſarum carmine 61. & ſeqq.* Marinæ Mauræ puerperium *ibid. carmine 64.* ad Patrem gratulatio pro nato filio, *ib. carmine 79.* Ad patrem Bernhardum de filiolo Polo Nano, nato, dum Pater civitati Bellonæ præſideret, comparat cum Hercule, *ib. carmine 103.* Genethliacon ab ominibus inventione petita, *lib. 10 carmine 138.* Miraculoſo Galliarum Delphino *Stratenus in Venere Selanda p. 58.* Ad eundem Genethliacon *id. p. 165.* Nova Gallia Delphinum ſalutat *Laurentius le Brün opusculis ſelectis p. 486.* Nænia pro puero ad ſomnum provocandum: Nænia nutricis: Næniæ aliæ nugatoriæ, *Jovianus Pontanus lib. 2. de amore conjugali à p. 3351 ad p. 3358.* Ad Lucinam parturiente Piccolominea Sannazarius *L. 1. Elegiarum: p. 97.* de partu Niſææ *id. lib. 1. Epigr. p. 147.* in filiolam natam Hugenio poſt qvartam prolem maſculam *Barlæus p. 494.* Genethliacon epicum *Delic. poët. Ital. T. 1. fol. 213.* infantis Tuſcani *fol 351.* filii Gonzagæ oda T. 2. *fol. 222.* Amſtela exſultans ſuper Galliarum Delphino *Keuchenius p. 112.* ad JCtum cui uxor primo partu gemini ſexus progeniem peperiſſet *p. 130.* in Principem die Lunæ natum *Bruno Mengelmoes p. 279.* in Principem Auriacum ſexto conventu die Solis nona veſpertina denatum, & filium ejus poſthumum mox natum, *id. p. 280.* Omen Genethliacon, ad ſereniſſ: Principem *Albertus ab Ines oda 63.* Ad uxorem ſuam, cùm eſſet gravida *Daniel Heinſ. p. 382.* In filiolum primo genitum Hugenii *p. 393.* Alluſiones aliqvot in nepotulum Cornelii & Martini natum Petteni ad mare in hoſpitio publico, cùm de munimentis maritimis comitia agerentur *Neubuſius p. 104.* In natalem Delphini vigeſimo poſt connubium anno nati, *Paſtorius parte 1. Sylvarum p. 68.* in natalem Principis Polonorum *p. 68.* Ad qvendam cùm ei uxor in mari filium peperiſſet, *p. 117.* Choreæ (Ballet) in natalem Fridericæ Amaliæ principis Danicæ à Vito Beringo ſcriptæ.

GRATULATIONES DE NATALI ANNIVERSARIO. Ad Fulgentium Stephani natalem in Januario celebrantem, Zevecotius *lib.1. Elegia 2.* in natalem amicæ *p.142.* Ad Jacobum VI, Angliæ Regem, *Scoti T.1. p.13. p.221, p.301.* comparat cum sole. Mensis Julii fatalia, qvo natus, maritatus & ad honores promotus fuit, *T.II. p.489.* In natalem Dionysii Vossii Prolopopœia Uranies ad natum qvondam puerum, *Bannin. L.2. Eclog.8.* in annum suum 60 exactum *Galli T.3. p.723.* Genethl. Rosinæ Melislæ. Ad nomen alluditur *p.716.* De Climacterico magno *p.714.* In natalem Ovidii ab eo proximum, qvi natalis Minervæ est, *Daniel Heinsius L.2. El.9.* in natalem Josephi Scaligeri oda. p.504 In natalem diem, sextum Februarii Electori Brandenburgico ejusqve filio eundem, Carmen nostrum. In Cosmi Medicæi natalem X. *Nicolaus Heinf: L.2. El.1.* in filium primo genitum Ludovici XIV *L.4. El.4.* in natalem Reginæ Christinæ *p.146.* In natalem Kinschotii *p.267.* in natalem annum Josephi Scaligeri, qvi tanto æstu nobilitatus fuit, ut plerisqve calidioribus locis vineæ fuerint exustæ, tria epigrammata Rutgersii *Nic: Heinf: p.133* Ad Boxhornium Vincentius Fabricius de utriusqve natali, qvi in eundem annum & diem incidit. *Fabric: p.126.* in natalem Nic: Heinf; *id. p.193.* in natalem patris sui *Grotius p. 209.* in Pascha anni 1612. natalem suum 30. *idem p.223.* in Natalem 31. *p.238.* in natalem senis, *p.251.* in natalem parentis sui *Nic: Heinf: l.1. El.5.* Elegia de natali suo Lotichius *l.2. El.8.* in natalem Vincentii Fabricii El. Nic. Heinf: *Fabric. p.218.* in natalem amicæ suæ *Winf. mius in amoribus p.172.* In natalem suum jambus *Hugenius p.327.* Ad Episcopum Taurisinum in natalitiis Christi, qvibus & Flaccus natus perhibetur, editum, *Bonifacius l.8. Mus: Carm: 55. & 56.* In festo die Divi Sannazarii Martyris sibi natali, *Sannazarius l.2. Eleg. p.189.* in natalem amici *id: p.131.* in natalem Altilii Vatis *id: l.1. Epig p.156.* Ad Slusenium tertio post Phlebotomiam die natalia celebrantem *Keuchenius in Mus: Juvenil: p.88.* in decimum Augusti diem natalem suum Alludit ad sidus virginis *p.139.* in aliqvem festo purificationis Mariæ natum *Bruno Mengelm: p.306.* Genethliac: Belgicum in Princip: Arausionensem duodecennem. Pro munere donat horologium & alphabetum principale, *id: p.372.* Ad aliqvem eodem secum anno, die, hora, sidereqve natum, *Bisselius in delic: æstat. p.372.* In Caroli V. natalem *Johannes Secundus p.103* In natalem Douzæ Lipsii elegia. *Douza poëmata p.665.* in qvendam, cum ipso natali die periculum evaderet. *Miscellanea Genethliaca.* Prosopopœia Parisiensis Academiæ Regis filiæ sub natalem principis natalibus restituta *Scoti T.1. p.272.* ad urbem Gandavum, in qva Carolus V. natus est *Becanus p.75* In qvendam ipso natali die D. J. creatum *Bannin. p.62.* Ad Arnoldum van der Walle in cunis adhuc vagientem, cùm ei olivam pacis in spem olim colendæ poëseos mitteret. *Wallius p 225.* Genethliacorum vanitates irridet. *Caldenbach l.1. oda 23.* Genealogia Nassoviorum. *Grotius p 28.* Ad puerum suum in die natali Virgilii. *Lotichius p.143.* Carmen de excellentia sexus feminini *Hugenius p.46, 47.* Carmen Eucharist: pro Genethl. *Bonifacius l.9. Mus:*

Muf.Carm:65. Puerperium turturis jocoſerium. *Gudberlethius in poëmatibus à p.25. ad p.42.* ad S. Ignatium ut Regi Ludovico ſobolem impetret. *Joninus l.1. oda 10.* Ad maciem in die natali *Balde l.1. oda 54.* Irridet Genethliacos *id.l.2. oda 42.* In vaticinium infelix de partu Loſiæ *Barlæus T.2 p.455.* In natalem 800 urbis Siricææ *Bruno T.1 p.39.* in falſum de nato princ. rumorem *p.279.* Generoſa liberæ gentis Genethlia *Albertus ab Ines oda 4.* Juſtum Lipſium in die natali ad geniale epulum invitat. *Douza poëm: p.654.* Vide Genethl: varia *Antonii Chanut* in virginem Mariam variis inventionibus exornata *in Parnaſſ. ſoc: Jeſu. T.2. à p.191.* qvæ mutata applicatione ad Principum nativitates referri poſſunt.

III. Gratulationes de novo anno. V. Paſſeratii ſtrenas integro libro. *Conſtantinum Hugenium in poëmat. Belgic: p.300, 659, 1069. Parnaſſ. ſoc. Jeſu T.1. p.533.* Baſia pro ſtrenis data *Scoti T.1. p.55.* Strena ad Regem Britanniæ *ibidem p.83.* Strena ad ProRegem ex Anagrammatiſmo *p.280.* Flores pro ſtrenis *T.2. p.333.* Epigramma de Jano bicipite *p.474.* In Cal. Jan. *p.383.* Strena retrograda, *p.384.* Strena ad Galatham *Bannin. in poëmat. Belgicis p.145.* Opitius carmen German. in Cal. Jan. *Sylvis poëtic. p 22 & 28.* Jacobi Catzen Cantilenæ in novum annum in *Hofgedachten p.79 & ſeqq.* Hugenii Strena ad qvatuor filios *in moment. deſult. p.50.* ejusdem epigramma in Schurmannæ Studium novum novi anni tempore. *Ib. p.369.* Ad eandem *p.379 & 376.* *Taubmannus in Melodæſia p.1, 42, 44, 65, 229, 369, 370, 371, 456.* Strena ad Pontificem anno 1666. Inventio ex numero Romano anni. *Nic. Heinſ. in carm. adoptiv. p.93.* *V. Nathan. Chytræum in faſtis ſacris.* Gratulationes in Cal. Jan. plurimas habet *Neubuſius p.1, 2, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 23, 24, 29, 32, 41, 43, 47, 51, 52, 61, 70, 71, 72, 75, 79, 83.* In qvendam ipſis Cal. Jan. in Senatorum ordinem electum. *p.290 id. p. 216, 217.* Ad diſcipulos *p.254.* Ad parentem *p.274, 359 &c.* Carmen ſeculare in Cal. Jan. *Balde Lyr. lib.3. p.187.* Barbiton pro Strena *id. Sylv. lib.5. oda 7. p.130.* Salutatio ad pontificem centone Virgiliano. Ital. *T.1. fol.334.* Strena qva gratias agit pro beneficiis, *Bruno p.42. parte 1.* Strena ad amicam *id. p.14. p.123.* Ad Conſulem *p.293. parte 2. Id. p.294.* Alphabetum Chriſtianum pro Strena *p.219. parte 2.* *Sidronii Hoſchii* fauſti anni apprecatio ad Leopoldum *p.85.* Vota Belgarum ad eundem *p.87.* Vota ex Victoriis Belgicis *p.89.* pro incolumitate princ. *p.90.* pro rebus in Germaniâ geſtis *p.94.* ex adſcititiis inſignibus *98,* ex honeſta animi relaxatione *102,* ex venatione *p.103,* ex aucupio *105,* ex arte Muſica, *107,* ex picturis *108,* ex hiſtoria, philoſophicâ & poëſi, 110, ex virtutibus *p.113* &c. Carmina pro ſtrena miſſa ad princ: *Boiſſardus p III, Flemming: Epigramm. lat. Epigr 23, 27.* in novum annum in Moſcovia celebratum *l.9 Epigr.26.* Strena ad Pontificem *Bonaventura, Baronius in Heroicis p 39, 40,* qverela de temporis fuga in Cal: Jan: *Vinc: Fabric: p.135.* Allocutio ad ſe ipſum *p.141.* Qverela, qvod longam potius vitam qvam bonam precemur. *Id: p.146.* In ſigillum aureum pro ſtrena datum *Menagii poëm. p 55.* Strena ad fratres Hugenios. Inventio è 12 Zodiaci ſignis *Barlæus T.2. p 211.* De pare-

liis Lutetiæ visis anno 1539 finiente, Carolo V. Cæsare, Cal: Jan: anno 1540 urbem ingressuro epigr. *Adeodati Seba (Theodori Bezæ)* ipsi Imperatori oblatum *Galli parte 3.p.692.* Ejusdem Xenium Poëticum ad duos Poëtas ibid: p.694. In Cal: Jan: ad Fuscum, *Sannazarius l.2.El.p.121.* humanæ vitæ fuga *Joninus l.4,p.145. Buchananus l. 3.epigr.* varias strenas distribuit Regi, Reginæ, discipulis, Episcopo indocto, aliisqve Principibus & Matronis *à p.352, ad 357.* Strena ad Comitem Gordonium *Jonstonus Epigr. p.419, & 420.* Strena ad Cubicularii Regii Conjugem, *p.428* ad Regem, qva recensitis muneribus, qvæ dare posset, nihil Regi dari dicit, cujus non pretiosius exspectet *ἀντίδωρον p.229.* querela annuli à Gordonio ad se missi Cal: Jan *p.354.* De variis ad Cal: Jan: & strenas pertinentibus *V. Owenum l 1. Epigr. 62 96,142,164, Lib-sing: Ep.71.l.1.Ep.19.L.2.Ep 45 L.3, Ep.16.* Oraculum Julii Mazarini Cal: Jan: *Balzack p.18.* vota modesta Cal: Jan: facta *Scoti p.128.* Musca Jano oblata, *p.* 49. De Cal. Jan: Epigr: *Scoti p.432.* Theocrene pro Hippocrene ad Scotorum Regem *p.141. T.2. p.120.* Xenium ad parentem *p* 180. Meditatio de tempore in Cal. Jan. *Flemming pöem: German. l. 1. Sylv. p.32 L. 1 odas. Poemata German: V. ap. Tscherningium in Vere. p.17,20,192, In prodromo æstatis. p.20. Salomonem von Golau im Epigr. German: Chil. 1. Cent. 9. Ep. 11. Chil. 2. Cent. 2. Ep. 4.27.28. Ib. Cent. 15. Ep. 83. 84.86,90. Cent: 10. Ep, 31. Chil: 3. Cent. 5. Ep. 38 98. Chil: 2. Cent: 2. Ep. 3.*

IV. Gratulationes de victoria. *Ad Regem Galliæ* post pugnam in Alpibus *Balzack p.9.* ad eundem *El. p.10.* Ecloga Alcon in victoriam Princ: Auriaci *Banning p.120.* In eandem ejusdem Panegyricus *p.111.* ad fortissimum Principem post urbem expugnatam *Balz. p.23.* Ostenda capta. *Scoti T.1. p.125.* Regis post confecta bella prosopopœia *Scoti p. 274.* Post bella unio Ecloga *p. 428.* Deditio arcis ad Regem *p. 151.* De profligata Hispanorum classe, *p. 534.* ad Archiducem Austriæ cum expugnata Dunkerka Flandriam ab armis Gallicis liberasset. *Wallius p.19.* Victoria Cæsaris per Metaphrasin odæ 22. l. 1 Horatii *p.155.* Oliva pacis ad orbem Christianum id. *L.3. El. 1. Vid. & seqq. Eleg. usqve ad 7. affinis argumenti*, Ad Davidem de leonis & ursi cæde *Becanus p.17.* De victoria ad Nordlingam, *p.83.* De Mosa hosti erepta *Hoschius p.68.* Brisacum capta seu Panegyris, Saxoniæ Duci dicta. *Barlæus p.107.* Epinicium in captam classem Mexicanam *id: p.292.* Vesalia capta, *p.213.* Olinda capta, *p.242.* V. *plura exempla ib: p.252,260,278.284.307.329.* Ad Principem Auriacum post expugnatam Hispanicam classem, *Banning L.1. sylv. Carm. 1.* In expugnatam Hispaniarum classem *p.39.* Leucatha triumphans libri duo *Parnass. soc: Jesu T.1. p.410.* ad Meracum obsidione liberatam *p.497.* In Regis Galliarum expeditionem, *p.517.* Ludovici XIII Panegyric: T.2. p.649. it: 652. gratulatio ad Monckium de liberata Britannia *Nic: Heinſ: p.82.* In victoriam Lotharingicam Ludovici XIV. *p.207.* de Breda expugnata *in adoptivis p.51.*

V. Miscella gratulatoria. Excusatio silentii in gratulando. *Balz. p.36.* ad Regem, qvi ereptus fuerat periculo incendiariorum *Scoti T.1. p. 435.* ad qvendam Musicum *Wallius p. 200.* ad militum Tribunum Carthusiano ordine initiatum, *p. 217.* ad Xaverium Militiæ suæ

insignia in Indiam inferentem, *Wallius p.305.* Ad qvosdam, soc. Jesu ingressos, *p.3 4,350,365.* Ad qvendam cùm Josepho Sacellum dedicaret, *Becanus p.7.* Ad Gulielmum cùm templi primum lapidem poneret, *p.97.* Ad Plosium in ordinem eqvestrem cooptatum, *Banning p.159.* ad qvendam Legatum ad Angliæ Reginam, *Baudius p.97.* Gratulatio de Sindicatu *Placcius p.122.* Gratulatio ad qvendam manibus hostium elapsum, *Neubusius p. 39.* de Qvæstoratu, *p.174.* de Secretariatu *p 176.* de disputatione juridica, *p.177.* ad aliqvem artem cum marte commutantem, *p.242.* in disputantem de cœlo *p.263. &c.* Ad emeritum Douzam *Grotius p. 176.* Urbani Octavi Pontificis triumphalis pompa *Parnass. soc. Jesu T.2.p.139.* Pompa Regia Regis Galliæ *T.2.p.642.* Gratulationes in orationes habitas *Nic. Heins. p.201.* ad qvendam de principatu Romuli disputantem *p.233.* In disputationem juridicam *p.268.* ad Curatorem Academiæ electum, *p. 73.*

IN EPITHALAMIIS Inventiones ducuntur I. *à personis*, ubi loci Rhetorum excutiendi. Considerentur adjuncta personarum, Nomina, amoris occasio, vel vera, vel ficta, Vera, ut pulchritudo, virtus, sponsi vel sponsæ, fatum Ad fictiones pertinent Veneris & Cupidinis consilia & machinationes, qvalia multa in Poetis & amorum scriptoribus inveniuntur. (V. hortos Veneris Blyenburgii, in qvibus congeruntur varii LL. CC. ejusmodi rerum ex omnibus Poëtis) Professio sponsi, unde perpetuæ allusiones formari possunt, affectus mutui, studia, desideria, inter præsentes & absentes, si sponsa ægre expugnata fuerit, si literæ multæ scriptæ sint. Hic varia fingi possunt, pro ut ipse ingeniosus amoris affectus est, cujus Characterographia tàm apud Pathologicos scriptores, qvam apud Poëtas perqviratur, salutationes, carmina missa, insomnia, excubiæ ad amicæ fores, convivia &c. II. Inventiones peti possunt *ab adjunctis* vel circumstantiis. Hic LL. CC. de amoris svavitate, vehementia, potentia, conjugii laudibus, locum inveniunt. *V. Barlæi dialogi nuptial.* & *Jacobi Lydii sermones convivales, qvæ adduntur facibus ejus Augustis:* item descriptiones festivitatis nuptialis cum antecedentibus & conseqventibus, & thalami ab ornatu, colloqviis ante & post thalami conscensum, cujus generis multa ap. *Joh. Jov. Pontanum libris 3. amorum conjugalium.* Antiqvitates qvoqve huc referri possunt, ad qvas eruditæ allusiones institui solent, de qvibus antiqvarii scriptores. *V. Aloysii Novarini Tomum Electorum sacrorum, qvi inscribitur Aqvæ nuptiales.* A tempore inventiones etiam peti possunt, si ver, æstas, autumnus, hyems sit, dies festus, caniculares, Bacchanalia, December, Saturnalia, nundinæ, dies lunæ, solis, veneris &c. III. Ab ἤθεσι *seu affectibus moribus* multa duci possunt. Pertinent huc omina vera, ficta, vota pro felicitate, & fœcunditate, varii loci morales de amore, IV. A *forma Carminis* inventio peti potest, si illud vel Epicum vel Anacreonticum, vel dithyrambus, vel cento, vel Ecloga, ita tamen, ut cæteri etiam loci innectantur. Elegans exemplum est Epithalamii apud *Statium in nuptias Stellæ & Violantillæ*, in qvo pene omne qvicqvid est Enthymematum & ornamentorum qvasi coacervari videtur.

Subji-

Subjiciemus exempla specialium inventionum, qvasi per lancem saturam collecta, & qvidem I. A NOMINE *sponsorum & insignibus:* Carmen Belgicum in nuptias cujusdam Konigii *Bruno p.198. & 199.* Inventio è nomine Petri *Taubmannus in Melodæsia p.642.* è nomine Zimmermanni *idem p.257.* In nuptias sponsæ Barbaræ. *Idem p.235,* E nomine Mariæ, ubi de dulcore amoris *p.243.* In nuptias Margaritæ von Hengst & Sponsi Türcken Carmen Belgicum *Brunonis p.65.* V. simile apud eundem *p.82.* In nuptias cujusdam Luciæ, *idem p.259.* Leo liliger & Leæna Kosifera, Inventio ex tesserâ Gentilitia. *Bonifacius in Musis l.5.p.235.* In nuptias Christiani & Christinæ *Hoffmanni in epigr. p.198.* In nuptias Gailii & Sandiæ. Inv. Gailius practicus in thoro, ut ille JCtus in foro, anchora amoris in arena figenda. *Id.p.200.* In Prussum, sponsam Preussiam ducentem, *Id: p.168.* Vide Carmina nostra in Libro venerum: Carmen Pancratium in nuptias Pancratii, Venerem piscatricem, oleariam, fontanam &c.

II. A CIRCUMSTANTIA *Personarum matrimonium ineuntium.* An virgines viduis sint præferendæ? *Eleg.Henr, Meibomii.* Deformes pulchris esse præferendas *Fabricius L.2.Eleg 5.* Pulchras deformibus esse præferendas *ibid:eleg.8.* Puellas simplices prudentibus esse præferendas *ibid:Eleg.9.* Prudentes simplicibus &c. *ibid eleg.10.* In nuptias alicujus cerevisiarii, qvi Oenopolæ filiam ducebat. Sine Cerere & Libero friget Venus *Hofm: p.199.* In nupt: Typographi. Prælum amoris *idem p.180.* *Epithalamium in eruditum scripturus multas inventiones applicare poterit ex Heinsii ad Jacobum Primerium epistola, qva agitur: An & qvalis viro literato uxor sit ducenda?* Venus Cimbrica seu in nuptiis Christiani IV. Daniæ Regiis *Barlæus l.1. Heroic: p.75.* Venus Britannica *id. l.2. Heroic. p.290.* In nupt: Ennonis *id.p.321.* In nuptias Hosdii Poetæ Batavi secundùm sponsi *id. p.469.* amatorem Regi similem esse. *Vinc:Fabric.el.3.l.2.* Amatorem mancipio & captivo esse similem *ibid.el 4.* In aliqvem sponsum Ecclesiasten. *Zuber poëm.part.1.p.14.* Epithalamium in Notarium. Inventio ex officio & nomine *Henr. Bruno Mengelmoës p.46.* In nupt. Anton, Matthæi JCti *Boxhorn.poëm.p.3.* In nuptias Jacobi VI. Scotorum Regis & Annæ Danorum Regis filiæ in Dania celebratas, Georgio Scotiæ Mareschallo Regis sui vices obeunte *Scoti T.2.p.323.* In nupt. Arminii Theologi & Medici: *Banning p.60.* Epithalam. In Calendrinum sacerdotem. *Hugen: In moment. desult: p.290.* In Philosophi nuptias: Philosophus eget uxore, claudit: Tendimus huc omnes, thalamum properamus ad unum. *Hofman.p.172.* Huc etiam ille L.C. pertinet: uxorem studiorum & actionum finem esse *id.p.169.* Chamæleon grammaticale ludicrum. *Gudberlethius p.102.* Epithalam. in Vexilliferum. Invent. à re militari ad rem uxoriam applicata *Henr. Bruno p.220.* Epithalam. in nuptias peregrinatoris. Invent: à peregrinationibus Sponsi petita. *Id.p 217.* Epithalam: in JCtum. Invent: processus juridicus in judicio Veneris. Carmen Belgic. *id.p.209.* In nupt. JCti. Inv. ex officio *id.p.161.* In nuptias principis Meclenburgici *Nic.Heins.p 156.nov.edit.* Epithal. senatoris

ris. *Grotius p.90.*constat variis fictionibus. Epithal: Consiliarii. describitur hic Veneris Regia & Amorum studia circa nuptias. *Grotius p.102.* In nupt. Principis Arausionens. *id.p.112.*Epithal: in nuptias Joh. Bourellii, qvi commendatur à variis peregrinationibus. *Id.p.109.* In viduam,antea viro militari junctam, *Bruno p. 267.* Carmen Belgicum in Triglandium sacerdotem. Invent.à sanctitate conjugii *id.p 349.* Carmen Belgicum in nuptias Vidui & Viduæ. *id.p.351.* Venus Batava *Barlæus Heroic.p.363.* constat fictionibus & laude viri nobilis. Epithal: in nupt. Constant. Hugenii eqvitis, & Principi Auriaco à secretis *id.p.385.* Amor sapiens in nupt. Grasii. tota invent. est de sapientia amoris. possunt applicari nupt. Philosophi *id.p.510.* In nuptias Consulis *Barlæus p.549.* Venus Consularis in *nostro Venerum Libro* In nupt. Redii Eqvitis, rerum Indicarum Præfecti *Barlæus p.434.* Epith. in Principem Nassovium. *Banning p.123.* Epith. in comitem. *Wallius p.204.* Epith. in Jacobum Pelitium J.D. Inv. à peregrinationibus. *Barlæus T.2 p.74.* in nupt. Mylii militis; Inv. à re militari ad Venerem applicata, *id.p.135.* in nupt. Pickeri, inv. à peregrinationibus Indicis desumta. *id. p.140.* in nupt. Hemskerckii JCti & Poëtæ. *id. p.141.* in nupt. Cullinii JCti. Applicantur libri juris & processus ad rem veneream, *id.p.145.* In nupt. Grotenhusen JCti eadem inventio p.145 In nuptias Boy Advocati & Poëtæ ead. invent. *p.147.* In nupt. Polii J.U.L.ead.inv. sed aliis admista. Tractatur L.C.de conjugii dignitate *p.148.* In nupt. Gronovii Historiarum Professoris. comparat uxorem ejus cum toto mundo *p. 149.* potest hæc invent. applicari ad Physicum vel Medicum. In nupt. Matth. Vossii Historiographi &c. Comparat ejus officia cum officio mariti *p. 151.* In nupt. Helmontii. J.D. invent. à re juridica *p.154.* In nupt. Jonckeri comparat bellum Martis cum bello Veneris, sponsamqve cum toto orbe *p.156.* In nupt. Antonii Matthæi JCti inv, à re juridica *p.179.* In nupt. Arminii Medici inv. è rebus sex Hippocratis,inter qvas etiam Venus. Applicat rem medicam rei uxoriæ *p.184.* In nupt. Corn. Blau Mathematici & Typographi *p. 203.* In nupt. secundas senis Theologi *p 212.* In nupt. Fratrum duas sorores ducentium, alluditur ad geminum conjugium *p.223.* In nupt. Utenbogardi qvæstoris. alludit ad officium *p.246.* In thalamum Joh. Fontani Medici. *Boxhorn. p.99.* In nupt. Sponsi Batavi & sponsæ Anglæ. Amor Batavis jungit toto diversos orbe Britannos *id.p.60.* Epith. in Hofdium Poëtam. Plempius in qvisqviliis *p.96.* in Thal. Joh. Fontani Medici *id.p.99.* in nupt. Christiani Cassii.inv. à negotiis Aulicorum. *Vinc. Fabricius p.99.* In nuptiis Lateri JCti *id. p.188.* In nupt. officialis aulici Belg. *Henr. Bruno p. 40.* In Mart. Brassium Poëtam laureatum *Taubm. Melod.p.266.* In nupt. Corn: Mylii JCti,inv. ab officio. *Baud:p.411.* In nupt. Niportii JCti & Secretarii, ab officio adduntur fictiones & prosopopoeiæ Veneris. *Nyendalius p. 23.* Epithal. in Regem Galliarum Henricum IV. & Mariam Medices. Inv. à laude utriusqve Principis, allocutione facta ad solem diei hujus præsidem *Baud.p.6 9.* In nupt. Mathematici & Mechanici, à professione *Flemming p.158.* Phaleuci an conveniant nuptiis

Pri-

Principum. *Taubm. p 227.* In nupt. Medici filii & sponsæ Medici filiæ *idem pag. 133.*

III. A TEMPORIS CIRCUMSTANTIA. In nupt. circa ipsum solstitium celebratas, *Vid. Veneres nostras.* In nupt. die Martis celebratas *Boxhorn. poëmat. p. 51.* In nupt. die Jovis celebratas *Vid. vener. m Joviam in libro nostro Venerum.* In nupt. Gregorii die celebratas. Vigilantia amoris *Hofman. p. 181.* Hyemem amatori maximè aptam esse, *Fabricius L. 2. El. 1.* Æstatem amatoribus aptam esse, *id. el. g. 2* Epithalam: inventio à tempore verno. *Bruno p. 61.* In nupt. Bambeckii inv. à verno tempore, cujus attributa & effectus cum rei venereæ attributis comparat *Barl. p. 199.* In nupt. Appelboem. inv. à verno tempore, alludit & ad ejus officium *p. 267.* In nupt. Jacobi Pergens à verno tempore *p. 350.* Carm: in nupt. à Schagen, in qvo singula disticha annum celebrati matrimonii indicant *Baud. p. 649.* Paul Flemmings carm: German: verno tempori applicatum p. 149. In nupt. hyeme & tempore belli celebratas *Flemming. p. 162.*

IV. AB OCCASIONE amoris. Epithalamium in nuptias Theodori Boulii & Gertrudæ Bouliæ, inventio petita est ex fab. de origine Conjugii. *Banningius l. 2. eleg. 1.* In nupt. Petri Boor Secretarii uxorem de rure ducentem. Inv. præfert sponsam è rure urbanis. *Barl p. 183* Ad Joh. Vesalium Epith. occasione ejus, qvod dixerat, se novum hortum conducturum. *Taubm. in Melod. p. 256.* introducitur colloqvium socrus & sponsæ *id p. 235.*

V. AB ADJUNCTIS *descript. scilicet nuptiarum, amoris rituum &c.* In secundas nupt. Hofdii *Hugen. in moment- desultor. p. 8.* In nupt. secundas de Brederode *p. 139.* Dissvadet secundas nupt. 6. Epigr. *id. p. 146.* In tertias nupt. Redekeri, *Vid. Veneres nostras.* Ad amicum secundas nupt. svadentem. *Hugen. moment. desult. p. 347.* Soliloqvium amantis sponsi ad sponsam & ad noctem primam, idem p. 186. In nupt. Birckmanni. Inventio: Qvod uxor sit omnium actionum & studiorum finis. *Hoffman p. 169.* Domum ductio sponsæ, repetitur versus intercalaris: Ducite rite domum mea carmina ducite sponsam, *Henr. Bruno p. 217.* op eene Brüet op de lüet speelende *id. p. 165.* Henr. Bruno describit festivè actum amoris in JCtum *p. 217.* In nupt. Hofdii Poëtæ Batavi secundum sponsi. *Barlæus p. 469.* Epithalamin nupt. peregrinatoris Inv. à peregrinationibus sponsi petita, *Bruno p. 239.* Dithyrambus Trochaicus Gudberletii p. 133. In Consiliarium viduum, & sponsam viduam. Epithalamium in Gronovii nuptias, allocutio ad noctem, qvæ describitur à variis amœnitatibus amorum. *Nic. Heins. p. 282.* In ægrotum sponsum *Henr. Bruno p. 24.* Domum ductio Mariæ van der Dühn. describitur ipsa deductio, & adduntur vota pro prole. *Grotius p. 99.* Divas invitat ad nuptias & festivitatem earum describit *Bruno, p. 202.* Epithal. qvo eleganter describitur amoris actus. *Bruno p. 187 it. 191. it. 193. it. 196.* In nupt. secundas *Barl. p. 520.* In nupti Kerckhofii sponsam Anglicam ducentis. Inv. potissima est, qvod amor etiam placere possit peregrinus *id. p. 526.* In nupt. secundas *id. p. 541.* In nupt. Boyenbur-

gii secundum sponsi, *id p. 427.* De immani lecto Metellani ad ornatissimam ejus conjugem. *Scoti T. 2. p. 386.* Epith. in Grafii secundas nupt. tractat. de necessitate & utilitate conjugii *Barlæus p. 143* In nupt. Van der Hagen. describit apparatum amoris ejusqve suavitatem & necessitatem. *id: p. 268* In nupt Jac. Pergens describit suavitatem amoris & exemplum totius naturæ amantis allegat. *id. p. 350.* In nupt. Helmontii. Inv. à descriptione nupt. & commendatione conjugii, *p. 356.* In diem anniversarium nuptiarum Hofdii *p. 364.* In nupt. Gronovii. Non esse cœcum amorem. *Boxhorn. p. 64.* Carmen nuptiale, qvod tibicinem alloqvitur, eiqve præscribit varios chorearum modos. *Joh. Jov. Pont. lib. 1. amorum conjug. p. 3314.* Hesperum alloqvitur, *p. 3316.* Uxorem lecto surgentem alloqvitur *p. 3318.* Elegiam alloqvitur, conjugali amori adsit *p. 3309* animum suum alloqvitur, *p. 3326.* In nupt. Giphartii & Ravenstenii. Supplicium sumitur de sponsa, plectitur corpore, qvæ ore rea est, *Bruno p. 178.* In nupt. Petri Fabri secundum sponsi. *Taubm. in Melodæsia, p 246* Epithal. in Hofmannum à laude sponsæ, *p. 278.* In Joh. Specknerum. Describit eleganter gestus amantium, *p. 282.* In nupt. Aberti à Scagen. Describit eleganter & festivè congressum nuptialem, & addit Epitaph. virginitati. *Baud. p. 646 & 649.* In nupt. Kirchmanni. Describit ib. congressum nuptial. partim ejusqve invent. ducit ab opere ejus de Funer. Rom. *p. 650.* In nupt. Henrici IV. Reg. Gall. ad vesperum citius solito irrruentem *Baud. p. 612.* Lifländische Shnee-Gräfinn, qvo carm. describitur eleganter festivitas nuptialis una cum actis thalami. Flemming *p. 163.* Describit eleganter svavit: amoris id. *p. 352.* In nupt. Henr. Tserlingii laudat amorem comparatione facta cum tota rerum natura, *id. p. 355.* Pleraqve Flemmingi carmina ex ista inventione petita. Actio furti contra sponsam, ut restituat cor raptum. *Taubm. Melod. p. 255.* Describit soliloqvia sponsorum *p. 243.* Gevartii hymenæus pacifer Vid. Columesium in opusculis p. 101.

VI. A FORMA SEU GENERE CARMINIS. Carmen pancrat. in nupt. Pancrat. *Vid. veneres nostras.* Cantio nuptialis ex latinis & Belgicis versibus mixta *Bruno pag.* 202. Parodia nupt. ex omnibus metris Boethianis conflata. *Id. p. 205.* Dithyrambus Trochaicus in nupttias Consiliarii vidui & sponsæ viduæ *Gutberletius p. 133.* Carmen in Anacreonticum Taubmanni, columbæ nuptiales. In *Melodæsia p.* 129. Carmen Belgicum, cujus omnes versus in unum rhythmum terminantur, *Bruno p. 165.* Philandri ad Neæram Enthusiasmus *Gutberletius p. 90.* Fescennina carmina in nupt. Fontani *Plempius in qvisqviliis p. 102.* Fescennina in thorum Dimeni *p. 104.* In nupt. Bontii *p. 106.* Thyrsis. Lyrico-Bucolicum *Caldenbachius lib. 3. Lyricorum carmine 19.* In nupt. Electoris Brandenburgici. Qvod Phaleuci conveniant nuptiis principum *Taubm. p.* 227. Cento nuptialis Ausonii.

VII. MISCELLA. Μισόγαμος satyra. *Hugenius in mom. desultor : p. 28.* Varias inventiones non ex certo fonte desumptas, sed qvicqvid in buccam venit, qvocunqve modo, festive tamen ad nupt. applicavit *Jan van der Veen à p. 201*

usqve

uqve 335. Odæ nuptiales ad virgines hospites, *Bruno p.167.* Hymnus ad virgines hospites, *Bruno p.167. p.63.* in discessum filiæ Regis Britanniarum nuptæ Principi Palatino *Grotius p.* 221. Melidoriæ amores laudat *Scoti p.127.* Laus amicæ *ibid p.149. p.177. T. 2. p.479. Vid. Banning p.8. p.16. p.18.* Ubi agit de laudibus Fulviæ suæ, invectiva in nimium puellarum cultum *Joh. Jov. Pontanus. p.3336.* Excusat se qvod pro centum Phaleucis 40. scribat in nuptias *Taubm. Melodes. p.* 272. Numerat Phaleucos suos qvos scribit in nupt. *id. p.* 232. Excusatio, qvod carmen scribere neqveat *p.233.* Excusatio carminis & qverela qvod sibi inventio desit, *p.253. Vid. Pierii Winsemii amores.* Elegans epigr. nupt. est ap. *Martialem l.4. Epigr.13.* Ubi tractatur L. C. de æqvalitate nuptias contrahentium.

IN EPICEDIIS inventiones ducuntur I. *à laude personarum.* Consulantur loci Rhetorum. *II. πάθεσιν sive qverelis,* ubi varii affectus excitentur & variis figuris res ornetur. Præcipuè hic considerantur jactura publica vel privata è morte, Spei eversio, si immatura ætate decesserit, proponatur desiderium nostrum, inducantur prosopopoeiæ valedicentis mundo, laboribus, conjugi, liberis, amicis, aspirantis ad cœlestia, contemnentis mortem. Usui hic esse poterit *Dan. Heins. elegantissimum poëma de contemtu mortis.* Solent alii expostulare cum fatis & Diis, in morbos, pestem, bella, invectivas formare, res inanimatas ad luctum convocare, qvod ineptum interdum est. Possunt augeri affectus è circumstantiis, à genere mortis & à personæ conditione desumptis, si morbo vehementi decubuerit, si bello, undis perierit, si puer, senex, maritus, eruditus, Princeps, miles &c. perierit. *III. à consolationibus.* Hic conveniunt omnes illi LL. CC. de fragilitate humana, de mortis necessitate &c. Vid. *Nesselii meditationum novissimorum de La Serre varia scripta*; qvod jactura in hæredibus & liberis resarciri possit, qvod Christiano homine indignum sit, lugere beatos, qvod luctu nihil proficiamus, fato esse acqviescendum: qvod tumultibus mundi eripiamur, qvod mala non sint cumulanda: qvod cœlesti gaudio fruatur defunctus. *IV. à ritibus & antiqvitatibus* ad qvas alludere sæpe solemus. *De ritibus funeral. Kirchmannus amplissimè scripsit. V. à forma carminis.* qvod est vel Elegiacum rei funebri inprimis aptum; illud præcipuè qvod numero & periodo Græcis usitata, & Catullo familiari scribitur, & qvali utitur *Heins. in Monobiblo suo.* Jambus qvo plerumqve usus est *Baudius,* qvi integrum librum Jamborum funeral. scripsit: ἐπίμικτον, qvod nullo constat certo genere sed vario metro compingitur, qvale in uxoris suæ obitum fecit *Dan. Heins. p.123.* Solent & epigrammate sive inscriptione Epicedia comprehendi, de qvo *Masenius in arte argutiarum,* & *Boldonus in Epigraphice* sua. Exempla Epicediorum multa sunt in Statio *L. 2. sylv. carm.1.* Epitaphium in Glauciam puerum Atedii Melioris *L.2 sylv. carm: 8.* consolatio ad Flavium Ursum de amissione pueri *l.3. sylv. carm.3.* Lacrymæ Hetrusci in morte parentis *L.5. sylv. carm.1.* In uxorem pietas *L.5. carm 3.* Epicedium in patrem *L.5. capite 5.* Epicedium in filium suum vide apud *Sidronium Hoschium.* Elegia-

cum

cum præstantissimum novem elegiis, qvibus cursum vitæ humanæ cum mari comparat. Vid. *Laurentium Le Brun T.2. eloqventiæ poëtic: p.505.* Ubi plurima exempla habet Epitaphiorum & inscriptionum *usqve ad p.586.* Varia exempla inventionum in unum virum doctum invenias in Epicediis, qvæ vitæ Puteani adduntur à Rigaltio scriptæ.

Exempla specialium inventionum hæc sunt. *I.* A NOMINE in Hospitalii obitum, in exilio mortui *Galli p.91. T.3.* *In* Firmini Durii obitum. Firmus & durus Studiis: hinc firmum illi nomen post fata durat, *p.* 158. in obitum Gohonii cognomento solitarii. in vita solitarius, post mortem volitat per populi ora, cui qvondam solitudo grata, nunc ad plures abiit, *p.161.* De insignibus Farnesianis, (liliis) ejusdem tumulo incisis *p.215.* Francisci Prothei tumulo. Hominem fuisse in vita Vertumno similem *p.* 429. *In* obitum felicis Poloni *Philomathus p.52.* Fortunati *Pontanus p.3389.* Junii Juniani Maji *p.3399. Puellæ Rosciæ* 3394. Joh. Oecolampadii lampas in æde sacra *Hoffm. p.680. In* obitum Musculi, *p.681. In* obitum Hyperii nomen è superis ductum p. 683. in obitum Ursini Theologi. *I*nv. Ursus defendit agnos contra lupos *p. 684.* In obitum Secretarii Renard. carmen Belgicum *p. 330.* In obitum Posthumii. *Itali. Fol.230.* In obitum Cartesii Physici *Hugenius p.379.* alludit ad nomen Renati. In obitum Fabri *Taubm. p* 311. In nupt. cum Anna qvadam, Anna fuit nunc Anna perenna erit, *p.386.* In obitum Brandii Camerarii ad nomen alluditur *Hofmannus p.153.* In obitum Maji ultimo Februarii *Grinisius* p.253. In obitum Gallæ sterilis Pontanus *3420.*

II. A PERSONA *ratione professionis vel ætatis, vel conditionis* Praschii elegans elegia in obitum Patris. In tumulum Phrynes meretricis *Zuberus* p.57. In tumulum Lauterbacchii Poëtæ *id.*p.27. In obitum Gustavi M. *Balzack* p.18. ad Franciæ Cancellarium de obitu fortissimi sui generi *id.p.*18. In obitum Menardi Poëtæ elegantissimi, Inv. Deos ipsos Mercurium Phœbum deprecatos esse mortem ejus *id.p.54.* In obitum Nymphæ præstantissimæ virginis, qvam laudat à poësi, eloqventia, Musica, *id. p.64.* Inv. non jam habere Numina, cujus ore canant, cujus animum inspirent, olim qvidem Apollinis oraculum desiisse, nunc vero ipsum Phœbum & Musas mori, *id.p.66.* In Borbonium Græcæ lingvæ Professorem, Sacerdotem, Oratorem, Poëtam, *id.p* 106. Ad eundem inter cœlites agentem. Inv. qvàm Tibi jam dulce est mendacia Græcorum, & artem Tuam inter cœlitum carmina contemnere *p.*107. Amyntas de Thyrside heu jam non suo, Id est, in funus juvenis fortissimi & amici sui *p.* 111. In obitum Thomæ Rhædi à doctrina varia, prudentia, peregrinationibus, laudati. *Scoti T.1.p.51.* In funere Raphaelis Thorii Medici & Poetæ præstantissimi *Scoti p.61.* Epicedium illustris puellulæ, qvæ à variis dotibus laudabatur, *p.*109. In Principis Aurelianens. in pueritia mortui obitum, *p.*117. Veneris lacrymæ super morte Adon. potest applicari in obitum puelli *p.*178. Epitaphium Petri Ronsardi. *Poëtæ Galli p.179.* In obitum Nobilissimæ Matronæ Bassompieriæ. De laude illustris fœminæ

cum

cum fictionibus intermixtis *p.375*. Epicedium Thomæ Kreigii Poetæ, JCti &c. ad filium *p.330*. Davidis Blackii profectio in patriam cœlestem *T.2.p.81*. In obitum amici, qvem laudat ab eximiis dotibus *T.2. p.104*. Epitaphium Roberti Rollocii Pastoris, *p.114*. Tumulus Joh. Metellani Scotiæ Cancellarii *p.116*. In conjuges simul febre mortuos *p.148*. *Vid. miscellan: nostra p.72*. Epitaphium fratris Scoti *p.255*. Tumulus Camilli. Comparatio cum Camillo Romano *p.382*. Epitaphium Glennusii dum pacis conditiones proponeret mortui *p.384*. Epitaphium Matronæ *p.386*. Cardinalis Lotharingiæ. Sepulta hîc est belli fax cui aqva inspergenda *p.387*. Epitaphium Henrici IV. Galliar. Regis circa tempus nuptiarum mortui *p.386*. Elisabethæ Henriettæ. Laudatur à pulchritudine *p.487*. Kinneri tumulus *p.488*. in obitum van der Haagen. Poëtam illum carminibus immortalem factum, *p.489*. Lessus in obitum summæ spei Princ: Jacobi VI. *p.544*. in Manes Medici & Philosophi. Inv. Fotius orbis volumen ita didicit, ut jam extra orbem feratur *p.549*. Epitaphium Scaligero ut Regio sangvine orto *Dan. Heins. p.53*. eidem ut temporis emendatori, *p.54*. eidem ut lingvarum omnium perito, & antiqvæ Astrologiæ illustratori *p.55*. Manes Lipsiani p. 61. ad Lipsium post scriptum postremum ejus, Lovanium, mortuum *p.66*. In obitum Memmii Consiliarii *Galli p.3. p.79. p.87, 92, & sq.* De Thuani obitu ad Fratrem *p.97.98*. in eqvitem fortissimum. *p.101*. in Nobilissimam Matronam, sed sterilem, *p.102*. Ronsardi Poetæ Epicedium *p.108. & sq.* In obitum Aurati Poëtæ & Interpretis Regii *p.105*. causarum Patroni tumulus *.145*. Epitaphium JCti *p.146*. Eqvitis tumulus *p.147* (Jam capta in urbe Victor cadit,) Civis Romani tumulus *ibid.* in Turnebi obitum *Galli p.149, 202*. Epitaphium à marito uxori positum *p.157*. Epitaphium Amiralii Galliarum *p.163*. Epitaphium Maritæ statim post nuptias mortuæ, *p.165*. In Manes Puteani *ibid.* Epitaph. illustris fœminæ, laus à virtutibus *p.196*. in mortem Galliarum Regis *ibid.* Poëtæ Nænia Pentasyllabica *p.705*. Tumulus Claudiæ conjugis Regiæ. Claudia facta est Jovis Conjux, *p.240*. Epitaph. magni Medici *p.242*. In obitum Matris Regiæ *p.242*. in tumulum militis *p.256*. In duos conjuges uno tumulo compostos *p.258*. Epitaph. summi Navarchæ. qvi terra atqve mari floruit astra tenet *p.261*. Epicedium in senem *P.349*. Ad manes Ronsardi Poëtæ *P 463*. Tumulus Præsidis Alealmi *P.456* Lacrymæ ad bustum Patris *p.366* &c. in obitum Perusii Poetæ Tragici *P.470*. Memoria Thuani consiliarii. (à munere laudatur comparatione facta cum Medicina) *P.472*. Castanii eqvitis Epiced. *à p.504. ad 512*. In Thuani obitum (describitur vita *P.519*. In ejusdem obitum prima juventute mortui *p.522*. In obitum Jani Dousæ prima ætate in peregrinatione exstincti *P.515*. ad *532*. Epitaph. Dousæ Patris *p. 532*. Epiced. in Justi Lips. obitum *p. 538*. Advocati Epitaph, raptus est ad tribunal Rhadamanti *p. 593*. Epitaph. Budæi *JCti* (Inops mortuus non est, qvi cœlo animum terræ corpus reddidit, nobis monumenta ingenii) p. 593. In mortem Francisci, & duorum ejus liberorum *pag. 597*. Francisci I. Francorum Regis tumulus *p. 658*. Francisci Galliarum

Delphini tumulus, *p.659.* Caroli Francisci Gallorum Regis filii tumulus, *p.660.* in obitum ProRegis *p.660.* in obitu trium Galliæ Regum Secretarii *p.663.* In obit. immat. Casimiri Comit. Palat. *p.666.* Epitaph. Patri positum *p.680* Epitaph. matri ante 15 annos se puero exstinctæ positum *p. 668.* In obit: Patrui, Senat. Paris. *p.669.* sororis charissimæ *p.669.* Stellæ curiæ præsidis *p. 670.* Eobani Hessii Poëtæ *ibid.* Porti Cretensii *p. 671.* duorum conjugum u o eodemqve die exstinctorum *p.671.* Poëtæ Obesi, *p.673.* Mathematici in ipso ætatis flore mortui *p.674.* Sambuci Poëtæ *p.675.* virginis lectissimæ *p.673.* Lamonii juvenis admirabilis, *p.676.* *M*artini Lutheri & Philippi Melanchthonis *p. 678,* & *679.* Bullingii candidissimi viri. (Cur fleamus mortuum, qvi vivit aliis & sibi) *p.680.* duorum amicorum *p. 681.* Gvvaltheri filii unici, *p. 682.* amici Alcoini *p. 686.* Zvvingeri (terra cœlum capit) *p.687.* Epitaph Monadii Medici *ibid.* in ejusdem obitum trium lingvarum periti *p.808.* in obitum amici *ibid.* Medici *p.689.* Pythæi JCti à *p.829.* ad 836. Henrici III. Galliæ & Poloniæ Regis *p. 877.* Prevotii *p.1075.* Francisci I. Regis *p.1080.* Albæ spinæ *p.1116.* Borbonii *p. 1680* Ronsardi catarrhis & vigiliis exstincti, *p.1120.* Epitaph. Francisci I. *p.1130.* Consiliarii Regii *p.1131.* In obit. amicæ *p. 1135.* Crucii *M*ilitis fortissimi *p.1134.* Boneri *M*arte & arte clari, *p.1136.* Brixii Poëtæ (Gallia deplorat Poëtam suum, qvi cives suos sæpius deplorabat) *p.1144.* Jacobi Regis Scoti *T.1. p.480.* Virginis *M*etellanæ præmatura morte exstinctæ (virtutes numeravit Parca non annos) *p. 605.* In tumulum duorum Conjugum, *p.609.* In obit. Ducis Lennovii (non hæc unius Viri mors sed publica clades est) *pag. 612.* Qvinqvennis puellæ, *p.615.* Annæ puerperæ , (comparat illam cum *Ph*œnice) *p. 616.* Comitis *M*oraviæ (à variis dotibus laudatur) *Jonstonus p. 355.* Boccii vatis *p. 418.* Maritæ Jonstonæ, *p.400.* Nobilissimæ Heroinæ *p.413.* Ecclesiastæ *p.425.* Mercatoris *p. 426.* Epithalamium in cœnobio desponsæ (possit inservire Epicedio in sponsam) *Wallius. p. 251.* Idyllion Thestylis in puellam rusticam in ipso religioso Divæ virginis cultu exspirantem, *Becanus p. 10.* In Hoschii obitum Idyllion & aliqvot elegiæ, præmissæ *poëmat: Hoschii à p. 1. ad 12.* Epitaphium in Metaphysicum *Banning. p.166.* In obitum Botanici singularis, *p.181.* in Banningiam cognatam *p.185.* In tumulum elegantis puellæ, *p.191.* Panegyricus Gustavi Adolphi *Barlæus, p. 4.* *item Winsemius.* Manes Bavari *Barlæus p.91.* Gallia plorans *p. 159.* in funus Princ. Mauritii *p.181.* In obitum Rutgersii Legati (laus à doctrina & variis virtutibus *p.376.* In obitum Shnellii *p.420.* Mariæ de Jonge inter primos Mariti amplexus exstinctæ, *p 479.* cujusdam post sponsalia exstincti, *p 401.* alicujus prælio adversus Turcam cæsi, *p.536.* Episcopii Theologi *p. 545.* Consulis *p.533.* Erpeni Professoris Orientalium , *p.76. T.2.* Pauvvii Anatomici (Prosopopœia mortis) *p.79.* Histor. Professoris *p.139.* Consulis *p.175. juvenis p.209.* Syndici, *p. 211.* Realii Eqvitis domi forisqve non uno munere functi, *p.221.* Mylii, *p.222.* recens maritæ *p.261.* Vorstii Medici, *p.284.* Præfecti Dongriæ orientalis *p.316.* Manes Molini Senatoris

atoris Veneti (Neptunus introducitur. Venetiæ urna *Molini*, purpura, Adria &c.) *p. 319. ad 325.* In obitum Joh. Isaaci Pontani, *p.366*, Advocati *p.383*. Nobilissimæ Dominæ *387*. filiolæ triduo post matrem mortuæ *390*. Jacchæi Philosophi (in se multa secula moriuntur) *p.418*. Uxoris suæ *p.468*. Principis *Mauritii*, p.*474*. Parentis sui p.*479*. Patrui *ibid & p. 480*. Casimiri Gubernatoris Frisiæ *p. 559*. In obitum Grotii, p 574. Exclamatio in fun. divitis, cùm sepeliretur *Balde in Lyricis* p. *68*. de aliqvo qvinqvies viduo *id.* p. *70*. Ara in memoriam defunctorum conjugum posita p.81. In obit. Kelleri Rectoris p.*126*. Genovefa mortem sponsum suum nominare solita (inserviet Epicedio in sponsam) p. *34*. In fun. Princ. Bavariæ filii p.*187*. *Matris* p *299*. Cancellarii Aulici p.*357* Fratris *Sarbievius, lib. 3. oda 24.* In fun. Palatini filii immaturè defuncti, *ibid. oda 26.* ad qvendam conjugi justa persolventem, *lib.4 oda 30.* In obit. JCti professoris *Nindalius p.37.* ducis militaris, *p.154*. scitissimæ infantulæ *p.155*. Ecclesiastæ *p.162*. Scotani Professoris Theologi & Sacerdotis (Telluris hospes vivit ætheris cibis) p.186. Epitaph. Jacobi VI. Regis Scotorum. *Buchananus p.339*. Reginæ Scotorum 6. anno ætatis exstinctæ, *p.340*. Valli Doctissimi, (lux ejus vel in tenebris micat) *p.341*. Præsidis *p.342*. Fontani Poëtæ & causidici *ibid.* Orbonii adolescentis summæ spei, *p.34*. Juvenis generosi *p.344*. Stuarti Pro-Regis Scotiæ *p.345*. Celebris viri *p 346*. In obitum Catzii. *Bruno Mengelmoës* in obit: Vossii *p. 163*. Boxhorn. (tacet ævi facundia, qvæ hoc ore locuta est *p.204*. Consulis *p.223*. JCti & Syndici (Vectigal & debitum naturæ solvit) *p. 331*. Typographi, *p.332*. suavissimæ infantis, *p.333*. Virginis, *p.336*. Pharmacopæi sub insignibus aurei annuli habitantis *p.366*. Medici. *Delic. Poëtarum Italorum fol.16.* Columelli *f.95*. Poëtæ & Logici *f. 98*. Politiani, Poëtæ & Philologi *f. 174*. Beroaldi Philol: *f.176*. Puellæ *ibid.* Cardinalis *à f. 185. ad f. 195*. Medici & Poëtæ *f. 262*. Critici *f.285*. Coqvi *f.3 5* Pictoris, f. 336. Puellæ post nativitatem statim mortuæ *f. 337*. adolescentis armorum & literarum laude insignis, *f. 341*. Gisii Ducis oda *f. 364*. Infantis. *f. 366*. Sylviæ pulcherrimæ fœminæ dialogismus *f.367*. *Medici T.2. f.42*. Sponsæ *f.105* Puellæ, *f. 106*. uxoris *f 1:5*. pictoris, *f. 129*. Epitaphia aliqvot insignium Philologorum. *f. 175. & 176*. in obitum illustris Viri & fœminæ *f.211*. Leuciæ pulcherrimæ *f. 254*. Conjugis *f. 252*. illustris Matronæ, 256. Theologi *Fabricius p.* 148. Parentat dulcissimæ suæ Phyllidi *p. 178*. in obit: uxoris Dan. Heins. *p.106*. elegantis puelli *p. 149*. Cornel. Vossiæ *à p.155. ad p.162*. Principis Sophiæ Heidevvigis oda *Gutberletius p.199*. Advocati & Scabini Scholarchæ *p. 242*. Ecclesiastæ, *p. 254*. JCti *p. 258*. Infantulæ nothæ *p. 250*. Patris. *Job. Secundus p.176*, Cancellarii Caroli V. (comparat illum cum *Mercurio*) *p.182* Cæsaris filiæ, *p. 182*. puellæ castæ *p. 18:*. Viri doctissimi *p. 184*. Musici *p. 185*. *Matronæ* clarissimæ prosopopœia *p. 18*. formosi juvenis *p.188*. fratris *p. 189*. uxoris *p. 190*. Patris *ibid.* adolescentis JCti *p. 191*. Reginæ Angliæ à Rege repudiatæ *à p. 201. ad p. 210*. Eqvitis Sidnei *Baud. p. 195*. Ducis militum febri exstincti. *p. 208*. *Matronæ p. 210*. filiolæ post partum exstinctæ, *p. 223*. Philippi Hispa-

niarum Regis. *p.* 224 Lipsii. *p.* 230. Professoris Theologi à *p.* 232. *ad* 247. Filii Regis Britanniæ *p.* 250. Theologi p. 270. fratris *p.* 527. Fortissimi Herois *p.* 640. In *Ma*nes auriacos *Hugen: in mom: desultor. p.* 65. Epitaph. *Musici* elegantissimi interfecti, *p.* 55. in sepulchrum Gustavi Regis Sveciæ *p.* 86. in obit. Infantis Hispaniæ, *p.* 86. Filioli Barlæi *p.* 101. Historiographi *ibid* Realii Indiæ Expræfecti philosophiæ magneticæ peritissimi *p.* 198. Bernhardi Saxonis *p.* 145. Syndici in patria mortui *p.* 155. Baronis de Gent. p. 156. pictoris præstantissimi p. 159. *Mylii* Senatoris p. 161. In *Mercatorem* Atlantis scriptorem (terra huic levis sit, qvi omnem terram ut Atlas gessit) p. 166. in obit. Viri fortissimi p. 179. fratris designati p. 187. *Medici* & pictoris (fecit homines immortales, & vetuit mori) p. 197. *Matronæ* ditissimæ p. 199. Ecclesiastæ (vita cum via comparatur) p. 307. Pueri qvinqvennis p. 309. illustris feminæ p. 319. Urbani Pontificis poëtæ p. 333. Senatoris *Medici* p. 359. Theologi p. 367. Salmasii p. 389. Dan. Heins. p. 395. *Principis* Saxoniæ *Taubm. p.* 143. *Præ*ceptoris sui *à p.* 288. *Ad p.* 298. Eqvitis Saxonici. *p.* 298. Clarissimæ matronæ *p.* 306. Juris candidati *p.* 308. Sturmii Eloqventiæ *Professoris* 325. Theologi *p.* 383. *Mathe*matici *p.* 352. Sacerdotis *p.* 385. recens nuptæ *p.* 386. Conjugis decies parentis, *p.* 416. Consiliarii *p.* 451. In obit. varias fortunæ vices experti Bellisarii, *Baron. p.* 66. Caroli V. *p.* 67 Alexandri Cardinalis de monte alto (Alexander par fit Cynico & mons altus tegitur exigua spelunca) *p.* 68. Cardinalis (mors pallida erubescit de rapta purpura) *ibid. Marchionis* Canetti *p.* 61. *Poëtæ* suavissimi (miratur cur illi nemo Epitaphium scripserit. Qvia vocalis *Poëta* abiit, omnes literæ fiunt mutæ & liqvidæ) *p.* 70. Infantis Hispaniarum *p.* 71. Theologi Junii *Grotius p.* 187. Infantis *p.* 194. Lipsii *p.* 211. *&* 250. Theologi Bezæ, *p.* 114. Arminii Theologi (tractatur L. C. de hæreticis & schismatibus) *p.* 121. Uxoris *Martinii p.* 235. *Merulæ p.* 256. Inter bellica tempora mortui *p.* 257. Scaligeri, *p.* 260. puellæ formosissimæ *Lotichius l.* 3. *El.* 3. Viri docti *El.* 7. *Mycilli* Poëtæ *l.* 4 *El.* 2. *Melanchthonis El.* 4. Eqvitis Francii *el.* 5. Fratris *p.* 136. JCti *p.* 146. amici, *p.* 171. Crucigeri Viri docti, *p.* 232. sanctissimi Viri, *p.* 238. Rubenii *Philologi Nic. Heins. p.* 72. Viri docti *p.* 78. sororis suæ & Viri illustris *p.* 107. *Puteani* viri incomparabilis Scazon. *p.* 183. optimi Viri & summi Theologi, *p.* 191. *Petri* Scriverii *Philologi p.* 203. *Medici*, cum post ejus mortem pestis augeretur p. 232. Erpenii Orient. Literarum *Professoris*, *p.* 333. Clusii clarissimi Viri *p.* 336. *&* 337. In funus immaturum Viri Clarissimi *p.* 352. Gonzaga Victor à morte superatus (applicari potest in obit. Theologi) *Gvinisius p.* 116. In obit. Maji ultimo Februarii die (nolite hoc anno ver sperare, nam hyberno tempore Majus obit) *Gvinisius p:* 253. Ducissæ *p.* 254. Thomæ Aqvinatis sepulchrum gloriosum. *Parnass. Soc. Jesu. T.* 1. *p.* 538. Stephonii Sacerdotis & Poetæ *idem p.* 166. *T.* 2. Elogium funerale Trompio & Salmasio scriptum (comparantur studia cum militia) *Hofman. p.* 163. Ad Henr. Nicolai de improviso sponsi obitu, *p.* 172. Circulus mortalitatis in obitum Braunii (alludit ad omnes figuras Mathemat.) *p.* 191. & 192. Nobilis Genevensis *Philomathus* (Pontifex

fex Alexander VII) *In Musis juvenil: p.18.* Mariæ Medices Mantuæ Ducis, *p.* 7. Viri doctissimi senis *p.67.* Manes Juniani in obitum Medici Junii *Janus Douza à p.459. ad p 475.* filii sui *à p.478.* ad 492. Walerandi variis legationibus & muneribus ap. Regem defuncti, *p.294.* Amici *p.495.* Præsidis Curiæ *p.* 498. Poëtæ Critici *p.138.* JCti *p.331.* Comitis Ducis militiæ eqvitum præfecti *Joh.Jov. Pontanus, p.3375.* Puellæ sub nomine amatoris *p.3378.* Prosopopœia puellæ, *p.3379.* Ad sepulchrum fratris qverela *p.3380.* tumulus Nobilis *p. 3381.* Eremitæ viatoris Prosopopœia. *p.3338.* In obit. Viri literatissimi *ibid.* Marulli Poëtæ *p.3382.* Episcopi & Poëtæ *p.3384.* Oratoris ac Philosophi *ibid.* Genii Prosopopœia in obitum Poëtæ *ibid.* Parentum prosopopœia in obit. Puellæ *p.3385.* In obitum Villici *p 3386.* puellæ defunctæ, *ibid.* Astrologi 3387. Matronæ castissimæ *ibid.* Musici celebris, *p.3388.* Eqvitis *ibid.* juvenis eruditi *p.* 3389. Juvenis fortissimi & formosissimi, *p.3390.* Musici insignis, *ibid.* Grammatici *p 3391.* Fabularum scriptoris *ibid.* Prosopopœia Matris in obitum infantuli, *p.3392.* Matronæ pauperculæ sed pudicæ, *ibid.* Prosopopœia Urnæ e tumulo *p.3393.* in obitum Rosæ puellæ ante diem mortuæ *ibid.* Candidæ virginis *p.3395.* Viridellæ *ibid.* Pruinæ puellæ, *p.3396.* Sulpitianæ *ibid.* Eumolpæ servæ *p.3397.* Patris qverela de obitu filii *p.3400.* In obit. Puellæ, Matris, aviæ maternæ, materteræ, aviæ paternæ *p.3402.* Morosæ fœminæ *p.3404.* Puellæ malè sepultæ *p.3406.* Trium Grammaticorum *ibid.* Poëtæ, Patris, sororis. &c. 3408 Uxoris *p.3412.* Matronæ fœcundissimæ *p.3413.* ancillæ *ibid.* infantuli dies qvinqvaginta nati *p.3415.* puellæ naufragæ, Matronæ Conjugis. Pictoris per prosopopœiam ad Maritum *p.3416.* & 19. parum pudicæ, literati Adolescentis, infantuli innominati *p.3420.* Infantuli bis mortui & nunqvam editi (ex utero cæsi) *p.3425.* puellæ formosissimæ, *p.3427.* sui ipsius *p.3430.* Epicedium Tragici Poëtæ. *Menagius p.25.* Saraceni Viri docti *p.86.* Poetæ facetiss. *p.793.* Poetæ teneri. *p.101.* in obit. fœminæ à qvarto puerperio *Flemming. ep. l.3. p.123.* Medici. ibid. *Cap.5.* Pii & frugalis Ecclesiastæ *carm.6.* tumulus novercæ. *carm.8. & 9.* Matronæ post nupt. mortuæ 11. Musici. 12. Medici. 13. Mercatoris docti 16. Rectoris scholæ. 18. pueri belli 21. puellæ nobilis 22. Tyllii 26. puellæ 27. Buchanani 28. Sacerdotis 30. Duarum Virginum una morte abreptarum 42. Taubmanni. 47. inter hyacinthos tumulati 48. Ovveni 53. &c. &c. Epitaph. sibi vivo L 6. Carm. 1. passim in hoc V. plura exempla.

III. A LOCI ET TEMPORIS *circumstantia.* Alcimedontis Romani tumulus, qvi obiit in Qvirinali paucis ante diebus, qvam urbs ab exercitu Cæsareano caperetur. *Balzac p. 28 & p.30.* Epitaph. Roberti Junii post reditum in patriam mortui *Scoti p. 22.* Cygnea cantio in fun. Sandovii post reditum in patriam mortui. *Vid. nostrum librum funerum p.3'.* In duo Scoticæ gentis lumina ad septentriones & meridiem nuper exstincta *Scoti p. 121.* Epitaph. Lyndesii extra patriam mortui, *p.122. T. 2.* De Lipsio inter bella civilia mortuo *Heins. p. 65.* In calend.

Novembr. Pythæo emortuales & natales, *Galli T. 3 p.164.* In Timoleontis Brisaci obitum à Vere. *p.116.* In ob. Juvenis ex Italia & Gallia redeuntis *Banning p.162.* In obit: Plosii in Gallia exstincti. *Barlæus p. 35.* Henr Ploos ab Amstell in flore ætatis per Galliam peregrinantis, rebus humanis erepti. *Niendalius p 50.* Filii Regis Angliæ, cujus singula disticha tempus involunt, *Baudius p. 261.* Ducis Guisici, Regis Francisci &c. Chronosticha varia *à p.482. ad 486.* Winshemii circa vernum tempus mortui. *p 315.* In puellam initio *Maji* nuptam, fine mortuam. *Pontanus p. 3380.*

IV. A GENERE MORTIS vel ejus variis causis. In Bergerium à pede secto mortuum. *Zuberus, p.82. Vid miscellan. nostra in Exeqv. Dehnfii* In obitum fortissimi juvenis *Marchionis* Pisanii pro patria occumbentis ad matrem. (Non potuisse filium splendidius implere vota parentis) *Balzac. p.* 30 Euryalus Rupellensis, qvi in certamine navali contra Regium exercitum fortissimè dimicans, tandem viribus exhaustis, alieno & suo sanguine respersus, nec victor, nec victus in mare cecidit. *idem p. 51.* in juvenem ipso prælio exstinctum, *p. 111.* Epitaphium *Moravi* carcere & aqva intercute exstincti *Scoti p. 72.* In obit. Ducis Buccinganii à Philtono cultro exstincti. *p.74.* Tumulus præclaræ virginis inter Choreas exstinctæ, *p* 128 Epitaph. in Ducem Hispanum, qvi urbem, sparsis nucibus, occuparat, & glande plumbea, transfixis faucibus, interiit. *p.273.* In fratrem suum cœlibem, naufragio exstinctum (qvia uxorem non habuit, Thetis illum generum accepit) *p. 73.* Epitaph. Stuartæ, illustris feminæ, in carcere mortuæ (cum aula illi carcerem dederat, Jupiter pro illo suam aulam) *p.376.* Epigr. ad noviss. Galliæ Martyres, *p.108. & seqq.* Ad Carolum, Gallorum Tyrannum, sangvinis inusitato fluxu pereuntem (qvem sangvinem biberas, non poteras concoqvere) *Scoti T.2.p.112.* In mortem *Mariæ*, Scotorum Reginæ, decollatæ, *p. 112.* Paulatus cum duobus Brickmaldiis in eodem lecto contrucidatis. *p.110.* · In Classis Iberæ & Ducis Gvisii interitum, *p.133.* De peste grassante nænia, *p.372.* Lacrymæ in obitu Sethoni *p.504.* in obit. Comitis Brisiaci in prælio suo pro patria mortui, *Galli p.154.* Epitaph. ProReg. Belgii globulo plumbeo transfixi *p.155.* In aqvis mersum (Nihil isto tumulo mollius, jacet enim in Veneris cunis) *p.157.* De eodem Venetiis nato, & in mari mortuo (in æqvore natus, in aqvis animam reddidit) *p. 157.* & aliud *p.158.* De animali occiso prope insigne Ensis regii *p. 204.* Tumulus Mariæ Golottæ in juventute exstinctæ *p.424.* in tumulum à rivale occisi *p.456.* In Tumulum Gvinæi, inter prælia mortui (prævidit Jupiter novam Gigantomachiam, ut ergò cœli defensor esset, eum vocavit) p.452. Epiced: Castanii in prima juventute prælio exstincti p.105. Epiced. Castanii Eqvitis *p. 504.* Stephani Doleti exustio. *Musæ* voluerunt rogum fonte Castalio exstingvere, Jupiter autem prohibuit, & cœlo velut Herculem è flamma recepit *p.596.* In Garnerium, aqvis exstinctum. *p.656.* In Borbonium Ducem in arca obtruncatum. *p.660.* In obit. Lud. Borbonii, in bello transfosso eqvo inter prælia occisi. *p.* 664

661. In Culingium eqvis dilaceratum, (cui patria tumulum denegavit, illi tota natura, ipsaqve patria parente & anima sua destituta fit cadaver) *p.661.* In eundem, everso corpore in cruce suspensum, *p.662.* ad ejus uxorem super hoc obitu *ibid.* In obit. Cunegundis gemellorum partu mortuæ. *p.676.* *Vid. miscell. nostra p.71.* In obit. infantulæ simul natæ & mortuæ *p.677.* In parricid. adversf. Henr. IV. tentatum *p. 7*8. In parricidam gravissimo sed justissimo supplicio affectum. *p.71*. In amantes, à viro simul confossos *p.118.* In Robertum Junium, hydrope exstinctum. (Qvi fontes Castalios siccaverat, aqvis jugulatur) *Scoti T.1. p.604.* In mortem violentam. *p.613.* In supplicio affectos, *p.684.* Elegiæ in mortem duorum militum Hispanorum, qvorum alter hostili telo, alter amore commilitonis cæsi complexu ad Rupellam occubuit. *Hoschius p. 123. ad 142.* In Claudium & Rudolphum, Aqvæviras martyres. *Wallius p.322.* angitur propter rumorem de mersa aqvis amica. *Banning. l.1. & 13.* ad Isam fluvium, cum in eo submersus esset Frider. Henr. Reg. Bohem. filius primogenitus *p.44.* In obit. Herois ictu lapidis in obsidione exstincti. *Barlæus p.1.0. T. 2.* in extractionem fœtus per uncum *p.447.* In necum Ducis Friedlandiæ *p.454.* Epitaph. Domini van Duden. in eodem loco mortui qvem ipse occupaverat. *p.199.* Inclyta mors in pugna Lycia Pappenheimii. *Balde Lyr. p. 24.* de funesto Wallenstenii exitu *p. 109.* In obit. Crucis s. Crucei Abbatis in cruce exstincti. *Buchananus p.341.* Episcopi Epitaph. suspendio exstincti Vituperatorium, *p.34.* In maritum flammis exstinctum & maritam αὐτόχειρα *Itali f.175.* Epitaph. Tabellarii in itinere occisi. *Joh. Secundus p.193.* Epitaph. Thomæ Mori decollati. (Dialogus inter hospitem, & civem, & in ejusdem mortem nænia) *p.196. ad 201.* In obit. constantiss. Martyris Angeli merulæ jambus. *Baudius p.204.* In obit. infortunatiss. Ducis Bironii Franciæ Mareschalli decollat. *à p.485. ad 489.* Vid. ibi plura Epitaphia in Principes, violenta morte exstinctos. Epitaph. Musici interfecti *Hugen: Momdesfelt p.65.* in tumulum convitiatoris, qvi accusationem publicam ex officio intentaturus obmutuit, & mox animi ægritudine obiit. 6. Epigr. *p.85. & 86.* In mortem scelesti, à plebe discerpti mox à patrato immani facinore *p.136.* In ProRegem Hiberniæ securi interfectum *p.157.* in mortem pulcherr. Matronæ sub ponte Londinensi submersæ Epigr. *p.175.* &c. Epitaph. infantis in utero matris suffocati *p.178.* Epitaph. Thuani criminis rei, qvod à se improbatum in gratiam amicorum celaverat *p.180.* In ejusdem mortem imperitiâ carnificis laniena similem. *p. 181.* In mortem Cinckmartii Galliæ Hippocomiæ præfecti, *ibid.* In mortem Marchionis propugnaculi minis obruti. *p. 144.* In obit. Archiepiscopi, capite truncati. (Hoc capitis schismate Ecclesia in duas partes scinditur) *p. 345.* In obit. infantis festinato occasu exstincti *Banning p.70.* Epitaph. Pungii pro patria morientis. (Hoc, pro qvo jacuit, nunc jacet ille solo) *Grotius 239.* In Marchionem Pisanium, prælio Nordlingano fortiter dimicando, occumbentem. *Nic. Heins. p.253.* Manibus Colonii, Lugduni peste exstincti *p.338.* In obit. Bensoti Præfecti

fecti

fecti Sclopeto transverberati carmina 6. *Janus Douza à p. 478. ad 485.* Centurionis ictu tormenti exstincti *p. 479.* Claudii Puteani Senatoris ap. Gallos regii supplicio exstincti, *p. 500.* In obit. Colvii comment. in Apuleji asinum ictu mulæ mortui, *p. 38.* Tumulus puellæ ripa oppressæ. *Pontanus p. 3396.* Nymphæ à rusticis cæsæ *p. 3398.* In adulterio occisæ *p. 3405.* Ducis militiæ à securis ictu mortui *Flemmingus lib. 5. Ep. 24.* Pappenheimii *ibid.* comitum ab Indis interfectorum *p. 51.* virginis parietis mole obrutæ *p. 79.*

V. AB AFFECTUM MOVENTIBUS *πάθεσιν & argumentis Consolatoriis.* Consolatur aliqvem de excessu amici *Zuber. p. 23.* Consolatur aliqvem ob obit. uxoris *p. 45. it. p. 49.* Consolatur aliqvem super morte filioli *p. 33.* Prosopopœia Alcimedontis morientis pridiè ante occupationem urbis Romæ *Balzac. p. 29.* Ad Melibœum Nilam cœlo receptam intemperantius lugentem (Funde potius rosas & thura, qvam lacrymas, qvas non sitiunt Numina) *id. p. 53.* Ad Georgium Strachanum popularis sui obitum undatim lachrymantem *Scoti p. 141.* Margretæ Macchiæ Matris super immatura & tristi morte IV. filiorum lacrymæ *p. 364.* Brickmaldus ad supplicium tractus primo Tyrannum, deinde proceres, ac tandem Christum alloqvitur *T. 2 p. 110.* Epitaph. Alex Artuthneti (Defleo in te privata & publica incommoda, Tuis verò commodis gratulor) *p. 120.* Qverela in obitum Scaligeri *Heinsius p. 56.* Threnus elegia Catulliana in eundem *p. 58.* Luctus Memmii Patris super obitu filii *Galli T. 3. p. 80.* Ad Rapinum super filii morte: (Qvem genuisti patriæ, impendis Patriæ) *p. 165.* Ad eundem super morte alterius filii (sat benè, pro patria qvi cecidere, jacent) *Ibid.* Egenors voces in funere Farnesii *p. 215.* ad Macrinum in Morte Patris consolatio *p. 471.* Ad Puteanos fratres de morte Patris *p. 512. ad 519* Elegia ad Episcopum fratris sui obitum deflentem. *Scoti T. 1. p. 528.* Ad Ducem Bulloniæ filiam deflentem. *Jonstonus p. 312.* Ad se ipsum cùm Sidronius Hoschius amicorum & Poetarum maximus è vivis excesserat. *Wallius p. 116.* Ad Patrem de obitu Fratris *Banning.* p 101. In obit præmat. Dionysii Vossii ad Patrem *id. p. 130.* De Hortensio lugente obitum Schickardi *Banning p. 166.* Ad Corn. van der Mylen de obitu filii consolatio *Barlæus T. 2. p. 113* in fun: consolatio Stoica. *Balde Lyr. p. 45.* ad Patrem super obitum filii *p. 239.* Consolatur aliq. de obitu fratris & Patris. *Sarbievius L. 3. od. 24 25.* Consolatio Mariti de obitu uxoris. *Bruno p. 330.* prosopopœia Pici Mirandulani. *Itali T. 1. f. 65.* ad Bembum in filii obitum oda Pindarica *f. 134.* ad manes Poëtæ *f. 242.* In obit. Tunii Elegia consolatoria ad fratrem *T. 2. fol. 29.* Ad manes amici *T. 2. fol. 147.* ad Gonzagam de obitu uxoris *f 213.* ad vice Comitem in Maximillæ uxoris obitum oda. *f. 226.* Amatoris lacrymæ ad tumulum sponsæ *fol. 283.* Ad Carolum Sabaudiæ Princ. de obitu matris, *f. 257.* prosopopœia Mariti in Obit. conjugis *Gudberlethius p. 236.* Prosopopœia pie defuncti. Parodia ad Horatium *L. 2. od 2. p. 253.* In obitum Patris qverela. *Secundus p. 176.* alloqvium moribundi ad amicos Jambus. *p. 201.* Prosopopœia Puteani moribundi ad uxorem Jambus. *Baudius* p. 212. Prosopopœia

popœia filiorum ad matrem Elisabetham *p.216* Prosopopœia *Mariti* in morte conjugis *p. 222*, Consolatio ad matrem super mortem infantis *Hugen. p.148.* ad amicum de insperata fratris morte consolatoria *Albertus ab Ines od. 45.* Consolatoria oratio versibus intermixta in obit. fratris sui ad *Patrem* *Grotius. à p.329. ad 337.* ad Regem de obitu matris, (Non fac, ut tibi Regi dominetur mœror Tyrannus) *Gvinisius p. 254.* ad Maximum Patrem filii natu minimi obit: lugentem. *Hesm. Ep. p. 167.* conqveritur de obit. amici desideratiss. *Philomathus od. p.25.*

VI. MORALIA S. LL. COMMUNES. Mortem vitari non posse *Wallius p.15.* Carmen de termino vitæ *Barlæus p.181.* Choreæ mortuales, *Balde Lyr. p.104.* De æternitate *p.140.* Omnia divina providentia gubernari, *p.203.* Heliotropion seu mens hominis ad Deum versa *p.277.* Carm. votivum pro *εὐθανασίᾳ p.278.* Corona Regia tegumentum humanæ miseriæ, *p.302.* in qvendam poemata sua de vanitate mundi inter negotia poscentem, *p.213.* autor de sepulchro sibi prospicit, supervacuam Epitaphiorum curam irridet. *p.230.* Hymnus spirantis ad cœlestem patriam, *p.231.* Meditatio mortis ex interitu arborum, *p.279.* aspirat ad cœlestem patriam. *Sarbievius L.1.od.19.* Excessus è rebus humanis *L.2. od.5.* sepulchra & tumulos sibi Regum Scholam esse, *l.2. od.29.* Omnia humana caduca esse & incerta *l.3. od.12.* Optatum genus mortis. *Itali f. 275.* Cujusmodi tumulum post vitam cupiat *f.276.* In deliberatam mortem. *Secundus. p.125.* Cupio dissolvi, & esse cum Christo. *Baudius* p.53 Humanæ vitæ fuga. *Joninus Lyr. l.4.od.30.* Qvod mors sit pallida, & callida, frigida, & rigida. *Baronius p. 133.* Fuga humanæ gloriolæ od. *p 161.* suspiria ad cœlestem paradisum *p. 224.* Elegia de humanæ mortalitatis miseriis *p.237.* Stoicus Christianus, mortem non esse timendam. *Albertus ab Ines od.2.* Miserum esse, qvi nunqvam fuit miser. *od.14.* Rerum humanarum vicissitudines, *Nic.Heins. p.76.* Cœlestes deliciæ elegia. *Gvinisius p.139.* varia moralia Epicediis inservientia habet Balde in libro de vanitate mundi. Sepulchralis urna pro fonte in atriis Romanorum. *Philomathus p.54.55.* Vid. Dan. Heins. libro de contemtu mortis.

VII. A RITIBUS ET ANTIQVITATIBUS. Allocutio ad manes Hieronymi Wolffii *Zuber p.10. parte 1. poëm.* Veneris lacrymæ super mortem Adonidos *Scoti p.178.* Epitaph. Metellani Scotiæ Consiliarii, Inv. à diluvio & pluviis continuis mortem ejus præcedentibus *p. 267.* In defectum lunæ, qvi supremam Scaligeri noctem præcesserat. *Heins. p.52.* Epitaph. Budæi à pluviis & diluviis continuis. Galli *p.593.* Mausoleum Arausiorum Principis. *Barlæus p.96.* De more ungendorum cadaverum *Balde p.123.* In infantis morte matris Auriacæ luctus aere tempestuoso. *Hugen. p.148.* In obit. Schillingi à variis ritibus tumulandi. *Taubm. p.320.* In obit. Clusii inter flores tumulati. *Nic.Heins. p.335 & 337.* De pluvia in Magii obitu, *Gvinisius p.253.* Viatoris Prosopopœia in obit. Du-

cissæ Calabriæ *Joh. Jov. Pont.* 3377. *P*uellæ in florem versæ 3398. *M*atris ad filiæ tumulum varia dona *p.*3401.

VIII. A FORMA CARMINIS. Amici obitus sub Pastoris Iolæ personâ defletur *Balzac p.* 101. Ecloga Daphnis in obitum Principis *Scoti p.* 101. Idyllium nostrum Adonis in obitum Principis Meclenburgici. Ecloga Philomela in mortem Amaryllidos pulcherrimæ puellæ *Scoti p.* 418. Ecloga altera ejusdem argumenti *p.* 420. Ἀποθέωσις Liddelii Philosophi & Medici *T.*2. *p.*550. Jacobi Augusti Thuani *ἀποθέωσις Heins. p.* 38. Scaligeri *ἀποθέωσις p.* 49. Thyrsis ecloga in obitum ejusdem *p.* 59. Francisci Lotharingi tumulus. Colloqvium inter hospitem & sacerdotem *Galli T.* 3. *p.* 14. Epitaph. in seipsum *p.*171. Poëtæ nænia pentasyllabica *p.*205. Ἐπικήδειον in obit. Gesneri *p.*677. Ecloga Alexis in obit. Henrici Bellagi *p.*818. Epimicton in fun nobiliss Poëtæ *Balde Lyr. p.*139. Ecloga Alcon in obit. præmaturum juvenis Itali *T.*1. *f.* 61. In obit. Cardinalis *ἐπικήδειον fol.*91. Eclogæ tres in obitum Bembi Cardinalis *f.* 178. *ad* 184. *ἐπικήδειον* in mortem uxoris dilectissimæ *Hugen. in mom : desult. p.* 36. in obit. fratris *ἐπικήδειον Grotius p.*188. Dialogus inter viatorem genium & sacerdotem in obitum Civium Hidruntinorum *Pontanus* 3376. Colloqvium inter viatorem & genium *p.*3381.

IX. MISCELLANEA. Ad Jacobum Regem ægrotantem, cum Cometa apparuit ante mortem Reginæ. *Scoti T.*1. *p.*70. in rumorem de cæde Regis Jacobi. *id. p.*70. Epitaph. qvod sibi ipsi scripserat. *Galli T.*3. *p.*110. Cor Henrici III. à *M*onacho occisi, *p.* 144. In Passeris interitum *p.*159. in lacrymas & versus Henr. III. super cædem Gastii *p.*160. In Cor Caroli Saldanæ à conjuge sepultum 3. Epigr. *p.*166. Brutus moriens *p.*189. Tumulus hominis furacis, absumto patrimonio mortui *p.* 442. Ad *M*aculum Pomponium, cùm falsò diceretur in Alpibus occubuisse *Galli p.*594. Ad Chloridem falsò nunciata morte Pomponii *p.*608. De Psittaco specie qvadam mœroris Domino ægrotante mortuo *p.* 689. Epitaph. Acantulæ *p.* 690. epitaph' in obesum (amplissimus vir hic jacet) *p.* 691. Κενοτάφιον Thesaurarii suspensi *ibid.* In obit. Præsidis palò affixi. (Qvi malè sederat judex malè stat post mortem) *ibid.* in obitum *M*ureti (Nulla dignius in urbe qvàm Roma mori debebat) Cinædus. *ibid* de ignobili Arverno in sepulchro nobili posito *p.*1146. Epitaph. trium simiarum *Scoti T.*1. *p.*609. Eudemiæ umbra scribit ad Eudemium. *Jonstonus poëm. p* 320. ad Ludovicum de Rohmen commune sibi & conjugi defunctæ sepulchrum erigentem. *Wallius p.* 208. causas dat, qvare ob pestilentiam non discedat *Barlæus p.*62. *T.*2. in anatomiam Spigelii *p.*153. Diræ Francisci Petrarchæ in tumuli sui violatorem *p.* 317. In Cleopatræ obitum. *Itali T.* 1. *fol.* 64. Epitaph. Canis. *ibid. fol.* 82. Tumulus canis *fol.* 197. Catuli *fol.* 213. Tumulus Epicurei *fol.* 334. Tumulus Barbatillæ catellæ *fol.* 347. In catellum virginis Ursulæ mortuum *od. T.* 2. *fol.*148. & *seqq.* Epitaph. Penelopes meretriculæ *fol.*258. Manes turturis. Lusus Saturnalitius. *Gudberletius*

p. 2.

.2. In mortem senis cujusdam Pædagogi *Joh. Secundus p. 189.* ad Bersum Jano Douzæ parentantem Jamb. *Baudius. p.197.* Epitaph. vetulæ uxoris viri non senis. *Hugen.p.95.* in Principis infantem mortuum gypso efformatum, *p.147.* Epitaph. Mulieris prodigæ *p. 183.* exstincti crapula *p. 188.* in Cippo fratris tumulo à vidua imposito. *p. 194.* Catella veneno casu sumto interempta. *Hugen. p.387.* Epitaph. Lepusculi. *Taubm.p.357.* excusat se, qvod non scribat elegiam in morte amici. *p.385.* Epitaph. canicula leunculi *p.497.* oda de pestilentia. *Joninus in Lyr. lib.1. od.16 & 17.* Vid. Samsonis, Bellisarii, Caroli V. Hannibalis, Lucretiæ, epitaph. ap. *Baronium in metris Miscell, à p.66. ad p.73.* Impiæ & informis vetulæ epitaph. .72. Simonides Poëta mortuum sepelit. *p 97.* in effig. Scaligeri paulò ante mortem expressam, *Grotius p. 262.* Elegia de se ægrotante. *Lotichius lib.1 & 6.* cujus bonam partem descripsit *Bertilius Canutus in eleg.p.71* De Lojola, cujus in sepulchro visa sunt sidera. *Gvinisius p.289.* Epitaph. sepulchro incisum. *Philomatus .112.* Inscriptio sepulchralis Rhythmica *p.139.* Alia inscriptio Rhythmica *p.142,* Inscriptio *p.142.* Epitaph. Adonidis ex Græco redditum *Janus Douza p.521.* Tumulus morosæ fœminæ *Pontanus. p.342.* Certeri hominis furacissimi *3404.* Mendici *3405.* hominis bibacissimi *3406.* Rusticani *3420.* Inertissimi nani, Ichthyophagi, Pegasi, aviculæ Sturni. Vocis motoriæ, *Meretriculæ p.3420 ad 25.* Achillis sepulchrũ. *Bonifacius in Musis, p.22.* Herculis & Alexandri *p.26, & p.31.* Inferiæ Cleopatræ ad tumulum M. Antonii *p.47,* In mortem Caballi. Parodia ad passerem Catulli. *Menagius p.* 2. Mausolea Regum Persarum. Flemming. *lib.6.cap.15.* Imperatoris Ferdinandi. *38.*

Subjiciemus his minora qvædam carminum genera, non adeò freqventis usus, ut *Soteria, Eucharistica, propemptica, valedictoria, & salutatoria, Epibateria, dedicatoria*, qvæ singula ad demonstrativum genus pertinent, ac præcipua Enthymemata à laude vel personarum vel factorum capiunt. Exemplum Soterii est ap. *Statium lib. 1. Sylv. carm. 4. Pro Rutilio Gallo.* Elegantissimum qvoqve exemplum est in itinerario Gallico Monconisii, ubi Gassendo gratulatur de valetudine recuperata. Exstat Barlæi gratulatio ad Hugenium febri liberatum *Heroic. p. 396.* Ad Cardinalem Mazarinum gravissimo morbo liberatum, *Balzac. p.17.* Morbus Scarronis *id. p.57.* Corydon ad autumnum, cum Phœbum suum ea anni tempestate ægrum videret. *Scoti p. 113.* ad Lud. Duræum Medicum, ut febris qvartanæ ægritudine se levet. *T.2 p.147.* ad Matrem misericordiæ cùm Sidronius Hoschius in gravi morbo carmen illi vovisset, si convalesceret. *Wallius p.37.* ad Aloysium Lauenbach, sangvinem vomentem. *id. p.253.* ad eundem, cum à gravi morbo nondum liberatus se ad literas dedisset, *p.263.* Votum Matri misericordiæ cùm à lethali morbo liberatus esset, *Hoschius p.29.* pro valetudine alicujus, votum p.79.

Eucharistici carminis exemplum est ap. *Statium lib. 4. Silv. carm. 2.* Apud Barlæum est eucharisticon pro torqve aureo à Britanniæ Rege oblatum Ad Bernerum pro muneribus missis. *Zuberus parte 1. p.43.* ad Martam Ingolstadiensem pro

 corona

corona natali die ad se missa. *p. 90.* ad Cancellarium. *Balzac. p. 34.* gratiarum actio, cùm in privatum cubiculum admitteretur. *Scoti, T. 1. p. 66.* expostulatio cum Jacobo Rege, qvod munus non accepit. *p. 71.* Corydonis carmen Eucharisticum *ib. p. 69.* armilla à Melidoria donata *p. 115.* Eucharisticon pro domo, in qva habitabat *T. 2. p. 361.* gratias agit pro carmine in se conscripto, *p. 503*, ad senatum annua præmia juventuti erogantem. *Wallius p. 91.* Eucharisticon ad Antonium de Burgundia, cùm emblemata in lucem daret, *p. 55.* Antonio cum annua præmia juventuti donaret. *Hoschius p. 61.*

In *Propemptico*, qvo iter alicui gratulamur, inventiones ducuntur vel à tempore, vel à loco, vel à conditione personæ iter facturæ. In tempore adjuncta ejus considerabuntur, num æstivum, hyemale, commodum, incommodum. Locus est vel is, à qvo fit discessus, qvi consideratur cum relatione ad personam. Convenient hic loci Rhetorum in laudibus locorum. Similiter locus, ad qvem tendit, describatur ex iisdem locis, & à desiderio amicorum expectantium. Locus, per qvem qvis tendit, vel mare est, vel terra, si prius, allocutiones fingantur ad Deos marinos, ventos, tempestates, nautas, navem ipsam. Si posterius, optamus illi Pegasum, aqvilam Ganymedis, injurias aëris deprecamur. In Conditione personæ est, qvod vel munus publicum sustineat, ut Legatus, ubi excursus fieri possunt in Principem mittentem, expeditionem ipsam, virtutes Legati, spem Patriæ. Si Dux est exercitus, Locus communis de bello feliciter gerendo conveniet: Si literatus, multa de studiis, de ingenio fingere possumus. Ἤθη & πάθη ubiqve misceri possunt, contestatio doloris, desideria amicorum, vota pro felici reditu. Exemplum est ap. Barlæum ad commensalem, cum Britanniam adiret. In discessum Poëtæ (Phœbus è nubibus abiit.) *Zuber. parte 1. p. 12.* ad amicum navigaturum. *Zevecotius pag. 46.* ad amicam Coloniam proficiscentem. *id. p. 61.* ad amicam navigaturam. *Fabricius p. 72.* ad Regem Jacobum VI. Angliam petentem. *Scoti T. 1. p. 40.* ad Daniæ Regem, cum ex Anglia solveret *ibid. pag. 117.* aliud Propempticon *p. 137.* ad Jacobum VI. Scotia discedentem, *p. 241.* Propempticon Legati ad Regem Britanniæ. *p. 281.* desiderium Patriæ ad Regem abeuntem *p. 372.* ad Regis è Scotia discessum *T. 2. p. 470.* Propempticum Charitum Abredonensium ad Regem *p. 566.* è Belgio in Indiam abeunti *Wallius p. 102.* Ad eundem Idyllion Amyntas *p. 166.* ad amicam navigantem. *Banning p. 15.* ad qvendam de pestis secessu *id. p. 20.* In abitum Boulii Phaleucium. *id. Hendecasyll. 7.* ad Walæum in Galliam discedentem *p. 157.* ad Balium in peregrinas oras discedentem *ibid. p. 161.* in abitum Martini, *p. 189.* Valedicit Regi Britanniæ. *Scoti p. 266. T. 1.* in qvendam, cùm è Belgio in Germaniam revocaretur. *Hoschius p. 70.* In suum ad urbem Venetam appulsum *Scoti p. 268.* ad nobiles duos fratres, qvi Silesiam repetebant. *Barlæus Heroic. p. 392.* ad eqvitem, cum Haga Leidam repetebat. *ibid. p. 445.* ad Jacob. van der Burg. *pag. 533.*

Ad *Epibateria sive gratulationes de adventu* ista pertinent. Hylas redux. *Balzac.p.55.* Nympha hospes. *id.p.64.* ad Regem Jacobum Parthenam urbem ingredientem. *Scoti p.18.* Ecloga 1. Amaryllis cum Rege Jacobo in Scotiam reduce. *ibid. p 33.* Amaryllis exsultans ad Regem ingredientem urbem *p 36.* Ad Daniæ Regem Angliam ingredientem *p.88.* Ad Regem Scotiam revisentem, *p. 74.* Patriæ sub Amaryllis nomine gratulatio de reditu ex Anglia ad Jacobum Stuartum Scotiæ Pro-Regem. *T.2.p.163.* ad Regem in Scotiam redeuntem *p. 233.* ad Reginæ Angliæ Oratorem Pictavium ingredientem *p.351.* De Scotiæ procerum reditu ab exilio *p.365.* de Pompa introitus in urbem Regis Jacobi *p.519.* in reditum Regis in Scotiam *p.500.* ad Gandavillanum oppidum Regi Catholico restitutum primò ingredientem. *Wallius p.240.* ad Florentium, cùm in navi à Batavis captus suæ provinciæ redderetur. *p.327.* ad Belgium de Ferdinandi gubernatoris navigatione *Becanus p.79.* ad eundem de mora illi in Italia injecta. *id p.81.* ad Philippum Regem *p.86.* Gandavensis urbis in ejus adventu gratulatio *p.89.* ad Ferdinandum, cùm primùm in Belgium veniret. *H ssbius. p.44.* adventus Reginæ Britanniæ. *Barlæus p.155.* Mauritius redux *p.335.* in adventum Principis sub vesperam post superatam Grollam. *p.343.* De eodem Principe ad Salam *ibid.* in adventu amicæ. *Banning.l.1.eleg.12.* In adventum nobilis Poloni in Academiam Leidensem. *Banning p.49.* Expostulat cùm amico, qvod diutius, qvam convenerat, abfuerit, *id.p.77.* Ad qvendam post Medicinæ gradum in patriam redeuntem *id p.96.* ad Principem Auriacum, expugnata Hispanorum classe, reducem. *id.l.1.sylv. carm.1.* ad cognatum è Gallia & Anglia reducem. *p. 78.* ad qvendam ut, desinente pestilentia, in urbem revertatur. *p 177.* ad qvendam, qvi Golium de cœli aspectu consulturus erat, qvando in urbem rediturus sit. *id.ibid.* In qvendam ex Italia, Gallia, Sicilia reducem *p.190.* De Pareliis Lutetiæ visis anno 1539. finiente, Carolo V. Cæsare Calend. Jan. urbem ingressuro Epigrama Theodori Bezæ, Galli *parte 3 p.692.*

Ad *Dedicatoria* pertinent hæc. Ad Ursinum Poëtam sibi non visum, cui carmina offert. *Zuberus poëm. parte 1.p 30.* Dedicatio carminum ad alios. *Id. p.34 30,63.76,78.83,94.99* ad Christinam Reginam, cùm qvædam opuscula illi mitteret. *Balzac.p.25.* ad Comitem *p. 27.* De Poësi amatoria ad Patrem Februarium *id.p.134.* Lusus rustici dedicati Consiliario Regio *id.p.137.* Dedicatio hymnorum ad Regem. *Scoti T.1.p.142.* Dedicatio Eclogarum ad Regem *p.417.* carmen de anatome *T.2.p 36.* dedicatio sacri carminis ad Regem *p.84.* ad Scævolam *p.285.* ad ordines Hollandiæ cum illis carmina emblematica offerrentur *Wallius p.71.* dedicatio carminum ad Pontificem *p. 187.* ad Arnoldum van der Valle adhuc in cunis vagientem, cum ei olivam pacis in spem colendæ olim poëseos mitteret. *id. p.225.* ad Claudium Comitem, dum Ferdinando Theses qvasdam dedicaret. *Becanus p.99.* Dedicatio hymni in Christum *Barlæus p. 1.* aliæ dedicationes *p.28,46,49.* Mittit ad Barlæum carmina sua. *Banning.p.73.* ad Nyendalium,

lium, cùm carmina ſua bellica illi traderet *ibid. p. 86.* Disputationes Ethicas dedicat Heinſio *p. 126.* Ad legatos Principis Holſatiæ in Perſiam, cùm ei dedicaret aliqvid, *id. p. 140.* Laurentio Reali carmina mittit *p. 169.* referantur huc dedicationes ſingulorum librorum in Martiali.

Subjungimus hisce *encomiaſtica perſonarum variarum rerum*, qvæ apud varios Poëtas inveniuntur. Panegyricos in Imperatores, Principes, Duces, viros Literatos, Conſiliarios &c. Vid. ap. Claud. & Barlæum paſſim. Ad Regem Chriſtianiſſimum. *Balzac. p. 10.* Ad Claudium Memmium Regis Galliæ Legatum *id. p. 19.* Ad invictiſſimum Heroa Ludovicum Borbonium *id. p. 12.* Laus Gavini Conſiliarii *id p. 26. & 27.* Olor Gallicus ad Principem Henricum *id. p. 31.* Ad Antonium præſulem *id. p. 107.* Pompa Regia Ludovici XIII. *Petavii Panegyr. XI. Parnaſſ. Soc. Jeſ. p 642.* Panegyricus in Pontificem Urbanum VIII. in qvo ejus poemata potiſſimum laudantur *id. p. 639.* Panegyrici de Ludovici XIII. rebus ad Rupellam geſtis *p. 649. & 652.* Vid ibid. plura Petavii Panegyr. ſacros. Laus Caroli Britanniæ Principis *Barlæus ap. Scotos p. 78.* Jacobi I. *p. 83. T. 1. ibid.* Princip. Henrici *p. 91.* Comitis Roberti Cœcilii *p. 104.* Panegyricus ad Regem *ibid. p. 302.* Scoti Cancellarii Directoris *p. 304.* Panegyricus Jacobi I. *p. 318.* Regis Galliæ Ludovici XIII. *p. 338.* Eliſabethæ Angliæ Reginæ *p. 431.* Vid. Jonſtoni Heroes *ibid. T. 2. p. 118. & 119.* Ad Jacobum VI. Regem & Poetam *T. 2. p. 142.* De Catharina Medicea *p. 381.* Laus Naſonis *p. 488.* Laus Jacobi Regis *p. 509.* Ad Carolum IV. Lotharingiæ Ducem. Wallius poëm. *p. 67.* Laus Heinſii *Banningius L. 1. El. 3.* Boxhornii *id. p. 20.* Catſii *p. 53.* Voſſii ab inſigni eruditione *p. 46.* Barlæi *p. 50. & 73.* Salmaſii *p. 70.* Heinſii *p. 126.* Laus duorum fratrum, *p. 171.* Conſulis Foreſti *p. 72.* Grasvvinkelii cauſarum Patroni 172. Gronovii 176. Annæ Schurmanniæ *p. 176.* Meſtertii *p. 183.* Declamatoris eximii *Balzac. p. 89.* Elegantiſſimi Poëtæ, ſed aulici infortunatiſſimi *id. p. 62.* Poëtarum Scotorum *Iſaacus Gruterus in carm: Encomiaſt. editioni Poëtarum Scotorum præfixo.* Viri duri ac honeſti. *Scoti p. 73.* puellæ Aurelianæ *p. 72.* Medicinæ Doctoris *p. 219.* Cohortium Scoticarum Dictatoris *p. 296.* Viri conſtantis *p. 304* Daphnidos Poëtæ Encomium ſub Ecloga repræſentatum *p. 421.* Cœliæ *T. 2. p. 114.* Eſtheræ Anglæ bellæ pictricis *idem p. 119.* Guldenſtein hoſpitis ſui *p. 139.* Tychonis Aſtrologi *p. 142.* Puellæ, cui nomen Barbara *p. 174.* Vid. Carmen Barlæi in uxorem ſuam ejusdem nominis *l. 2. Eleg. p. 83.* Joh. Gordinii *Scoti p. 174.* Rhodenburgii Taubmannianæ Cathedræ Succeſſoris *p. 260.* Laudes fœminarum pulchrarum, amicorum, amaſiorum &c. *Vid. magnam copiam. in libro Blyenburgii, qvem inſcribit Veneris Blyenburgicas, in qvo collegit varias materias de amoribus, illasque ſub certis titulis congeſſit. Vid. ibid. titulum de epithalamiis & de amoribus. Adolphus à Dans l. 3.* de laudibus Eliſabethæ. Vid. panegyrin heroicam Caroli V. ap. Maſenium in palæſtr. *p 214.*

Variarum rerum laudes. Laus capri *Balzac. p. 130.* Eqvus Domitiani *Statius L. 1. Sylv. 6. 1.* Laus roſæ, *Scoti p. 181.* Violæ *p. 183.* Lilii *p. 185.* Croci *p. 186.* hyacinthi

acinthi *p. 187*. Papaveris *p. 190*. Lavendulæ *p. 192*. Nardi *p. 193*. Thymbræ *p. 194*. Li-
ni *p. 197*. Iridos *p. 199*. Fœniculi *p. 201*. hastæ *p. 202*. Ensis *p. 206*. Cassidis *p. 207*. Fluvi
Masellæ *ap. Ausonium*. Montis Ætnæ *ap. Corn. Severum* Villæ Tyburtinæ Manli.
Vopisci *ap Statium L. 1. sylv. c. 3*, Balnei Claudii Hetrusci *id l. 1 carm. 5*. Calenda
rum Decembrium saturnalium *ibid. Carm. 6*. Calend. Maji ubi simul vernum tem-
pus eleganter describitur, & laudatur. *Buchananus p. 282*. Villæ Surrentinæ
Pollii Felicis, *Statius L. 2. carm. 2*. Psittaci *ibid. Carm. 4*. Leonis mansueti *ibid. Carm. 5*.
Herculis Surrentini *ibid. l. 3 c. 1*. Consulatus Germanici *id. L. 4. c. 1*. viæ Do-
mitianæ *id. l. 4. carm. 3*. Herculis Epitrapezii *id. l. 4. Carm. 6*. Laus Bruxellæ *Zevico-
rius el. 10. l. 2*. Laus invidiæ *Caldenbach. Lyr. 2. c. 2*. Balneorum Dianæ *Balzac p. 90*.
vitæ rusticæ *id. p. 138. & 140*: Genius novæ Basilicæ ad venalia mercimonia exstructa.
Scoti p. 129. In fontem juventæ ap. Thaduanos. *Scoti p. 373*. Laureæ Poëtarum
coronæ *p. 31*. Laus Musæi *p. 105*. Hymnus in Hygeam *p. 107*. & *Balde in præ-
fat. satyr. Medicarum*. laus historiæ. *Scoti p. 114*. Pacis sanctæ 119. Encomium do-
mus Ledintonæ. *p. 167*. Laus artis typographiæ & pyxidos nauticæ. *Scoti p. 350*.
Sacellum Musis & Musicæ dedicatum. *p. 350*. Laus monarchiæ, *p. 381*. Rusticæ vi-
tæ μετάφρασις Epodi secundæ Horatianæ. *Wallius in poëmat. p. 163*. Literatum
Philomathi otium celebrat *id. p. 190*. Laus antiqvitatis *id. p. 259*. In cultissimam ele-
giam *Hoschii id. p. 332*. In Lyram Sarbievii *id. p. 333*. Poëtas vitæ Magistros esse.
id. p. 347. Belgium Musarum sedem esse *id. p. 369*. ad Petrum Classenium lucu-
bratiunculam de rebus creditis evulgantem *id. p. 375*. Laus absynthii pro absyn-
thio in monte D. virginis retinendo *id. p. 88*. Elegia de regno à Christina depo-
sito *Becanus carm. 1*. In opera Theologica posthuma Leschii. *Hoschius p. 37*. Ad
Montmorenum Idyllia sua edentem *id. p. 41*. In Viserii opus medicum Antido-
tarium *id. p. 59*. Laus Theriacæ, *Banning. p. 55*. Encomium Torvitatis. *Jacob. Balde*
Disputationis de morbis capitis *Banning. p. 91*. In Burgersdici Institutiones logicas
id. p. 135. In Boxhornii qvæstiones Romanas, *p. 142*. De Scriverii commentario
Venatico *p 147*. in ædes splendidas Matenæsii *p. 156*. In theatrum urbis Hollan-
diæ Boxhornii *p. 163. & 164*. In Vossiorum annales *id. p. 165* In Elisam Dansii
id p. 167. Laudat poemata Rutgersii *id. p. 175*. In orationem Boxhornii de ma-
jestate eloq. Romanæ *id. p. 177*. In Delmenhorstii Etymologicon, *id. p. 183*. In
Screvelii Carmen de peste, cùm illa paulo post cessaret *id. p. 181*. Laus Patavii.
Lotichius l. 3. eleg. 4. Laudat oblectationes ruris *ibid. el. 8*. laudat monumenta in
agro Nemausensi. *id. 2 l. eleg. 20*. Allocutio ad rempublicam Venetam. *Barlæus in
heroic. p. 97*. In spectacula exhibita Amstelodami ad adventum Mariæ de Medi-
cis &c. *id. p. 153. & 157*. artis gladiatoriæ laus *id. p. 457*. in physicam Jachæi *id. in
eleg p. 127*. In Metaphysicam Jachæi *id. p. 128*. In nummos argenteos, Cæsarum imagi-
nem exhibentes. *id. p. 123*. In partem australem Hollandiæ aqvis submersam *id. p. 121*.

Encomiastica in Imagines. Vid. l. 1. Epigr. Naudæi, qvo continentur variæ il-
lustrium Heroum imagines. Vid. Adolphi à Dans peculiarem librum, qvem in-
scribit

ſcribit Imagines. In effigiem Caroli V. à Conſtantino Hugenio metallo donatam. *Barlæus in eleg.* p.121. in effigiem Richelii. *id. in her.* p.173. in effigiem Eliſabethæ Bohemiæ Regis Friderici Palatini Comitis filiam *ibid.* p.178. In effigiem deformis Camillæ *Scoti*, p. 177. Elegia ad pictorem, qvomodo velit pingi Glycinnam ſuam. *Scoti*. p.143. *T.2.* Banningii elegia ejusdem argumenti p.28. In imaginem Glycinnæ. *Scoti.T.2.*p.178.in Homeri effigiem p.179. In imaginem Epici Poëtæ *Menagius p.* 81. In effigiem Heracliti, Ciceronis, Virgilii, Catonis, Platonis, Ariſtotelis, *Pythagoræ, ibid.p.* 179. In effigiem matronæ ſingularis exempli *Barlæus, p.*52. In effigiem fœminæ, qvæ ſe ipſam depinxerat, *id.p.* 53. de Diana ad Pictorem. *id.* 89. in effigiem Flavii Domitiani Cæſaris. *id.p.* 128. imago Aloyſiæ. *Barlæus inter Scotos p.* 135. & 136. in effigiem Tychonis Aſtrologi. *Scoti T.2.p.* 142. In effigiem Ducis Brunſvicenſis Auguſti *Vid. epigr. noſtra ſelecta, p.*1 In effigiem Principis Cimbriæ, Friderici, item Cæſaris Leopoldi &c. *Vid. primitias noſtras Parnaſſi.* In effigiem Mauritii Theologi id. *vid. miſcell. noſtra poetic. p.*31. In imaginem *Poetæ* elegantisſimi. *Menagius p.* 76. *item p.*77. in imaginem Chriſtinæ *p.*79, & 8 . In imaginem virginis. *Menagius p.*87. In imaginem Brunonis Carthuſianorum Parentis p. 86. In imaginem Hiſtorici *p.* 93. In imaginem Cardinalis Mazarini pag. 94. In ſuam imaginem, qvam amico mittit, p. 95. In effigiem Roſillæ defunctæ. *Janus Douza p.*238. In effigiem Johannis Secundi p.237. Vid. epigrammata multa in effigies ap. *Barl miſcell. l.* 2.

Sylloge variarum invectivarum & ſatyrarum. Inter recentiores Satyricos nemo Jac. Balde melior. Scripſit is ſatyras medicas, Satyram de eclipſi ſolis, contra Tabaccum, contra pingues & macilentos, In podagricos, de vanitate mundi &c. Vid. Sulpitii ſatyram de corrupto reipublicæ ſtatu cum notis Boxhornii & Val. Catonis Diras cum notis Arnoldi. Apud Gallos prodiit Liber. var. ſatyr. Le Cabinet ſatyriqve anno 1666. Le Parnaſſe ſatyriqve du Sieur Teophile 1660. Jani Gulielmi Laurenbergii & Rachelii Satyræ Germanicæ. Apud Belgas Vid Joſt van de Vondels Hekeldicht. Nebulo Nebulonum per Petrum Baardt, Haerlem anno 1634. Vid. Maſenii ſatyr. I, in avarum, in nimiam opum cupiditatem ſat. 2. in imperitum Controverſ. Scriptorem ſat. 3. In ſuperbum ſat. 4. Vid, Buchanani fratres fraterrimos in Franciſcanos ſcriptum. Vid. Heinſii Scazontem in Scioppium p.75 In barbaros qvosdam, qvi ſub verorum JCtorum & Medicorum nomine bonas literas allatrant, *p.*73. in Maledicum qvendam Pædagogum ſibi ſoli eloqventiam vindicantem. p.98. Conſilium Collegii medici Pariſienſis de mania Hypermori Medicaſtri pro Buchanano ſcriptum. *Jonſtonus* p.185. Onopardus furens. *Jonſtonus* p.193. Tumulus Onopardi p 207. in rabulas duos, Patrem & filium, p.242. De furoribus Brentotyphæis p.300. Baudii jambi in Scioppium p.169. In Pſeudo-Celtam p.170. In tres Juris perverſores, p.171. In famoſum rabulam, à qvo indignis modis circumventus erat p. 172 & 173. Adverſus inſignem falſarium *id. p.*178. In duo Gallicani nominis opprobria p 180. In Typhæum *id.*p.184. In qvendam ſine nomine fragmentum ſatyræ p.192. Nic. Heinſii

Scazon

Scazon in Alastorem, in Salmasium, ut videtur, scriptus *p.165. novis.edit.* Ejusdem Lusus Saturnalitius in Corn. Cossum & Francisc. Santram Poëtastros *p.187.* Menagii Gargilius seu Metamorphosis Gargilii Macronis Parasito-sophistæ in Psittacum. *Menagius poëm. p.3.* in epulo parasitico p.3. ubi præterea vita Gargilii Mamurræ continetur, Caroli Feramusii Hemera Macrini Parasito Grammatici ad Celsum epulum Parasiticum *p.3.* Indignatio in Gargilium Anagrammatistam *Menagius p.68.* In Macrinum nothum *id.p.56.* Prosopopœia Gargilii ad se ipsum *id.p.57.* in Hermogenem avarum *id.p.52.* In Albemanni libellum de morte, qvem cordi suo dedicaverat *p.58.* In Cottam scriptum qvoddam *id. p.89. & 90.* In malum medicum Hermogenem *p. 90.* In Sabellum pædagogum *p.70.* in Lupam mulierem deformem *p.98.* Amator decrepitus ad Cupidinem *Menagius p.* 100. Indignatio in Theonem Ludimagistrum Ex Jesuitam laudatorem ineptissimum Cardinalis Faletæ *epul.paras.p.310.* In qvendam semigrammaticum viri doctissimi scripta chartarum cacatarum convitio traducentem *vid. miscellanea nostra p.88.* In cujusdam carmen eucharisticum ex Secundi carmine exscriptum *ibid p.91.* in osculum ab anu illatum. *p. 44.* Lubini satyræ tres in malèdoctos Academiarum pestes. *Rostochii* 1618. In invidum *Zevecotius l.3 eleg.*17. miseria seculi *id. p.*167. In sycophantam genere & moribus infamem, *id.p.*178. In Mopsalum, qvi sibi adolescentiam objecerat. *Fabricius p.*182. In formosam virginem deformi marito nubentem *id.p 184.* Diræ in Catarrhum *Gudberlethius p 82.* Diræ in culices Mydenses *Barlæus miscell. L 1. p.360.* ad zoilum & Momum. *Gudberlethius p.85.* De hypercritico Galeso ad Menagium *Balzac. p.48.* De non optimo Poëta, qvem per humanitatem summam laudaverat *id.p.67.* Orbilius satyra *p. 67. & 68.* In Grammaticum Genesatem *p.71.* Ad Marc. Licinium de vita Mamurræ *id.p.72.* Crudelis umbra. Hosti mortuo non esse fidendum *id, p.77.* ad Metellium de Bosco Roberto Poëtastro & Criticastro *id, p. 73. ad 76.* in senem ægrotum amantem *id.p.80.* In Galathei insaniam *p.8:. ad 83.* De temeritate novæ & profanæ Criticæ. *p.* 100. Balzac. in Amyntæ audaciam *id. p.*121. in Tiberium Cæsarem *id p.123.* ad eundum in morbo mortem sæpe optantem *id. p.* 124. De libertatis spe post mortem Tiberii *P.* 124. Indignatio in Poetas Neronianorum temporum *id.p.125.* Ridendæ lacrymæ ad Franciscum Mariam Fulvium in obitum Poetastri *p.130.* Philomela ingratum canens *p.133.* Valedicit aulæ *Scoti p. 61.* in Camillam deformem puellam *iidem p.*118, 119, 122, 129. & 130. Ad Camillæ matrem pulchram de deformi filia *p.*130. In Vappam circulatorem 139. 141. in qvendam incondito & obscuro versu Ostendam captam describentem *p.126. & 127.* in qvendam causidicum cognomine Regem *p. 433.* in Qvindecimviros litem sibi protrahentes *ibid.* Detestatio conspirationis de perdenda pulvere pyrio tota aula *p.433.* expiatio *p 434* In Jesuiticum pulveris pyrii conatum *T.2.p.200.* Diræ in febrim *p.106.* Fibra Thusca cum catulis *p.111.* Ad Carolum Galliarum Tyrannum sangvinis inusitato fluxu pereuntem *p.132.* ad Venetos de Papa *ibid.* in Mystoma-

T stoma-

ſtomaſtyga *p.*117. in pediculoſum Grammatiſtam 117. in Italum ſororem ſuam inviſo Scoto obtrudentem *p.* 137. in Philippum Hiſpaniæ Regem tria epigramm. *p.*138. in rebelles, qvi Ducem Parmenſem ſecuti ſunt, alluſio ad nomen *ibid.* in aulicum qvendam mandato Regis ex aula diſcedentem, *p.* 140. In cuculum qvendam Cauſidicum *p.*141. & 142. in corruptum Senatorem, nummus νοῦς *p.*174. In gallum cuculum (accreſcit Domino, qvod alieno fundo inſeritur) *p.* 175. In Gyllam laſcivam *p.*177. Echo in meretricem *p.* 176. in Janum Virbium *p.* 77. Apologia contra Theonis cujusdam nomen ſuum occultantis calumnias & contumelias *p.*337. de bello civili ad juventutem Gallicam *p.*376. De Dardano mercatore annonam exurente *p.*387. In Chriſtianorum carnificem, *ibid.* Diræ in Bajulum, qvi urnam fregerat. *Wallius p.* 262. in Pædagogum ἄλιμον Parodia ad Catulli Phaſelum *carm. illuſtr. Poët. Ital. T.2.p.*351. In Hermogenem peſſimum Poëtam *p.*351. in Planum impoſtorem *p.* 352. in Virianum Pſeudo Poëtam *p.* 354. in ſciolos qvosdam *p.*365. In Franciſcanum qvendam, 372. in Theodorum Bezam & Buchananum *p.*373. In Jeſuitas Comœdia ſub nomine Lojolæ edita Londini anno 1648. In Ducem de Alba, Janus *Douza, poëm. p.* 127. & *ſq.* In Morum *p.* 129. In invidum *Zuberus parte* 1. *poëm p.* 7. in hominem inconſtantem *id. p.*31. in qvendam unum ſcriptum pluribus dedicantem *p.* 19. In nalutum *id. p.*20. in qvendam gloriantem de amicitiis Magnatum *p.*24. & 25. In verborum aucupem. *ibid.* In Cachecticum, qvem toties inviſens domi non offenderat. *id. p.*28. in Vulpionem *ibid.* in Poëtam ineptum laureatum *p.*29. in Willium ſibi minantem *id. p.* 31. in Qvinqvillum Medicum nunqvam ſanantem *id. p.* 31. In Patrem Lenonem & filiam Meretricem, *ibid.* in qvendam primarium *p.*34. In Rontam, non niſi mortuos Poetas æſtimantem *p.*35. In Philobiblum poſt mortem ſuam ſcripta editioni deſtinantem *ibid. p.*34. in Bibianum ſemper ſe invitantem & nunqvam domi inventum *p.*50. In collegium Patrum Viennenſium (Parodia ex l. 12. Mart. Ep. 95) *p.*51. in qvendam fœdam uxorem ducentem *p.* 55. In Philoſophum ſuperbum *ibid.* in peſſimum nebulonem *p.*56. In qvendam generis fungini poëtam *id. p.* 61. In Lipſio-Maſtyges *id. p.* 65. In qvendam nulla ſibi munera pro carminibus mittentem *p.*67. In Luſcavii immanes Ronchos, *id. p.*68. In Trollum ſtultum alieni artificii exiſtimatorem *p.*78. in parcius convivium Torgæ *p.*78 in pappulum omniſcium, *p.* 80. in Epiſtrum ſeu nimis credulum *id. p.*82. In Ramiſtas *p.* 84. In parvum *p.* 94. In honores indignis collatos, *p.*96. & 97. In Ariſtomachum de vino ſcribentem *p.* 105. In Strigonum epigrammata ſua poſcentem *p* 87. in qvendam Georgium ebrium *p.*89. in Latruſcum invidum *p.*51. in qvendam, paupertatem ſibi objicientem *p.*87. In Qvarculum *p.* 97. in Qverlini uxorem ſemper pedentem. *p.* 87. In Pignantiam ebriam Maritum deplorantem *p.* 88. In Matthæum Bonficinum, hominem ſimplicem, *p.*95. in Mergum *p.*96. In Grungralianam Maritum verberantem *id. p.*47. in Criſpum *p.*60 in Digloſſum *ibid.* In qvendam, qvi ſe Dominum vocarit *p.*61. in priſcam virginem. *p.* 20. In Picem & Cantorem

rem eadem utentes uxore *p.12.* In Sixtum laude datâ indignum *p.15.* in vitam aulicam *p. 58. & 59.* In qvendam nulli credentem *p. 68.* in scripta Poëtica sorti suæ exitiola *id. p.36.* In girgillum *p. 37.* in *Plandum* allatrantem *p. 28.* In qvendam qvi schomnia pronunciabat pro somnia *p. 29.* In fusculam *p.36.* In locum ubi vivit *p.60.* Aerosophum *p. 76.* In Cardopum *ibid.* In Austrasiam, *Balzac. p.13.* in puerum præcipitem *p 14.* In lubricum omnia vendentem *Zuberus p. 87.* In Iurcum, se ejus favorem nihil æstimare *p.86.* objurgatorium in se ipsum de credulitate sua *Jul. Cæsar. Scalig. poëm. 47.* In judices, qvi ancillam, arcas effringentem, absolverant, *id. p.33.* In suam Artritidem *p. 48.* In invidum qvendam Medicum *p.49.* In barbariem sui temporis. *p. 46.* In larvatos græcarum literarum sectatores *p. 34. Vid. Jul. Cæs. Scalig. L. 2. Poëmat.* qvem inscribit Nemesin, in Medicum *id. p.101. V. 3. Libr. Scalig. Teretismata*, in qvo Satyræ inveniuntur. In Calvi impuritatem. *id. p. 611.* Vid. ejusdem Atam. In calvum & mulum suum *p. 616.* In monstrum invidentissimum, *614.* In multitudinem furum sui temporis *619.* De Pædagogorum colluvie, qvi medicinam primoribus literis temerè profitentur. *607.* In qvendam Noctuinum, qvi fugit ignis supplicium *p.381.* In Noctuini perfidiam *p. 173.* Diræ in Lycorium, *ibid.* In Sedulium. *ibid.* in qvendam Caciatrum, qvi fuerat Carthusianus *p. 397.* Ad Striges *p. 382.* In Doletum *p. 401.* In Strumam. *p. 418. & 419.* Vid. tot. Libr. XIII. partis I. variis satyris plenum. In qvandam Rosomacham cuculatam *192. Part. 2.* In qvendam Medicum & Legulejum *p.194.* In Calvum. *p. 176. idem.* In anum nubere parantem *Barleus L.2. Eleg. p.81.* Diræ Francisci Petrarchæ in tumuli sui violatorem improbum. *id. L.1. Miscell. p. 317.*

CAP. XIII.

DE EXCERPTIS AD DISCIPLINAS ET Facultates pertinentibus.

Excerpta disciplinarum secundum cujusqve ordinem instituenda. Excerpta Physica. Cogitata notanda. Velschii Philomathetica & Axiologa antiqvorum. Capponi cogitationes. Mathematica excerpta qvomodo ad usum Physicum dirigenda. Velschii sermones fideles. Loci communes Morum : Politici duplices, Methodici & axiomati. Excerpta notitiarum politicarum. Excerpta memorialia specialissima. Exerpta Juris publici. Loci communes Historici, Theologici, Exegetici, Dogmatici, Controversiarum, Oratorii sacri. In Jurisprudentiâ itidem Exegetici, Dogmatici, Practici. Collectanea Medica. An in illis exegetica alicujus usus. Secundum materiam medicam instituenda, Botanica, Chimica. In his magnâ cautelâ opus. Practica morborum ac subiectorum ratione adornanda. Simplicia, εὐπόριστα diligenter notanda. Historiæ felicium curationum à plebejis institutarum.

Sympathetica & superstitiosa non omnino negligenda. Circumstantiæ diligenter notandæ. Pantothecæ singularis Machinæ ad colligendum & excerpendum inventæ descriptio è Bodini Dialogo inedito de abditis rerum sublimium arcanis.

Excerpta disciplinarum non possunt commodius institui, qvam secundum disciplinarum ordinem, qvanqvam & promiscuus placere possit, si indice accurato labor inqvirendi sublevetur. Sed tamen ordo iste eo proderit, ut connexa se simul oculis sistant. Excerpta illa magno usui esse possunt in disciplinis ipsis. Et qvidem, qvod ad Physicam attinet, secundum duplicem partem generalem & specialem instituenda illa excerpta sunt. In parte generali colligantur sub suis titulis Philosophorum placita & sectarum diversæ sententiæ circa principia. Deinde subjiciantur qvæ sunt apud omnes disputata in utramqve partem, è qvibusvis Philosophis tam Græcis qvam Latinis, veteribus & recentioribus. In parte speciali diffusior est colligendi ratio. Tota enim historia naturalis huc refertur. Per indicem itaqve sub singulis Physicæ specialis titulis, tùm ex historiâ naturali veterum, Aristotelis, Plinii, Æliani, Solini tum recentiorum, ut Vossii, Salmasii aliorumqve, qvi observationes, experimenta, diaria & similia, scripserunt, omnia congerantur. Incredibile est, qvam qvis thesaurum suum locupletare possit, si maturè huic ordini & studio insistat. Medico eò utilior futurus est ille labor, qvod Specialium illa cognitio magis ad artem illam pertineat, qvi animalium plantarumqve historiam seorsim ponere debet: accuratius enim circa hæc argumenta illi versandum est. Possunt eodem modo, ut in parte generali, illic notari varii autores, variæ sententiæ, & in utramqve partem disputatæ. Argumenta autem illa strictim poni debent, non diffuse. Qvi id sedulo fecerit, illi nunqvam vel disputandi vel commentandi occasio defutura est. In his præcipuè locum habet illa cogitationum nostrarum in Adversariis consignatio, de qvâ suprà dixi. Eo modo conscripsit doctissimus *Velschius Philomathetica* sua: nam ut Schröckius in ejus vitâ testatur, *sine ullo ordine, ut in mentem veniebant, conjecit omnia, qvæ alicujus momenti aut considerationis videbantur, tàm ad Naturæ cognitionem, qvàm ad Medicinæ usum, ac qvarumnis aliarum artium incrementum. Unde Syllabi centenarii septem enati, qvos octavo Ægyptiorum adauxit. Ut verò hoc simplicissime enumeravit; ita brevissimis expositionibus additus, qvid sibi videretur, edixit, hanc solam ob causam, ut aliorum judicia venari posset, & subtiliora ingenia excitaret, qvò maturis deliberationibus experimenta caperent, & remp. literariam ditarent. Postqvam enim vidisset, societatem Regiam in Angliâ id jamdudum agere, & secutos mox Gallos, deinde Italos, & nunc qvoqve Germanos, suas qvoqve Cogitationes eandem ob causam proferre constituerat.* Subjuncturus etiam illis erat, ut in præfat. Hecatostheæ ipse memorat, Axiologa antiqvorum, *ut tanqvam incognita & plerisqve neglecti ceu nova reducantur, qvorum plena Chilias designata est, ex Hippocrate, Aristotele, Theophrasto, Galeno, Plinio, Athenæo, Græcis Medicis, editis & ineditis, Ebusina & Arabibus cæterisqve Orientalibus & Latinis desumpta: qvæ omnia omissis*

nissis speculationibus ad solam praxin sive experientiam direxit. Sed hos thesauros cum cæteris ejus ineditis acerba tanti Viri mors nobis eripuit. Etiam Capponus *Cogitationum de rebus naturalibus*, ut menti irrepserant, è calamo præcipitatarum libros tres scripsit, teste *Gregorio Leti Ital. regn. part. 3. lib. 2. p. 90.* Et talia qvoqve in Rhetoricis & Poëticis institui possunt, si ad disciplinam potius & commentationem, qvam ad praxin respiciamus. Talium excerptorum specimen in Rhetoricis dedit *Bernhardus in Thesauro suo Rhetorico* superiori seculo in Italiâ edito, qvi ex omnibus veteribus & recentioribus Rhetoribus per indicem excerpta ad artem pertinentia congessit.

Excerpta talia institui in omnibus disciplinis possunt, ubi ipsa disciplinarum methodus ordinem ostendet. In Mathematicis, qvorum maxima utilitas est, præter disciplinaria Excerpta etiam miscellanea institui possunt, qvoniam disciplinæ illæ latissimè se diffundunt. Qvicqvid itaqve problematum, variorum artificiorum mechanicorum, vel ab aliis inventum legitur, vel per analogiam à nobis potest inveniri, illud sub titulis classibusq; rerum, qvas Physica subministrat, congeri potest atq; ita pro diverso fine diversâ methodo adornari excerpta illa possunt. Qvemadmodum enim Physica & Mathesis mutuas sibi operas tradunt, ita conjungi illa excerpta possunt, estqve penè nulla pars Physices, qvin Mathematica aliqvâ speculatione vel experimento adjuvetur. Qvod si qvis ad illustrationem Theorematum Mathematicorum specialia experimenta mechanica pro exemplis adducere velit, tum pro titulis ipsis concipiantur theoremata mathematica, & pro exemplis subjiciantur experimenta rerum naturalium mechanica, qvæ ex hoc principio mathematico fluunt. Conducit hoc ad scientiæ perfectionem, cum ex ipsis fundamentis eruuntur rerum affectiones. Qvi ad seculi nostri genium philosophari in rebus naturalibus velit, excerptis utatur tali modo institutis & experietur, qvam hoc sibi profuturum sit. Est sanè & in Excerpendo qvædam ἐμπειρία, qvæ ex ipsâ Virorum doctorum praxi discenda est. Editurus erat πολυμαθέστατος Velschius *Sermones fideles de modo legendi & Excerpendi*: Nam ut Schröckius testatur, relictâ de hâc materiâ Drexelii laboriosâ & tædiosâ diligentiâ sedulò observavit, qvo pacto ad tantas eruditionis opes viri docti pervenissent.

In practicis disciplinis eadem colligendi ratio est, si disciplinas ipsas earumqve professionem & explicationem spectemus, si vero usum in vitâ civili, aut ad alias disciplinas, alia institui excerptorum ratio debet. Qvatenus moralis philosophia usum habet in civili conversatione, qvatenus Oratori accommodatur, varia sunt excerpta. In conversatione ac vita civili utilis est doctrina de hominum moribus. Ideoqve characteres hominum ratione ætatum, statuum, notari debent: qvales etiam esse usui possunt in Rhetoricis, de qvibus suprà diximus. Usum characterum in re civili ostendit *Böclerus in Characteribus suis Velleanis* & *Brockmannus in Ethicâ suâ historicâ.* Sed il-

la Characterum ratio ad perſonas pertinet : nos potius hic rem ipſam ſpectamus variasqve vitæ ſtatuum, affectuum, virtuoſorum & vitioſorum conditiones. Talia excerpta ſub titulis claſſibusqve Virtutum & vitiorum colligi poſſunt, ut fecit qvadam ex parte *Mechovius in Parænetice* ſuâ & *Magirus in Polymnemone.*

Politica Excerpta primum methodo diſciplinæ inſtitui poſſunt, ad uſum commentationis & disqviſitionem controverſiarum. Secundò methodo axiomaticâ inſtituuntur, qvatenus ad uſum practicum referuntur, habentqve pro fundo non tam generalia Politices præcepta, qvam Hiſtoricos præcipuè pragmaticos. Qvoniam enim in enarratione rerum geſtarum typus aliqvis civilis & practicus è rerum circumſtantiis elucet, ideoqve qvam optimè ex illis talia colligenda. Fuerunt jam olim, qvi conſilium hoc ſuo probarunt exemplo: nam *Conſtantinus Porphyrogenneta* Leonis Philoſophi filius ſuo tempore ex Hiſtoriis qvaſi flores in unum corpus collegit, & in 53. partes digeſſit, ſingulos locos duobus libris comprehendens, è qvibus non niſi duo libri ad nos pervenerunt ; alter videlicet de Legationibus à *Fulvio Urſino* & *Davide Höſchelio* editus, alter de Virtute, & Vitio: qvos *Nic. Peirecius* ære ſuo redemit ac Græcè Latineqve *Henricus Valeſius* edidit. Reliqvi libri omnes deſiderantur : qvi ſi inveniri alicubi poſſent, non exiguum prudentiæ civili & hiſtoriæ lumen afferrent. Multa etiam illic habentur è libris deperditis Hiſtoricorum, qvæ fruſtra nunc qværimus : Nam in iis, utut paucis, qvæ ſervavit nobis Peireſcius, occurrunt aliqva e libris Polybii deperditis excerpta. Excerpta illa inſtitui poſſunt per axiomata ex hiſtoriis & earum circumſtantiis contrahenda : Unicuiqve axiomati numerus addendus: locus ex hiſtorico apponendus : Spatium aliqvod ſeu intervallum relinqvendum, ut poſſint parallela exempla ex aliis Hiſtoricis vel obſervationibus addi. Si qvod axioma ad titulos diverſos referri poteſt, ſub altero ponatur, ſub altero per numeros citetur. Qvod ſi Loci communes integri apud Obſervatores & Commentatores politicos tractentur, ſola autorum loca notari poſſunt. Qvod ſi ex omnibus Commentatoribus tales Locos communes inſtructos haberemus, via præſtructa eſſet illis, qvi de chartâ in papyrum ſcribunt, & cum e.g. in locum Flori incidunt, omnia exempla parallela, qvæ aliqvis fortaſſis commentator in Saluſtium aliumqve autorem congeſſit, diſſimulato Autore, deſcribunt, qvod alius iterum faciet, cum in ſimilem alterius Autoris locum incidet. Scripſit *Cl. Weiſius* Manuductionem ad Locos Communes Politicos, qvi pene in eâdem nobiscum ſententiâ eſt. Indicem is addit locorum Politicorum, ſub qvibus tituli ſpeciales disponi poſſint. Sed puto magis ſpecialem hic eſſe operam impendendam, inprimis in axiomatibus collocandis. Qvod ſi in Hiſtoricis interpretandis operam qvis ponere velit, Locos communes exegeticos in illos exſtruere poteſt, eo modo, qvo ſupra diximus apponendo ſemper ad Hiſtorici locum, locum commentatoris, ubi nota qvædam politica habetur.

Sunt

Sunt & alii Loci communes Politico-Historici, qvos inscribere *Excerpta Notitiarum Politicarum* possumus. Notitiæ autem vocabulo notari apud Autores solet cognitio Politico-Historica uniuscujusqve imperii, ut habemus Notitiam imperii Orientalis & Occidentalis, Notitiam domus Augustæ similesqve libros. Hanc viam nobis monstravit Aristoteles *lib. 1. Rhet. c 8.* ubi svadet, ut qvisqve mores gentium sibi reddat familiares. Loci itaqve communes ita ordinandi sunt, ut ponantur tituli generales imperiorum. His subjiciantur speciales e.g. forma regiminis, populorum origo, migrationes, leges, judicia, proventus & commercia, utilitates publicæ, finis & scopus. His enim capitibus præcipuè omnia constant in Republica. Sub singulis notentur 1. qvæ ex veteri historia habentur 2. qvæ ex recentioribus Historicis aut itinerariis peti possunt 3. qvæ experientiâ nostrâ vel alienâ constant 4 è relationibus publicis, in qvibus tamen delectus instituendus est, ne falsa pro veris accipiamus. 5. prudentum hominum judicia 6 nostræ etiam conjecturæ. Talia adversaria concinnari jubet *Conringius* in Prolegomenis Collegii sui Rerumpublicarum, qvibus se ab adolescentiâ ipsâ usum fuisse fatetur, unde ipsi magna illa rerum politicarum notitia succrevit. In qvibus autem rebus propriè consistat notitia alicujus imperii, ibidem secundum omnes causas definit. Legendus qvoqve est Böcleri liber *Historia Schola Principum.*

Est & alius qvidam colligendi modus, sed viris in negotiis ipsis versantibus convenientior, cum sibi ipsi observationum suarum excerpta & commentaria privata instituunt: *Weisius* hanc excerpendi methodum Heroicam vocat. Continentur verò in illis libris vel res ab ipsis gestæ, qvales sunt Memoriæ (*les memoires*) Gallicorum scriptorum, vel qvæ nostro tempore illic ab aliis gesta deprehendimus. Talem librum conficiendum svasit *Franc. Joseph. Burrhus* Regi Daniæ in Instructione illâ suâ Politicâ lingvâ Italicâ scriptâ, qvæ inter opuscula ejus Genevæ edita habetur. Qvod si qvis hâc methodo semper usus fuerit, & vulgaria illa Politices præcepta adjecerit, facile illi erit, divinatorem de rebus politicis agere, consilia Principibus impertiri, cujus prudentiæ specimina passim à Viris politicis exhibentur.

Possunt & nonnunqvam excerpta specialissima pro instituto & scopo nostro concinnari, ut si qvis aulæ alicujus omniumqve ministrorum à summo ad imum mores, virtutes, affectus, inclinationes, utilitates, qvas in amicitia ejus habere possit hic vel ille status, cujus ille ministrum agit, qvi illa notat. Hujusmodi observationum exemplum præbet illa Relatio *Philagathi Securi de Notabili aulâ Romanâ*, qvâ ille Pontificis omniumqve Cardinalium mores, inclinationes & favorem erga Statum Venetum examinat. Sic faciat qvis rituum & morum civilium excerpta, qvid obtineat in conventibus actibusqve publicis, qvorum sæpe usus est Viro civili in negotiis tractandis occupato. Ejus specimen qvoddam dedit Cl. Wagenseilius in Collectaneis qvibusdam MStis de Ritibus civilibus,

bus, qvæ nunc, credo invito autore, in lucem prodierunt. Ita, ſi qvis in uſum ſuum materiam de legationibus excolere velit, huic ſini excerpta illi inſtituere magnopere proderit, qvi aliqvando iſto officio defungetur. Ejus ſpecimen nobis dedit *Vicqvefortius in libro de Legato*, nunc è Gallica in lingvam Germanicam converſo. Sic Commerciorum excerpta ſpecialiſſima conficiet ex omnibus tam politicis qvam hiſtoricis, qvi hoc præ cæteris argumentum ſibi perqvirendum ſumit, ad Commerciorum conſilia aliqvando vocandus. Qvo pertinent omnia publica acta, qvorum non pauca collegit *Marqvardus* in libro de *Jure Mercatorum*, & pulcherrima illa lineamenta, qvæ *Werlhofius in eruditâ Diſſertatione de Commerciis* duxit.

Ad Excerpta politica referenda etiam ſunt *Excerpta juris publici*. Horum ideam nemo melius dedit qvam *Böclerus in Notitiâ Romani imperii* & in *Excerptis illuſtrium Controverſiarum* non ita pridem editis, qvod argumentum ſpeciale eſt. Ipſius Limnæi vaſta opera non ſunt niſi mera collectanea. Ordo à Böclero inſtitutus præ cæteris placet.

Qvæ de Politicis excerptis diximus, illa ad alia etiam applicari poſſunt. Ideoqve nihil amplius reſtat in Philoſophicis diſciplinis, de qvo moneri qvadam ratione excerpendi poſſint. Multa occurrunt in ſingulis diſciplinis ſpecialia, de qvibus excerpta pro ſingulari aliqvo uſu formari poſſunt, ut ſi qvis forte librum ſpecialis argumenti ſcribere velit, tunc congerenda omnia ſub ſpecialibus titulis capitum, è qvibus tota illa tractatio ordinabitur.

Loci Communes Hiſtorici vel ſecundum regnorum ac populorum ſeriem inſtitui poſſunt, vel ſecundum numerum annorum & ſeculorum, vel ſecundum ſeriem rerum. Primus modus parum differt à locis communibus politicis, de qvibus ſuprà diximus. Secundum ordinem ſeculorum inſtitui illi poſſunt pro uſu chronologico. Ac poſſunt omnia tabulis qvibusdam & laterculis comprehendi, primò pro Rebuspublicis illuſtrioribus, qvarum tituli in fronte cujusvis laterculi ponantur, & illis mutationes ſecundum ſeriem ſeculorum ſubjiciantur: Secundò pro ſeculis, qvibus vice versâ ſubjici Rerumpublicarum mutationes poſſunt. Si qvis Chronologica excerpta ſecundum rerum capita diſpoſita velit, uti poterit Chronologiâ Alſtedianâ, qvæ eleganti methodo diſpoſita eſt. Titulos, qvi illic deficiunt, facile ſupplere poterit, nova notata Alſtedianis addere, & errores ab Alſtedio commiſſos corrigere.

Venimus ad Facultates, qvas vocant. In ſtudio Theologico pro vario ſcopo inſtitui excerpta poſſunt. Qvemadmodum in Philologicis & Philoſophicis locos communes Exegeticos adornandos eſſe dixi, ita & hic notentur explicationes locorum ſcripturæ vel Philologicæ vel Dialecticæ, vel ex ipſâ etiam Theologicâ doctrinâ deſumptæ. Illa omnia vel diſtingui vel miſceri poſſunt pro lubitu. In Criticis exemplo ſuo præivit *Polus*, in qvibus collectaneis non pauca

pauca tamen multi desiderant. *Dorscheii Biblia numerata* post mortem ejus edita omnia miscent, Philologica, Critica, Dogmatica, Practica, sed omnia sunt per indicem tantum notata. Fortassis non spernendus labor esset, si qvis Dogmatica & Practica cum curâ colligeret. Talia institui collectanea è Theologis Practicis Anglis optabat Verulamius. Similis pene labor *Crowaei*, qvi indicem edidit Scriptorum Exegeticorum in libros & loca Scripturæ, sed ille ad minuta & specialia non descendit. Ad talia Excerpta conficienda indices illi locorum Scripturæ S. qvi libris adjungi solent, viam qvodammodo sternunt. Sed è lectione ipsâ accuratius omnia notabuntur.

Loci communes Dogmatici, qvi proprio nomine Loci Communes Theologici dici solent, colligendi seorsim sunt. Qvibus etiam, si ita visum fuerit, misceri controversiæ possunt. Ordinem ipsum Theologiæ Systema suppeditat. Autorum, qvi locos communes scripserunt, explicationes qvasi per lemmata poni possunt. Qvi singulari libro vel unum locum integrum vel ejus partem explicuerunt, hi diligenter notandi. Commodum & hoc est, ut in omnibus disciplinis, ita etiam in Theologiâ, secundum materiam dispositos habere Scriptores controversiarum. Si qvis illas præ cæteris excutere velit studiosius, singulari libro destinari possunt, ne in uno cumulentur omnia. Possunt pro singulis sectis adornari libri, si qvis in illis operosior esse velit, in qvibus ordo alius non est, qvam locorum controversorum. Svaserim in excerptis Locorum Communium Theologicorum, si singularibus libris colligantur controversiarum excerpta, ponenda tantum esse summa controversiarum capita, & remittendum ad excerpta controversiarum. Si qvis historiam potius qvam dogmata ipsa respiciat, secundum titulos sectarum & seculorum adornare excerpta possit. In omnibus enim usus & scopus respiciendus est. De cætero cum in Facultatum studio multa occurrant specialissima, tum ratione muneris, tum ratione ipsius doctrinæ: alium enim sibi scopum habet propositum Ecclesiastes, alium Doctor vel Professor Theologiæ: ita pro vario illo fine & scopo etiam in specialissimis argumentis colligenda qvædam sunt. Accidit interdum, ut de casibus conscientiæ consulantur Theologi; Qvapropter etiam illâ in re institui promptuaria possunt, collectanea scilicet casuum ex Autoribus, qvi de his argumentis scripsere, ut sunt sanè multi, tum Scholastici Theologi, tum nostrates.

Ad Theologica excerpta etiam referri possunt Oratoria sacra, qvorum fundus est Scriptura S. Patres aliiqve scriptores Homiletici. Qvoniam vero oratio sacra præter argumenta fidem facientia, qvæ ipsi cum Rhetoricâ civili sunt communia, in exegesi & διδάξει versatur, usui esse possunt illa excerpta, qvæ Textualia vocamus, secundum libros Biblicos adornata. Possunt & ipsi

Loci communes Theologici,tituli virtutum sacrarum,& qvæcunqve argumenta pro titulis poni, & sub iis utilia per indicem colligi, ut fecit in *Repertorio suo Cl. Wittenius*. De cætero Oratoria excerpta,de qvibus suprà diximus, etiam his accommodari possunt & debent.

Excerpta in Jurisprudentiá pene simili modo institui possunt. Primo exegetica formanda sunt ad Leges, illa colligenda è JCtis non solum,sed & è Philologis, qvi vel super leges speciales scripsere, vel qvi in miscellaneis suis nonnunqvam leges explicant, vel illustrant, vel in iis aliqvid emendant. Notari etiam potest, qvicqvid ad historiam ejus pertinet. Atqve illa pertinent ad verbalem legum sensum. Qvæ ad explicationem & doctrinam ipsam referuntur, qvanqvam sub titulis certis aliaqve colligi formâ possunt; non inconsultum tamen erit, si etiam qvasi per indicem ad leges apponantur: in explicationibus enim legum magnus eorum usus est, si qvis illa semper in promptu habeat. Notari etiam simul possunt leges,qvæ contrariæ videntur, ac autores per indicem designari,ubi illæ conciliantur. Si qvis velit perfectos Locos communes adornare, colligat illos secundum methodum Pandectarum, reducendo ad Digestorum titulos etiam cæterorum librorum titulos, exemplo Schotani in Examine Juridico. Possent etiam è jure Canonico, Feudali, Statutario, suis convenientia locis adjungi. Si qvis excerpta pro novis in jure argumentis colligere velit, alium seqvi ordinem debet. Nam sub titulis materiarum colliget, qvæ vel in libris Juris vel in Jureconsultis inveniet. Multa enim consideratione Jurisconsulti digna, de qvibus vix peculiaria in Jure loca occurrunt. Qvo in labore si qvis sedulus fuerit, facilè de selectis argumentis qvædam scribet. Et sunt, qvibus librorum indices in instructâ bibliothecâ officium hoc præstant. Sed de iis omnibus aliqvando copiosius alio loco agam.

Loci communes Practici in Jure formandi è scriptoribus practicis. Tituli horum excerptorum formari possunt secundum titulos Pandectarum, vel secundum materias juridicas. Specialissimos titulos facere possunt leges; sub legibus notentur casus singulares. Subjiciantur Autores, qvi tales casus decidunt. Formentur illa excerpta, qvantum fieri potest,per lemmata. Exemplum talium Locorum communium suppeditat Index practicus super opera Carptzovii. Jam verò si qvis ex omnibus autoribus practicis, qvi interdum incidenter aliqvos casus proponunt ac solvunt, tam veteribus Bartolo, Baldo, Jasone &c. qvam recentioribus,illa omnia colligat, qvæ illuc pertinent, mature sibi acqviret cognitionem talium rerum, qvæ utilissima per omnem vitam futura est, si qvis vel de Jure responsurus sit, vel causam aliqvam ut Patronus aget. Ita enim nunc Jurisprudentia comparata est, ut plus sæpe valeant præjudicia

judicia & Doctorum sententiæ, qvam ipsæ leges. Qvare si qvis casum in terminis, ut loqvuntur, pro se allegare possit, is non parum in judicio proficiet. Qvod si qvis JCtum vel Judicem aliqvando acturus sit, is maturè satis sibi de talibus excerptis prospiciat. Fundus horum collectaneorum in practicis autoribus est: Sunt verò omnes illi practici, qvi de actionibus, processibus scripsere, item de præsumptionibus, probationibus, testibus, omnibusqve illis, qvæ ad processum pertinent: deinde qvi consilia, decisiones, sententias receptas tradidere, item qvi de omnibus materiis Juris agunt, non tam ut leges explicent, qvam ut observationem earum in praxi ostendant, qvales sunt multi, Itali præsertim & Hispani, qvi libros operosos scripsere, præcipuè de argumentis practicis. Bibliothecam aliqvam præstat liber ille, qvi vocatur *Oceanus Juris*, multis constans voluminibus, qvo continentur particulares illi tractatus veterum Autorum Bartoli, Baldi, Jasonis, Accursii, Decii &c. Ex omnibus illis si qvis tales locos confecerit, mirifice his in rebus proficiet, non qvà scientiam solum, sed & qvà lucrum & opes. Talia enim excerpta meræ sunt aurifodinæ, neqve gratis conficiuntur.

Pergimus ad Collectanea Medica, atqve hic è Physicis patet, de qvibus suprà egimus, qvomodo illa construenda sint. Non est hic exegeticis collectaneis adeò opus, cum non tam autoritate, qvam ratione & experientiâ, studium medicum constat. Interim si qvis Academiæ labores suos destinavit, aut libris scribendis operam dabit, illi non inutilis labor futurus est, si ad Hippocratis libros notet (1.) Commentatores (2.) loca, qvæ tam à Medicis qvam à Philologis illustrantur (3.) experimenta in morbis ipsis vel ab aliis vel ab ipso probata, è variis observationum practicarum libris. Idem in Galeno fieri posset; sed opera ejus nimis sunt diffusa, qvàm ut tam vasto Oceano qvis se credat. Si *Hoffmanni* commentarii prodiissent in lucem, uno illo possemus esse contenti.

Possunt & collectanea secundum materias institui, qvod aliqvi fecerunt. Pro physiologicâ cognitione, secundum classes rerum naturalium & Physicam specialem ordinanda illa sunt. Sed misceri uno omnia libro non possunt. In Botanicis peculiaria institui debent 1. Herbarum in natura, qvæ herbaria viva appellentur. 2. Historica & Medica de iis, magno futura usui, qvæ apud Herbarios veteres & recentiores, Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, Tabernæmontanum, Simonem Pauli, aliosqve notata sunt, illa per indicem tantum colligantur. *Benjamin Priolus* in Appendice historiæ suæ Gallicæ promisit tractatum de universâ re plantariâ, sed præter titulum adhuc nil vidimus, & dubito an unqvam proditurus sit. Certè multæ magnæqve disputationes circa rem herbariam sunt. Conferendi *Scaliger*, *Bodæus à Stapel*

in Theophrastum *Salmasius* in Solinum & in Hyle Iatricâ. Addendus etiam est *Hoffmanni Tractatus de Officinalibus.*

Subjungi illis collectaneis etiam possunt Chimicæ operationes, & quidem singulis herbis ex *Angelo Sala* aliisqve Scriptoribus recentioribus, è *Conradi Gesneri Euonymo*, & colloqviis ac communicationibus cum Chimicis. Usitatas & officinales præparationes jamdudum collegit *Schröderus in Pharmacopœia*, in qvam extant *Hoffmanni* commentarii. *Zvvelfferus* in Pharmacopœia sua, & qvi pleraqve ex illo cepit *Feburius* Gallus, ac plures alii. Ut in Botanicis, ita & in Mineralibus institui collectanea possunt. Tituli formandi secundum classes Mineralium. Subjiciendæ illis sunt (1) præparationes rudiores in fodinis ex Agricola, Erikero, Lohneisen &c (2) præparationes officinales communes, è libris Pharmaceuticis, qvos modo nominavimus. (3) secretiores præparationes è communicationibus privatis notandæ. Conjici in hunc librum omnia possunt audita, visa, cogitata. Exierunt hodie in lucem talia collectanea, historiæ laboratoriorum, & nuper qvædam invitis autoribus subrepta ac publicis typis promulgata. In his præcipuum locum merentur, qvibus viva manus accessit, & qvorum fides in dubium vocari non potest. Solent enim hîc multi promissis esse divites, multas operationum vias ostendere, qvas ipsi non ivêre, a qvibus sibi qvisqve caveat: inprimis si ad metallica tendant, qvorum integram Chiliada *Johann Joach. Beccherus* edidit. Sed ab illis sibi qvis temperet, nisi opum & temporis irreparabilem facere jacturam velit. Multa enim sunt ab impostoribus & agyrtis conficta: in multis etiam, qvæ bono fundamento nituntur, ἐγχειρήσεις qvædam celantur. De rebus animalibus collectanea qvoqve singularia institui possunt, in qvibus notentur (1) physiologica vel circa genesin illorum seu ortum, vel circa anatomen è vastis commentariis Gesneri & Aldrovandi per indicem: è cæteris scriptoribus, observationibus anatomicis similibusqve, qvalia nunc plurima in Diariis & Ephemeridibus eruditorum occurrunt, majori cum curâ: Illi enim accuratius hoc in argumento versantur. (2) Colligenda sunt Medicæ præparationes ad varios morbos ex animalibus animaliumqve partibus. Rudem ejus laboris ideam dedit *Gulielmus van den Bosch. in Historiâ animalium Medicâ Bruxellis Ann. 1639. edita.* Multa talia collegit *Habdarrahmanus* Ægyptius in libro de *proprietatibus ac virtutibus Medicis Animalium, Plantarum ac Gemmarum*, qvem ex Arabico latinitate donavit Abrahamus Echellensis Parisiis è MSto codice Cardinalis Mazarini Ann. 1648 editum. Sed multa in illo vana sunt & superstitiosa. E similibus excerptis natum videtur, & aliqvod eorum specimen præbet, *Königii Regnum Vegetabile, Animale & Minerale.*

In

In Praxi Medica aliter res instituenda est. Nam hîc ad illum finem omnia referenda sunt, ut morbis rectè medeatur Medicus. Cætera enim, qvæ consistunt in præparationibus & operationibus, ad theoriam sunt referenda: Pertinent enim tantùm ad cognitionem subjectorum, licet aliqva operatio accedat. Sed in praxi medica omnia applicantur ægrotis: ideoqve & ratione morborum, imo & ratione subjectorum & individuorum, collectanea talia instituenda. Ratione morborum ita illa ordinanda sunt, ut ponantur morborum tituli. Subjiciantur illis characterismi, causæ, signa diagnostica, notetur in qvibus illa fefellerint interdum, qvod vel ab aliis vel nostrâ praxi observatum est. Subjiciantur remedia, vel methodica vel specifica, imprimis simplicia. Et hîc qvidem, qvod ad simplicia attinet, magnam curam impendendam existimo *Medico*, ut simplicium vires in singulis morbis probè notet, qvorum singularem usum & prærogativam doctissima παραίνεσις docuit R. Boilius, qvæ additur Dissertationi ejus de Specificorum remediorum cum corpusculari philosophiâ concordiâ. Inprimis notanda sunt medicamenta εὐπόριστα, domestica, rustica. Plus interdum illis efficitur, qvám multis pretiosisqve compositis. Unde fit, ut empirici & plebei homines desperatis sæpe morbis medeantur, qvibus non possunt mederi Medici omni suâ arte instructi. Memorat *Agricola Observationibus in Poppi Chymiam*, fuisse rusticum in superiore Germaniâ, qvi felicissimè Cancrum curaverit, qvod nulli poterant vel *Medici* vel Chirurgi. Et ille tamen succo unius herbæ id effecit, qvam in sylvâ Herciniâ legerat, Medicisqve monstraverat, sed omnibus ignotam. Fiaravantus in *Coron. Med. lib. 2. cap. 16.* recitat historiam de desperatâ urinæ suppressione à vetulâ pulvere ignotæ herbæ curata, qvam nullis medicamentis tollere potuerunt *Medici*. Novi, qvi dysenteriam, icterum curarint felicissimè, frustrà id tentantibus Medicis. Talib9 experimentis insidiæ struendæ sunt à *Medico*, & qvâcunq; fieri poteſt arte, qvocunqve pretio comparanda. His principiis primum crevit medicina, qvibus si accedat usus & judicium Medici in principiis artis suæ probè subacti, rectius ille applicabit, qvam plebei homines, qvi causas rerum non æqvè scrutantur. Præterea magno illa res adjumento est Medico in loco aliqvo certo praxin instituturo: Statim enim novit vel commoda illius vulgaris Medicinæ, vel errores. Notavit *Thomas Bartholinus* diligenter Medicinam Danorum domesticam, & singulari illam libro complexus est. Praxin qvoqve utilissimam instituendam plantis indigenis docet Olaus Borrichius *libro de usu plantarum indigenarum.* Qvod si facerent etiam cæterarum nationum Medici, & qvidem eâdem fide & diligentiâ, non parùm augeretur res Medica.

Ego nec sympathetica illa, imo nec superstitiosa, qvibus vulgus uti solet, prætereunda censeo. Etsi enim in illis ineptiæ nonnunqvam miscentur,

prudens tamen Medicus facilè, qvid in illis vel veri vel vani ſit, facilè exiſtimabit ubi ad judicii Lydium lapidem omnia revocaverit. Latitant ſæpe in ruſticorum & vetularum obſervatiunculis, qvæ non credas, magnisqve contemplationibus occaſionem dare poſſint. Talia multa in Theatro Sympathetico Norimbergæ edito; in Maxveldii Medicinâ Magneticâ, occurrunt; Cujus libri mentionem *lib. 1. Polyhiſtoris noſtri c. 11.* fecimus. Ille qvidem à Medico Heidelbergenſi Cl. Francio Ao. 1678. editus eſt; Sed parte practicâ mutilus, ut ipſe MStum accepit: Sed deprehendi poſtea, eundem pene librum in paucis diſcrepantem à qvodam *Samuele Boultono* Anglicâ linguâ Anno 1656. editum. Sed tamen & ille Autor, qvisqvis eſt, fatetur, non omnia ſua eſſe, ſed aliunde, & ut ille ſuſpicatur, à qvodam Chimico D. Everardo tranſſumpta.

Diligenter in talibus Excerptis notandæ ſunt circumſtantiæ perſonarum, qvibus adhibentur vel adhibita ſunt remedia. Loci, Cibi variatio corpus ipſum variant. Evenit interdum, ut qvibusdam proſint medicamenta, minimè verò aliis: Obſtat enim ſingularis corporis diſpoſitio, qvod vel è purgantibus manifeſtum eſt, qvæ apud aliqvos vim ſuam planè perdunt, & in emetica vel diaphoretica degenerant. Pro variatione etiam Climatum remedia variant, qvod vulgò parum conſideratur à Medicis. Hinc fit, ut, cum principia Medicinæ à Græcis ſint tradita & remedia morborum, Medici, qvi ſub frigido climate curationes inſtituunt, alios interdum effectus ſentiant. Præterea herbæ originariæ alicujus loci majorem ſæpe vim habent, qvam tranſplantatæ, imò interdum planè aliam. Homines, qvi continuo vini potu utuntur, aliam adminiſtrationem medicam reqvirunt, qvam qvi aqvæ, lacti, cerevi ſiæ & craſſioribus cibis adſveti ſunt. Omnis enim corporis ſangvis, ſucci & humores, è varietate ciborum & potus alterantur, atqve inde ingenio ipſi omnibusqve morbis ſua indoles eſt. Omnes illas circumſtantias attendere Medicus debet. Poteſt qvidem aliorum etiam colligere obſervationes & formulas; ſed illis non usqve adeò ſecurè inſiſtet, cum ipſi, qvi obſervationes Medicas ſcribunt, non ſint ſemper adeò diligentes in notandis circumſtantiis. In conſiliis Medicis interdum illæ operoſius excutiuntur qvam eſt neceſſe. Poſſunt & Collectanea inſtitui ratione ſubjectorum, qvæ neceſſaria ego eſſe Medico puto ad cognoſcendam hominum naturam. Eſt enim ſingulis ſubjectis ſua qvædam ἰδιοσυγκρασία, qvæ etiam per ætates mutari ſolet, qvam diligenter notare debent Medici, qvi è felici curatione gloriam & lucrum ſperant. Sanè in hâc arte dies diem docet, & prioris diſcipulus poſterior dies. Qvi antea, etſi ceu digitos unguesqve ſuos omnia Medicorum ſcripta noverat, hiſtoricam tantum cognitionem habuit, nunc judicii etiam regulas ſeqvi debet. Sub titulis

is itaqve personarum notandum est, qvibus morbis aliqvis laboraverit, qvâ etate, qvâ constitutione, & similia. Ita felicius procedere potest Medicus in aliis morbis, qvi forte subjectum illud occupabunt.

Ad finem hæc perduxeram, cum singulari casu mihi ab Amico Bodini ineditus hactenus Dialogus de *abditis rerum sublimium arcanis* (cujus supra *lib. 1. cap. 8. p. 72.* mentio facta est) offerretur. Qvem cum perlegerem, ipso illo primo libro, qvo occasionem Dialogi illius Bodinus exponit, Coronæi Pantothecam descriptam vidi, qvâ ille universam rerum naturam omnemqve ejus supellectilem & instrumentum mirabili solertiâ collegerat, ac omnia qvæ legerat & audiverat, velut in promptuarium aliqvod contulerat. Statim hîc in mentem mihi venit Scrinium literatum Cl. Placcii, cui illa Pantotheca qvodammodo similis videbatur, nisi qvod rerum naturalium collectioni potius destinata ad istud Naturæ & Artis Theatrum Beccherianum, (de qvo lib. 2. cap 4. p. 345.) qvodammodo accederet. Qvoniam vero etiam ad excerpendum & colligendum machina illa instituta fuit, operæ pretium me facturum existimavi, si è libro rarissimo omnem ejus, ut illic legitur, delineationem proponam. Ita verò hæc habet: *Illud optimum, qvod Coronæi domus tum infinita librorum ac veterum monumentorum varietate & copia, tum etiam instrumentorum, sive ad Musicam, sive ad omnes artes Mathematicas, refertissima esset; nihil tamen mihi rarius visum est, qvam* Pantotheca *qvadrata sex pedum, divisio cujusqve pedis in sex Apothecas qvadratas, numerum ex qvadrato XXXVI. in se ducto conficiebat capsulas mille ducentas nonaginta sex. Senarium autem selegerat, qvod is numerus solus inter digitos perfectus esset, at latissimè in universâ naturâ pateret, non modo ad plurium animantium ætates, qvæ hoc numero terminantur, verum etiam, qvod in totâ naturâ sex tantum corpora sint perfecta, sex tantum colores simplices, sex sapores simplices, sex harmonici concentus, sex tantum metalla simplicia, sex locorum situs, sex etiam sensus cum sensu communi. Pantothecam ex oleâ, id est, ex incorruptibili prope materiâ fabricari jusserat, ut mundi universitate ejusqve supellectilem & omne instrumentum contineret: principio imagines octo & qvadraginta inerrantium siderum, Planetarum, Cometarum, similiumqve impressionum, elementorum, elementarium corporum, lapidum, metallorum, fossilium, stirpium, animantium, qvætunqve nantisci poterat, ordine qvæqve suo, aptaverat. Et qvoniam stirpium ac insectorum omnium forma exigua pantothecâ nec contineri, nec haberi propter raritatem poterant, pictura vel scriptura vel genere qvæqve suo capsulis denotabantur, ut Caper, Rhinoceros, Cobras Indicus, hisqve similia: Cætera vel inferri curaverat, vel illata coëmerat. Seorsum autem stirpes integras aut radices grandioribus chartis habebat contentas, sic tamen ut particulam stirpium & animantium capsulæ qvæqve continerent, eo tamen ordine, ut extrema primis,*

primis, media utrisqve, omnia omnibus, aptâ serie cohærerent: Qvippe terram inter & lapides argillam & cretam utriusqve naturæ media collocarat, inter aqvam & adamantes Crystallum, inter lapides ac metalla Pyrgiten sive marcasitarum genus, inter lapides & plantas Corallium, inter animantes & stirpes ea, qvæ Zoophyta dicuntur, inter animantes aqvatiles ac terrestres amphibia, inter aqvatilia & volatilia pisces volatiles milvum inqvam & loliginem, inter volatilia terrestriaqve bruta vespertilionem. Sic autem compleverat Pantothecam, ut sex coloribus simplicibus capsulæ distingverentur, ad memoriam firmiorem, & adversâ luce ita collocarat, ut omnia facile prospicerentur, neqve enim ad angulos rectos dirigebatur, ne qvid è capsulis excideret; nec rursus in plano jacebat, qvò minus lucis reciperet: Sed hypotenusæ modo innixa parieti species omnes eminus intuenti reducto velo proderet, ut temporis diuturnitate singula sæpius legendo fideli memoriæ commendarentur. Et qvidem in eo tantum profecerat Coronæus, ut omnes loculorum species animo comprehensas haberet, qva utilitas non modo in iis, qvæ Pantothecâ continebantur, sed etiam in rebus omnibus, qvæ audiret & legeret, sese ostentabat. Neqve enim scribendo vel legendo tempus terebat, ne tantundem de valetudine detraheret, sed audiendo, disserendo, meditando, judicii vim acerrimam sibi compararat. Et cum cibum caperet, aderat Anagnostes, qvi tantisper aliqvid legeret, dum fames ac sitis commodius jucundiusqve expleretur. Hæc est illa Pantothecæ descriptio, qvam Coronæus primus ex illis Collocutoribus, cujus in ædibus cæteri convenerant, ita instructam habuit. Prodigio penè simile est, exiguo hoc spatio totam Naturæ œconomiam potuisse concludi. Ego eam ob causam hîc producere ejus machinæ delineationem volui, ut de eâ Viri docti arbitrentur.

